

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA (BÖLGESEL COĞRAFYA)
ANABİLİM DALI

74873

**İSKENDERUN İLÇESİNİN
COĞRAFYASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İşkın ÖKTEM

ANKARA - 1999

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA (BÖLGESEL COĞRAFYA)
ANABİLİM DALI

İSKENDERUN İLÇESİNİN COĞRAFYASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İşkin ÖKTEM

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. EJDER KALELİOĞLU

ANKARA - 1999

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA (BÖLGESEL COĞRAFYA)
ANABİLİM DALI

İSKENDERUN İLÇESİNİN COĞRAFYASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. EJDER KALELİOĞLU

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ:

ADI ve SOYADI:

İMZASI:

Prof. Dr. Ejder KALELİOĞLU

E. Kalelioğlu

Doç. Dr. Yılmaz KARABULUT

Y. Karabulut

Yrd. Doç. Dr. Süha KACARUSOĞLU

S. Kacarusoğlu

TEZ SINAVI TARİHİ: 01.06.1999

İÇİNDEKİLER

TABLolar.....	VI
ŞEKİLLER.....	IX
HARİTALAR.....	XI
ÖNSÖZ.....	XII
İSKENDERUN İLÇESİNİN COĞRAFYASI	1
GİRİŞ.....	1
1 – Araştırma Alanının Yeri ve Sınırları:	1
2 – Araştırmanın Amacı ve Yöntemleri:	3
I . BÖLÜM:	4
İSKENDERUN İLÇESİNİN FİZİKİ COĞRAFYASI:.....	4
A . İLÇENİN YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ:	5
1 - Dağlık Alan:	6
2 – Ovalık Alan:	9
3 – Vadiler:.....	11
B – İKLİM ÖZELLİKLERİ:	14
1 – Sıcaklık:	15
2 – Basınç ve Rüzgârlar:	21
a) Basınç:.....	21
b) Rüzgârlar:	24
3 – Yağış:	30
C – HİDROGRAFİK ÖZELLİKLER:	42
1 – Akarsular:	42
2 – Yeraltı Suları ve Kaynaklar:	45
a) Yeraltı Suları:.....	45
b) Kaynaklar:	47
3 – Bataklıklar:	48
D – TOPRAK ÖZELLİKLERİ:.....	49
1 – Alüvyal Topraklar:.....	50
2 – Kollüvyal Topraklar:	51
3 – Kireçsiz Kahverengi Orman Toprağı:	52
4 – Kahverengi Orman Toprağı:.....	53
5 – Kırmızı Kahverengi Orman Toprağı:	54
6 – Hidromorfik Topraklar:	54
E – DOĞAL BİTKİ ÖRTÜSÜ:	55
1 – Orman Alanları:	56
2 – Makiler:	58
3 – Açık Alanlar:	59

II . BÖLÜM: 61

İLÇENİN BEŞERİ COĞRAFYASI: 61

A – YERLEŞME: 61

- 1 – İskenderun İlçesinde Yerleşme Faaliyetlerinin Tarihsel Gelişimi:..... 61
- 2 – İskenderun İlçesinde Yerleşmelerin Şekli ve Tipi Yönünden Ayrımı:..... 63
 - a) Şekil İtibari ile Yerleşmelerin Dağılışı:..... 63
 - b) Tip İtibari ile Yerleşmelerin Coğrafi Dağılışı:..... 65
 - Şehir Yerleşmeleri:..... 65
 - İskenderun Şehri Yerleşimi ve Fonksiyonel Özellikleri:..... 66
 - Kasaba Yerleşmeleri:..... 71
 - Sarıseki Kasabası: 73
 - Karayılan Kasabası: 73
 - Denizciler Kasabası:..... 75
 - Karaağaç Kasabası: 76
 - Gözcüler Kasabası: 77
 - Arsu Kasabası:..... 78
 - Kır Yerleşmeleri:..... 80

B – KONUT VE KONUT TİPLERİ: 85

- 1 - Şehir Konutları:..... 86
- 2 – Kasaba Konutları:..... 90
- 3 – Köy Konutları:..... 91
- 4 – Sayfiye Konutları : 96

C . NÜFUS: 99

- 1 – Nüfusun Gelişimi ve Nüfus Hareketleri:..... 99
 - a) İlçenin Toplam Nüfusunda Meydana Gelen Gelişmeler:..... 100
 - b) Şehir Nüfusunda Meydana Gelen Gelişmeler:..... 103
 - c) Kasaba Nüfusunda Meydana Gelen Gelişmeler:..... 106
 - d – Kır Nüfusunda Meydana Gelen Gelişmeler:..... 109
- 2 – Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri: 116
 - a – Nüfusun Sosyal Nitelikleri: 116
 - Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Özellikleri:..... 117
 - b – Nüfusun Ekonomik Nitelikleri: 136
 - İskenderun İlçesinde İktisaden Faal Olan Nüfus ve Özellikleri:..... 137
 - İktisaden Faal Olmayan Nüfus ve Özellikleri:..... 143
- 3 – Nüfusun Dağılışı ve Yoğunluğu:..... 147
 - a – Nüfusun Dağılışı:..... 148
 - b – Nüfusun Yoğunluğu:..... 149
 - 1945 Yılı Nüfus Yoğunluğu..... 150
 - 1965 Yılı Nüfus Yoğunluğu..... 151
 - 1990 Yılı Nüfus Yoğunluğu..... 152

III. BÖLÜM 154

İLÇENİN EKONOMİK COĞRAFYASI..... 154

- A. ARAZİ BÖLÜNÜŞÜ VE ARAZİDEN FAYDALANMA..... 154
 1. Tarım Alanları..... 155
 2. Orman Alanları..... 158
 3. Otlak Alanları..... 158
 4. Yerleşim Alanları..... 159
 5. Kullanılmayan Alanlar..... 159
- B. TARIMSAL FAALİYETLER..... 161
 1. Ekili Alanlar 162
 - a- Buğday 163

b- Sebzeler.....	166
c- Mısır.....	170
d- Arpa.....	171
e- Pamuk.....	172
f- Tütün.....	173
2- Dikili Alanlar.....	174
a- Kayısı.....	175
b- Zeytin.....	176
c- Limon.....	177
d- Portakal.....	178
e- Diğer Meyveler.....	179
HAYVANCILIK FAALİYETLERİ.....	183
1. Küçükbaş Hayvancılık:.....	186
2. Büyükbaş Hayvancılık:.....	189
3. Kümes Hayvancılığı:.....	193
4. Balıkçılık:.....	194
D. ENDÜSTRİ FAALİYETLERİ:.....	196
1. Metal Sanayii:.....	197
- İskenderun Demir-Çelik Fabrikası:.....	197
- Ekinciler Demir ve Çelik Sanayii:.....	198
- Noksel Spiral Kaynaklı Boru Fabrikası:.....	199
2. Kimya Sanayii:.....	199
3. Gıda Sanayii:.....	200
4. Tekstil Sanayii:.....	200
5. Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi:.....	200
6. Diğerleri:.....	201
E. ULAŞIM FAALİYETLERİ.....	203
1. Karayolu Ulaşımı:.....	203
2. Demiryolu Ulaşımı:.....	208
3. Deniz Ulaşımı:.....	210
4. Havayolu Ulaşımı:.....	216
F. TİCARET.....	217
G. TURİZM.....	224
SONUÇ.....	231
ÖZET.....	235
SUMMARY.....	237
KAYNAKÇA.....	239
RAPORLAR.....	249
FOTOĞRAFLAR.....	251

TABLolar

Tablo 1: Seçilmiş Bazı İstasyonlara Ait Aylık Ortalama Sıcaklık Değerleri. . .	15
Tablo 2: İskenderun'da Ortalama ve Ekstrem Sıcaklık Değerlerinin Yıl İçinde Gidişi.....	20
Tablo 3: İskenderun'a Ait Ortalama ve Ekstrem Basınç Değerleri.	22
Tablo 4: İskenderun'da Esen Rüzgârların Yönleri, Esme Sayıları, Frekansları.	25
Tablo 5: Seçilmiş Bazı İstasyonlara Ait Aylık Ortalama Yağış Değerleri.....	30
Tablo 6: İskenderun İlçesinin Yağış ve Düzeltilmiş PE Değerleri.....	37
Tablo 7: Fındıkçay ve Avcıarsuyu Deresi Yıllık Akım Gözlemleri (m ³ /sn) (1991).	43
Tablo 8: İskenderun İlçesinin Toplam Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Durumu.....	100
Tablo 9: İskenderun İlçe Merkezi Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Durumu (1940-1990).	103
Tablo 10: İskenderun İlçesi Kasaba Nüfuslarının Sayım Yıllarına Göre Durumu (1940-1990).	106
Tablo 11: İskenderun İlçesine Bağlı Köylerin Sayım Yıllarına Göre Toplam Nüfusu (1940-1990).....	109
Tablo 12: İskenderun İlçe Merkezi ve Kır Kesiminde Nüfusun Yaş Gruplarının Toplam Nüfusa, Cinsiyete Göre Durumu (1990).....	117
Tablo 13: İskenderun İlçesinde Nüfusun Yaş Gruplarının Toplam Nüfusa, Cinsiyete Göre Durumu (1990).....	121
Tablo 14: İskenderun İlçe Merkezinin Okuma Yazma ve Öğrenim Durumu (1990).	128
Tablo 15: İskenderun İlçesi Kır Nüfusunun Okuma Yazma ve Öğrenim Durumu (1990).	129

Tablo 16: İskenderun İlçesi Nüfusunun Okuma Yazma ve Öğrenim Durumu (1990).....	132
Tablo 17: İskenderun İlçe Merkezinde Çalışan Nüfus ve Sektörlere Dağılımı (1990).....	137
Tablo 18: İskenderun İlçesi Kır Kesiminde Çalışan Nüfus ve Sektörlere Dağılımı (1990).....	138
Tablo 19: İskenderun İlçesinde Çalışan Nüfus ve Sektörlere Dağılımı (1990).....	141
Tablo 20: İskenderun İlçe Merkezinde İktisaden Faal Olmayan Nüfus ve Özellikleri (1990).....	144
Tablo 21: İskenderun İlçesi Kır Kesiminde İktisaden Faal Olmayan Nüfus ve Özellikleri (1990).....	144
Tablo 22: İskenderun İlçesinde İktisaden Faal Olmayan Nüfus ve Özellikleri (1990).....	145
Tablo 23: İskenderun İlçesinde Arazinin Bölünüşü (1985).....	154
Tablo 24: İskenderun İlçesinde Tarım Arazilerinin Bölünüşü (1996).....	157
Tablo 25: İskenderun İlçesinde Tarım Ürünleri Ekili Alanlar, Üretim ve Verim Değerleri (1996).....	162
Tablo 26: İskenderun İlçesinde Buğday Ekili Alanlar, Üretimleri ve Verim Miktarları (1996).....	163
Tablo 27: İskenderun İlçesinde Sebze Ekili Alanlar, Üretimleri ve Verim Miktarları (1996).....	167
Tablo 28: İskenderun İlçesinde Mısır Ekili Alanlar, Üretim ve Verim Miktarları (1996).....	170
Tablo 29: İskenderun İlçesinde Arpa Ekili Alanlar, Üretim ve Verim Miktarları (1996).....	171
Tablo 30: İskenderun İlçesinde Pamuk Ekili Alanlar, Üretim ve Verim Miktarları (1996).....	172

Tablo 31: İskenderun İlçesinde Tütün Ekili Alanlar, Üretimleri ve Verimleri (1996).	173
Tablo 32: İskenderun İlçesinde Dikili Alanlardaki Ürünler, Ağaç Sayıları Üretim ve Verim Değerleri (1996).	174
Tablo 33: İskenderun İlçesinde Hayvan Varlığı (1996).	184
Tablo 34: İskenderun İlçesinde Yetiştirilen Küçükbaş Hayvan Türleri ve Sayıları.	187
Tablo 35: İskenderun İlçesinde Sığır Yetiştirilen Yerleşmeler ve Sığır Sayıları.	189
Tablo 36: İskenderun İlçesinde Hayvansal Üretim Miktarları, Satış Fiyatı ve Üretim Değerleri (1996).	192
Tablo 37: İskenderun ve Mersin Limanlarından Yapılan Yükleme-Boşaltma Miktarları.	212
Tablo 38: İskenderun ve Mersin Limanlarının Yıllara Göre Gelir Dağılımı (TL.).....	213
Tablo 39: T.C.D.D.'na Ait Limanların Yük Kapasitesi-Yolcu Kapasitesi ve Gelir Dağılımı (1996).	214
Tablo 40: İskenderun İlçesinde Gerçekleştirilen İthalat-İhracat Miktarları ve Tutarları (1996).	220

ŞEKİLLER

Şekil 1: Bazı İstasyonlara Ait Ortalama Sıcaklıkların Yıl İçindeki Değişimi Grafığı.....	17
Şekil 2: İskenderun'da Basınç Değerleri.....	23
Şekil 3: İskenderun Meteoroloji İstasyonu Rüzgâr Gülü (42 Yıl).....	26
Şekil 4: İskenderun'da Esen Rüzgârların Frekansları.....	29
Şekil 5: İskenderun'da Yıllık Ortalama Yağışın Aylara Dağılışı.....	31
Şekil 6: Kırıkhan'da Aylık Ortalama Yağışın Yıl İçerisindeki Seyri.....	34
Şekil 7: Dört Yol'da Aylık Ortalama Yağışın Yıl İçerisindeki Seyri.....	35
Şekil 8: Antakya'da Aylık Ortalama Yağışın Yıl İçerisindeki Seyri.....	36
Şekil 9: İskenderun'da Yağışın Mevsimlere Dağılışı.....	39
Şekil 10: İskenderun'un Su Bilançosu.....	40
Şekil 11: İskenderun Şehri Gecekondu Planı Örneği.....	88
Şekil 12: Arpaderesi Köyü Konut Planı Örneği.....	94
Şekil 13: Konacık Köyü Konut Planı Örneği.....	95
Şekil 14: Tripleks Daire Konut Planı Örneği.....	98
Şekil 15: İskenderun İlçesinin Toplam Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Durumu (1940-1990).....	102
Şekil 16: İskenderun İlçe Merkezinin Sayım Yıllarına Göre Kadın-Erkek Nüfusu (1940-1990).....	105
Şekil 17: İskenderun İlçesine Bağlı Köylerin Sayım Yıllarına Göre Toplam Nüfusu (1940-1990).....	113
Şekil 18: İskenderun İlçe Merkezi Nüfusunun Yaş Gruplarına Oranı (1990).	118
Şekil 19: İskenderun İlçesi Kır Kesiminde Nüfusun Yaş Gruplarına Oranı (1990).....	120
Şekil 20: İskenderun İlçesinde Nüfusun Yaş Gruplarına Oranı (1990).....	122

Şekil 21: İskenderun İlçesinde Yaş Gruplarına Göre Erkek ve Kadın Nüfus (1990).....	123
Şekil 22: İskenderun İlçe Merkezi, Kır Kesimi ve İlçe Genelinde Okuma Yazma Oranı (1990).....	126
Şekil 23: İskenderun İlçe Merkezinde Okuma Yazma Bilenlerin Cinsiyete Göre Oranı ve Öğrenim Durumu (1990).....	127
Şekil 24: İskenderun İlçesi Kır Kesiminde Okuma Yazma Bilenlerin Cinsiyete Göre Oranı ve Öğrenim Durumu (1990).....	131
Şekil 25: İskenderun İlçesinde Okuma Yazma Bilenlerin Cinsiyete Göre Oranı ve Öğrenim Durumu (1990).....	134
Şekil 26: İskenderun İlçesindeki Toplam Öğrenci Sayısının Hatay İli İçerisindeki Oranı.....	135
Şekil 27: İskenderun İlçe Merkezinde Çalışan Nüfusun Cinsiyete ve Sektörlere Göre Oranı (1990).....	139
Şekil 28: İskenderun İlçesi Kır Kesiminde Çalışan Nüfusun Cinsiyetlere ve Sektörlere Oranı (1990).....	140
Şekil 29: İskenderun İlçesinde Nüfusun Cinsiyete ve Sektörlere Oranı (1990).....	142
Şekil 30: İskenderun İlçesi İskenderun İlçe Merkezi, Kır Kesimi ve İlçe Genelinde Faal Olmayan Nüfus Oranı (1996).....	146
Şekil 31: İskenderun İlçesinde Arazinin Bölünüş Oranı (1985).....	156
Şekil 32: İskenderun İlçesinde Tarım Arazilerinin Bölünüşü (1996).....	160
Şekil 33: İskenderun İlçesinde Ekili Arazilerin Bölünüşü (1996).....	168
Şekil 34: İskenderun İlçesinde Dikili Alanların Oransal Dağılımı (1996).....	182
Şekil 35: İskenderun İlçesinde Hayvan Türlerinin Oransal Dağılımı (1996).....	185

HARİTALAR

- 1 – İskenderun İlçesi ve Çevresinin Lokasyon Haritası.
- 2 – İskenderun İlçesi ve Çevresinin Fiziki Haritası.
- 3 – İskenderun İlçesi ve Çevresinin Morgografya Haritası.
- 4 – İskenderun İlçesi ve Çevresinin Jeoloji Haritası.
- 5 – İskenderun İlçesi ve Çevresinin Toprak Haritası.
- 6 – İskenderun İlçesi ve Çevresinin Bitki Örtüsü Haritası.
- 7 – İskenderun İlçesinde Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı Haritası.
- 8 – İskenderun İlçesinde Araziden Faydalanma Haritası.
- 9 – İskenderun İlçesinde Fonksiyon Alanlarının Dağılışı Haritası.
- 10 – İskenderun İlçesinde Nüfus Dağılışı Haritası (1945).
- 11 – İskenderun İlçesinde Nüfus Dağılışı Haritası (1990).
- 12 – İskenderun İlçesinde Nüfus Yoğunluğu Haritası (1945).
- 13 – İskenderun İlçesinde Nüfus Yoğunluğu Haritası (1965).
- 14 – İskenderun İlçesinde Nüfus Yoğunluğu Haritası (1990).

ÖNSÖZ

İskenderun Şehri Akdeniz Bölgesinin ve İskenderun Körfezinin doğu kıyılarında kurulmuş oldukça yeni bir yerleşmedir. Yerleşmenin tarihi çok yeni olmasına rağmen doğal ortam koşullarının yarattığı olumlu etkiler sayesinde son derece hızlı gelişmekte ve değişime uğramaktadır.

Doğal ortam içinde yaşayan insan tüm faaliyetlerinde de doğal ortam ile karşılıklı etkileşim halindedir. Yapılan bu araştırmada doğal koşulların insan yaşamı ve faaliyetleri üzerindeki etkisi ve insanın doğal ortamı nasıl şekillendirdiği yerel olarak incelenmiştir. Böylece araştırma alanını oluşturan İskenderun İlçesinin Coğrafi potansiyeli, Coğrafyanın ilkelerine bağlı kalınarak ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

İskenderun İlçesini ele alan bu araştırma Bölgesel Coğrafya bilim dalı yüksek lisans tezi olarak 1999 yılında tamamlanmıştır.

Bu çalışmada destek ve yardımlarını gördüğüm tez hocam Sayın Prof. Dr. Ejder KALELİOĞLU'na, arazi çalışmalarına bizzat katılarak destek veren annem Halide ÖKTEM'e ve tezimin hazırlanması sırasında karşılaştığım tüm zorluklarda bana destek olan eşim Fatih ATİK'e ve İskenderun İlçesi Halkına teşekkürlerimi sunarım.

Işkın ÖKTEM

Ankara 1999

İSKENDERUN İLÇESİNİN COĞRAFYASI

GİRİŞ

1 – Araştırma Alanının Yeri ve Sınırları:

Araştırma alanını oluşturan İskenderun İlçesi, Akdeniz Bölgesinin Adana Bölümünde Hatay İli sınırları içerisinde bulunmaktadır (Harita: 1). İlçe Kuzeyde Dört Yol ilçesi, doğuda Kırıkhan ve Belen ilçesi, güneyde Samandağ ilçesi ve Antakya Merkez ilçesi ve batıda ise Akdeniz ile çevrilidir.

İskenderun İlçesi, İskenderun Körfezinin doğu kıyılarında bulunan, dar bir kıyı ovası ile Amanos dağlarının batı yamaçları boyunca kurulmuştur. Sanki Akdeniz kıyıları ile Amanos Dağları arasında sıkışmış gibi bir görüntüsü vardır (Harita: 1).

956 km² yüzölçümüne sahip olan İskenderun İlçesi Hatay'a bağlı 11 ilçeden biri olup yüzölçümü bakımından hepsinden daha geniş alana sahiptir.

İskenderun şehri idari bakımdan 60 km güneyinde bulunan Antakya İl Merkezinin etkisi altındadır. Bununla birlikte İskenderun Şehrinin Hatay'ın diğer ilçe merkezlerine uzaklığı ise sırasıyla şöyledir;

Yayladağı 111 km.

Reyhanlı 108 km.

Samandağı 84 km.

Hassa 80 km.

Altınözü 70 km.

Kırıkhan 40 km.

Belen 15 km.

Dört Yol 33 km.

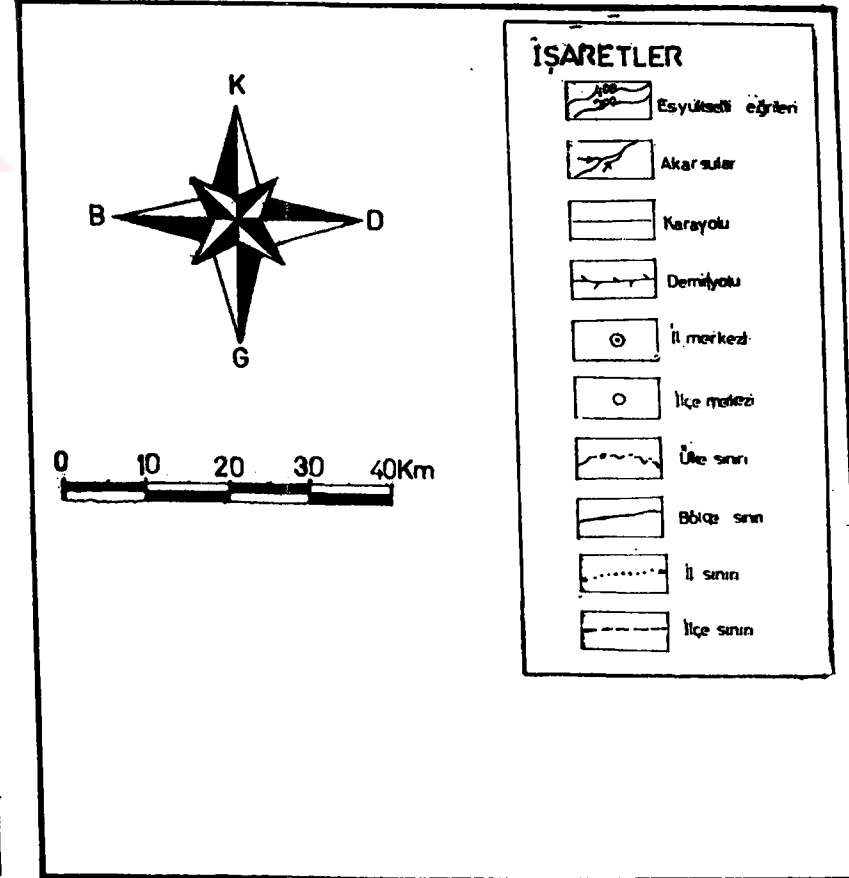
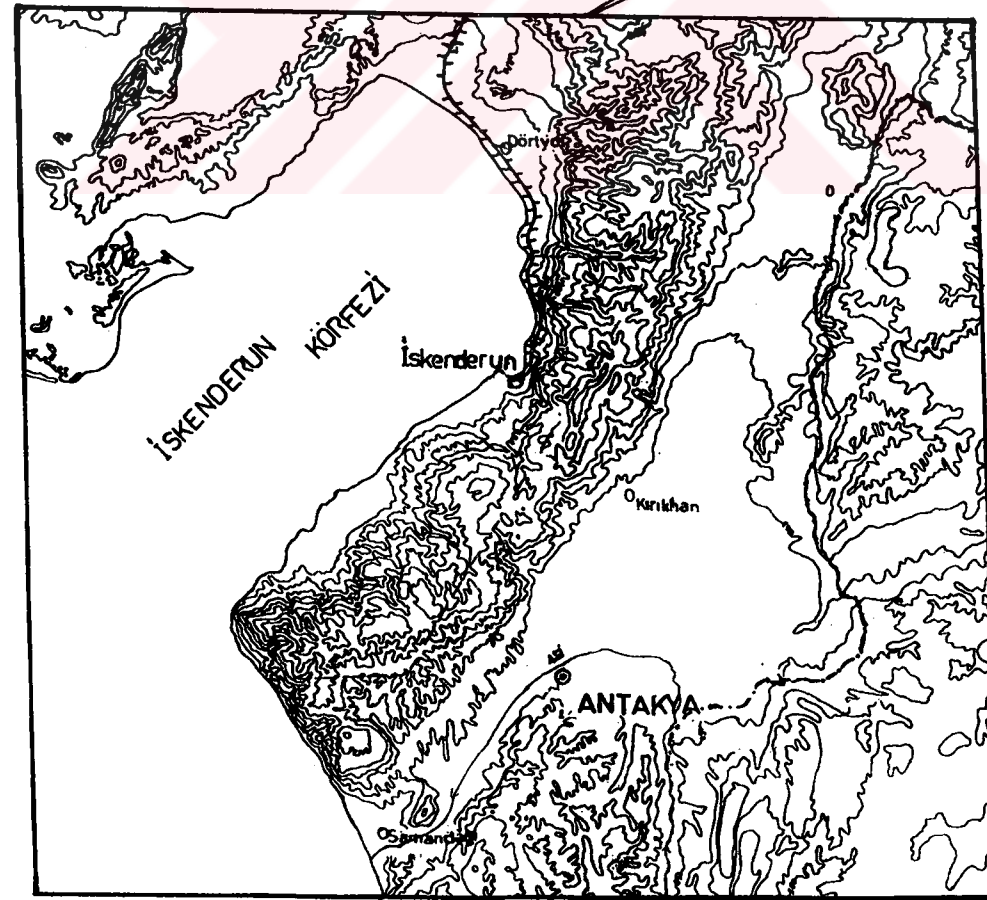
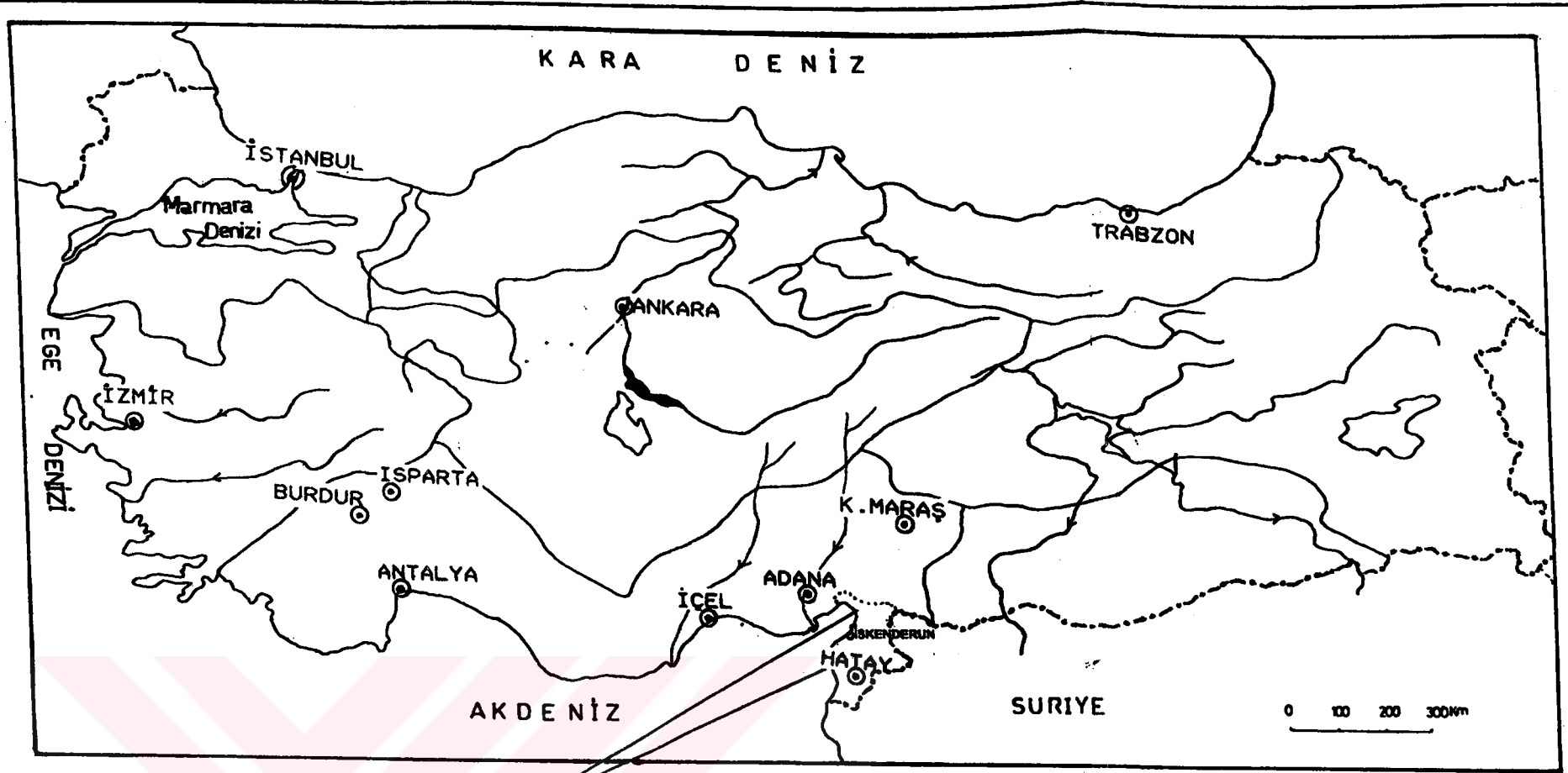
Erzin 55 km.

Araştırma alanı Türkiye'yi Orta doğuya bağlayan sınır kapılarından Cilvegözü sınır kapısında oldukça yakındır. Suriye ile bağlantımızı sağlayan Cilvegözü sınır kapısı ilçeye 121 km uzaklıktadır. Ülkemizin bu ülke ile ya da bu ülke üzerinden diğer Orta Doğu ülkelerine bağlantısını sağlayan karayollarından bir tanesinde İskenderun İlçesinden geçer. Bu nedenle ilçe önemli bir konuma sahiptir. İskenderun Şehrinin Başkent'e olan uzaklığı ise 618 km. dir.

İskenderun Şehri Suriye yönetimindeki son derece önemsiz bir liman yerleşmesiydi. Öyleki Süveydiye limanı çok gelişmiş olması Osmanlı Devleti topraklarından uzaklığı ve buna bağlı olarak güvenilirliği gerekçesi ile tercih edilmesi sonucunda İskenderun limanı gelişme fırsatı bulamamış, bir kenara atılmıştır. 1939 yılında Hatay'ın anavatanına katılmasından sonra ilçe merkezi özelliği kazanan yerleşme 1975 yılında Ruslar'la varılan bir anlaşma gereği ilçede yapılan Demir ve Çelik fabrikaları sayesinde hızla gelişmeye ve güç almaya başlamıştır.

İskenderun Körfezi doğu kıyılarında körfezin diğer kıyılarından daha korunaklı kuzeye bakan limanı, Ülkemizi Ortadoğu'ya bağlayan karayolu ağı ve Türkiye'nin nadir bölgelerine ulaşabilen demiryolu ağı ile İskenderun Şehrinin konumu önem kazanmakta ve böylece sürekli göç alan bir yerleşme haline gelmektedir.

İSKENDERUN İLÇESİ VE ÇEVRESİNİN LOKASYON HARİTASI

2 – Araştırmanın Amacı ve Yöntemleri:

Araştırmanın asıl amacını İskenderun İlçesinde insan ile doğal çevre arasında meydana gelen karşılıklı etkileşimler sonucu ortaya çıkan faaliyetlerin coğrafi prensiplere (dağılışı, nedensellik, ilgi) bağlı kalınarak incelenmesi oluşturmaktadır.

Bibliyografya taraması ile başlayan bu çalışmanın her aşamasında coğrafya prensiplerine bağlı kalınmıştır. Araştırma çalışmaları dahilinde bir çok coğrafi olay ve özellik yerinde gözlenmiş ve muhtarlık anketleri uygulanarak bilgi toplanmıştır. Dağılışı ilkesi dahilinde bu ilkeye konu olan tüm unsurların yay ve düşeydeki dağılışı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma alanına ait olayların ve özelliklerin farklı ve benzer yanları ortaya konarak karşılaştırma ilkesi esas alınmıştır. Bununla birlikte araştırma alanında insanlar ile doğal çevre arasındaki karşılıklı etkileşimlerin, nedenleri ile birlikte yapılan coğrafi araştırmada nedensellik veya sebep-sonuç ilkesini uygulamaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar grafik, tablo ve haritalarla desteklenmiştir.

İnsanın içerisinde yaşadığı doğal çevrenin özellikleri ile bu çevre içinde varolan insan faaliyetleri bütünüyle coğrafyanın konusunu oluşturmaktadır. Bu nedenle herhangi bir yerin coğrafyasından söz edildiğinde o yerdeki fiziki, beşeri ve ekonomik faaliyetlerin tamamı akla gelmelidir. Bu anlamda "İskenderun İlçesinin Coğrafyası" ismini taşıyan bu araştırma yerel coğrafya araştırma yöntemlerine göre monografik bir plan dahilinde incelenmiş ve sentez yapılmıştır.

İskenderun İlçesi ile ilgili coğrafi bir araştırmanın yapılmamış olması ve ilçenin son yıllarda artan göçler nedeniyle çekim merkezi haline gelmesi bizi bu sahayı araştırmaya sevk etmiştir.

I. BÖLÜM:

İSKENDERUN İLÇESİNİN FİZİKİ COĞRAFYASI:

Doğal çevre insanın yaşamını doğrudan etkileyen varlıkların oluşturduğu, insanın üzerinde bir takım etkileşimler kurarak yaşadığı ortamdır. İşte Fiziki Coğrafya bu doğal çevre içerisinde insanı etkileyen tüm varlıkları, (canlı ya da cansız) olayları inceler.

İnsan Yaşadığı çevreyi doğal ortam üzerine oturtmak zorundadır. Bunun sonucu olarak kültürel çevre ve doğal çevre birleşerek "Coğrafi Ortam"ı oluşturur. Coğrafi ortamı oluşturacak etkenler, fiziki çevre kapsamında; yeryüzü şekilleri, iklim, bitki örtüsü, hidrografik özellikler ve toprak özellikleridir.

Kültürel çevreyi oluşturan etkenler ise "Beşeri Coğrafya"nın kapsamına girer. Beşeri Coğrafya'ya zemin hazırlayan Fiziki Coğrafya özellikleri öncelikli olarak birinci bölümde ele alınacaktır.

A . İLÇENİN YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ:

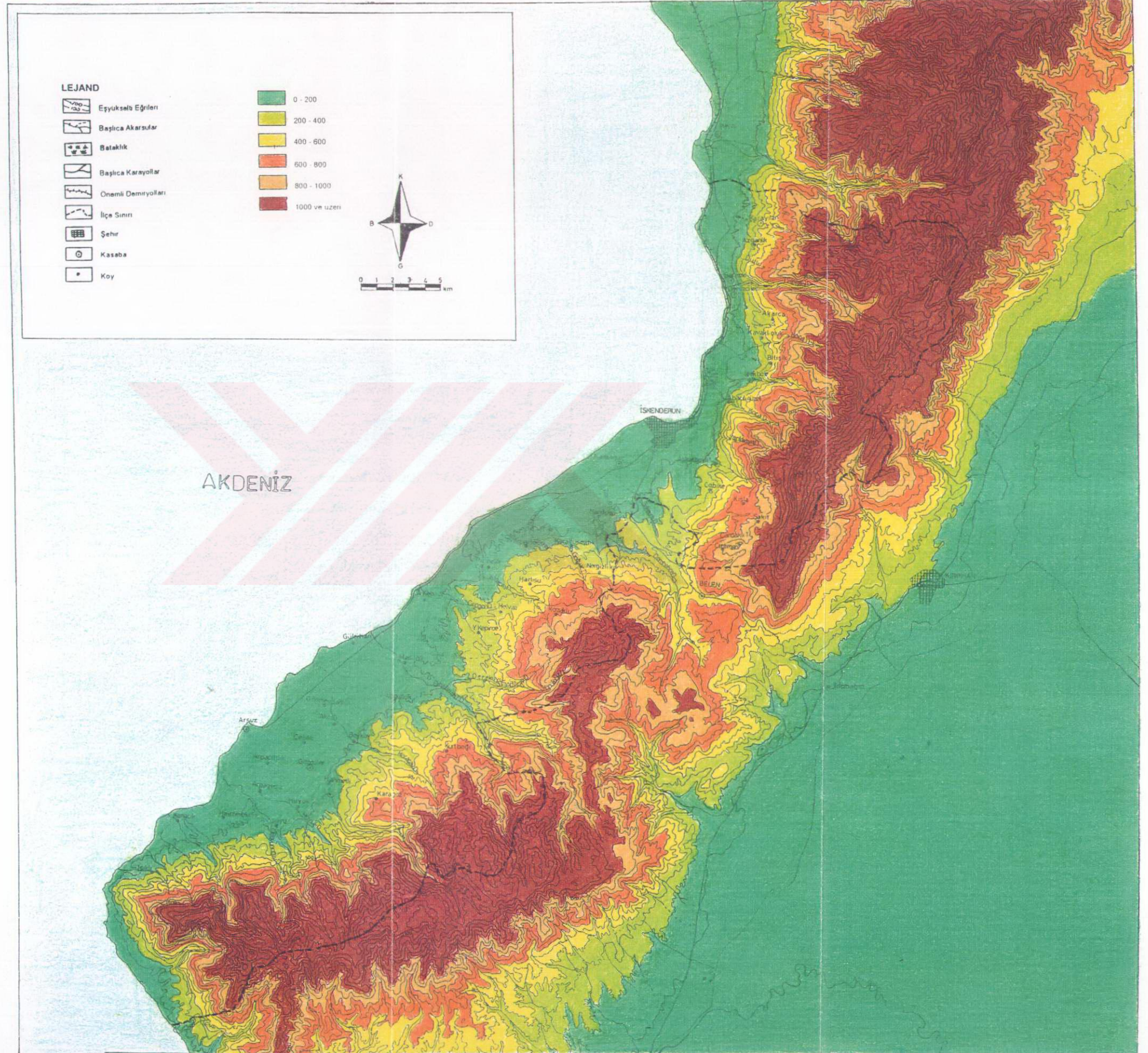
Araştırma alanı yeryüzü şekilleri açısından renkli sayılabilecek bir görünüm arz eder. Batıda, kuzey-güney doğrultusunda uzanan kıyı ovaları, doğuda Amanos dağlarının oldukça eğimli yamaçları ve bu yamaçları fazlasıyla dar ve derin şekilde yarmış olan vadiler, mevcut yeryüzü şekillerini oluştururlar (Harita: 2).

Araştırma alanında batıdan doğuya gidildikçe yükselti devamlı artar. Yükselti kısa mesafelerde artması sonucu arazinin büyük bir kısmında dik yamaçlar yer almaktadır. Amanos dağlarının İskenderun şehri kuzeyinde yer alan yamaçları şehrin güneyinde yer alan yamaçlara göre daha diktir. Bu nedenle bu alanda eğim de oldukça fazladır. Örneğin araştırma alanının kuzeyinde bulunan Karayılan kasabası ile batıda kıyı çizgisi arasında çizilecek bir doğru boyunca, kıyıdan 2.5 km içeride yükseltinin 200 m.'ye, 6 km içeride ise 1000 m.'ye ulaştığı gözlenmiştir. Yine Karayılan kasabası güneyinde bulunan Akarca köyü ile kıyı çizgisi arasında bir doğru çizilecek olursa kıyıdan sadece 500 m. içeride yükseltinin birden 200 m.'ye ve 5.5 km içeride ise 1000 m.'ye ulaştığı dikkati çeker (Harita: 2).

Araştırma alanı dahilinde İskenderun Şehri oldukça geniş bir kıyı ovasında kurulmuştur. Şehrin bulunduğu bu ovalık alan güneyde Arpaderesi ve Pirinçlik köyleri arasında daralır. Aşağı Kepirce köyü güneyinde ise yeniden genişlemeye başlayan kıyı ovası, Gülcihan ve Haymaseki köyleri arasında en geniş şekline ulaşır. Bu alan İskenderun şehrinin üzerinde bulunduğu kıyı ovasından da geniştir.

Araştırma alanında Hipsografik tarzda bir inceleme yapıldığında; (0-200 m.), (200-400 m.), (400-600 m.), (600-800 m.), (800-1000 m.) ve

İSKENDERUN İLÇESİ VE ÇEVRESİNİN FİZİKİ HARİTASI

(1000 m. üzeri) olmak üzere 6 basamak olduğu dikkati çeker (Harita: 2). Amanos dağları, Belen Geçidi kuzeyi ve güneyinde ortalama 1500-1900 m. yükseltilere kadar ulaşmakta, bu yükseltilerden sonra ise dağlık alanının doğu yamaçlarına geçilmektedir. Bu dağlık alan Belen Geçidi civarında sanki ortadan ikiye bölünmüş gibi bir görünüm arz eder. Araştırma alanında Amanos dağlarının yükseltisinin en aza (800 m.) indiği yerde bulunan Belen Geçidi (Foto: 1) Akdeniz kıyılarını gerek Güneydoğu Anadolu'ya gerekse Ortadoğuya bağlayabilme özelliğine sahiptir. Bir boyunda yer alan geçit araştırma alanı sınırları içerisinde yer almaz.

İskenderun İlçesinde yükseltiler 0 ile 1939 m.'ler arasında değişebilmektedir. Bu alanda yükseltinin en fazla olduğu noktalar ise kuzeyde Azganlık köyü doğusunda bulunan Akkaya tepesi (1939 m.), Aşkarbeyli köyü doğusunda Daz Tepe (1796 m.), Cırtıman köyü doğusunda ise Çardaklı Tepe (1639 m.) dir (Harita: 2).

Araştırma alanında, Morfografik açıdan değerlendirildiğinde 3 farklı yeryüzü şekli dikkati çeker. Bunlar dağlık alan, ovalık alan ve vadilerdir. Bunlar sıra ile incelenecek olursa:

1 - Dağlık Alan:

Araştırma alanında Amanos Dağları genel hatları ile kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda İskenderun Körfezine ve Amik Ovasına paralel uzanır ve tamamı araştırma yapılan alan içerisinde yer almaz. Amanos dağları Kahramanmaraş İlinin güneyinde Ceyhan Irmağının çizdiği geniş yayın içerisinde başlar, güneybatı yönünde uzanırken düzenli bir sıra oluşturur ve sadece Belen geçidinde yükseltisi 800 m.'ye düşer. Burada sanki ikiye bölünmüş gibi görünür. Amanos dağlarının tüm uzunluğu 175

İSKENDERUN İLÇESİ VE ÇEVRESİNİN MORFOGRAFYA HARİTASI

LEJAND

Ova

Kertik Vadi

Tabanlı Vadi

Dağlık Alan

Bataklık Alan

Şehir

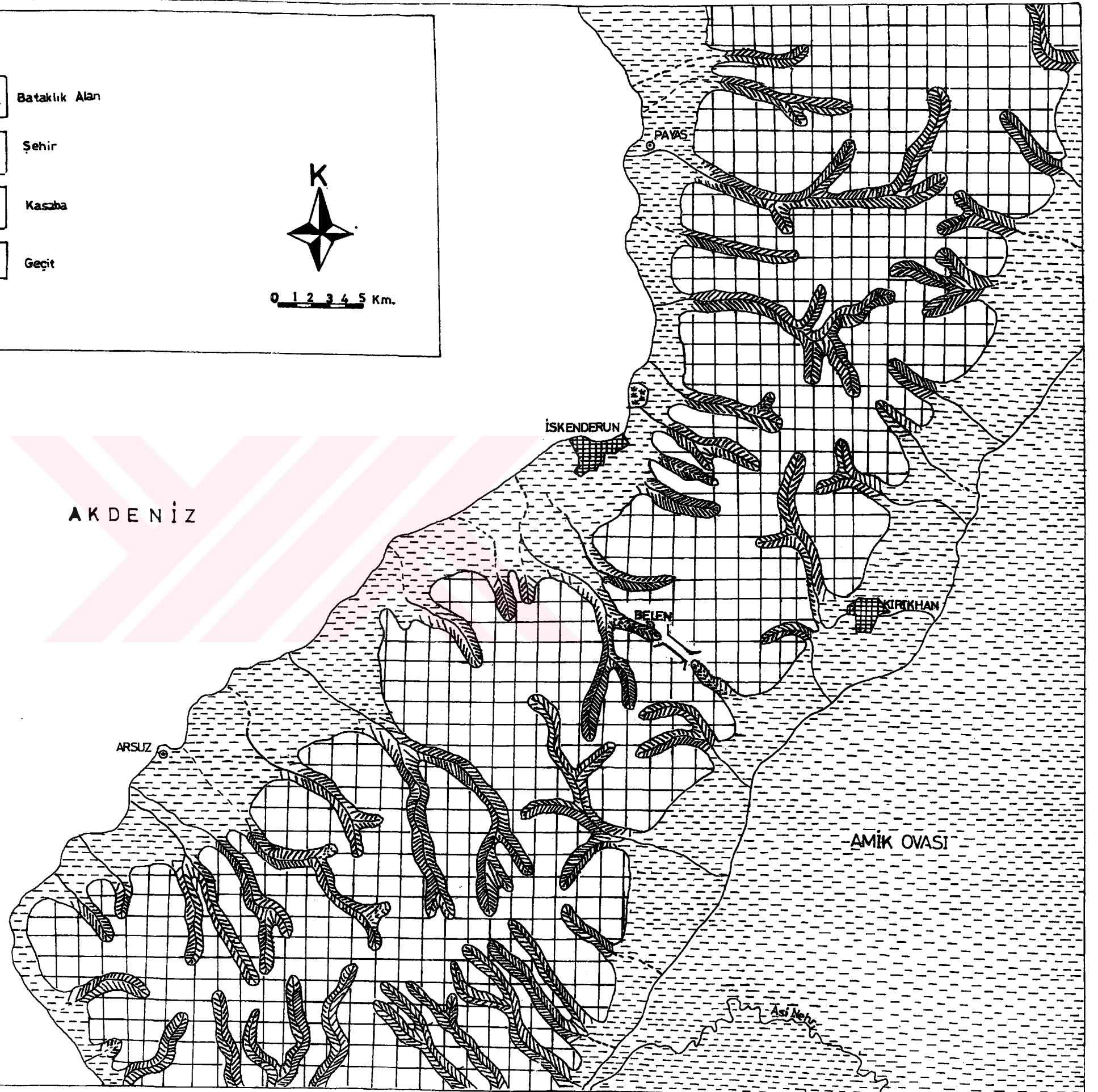
Kasaba

Geçit

0 1 2 3 4 5 Km.

km olup genişliği yer yer değişmekle birlikte 15-30 km'yi bulmaktadır. Araştırma alanında bu dağlık alanın yükseltisi 1939 m'lere kadar ulaşmaktadır (Harita: 2).

Ortalama yükseltinin bile oldukça fazla olduğu ölkemizde, Amanos dağlarının 1800-2000 m'yi bulan yükseltilerinin pek fazla olmadığı düşünölsede, araştırma alanı içerisinde dar bir sahada kıyı ovaları ve dağlık kütlelerin yanyana gelmesi ile bu dağlık kütle insana devasa yükseklikte gibi görünebilmektedir (Harita: 3).

Temeli paleozoik devre dayanan Amanos dağları masif bir temele sahiptir. Mesozoik devirde Afrika ve Arabistan masif kalkanlarının güneye yayılması sırasında Anadolu kütlelerinin güneyindeki kara kütleleri yarılarak derin deniz havzaları ve jeosenklinaller teşekköl etmiştir. Bu arada jeosenklinallerin kenarında paleozoik araziler yüzeye çıkmış deniz tabanı yayılması ve torbalaşması gerçekleşmiştir.

Kretase sonlarına doğru jeosenklinallerde meydana gelen sıkılaşmalar nedeni ile deniz sığlaşmaya başlamış ve deniz yüzeyinde beliren jeantklinallerin kenarlarında flişler çökelmiş ve bu dönem sonunda Alp orojenezi başlamıştır. Jeosenklinallere yerleşen çökeller kıvrılarak deniz yüzeyine çıkmış böylece tethys denizinin kretase sonunda yayılış alanı önemli ölçüde daralmıştır. Miosenden itibaren pliosen ve pleistosende de devam eden post-Alpin hareketler yatay ve dikey şekilde geliştiği için şaryaj ve bindirmeler meydana gelmiştir. Bu arada ofiolit serileri oluşmuştur. Kıvrılmalarla birlikte kırılmalarda devam etmiş ve çöküntüler arasında Amanos dağları bir yükselme alanı olarak kendini göstermiştir (Harita: 3).

Amanos dağlarında pliosen ve pleistosende gelişen post-Alpin hareketlerle meydana gelen kırılmalar sonucu, kuzeydoğu-güneybatı,

doğu-batı, kuzeybatı-güneydoğu yönlü faylar oluşmuştur (Harita: 4). Kuzeybatı-Güneydoğu yönlü faylar bir çok yerde akarsu vadi tabanlarını izleyerek körfezin tabanında da devam etmektedir.

Bu dağlık alanın doğusunda 150 km'den fazla uzunluğa sahip Antakya-Maraş grabeni uzanır. Bu graben alanı Kızıldeniz'den başlayıp Akabe Körfezi ve Lüt gölü üzerinden ölkemize ve Kuzeydoğu Anadolu'ya kadar uzanan rift (kırık) hattının uzantısıdır. İşte Amanos dağları bu rift alanı ile batısında bulunan Doğu Akdeniz çöküntü havzası arasında yükselmektedir.

Amanos dağları araştırma alanı içerisinde kuzeyde daha çok kretase ve eosen, güneyde ise kambriyen arazilerle kuşatılmıştır. Araştırma alanının kuzeydoğusunda uzanan kretase araziler kretase sonlarında jeosenklinallerde oluşan sıkışma, torbalaşma ve kıvrılarak yükselme olayı sırasında meydana gelmişlerdir. Bu alanda ofiolitlere oldukça sık rastlanır. Öyleki Kretase arazilerde sıkça gri siyah renkli serpantinler ve oldukça fazla ofiolit blokları ile karşılaşmaktadır. Yükselme çıkıldıkça mor-yeşil renkli ofiolit çakılları ile birlikte konglomera gri renkli kumlu kireçtaşı ve marnlar karmaşık olarak yer alırlar. Bununla birlikte İskenderun-Belen karayolunun güneyinde yer alan Kretase araziler daha çok gri siyah renkli serpantinler ile ofiolit çakılları ve konglomeralarla kaplıdır. Bu alanın kuzeyinde ve güneyinde bulunan bindirmeler miyosen'de gerçekleşmiş olup bu alanda serpantinler üzerine aflöre olan kalkerlerden ibaret Kretase formasyonları genellikle açık renkli beyaz, tebeşirimsi, yer yer grimsi mavi, çok kırıklı ve çatlaklı yapı gösterir. Bununla birlikte Kretase araziler üzerinde karbonatlı kayalar özellikle çeşitli renk ve bileşimdeki kireçtaşları mevcuttur (Harita: 4).

Amanos dağları boyunca Işıklı Köyü güneyinde ve doğusunda dar bir alanda, Helvalı ve Derekuyu Köyleri civarında, İskenderun-Belen karayolu kuzeyinde Eosen'e ait arazileri görmek mümkündür. Bu araziler üzerinde Kireçtaşları konglomeratik bir görünüşe sahip olup beyazımsı, gri renkli kalker çimentolu, yer yer kil çimentolu ve yumrulu kalker görünümündedir. Tabaka kalınlıkları 10-15 cm arasında değişir. Bununla birlikte araştırma alanında bulunan Eosen araziler yeraltısuyu taşıyan akifer özelliği göstermektedir (Harita: 4).

Araştırma alanında Amanos Dağları boyunca Kretase arazilerden sonra en geniş alanı Kambriyen araziler kaplar. İskenderun ilçesinin güneydoğusunda Amanos Dağlarının batı yamaçları boyunca ortaya çıkan bu araziler son derece fazla aşınmaya uğramışlar ve bir çok yerde Mesozoik arazilerle örtülmüşlerdir. Bu arazilerde hafif metamorfik şistlere, kumlu-killi şistlere, kireçtaşı, nadiren kumtaşı, arkoz, grovak ve yine nadiren görülen kuvarsitlere rastlamak mümkündür.

2 – Ovalık Alan:

Ovalar çeşitli yükseltilerde yer alabilen düz veya düze yakın hafif dalgalı sahalardır.¹ Araştırma alanını oluşturan İskenderun ilçesi çevresi ile birlikte ele alındığında 2 farklı ova tipini bir arada görmek mümkün olacaktır. Bunlardan birisi araştırma alanı içerisinde Amanos dağlarının batı yamaçları ile İskenderun Körfezi doğu kıyıları arasında sıkışmış gibi görünen kıyı ovası, diğeri ise araştırma alanı dışında Amanos dağlarının doğusunda yer alan Amik Kontinental ovasıdır.

¹ Hosgören, M. Y., (1987), Jeomorfolojinin Ana Çizgileri: I. İstanbul Üniversitesi Rektörlük Yayın No: 3132, İSTANBUL

Kıyı ovası, Alp orojenezi esnasında meydana gelen kırılma ve kırılma olayları sonucu, Amanos dağlarının yükselmesi ile çöken kütlelerden oluşmaktadır. Kretase sonlarında Alp orojenezinin başlaması ile birlikte jeosenklinallere yerleşen çökeller kıvrılarak deniz yüzeyine çıkmıştır. Miosenden itibaren özellikle pliosen ve pleistosende meydana gelen kırılma ve kıvrımlara bağlı olarak Amanos dağlarının batı ve doğu yamaçlarında çökmeler meydana gelmiştir. İşte bu çökmeler sonucu oluşan ovalardan kıyı ovası Amanos'lardan taşınarak gelen kum, çakıl, kil gibi dağınık taş parçaları vs. maddelerle bir süre sonra düzleşerek bugünkü halini almıştır. Kıyı ovası alüvyon örtüsü ile kaplıdır. Bu alüvyon tabakası çapraz şekilde tabakalaşmıştır. Kum, kil, çakıl tabakaları düzgün bir şekilde ufki ve paralel değildir. Öyleki birbiri içine kama gibi girmiş, farklı kalınlıktaki bölümlerden oluşmaktadır. Bununla birlikte hepsi birden sert taşlar üzerinde birikmiş dağınık taş parçalarından ibarettir.

Eski ve yeni alüvyonların bir arada bulunduğu kıyı ovasında yeni alüvyonlar özellikle akarsu vadilerinin ovaya açıldığı alanlarda görülmektedir. Amanos'lardan taşınarak gelen sel birinkintileri, yığıntı konileri ve yamaç molozlarından oluşan alüvyal alanda yamaç molozları kretase ve eosen arazilere ait konglomeraların taşınması ile oluşmuştur. Bununla birlikte kıyı ovaları boyunca pliosen dolgu malzemelerine de rastlamak mümkündür. Aşağı Kepirce köyü güneyinde, Karaağaç kasabası doğusunda ve Konacık köyü civarında görülen pliosen dolgu malzemeleri bu alanların pliosende çöktüğünü göstermektedir. Pliosen malzemeler genellikle daha yaşlı birimler üzerinde uyumsuz olarak bulunan gevşek konglomera, kumtaşı, kilitaşı tabakalarından oluşup 100 m'ye kadar kalınlık gösterebilmektedir (Harita: 4).

Kıyı ovaları boyunca Işıklı köyü civarında oldukça dar bir alanda miosen arazileri de görmek mümkündür. Ancak bu araziler kendisinden

daha yaşı birimler üzerinde transgresif olarak yerleşmişlerdir. Bu alanda konglomera ve kumtaşları ile birlikte bol fosilli kireçtaşları yaygın olarak bulunur.

Araştırma alanının ve Amanos dağlarının doğusunda kalan Amik ovası da bir çöküntü ovasıdır. Ancak Amik ovası bir iç ova özelliği göstermektedir. Bu ova, tabanına yerleşen göl tortulları ve Amanoslar'dan taşınarak gelen tortul maddelerce düzleşmiştir. Amik ovası araştırma alanı dışında kaldığından üzerinde fazlaca durulmayacaktır.

Araştırma alanında bulunan kıyı ovası İskenderun şehri kuzeyinde oldukça dardır. Hatta Denizciler ve Sarıseki kasabaları arasında hiç yok denecek kadar azdır (Harita: 3). Kıyı ovalarının en geniş yer kapladığı alanlar İskenderun şehri ve yakın çevresi ile, Haymaseki ve Aşağı Kepirce köyleri arasında uzanan alanlardır.

Kıyı ovasının Amanos dağlarının batı yamaçlarının hemen yanında yer alması nedeniyle orografik yağışlarla beslenme şansı artmaktadır. Böylece İlçede Amanos dağları boyunca taşınan malzemeler yer altı suları için önemli bir akifer potansiyeli yaratmaktadır.

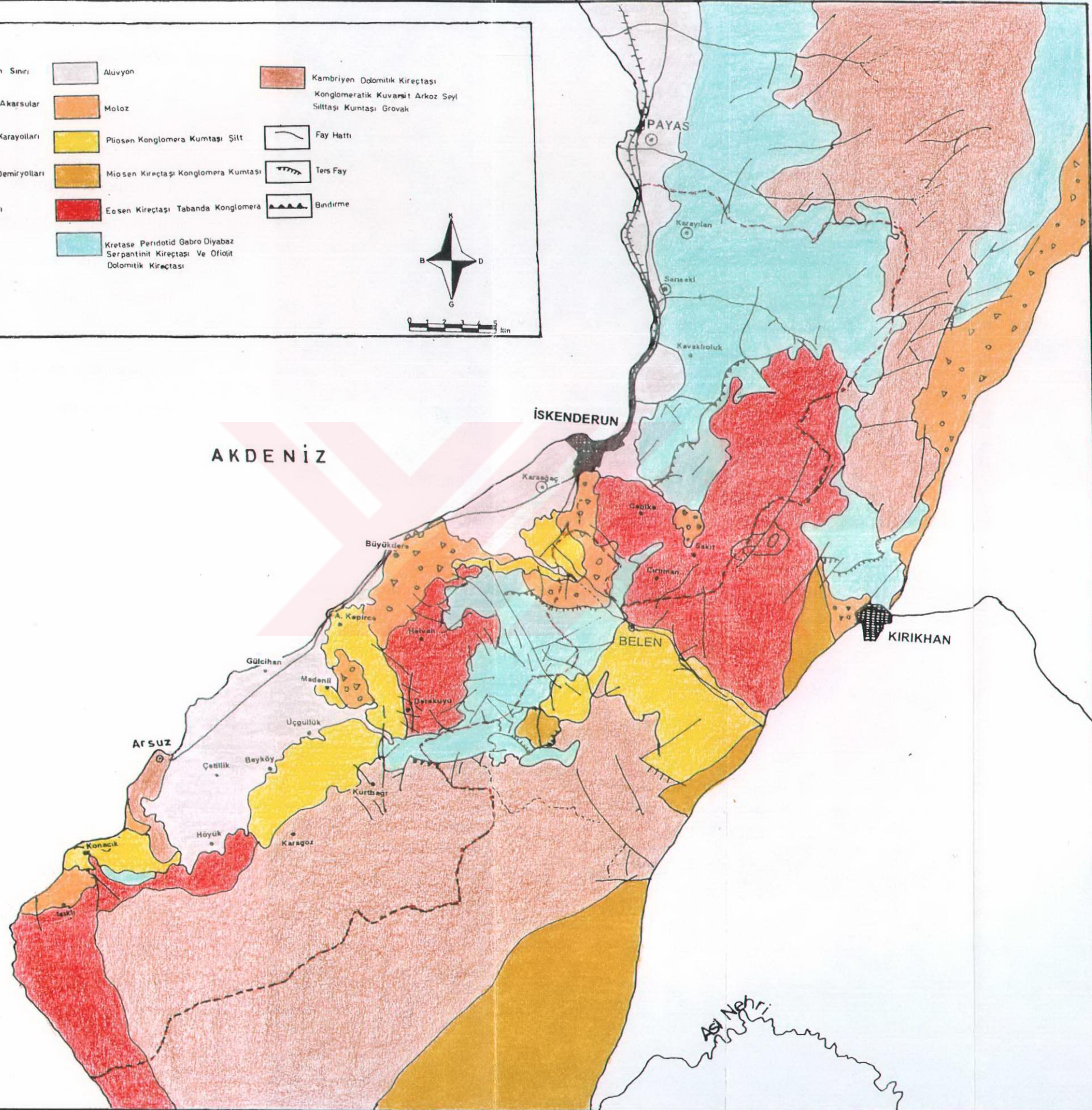
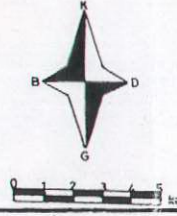
3 – Vadiler:

Araştırma alanı dahilinde Amanos Dağlarının batı yamaçları boyunca dar ve derin yarılmış kertik vadilerin yer aldığı göze çarpmaktadır. Bu kertik vadiler birbirlerine paralel uzandıkları gibi Amanos dağlarını çok yerde enine derince yarmışlardır. Bu vadiler tabansız vadilerdir ancak İskenderun şehri güneyinde yer alan bir çok vadi ovaya açıldıkları yerde derinlikleri az oldukları için yamaçları belirgin olmayan tabanlı vadiler içerisinde akmaya başlarlar. Bununla birlikte

İSKENDERUN İLÇESİ VE ÇEVRESİNİN JEOLOJİ HARİTASI

LEJAND

	Alüvyon		Kambriyen Dolomit Kireçtaşı
	Moloz		Konglomeratik Kuvarit Arkoz Seyl Silttaşı Kumtaşı Grovak
	Pliosen Konglomera Kumtaşı Şilt		Fay Hattı
	Mio sen Kireçtaşı Konglomera Kumtaşı		Ters Fay
	Eosen Kireçtaşı Tabanda Konglomera		Bırdırma
	Kretase Peridotid Gabro Diyabaz Serpantin Kireçtaşı Ve Ofiyolit Dolomitik Kireçtaşı		
			
			

araştırma alanında bulunan vadi ağları da dandritik yapı gösterir. Küçük akarsu vadileri daha büyük olanlara sanki bir ağaçtaki dalların gövdeye birleştiği gibi birleşirler (Harita: 3).

Araştırma alanında kerkik vadilerin oluşumunu gerçekleştiren tabiki sadece akarsuların derine kazma faaliyetleri değildir. Araştırma alanına yerleşen bir çok konsekant akarsu, Kuvaternerde meydana gelen iklim değişimleri ve buna bağlı olarak gelişen deniz seviyesindeki alçalma ve yükselmeler sonucu araziye gömülmüşlerdir. Son glasiyal dönem Würm'de deniz seviyesi şimdiki seviyesinden 90-95 m kadar alçalmış ve akarsular yataklarını derine kazmışlardır. Bu derine kazma faaliyetleri sırasında araştırma alanında bulunan akarsu yatakları boyunca oldukça dik ve birbirine yakın yamaçlar teşekkül etmiştir. Dik yamaçlar dışli köşelere sahiptirler ve derenin bulunduğu yerde dik açı ile birleşmişlerdir. Bu dar ve derin vadilerde akan dereler özellikle Şubat, Mart, Nisan aylarında çağılıtlar halinde akmaktadır. Bu durumu sağlayan arazinin oldukça eğimli oluşudur. Derelerin suları vadi yamacı arasında kalan dar açılı yerin aşağı kısmını doldurmaktadır ve yine suların kabarık olduğu Şubat, Mart, Nisan aylarında yağışlar ve kar erimeleri ile derelerin seviyeleri yükselir. Ancak genel şekli değişmez. Çünkü topografik yapı yanlara doğru genişlemeyi engellemektedir. Akarsu yatağı ile vadi yatağı birleşmiş durumda olup vadilerin tabanlarına doğru yamaç kısımlarında molozlar, etek döküntüleri, iri çakıllar bulunmaktadır.

Araştırma alanı dışında kalan Belen geçidi ise bir vadiyi andırsada aslında "boyun" özelliği göstermektedir. Bu geçit İskenderun'u Güneydoğu Anadolu'ya ve Ortadoğu'ya bağlayan tek geçit olduğu için araştırma alanında önemli bir etkiye sahiptir. Bundan dolayı geçidin özelliklerinden bahsetmekte yarar vardır.

İskenderun'dan başlayıp Belen Geçiti'ne kadar uzanan karayolu bir vadiden geçer. Geçide yaklaşıldıkça vadi tabanı boyunca yukarı doğru çıkıldığı farkedilir. Burada önce vadi köküne ve daha ileride boyun bölümüne ulaşılır. Vadi boyunca düz ve düze yakın devam eden yol vadi kökünde ve boyunda zikzaklar oluşturmaktadır.

B – İKLİM ÖZELLİKLERİ:

İklim bütün coğrafi olayları etkileyen önemli bir faktördür. Herhangi bir alanın iklimini belirleyebilmek için ise uzun yıllara ait ortalamalara sahip olmamız gerekmektedir. Bu ise ancak iklim elemanlarının analizine ve sık meteorolojik ölçüm yapılan bir alanının varlığına bağlıdır. Araştırmalarda sahaya ait tek bir istasyonun verileri kullanıldığında iklim olaylarının geniş çevrelerde ne gibi sonuçlar oluşturduğunu tahmin etmek güç olacaktır. Bununla birlikte, bazı bilgiler yetersiz kalabilmekte ve bazıları doğrulardan uzaklaşabilmektedir. Bu nedenle araştırma alanının özelliklerini tam anlamı ile ortaya koyabilmek için birkaç istasyonun verileri bir arada değerlendirilmeye çalışılmıştır. İskenderun meteoroloji istasyonu başta olmak üzere Kırıkhan, Dört Yol, Antakya istasyonları kullanılmıştır.

Denizel etkilere açık olan İskenderun ilçesinde, denizin ılıman ve nemli etkileri tüm sahamızda hissedilmektedir. Bu durum ise denizel etkileri önleyebilecek topografik bir engel bulunmaması ile ilgilidir. Bununla birlikte İskenderun ilçesi ve çevresinde yeryüzü şekillerinin çeşitlilik göstermesi nedeniyle iklim olaylarının bazıları üzerinde önemli değişiklikler söz konusu olmaktadır. Bu nedenle İskenderun meteoroloji istasyonunun verileri diğer istasyonlarla karşılaştırılmalı olarak kullanılmıştır.

İklim olaylarının araştırma alanındaki sürecini görsel bir biçimde ortaya koymak amacı ile birçok çizelge ve buna bağlı şekiller hazırlanmıştır.

1 – Sıcaklık:

İklim elemanları arasında önemli bir yere sahip olan sıcaklık; yükselti, yer şekilleri, denize uzaklık ve enlem faktörlerine bağlı olarak değişir.

Tablo 1: Seçilmiş Bazı İstasyonlara Ait Aylık Ortalama Sıcaklık Değerleri.

İSTASYON	R.S	YÜK (m)	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	YILLIK
İSKENDERUN	51	4	11.7	12.5	14.7	18.4	22.0	25.3	27.8	28.4	26.4	22.1	17.5	13.4	20.0
DÖRTYOL	62	28	10.1	11.0	13.5	17.4	21.3	24.8	27.3	27.9	25.8	21.5	16.3	11.8	19.1
ANTAKYA	50	100	8.0	9.8	12.9	17.1	21.0	24.6	26.9	27.5	25.5	20.6	14.2	9.8	18.2
KIRIKHAN	23	190	7.7	9.6	13.3	17.6	22.4	27.1	29.9	29.6	26.8	21.3	14.3	9.6	19.1

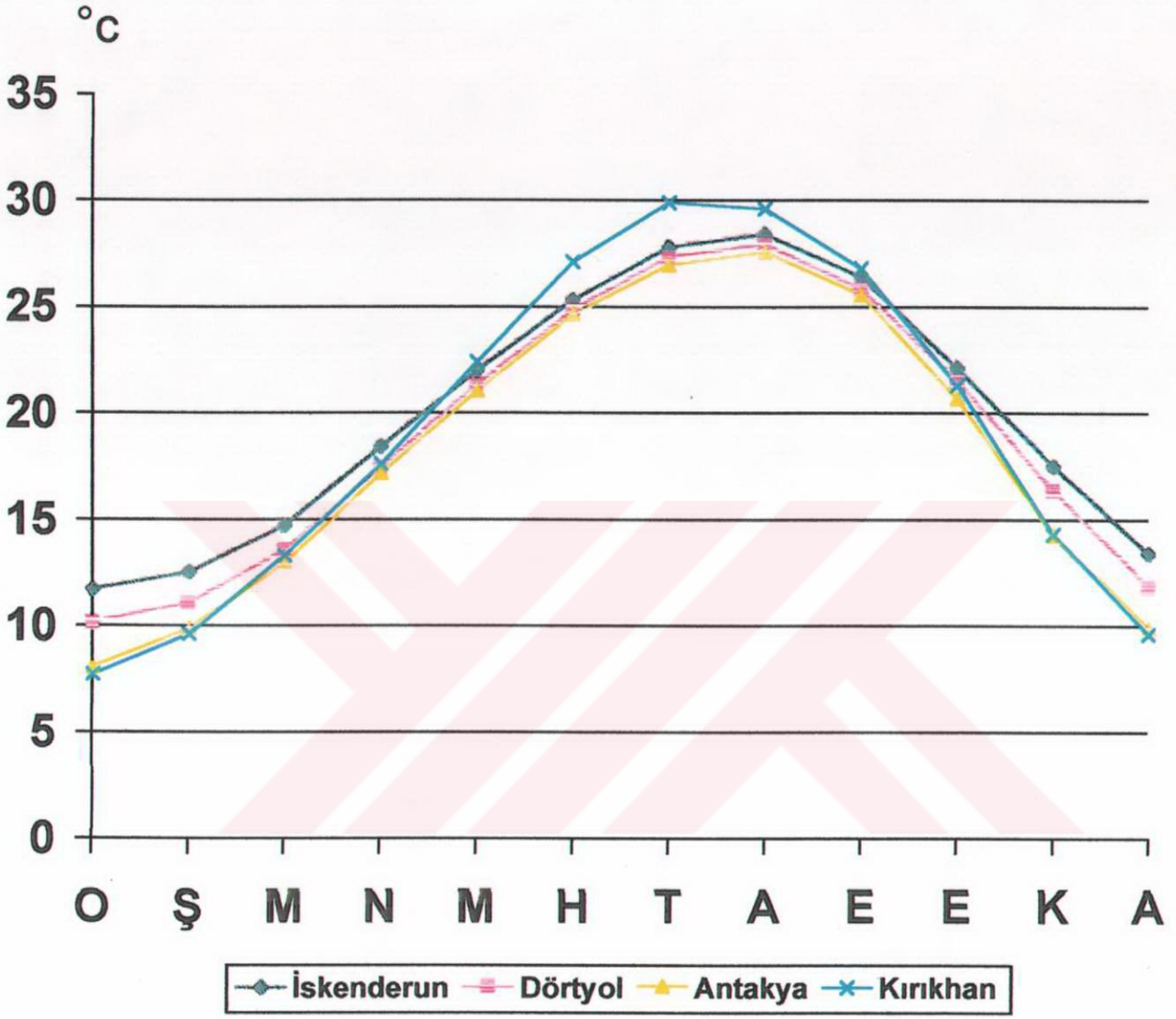
Araştırma alanında yer alan İskenderun meteoroloji istasyonunun 51 yıllık verilerine göre, yıllık ortalama sıcaklık 20.0°C dir. Kuzeyde Dört Yol meteoroloji istasyonunun 62 yıllık verilerine göre 19.1°C, Amanos dağlarının doğusunda yer alan Kırıkhan meteoroloji istasyonunun 23 yıllık verilerine göre 19.1°C ve güneyde bulunan Antakya meteoroloji istasyonunun 50 yıllık verilerine göre 18.2°C olduğu görülmektedir.

Araştırma alanı kuzeyinde, güneyinde ve güneydoğusunda bulunan yerleşim birimlerinde yıllık ortalama sıcaklıkların daha düşük olduğu görülür (Tablo: 1, Şekil: 1). Antakya ve Kırıkhan'da sıcaklık değerlerinin düşük oluşu karasallığın artmasına bağlıdır. Dört Yol'da ise yıllık sıcaklık ortalamasını düşüren güneybatı yönlü rüzgarlara açık oluşudur.

İskenderun ilçesinde sıcaklığın dağılışını etkileyen birinci etkenin yükselti olduğu dikkati çeker. Sıcaklığın kıyıda doğuya doğru gidildikçe yükseltinin artması ile azaldığı gerek yaz gerekse kış aylarında belirgin bir şekilde hissedilir. Ancak Amanos dağlarının batı yamaçlarında bu sıcaklık farkını gösterecek istasyon olmadığı için bir takım veriler kullanılamamıştır. Bununla birlikte sıcaklığın insan üzerinde yaratmış olduğu etki ile ya da ev termometreleri ile bir yoruma varmak mümkündür.

Ülkemizde yıllık ortalama sıcaklıkların en yüksek olduğu meteoroloji istasyonu İskenderun meteoroloji istasyonudur.

İskenderun ilçesi ve çevresinde yaz aylarında yaşanan yüksek sıcaklıkların bir nedeni ise yazın ülkemize güneyden ve güneydoğudan sokulan cT (karasal tropikal) hava kütleleridir. Basra alçak basıncından kaynaklanan bu hava kütleleri yaz aylarında bu alanda etkili olan tek hava kütlesi olduğu için yaz yağışları söz konusu olmamakta ya da çok önemli değerler arz etmemektedir.

Şekil 1: Bazı İstasyonlara Ait Aylık Ortalama Sıcaklıkların Yıl İçindeki Değişimi Grafiği.

İskenderun'da yıl boyunca aylık ortalama sıcaklık değerleri 51 yıllık verilere göre hiçbir zaman 11.7°C'nin altına düşmemektedir (Tablo: 1, Şekil: 1). Aylık ortalama sıcaklık değerleri içinde en düşük değer olan 11.7°C Ocak ayında, en yüksek değer olan 28.4°C ise Temmuzda ölçülmüştür. Ortalama sıcaklık değerleri incelendiğinde İskenderun'da en sıcak aylar Haziran (25.3°C), Temmuz (27.8°C), Ağustos (28.4°C), Eylül (26.4°C) aylarıdır. Genel hatları ile sıcaklığın en düşük olduğu aylar ise Ocak ve Şubat aylarıdır. Günlük ortalama sıcaklıklar Mart ayından itibaren sürekli yükselir. Nisan ayı başından itibaren ise araştırma alanında ilk baharı müjdeleyen pırıl pırıl yemyeşil bir çevre oluşurken, sıcaklıkların artmaya devam etmesi ile Mayıs ayı ortalarında artık yaz mevsimi görüntüsü hakim olur. Haziran ayına gelindiğinde ise bunaltıcı sıcaklar başlamıştır artık. Temmuz ve Ağustos ayları genel olarak sıcaklığın en yüksek olduğu aylardır. Sıcaklıklar Ağustos ayı sonrasında düşmeye başlasa da bu oranın Kasım ayına kadar çok az farkla seyrettiği görülür. Sıcaklar hala belirgindir. Kasım ayına gelindiğinde sıcaklığın (17.5°C), Ekim ayına göre (22.1°C) 4.6°C düştüğü görülür. Ekim ayı sıcaklık gidişi bakımından Haziran ayı ile ters yönde bir benzerlik gösterir. Haziran ayında nasıl ki ilkbahardan yaz geçiş belirgin bir şekilde hissediliyorsa, Ekim ayında da yazdan sonbahara geçiş belirgin bir şekilde hissedilir. Aylık ortalama sıcaklığın 13.4°C olduğu Aralık ayında artık kış mevsimi başlamıştır (Tablo: 1, Şekil: 1).

İskenderun'da yıllık sıcaklık farklarının fazla olmaması denizelliğin etkisini ortaya koymaktadır. Ayrıca yıllık amplütüdün 16.7°C olması kış mevsiminde sıcaklığın fazla düşmediğini ve yine bunun denizel etkilerle olduğunu ortaya koymaktadır.

İskenderun'da yıllık güneşlenme süresi de oldukça fazladır. Güneşlenme süresi yıllık ortalama 7.24 saat olmakla birlikte bu süre

Haziran ayında en fazla 10.30 saat ve en düşük Aralık ayında 4.14 saattir.

Araştırma alanında sıcaklık değerleri üzerinde enlem, denize yakınlık ve etkili olan sıcak hava kütlelerinin etki periyodunun uzun olmasının da rolü fazladır.

Araştırma alanında termik değerler göz önüne alındığında yazları sıcak, kışları soğuk geçmeyen bir sıcaklık rejim tipinin hakim olduğu görülmektedir. Bu rejim tipi Akdeniz termik rejim tipi olup, yılın 5-6 ayında yıllık ortalama sıcaklıklar daima 20°C'nin üzerinde seyrederek.

Araştırma alanında batıda yer alan Akdeniz'in, yükselti ve relief şartlarının sıcaklık değeri üzerinde olumlu etkileri, güneş ışınlarının denklinasyonu, yıl boyunca sıcaklığın aşırı derecede düşmesine engel olan bir rejim tipinin ortaya çıkmasına neden olur. Bu anlamda araştırma alanı yazın çok ısınan kışın fazla soğumayan ve bu 2 dönem arasında geçiş koşulları taşıyan sıcaklık özellikleri ile karakterize edilebilir.

Ortalama ve mutlak ekstremelerin belirlenmesinin de sıcaklık rejimlerinin saptanmasında önemli bir yeri vardır.

İskenderun meteoroloji istasyonu verilerine göre en soğuk ayda bile aylık ortalama sıcaklıklar 10°C'nin üzerindedir (Tablo: 2).

Tablo 2: İskenderun'da Ortalama ve Ekstrem Sıcaklık Değerlerinin Yılı İçinde Gidişi.

SICAKLIKLAR	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	YILLIK
Ortalama sıcaklık	11.7	12.5	14.7	18.4	22.0	25.3	27.8	28.4	26.4	22.1	17.5	13.4	20
Ortalama en yüksek sıcaklık	15.4	16.3	18.7	22.3	25.5	28.4	30.4	31.3	30.1	26.8	22	14.4	23.7
Ortalama en düşük sıcaklık	8.2	8.3	10.8	14.2	17.8	21.6	24.5	25.1	22.7	18.2	13.9	10.1	16.3
En yüksek sıcaklık değerleri	27	26.8	31.7	39	40.0	41.6	40.0	43.2	43	37.9	33	25.8	43.2
En düşük sıcaklık değerleri	-3.0	-3.2	0.2	3.5	11.4	15	18.7	18.3	15.4	9.0	0.6	0.4	-3.2

İskenderun için ortalama yüksek ve ortalama düşük sıcaklıkların yılı içindeki gidişi, ortalama sıcaklık değerleri ile az çok paralellik gösterir. Ortalama düşük sıcaklık değerleri içerisinde Ocak ayı sıcaklığı ortalama 8.2°C ile 10°C'nin altına düşmektedir. Ortalama yüksek sıcaklık değeri ise 31.3°C ile Ağustos ayına aittir (Tablo: 2).

İskenderun İlçesinde mutlak maksimum sıcaklık değeri 43.2°C ile 1962 yılında yaşanmıştır. Kış ayları içerisinde kaydedilen mutlak maksimum sıcaklık değeri 27°C ile Ocak ayında ve 1953 yılında yaşanmıştır. Diğer yandan İskenderun meteoroloji istasyonunda kaydedilmiş olan mutlak minimum sıcaklık değeri 1950 yılı Şubat ayında -3.2°C olarak saptanmıştır.

Bütün bunlarla birlikte araştırma alanında don olayları hemen hiç görülmemektedir. Ekstrem sıcaklıklar hariç ortalama sıcaklıklar dikkate alındığında zaten don olayı görülmesi mümkün olmamaktadır. Sıcaklık

değerlerinin 0°C'nin altına düşmesi ise son derece nadir gözlenen bir olaydır. Bunu engelleyen en önemli etken ise araştırma alanının denizel etkilere açık olmasıdır. Araştırma alanında nem oranının varlığına bağlı olarak yıllık sıcaklık farkları azalmakta sıcaklık değerleri büyük oranlarda düşmemektedir.

2 – Basınç ve Rüzgârlar:

a) Basınç:

Yükseklik, sıcaklık, dinamik etkiler ve yerçekimine bağlı olarak değişen basınç, atmosferdeki gazların yeryüzüne yaptığı ağırlıktır. Yükselti arttıkça basıncın azalması, hava yoğunluğunun azalmasına bağlıdır. Ayrıca hava sıcaklığının yüksek olduğu aylarda basınç değeri düşük, sıcaklığın düşük olduğu aylarda ise basınç yüksek olmaktadır.

Akdeniz Bölgesinin, dolayısıyla İskenderun ilçesi ve çevresinin basınç koşullarının batı rüzgârları kuşağında kalan hava kütlelerinin ait olduğu aksiyon merkezleri düzenler. Bu nedenledir ki İskenderun ve çevresi bütün bir yıl boyunca farklı çevrelerden gelen hava kütlelerinin etkisi altında kalır. Genel olarak Ekim ayından itibaren Orta ve Doğu Avrupa üzerinde termik yüksek basınç hakim olmaya başlar. Bu merkezden yayılan cP (kontinental polar) hava kütleleri araştırma alanını etkisi altına alır. Eylül ayında 1010 mb olan basınç değeri yavaş yavaş yükselmeye başlar. Ekim ayında 1014.4 mb'a ulaşan basınç değeri en yüksek değerine Aralık ayında erişir (Tablo: 3, Şekil: 2).

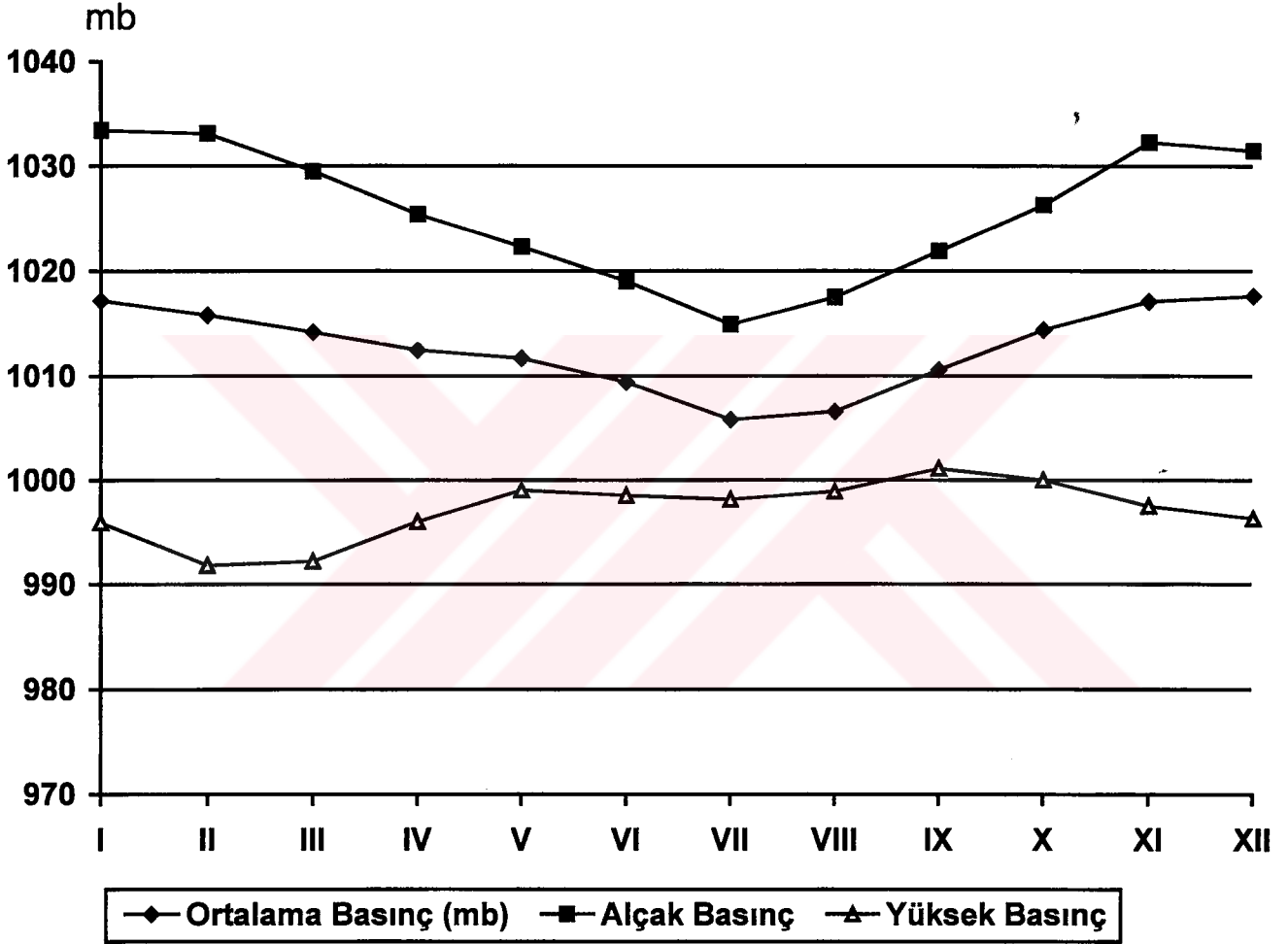
İlkbahar aylarında güneyde subtropikal yüksek basınçtan kaynağını alan (cT) kontinental tropikal hava kütleleri araştırma alanını etkisi altına almaya başlar. Özellikle araştırma alanında etkili olmaya başlayan alçak

basınç değerleri Mayıs ayından sonra hızla düşerek Temmuz ayında 1005.8 mb'a ulaşır (Tablo: 3, Şekil: 2).

Araştırma alanında cephe sistemlerinin etkisi altında kalmasına bağlı olarak basınç değerleri sık sık değişimler gösterir. Eylül, Ekim, Kasım, Aralık, Ocak, Şubat aylarında basınç değerlerinin yıllık ortalamadan (1012.7 mb) yüksek olduğu dikkati çeker. Bu durum ise yüksek basınç koşullarının daha baskın olmasına bağlıdır.

Tablo 3: İskenderun'a Ait Ortalama ve Ekstrem Basınç Değerleri.

Basınç değerleri	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	YILLIK
Ortalama yerel basınç	1017.2	1015.8	1014.2	1012.5	1011.7	1009.4	1005.8	1006.6	1010.6	1014.4	1017.1	1017.6	1012.7
Ortalama yüksek basınç	1033.4	1033.1	1029.5	1025.4	1022.3	1019	1014.9	1017.5	1021.9	1026.3	1032.3	1031.5	1033.4
En düşük yerel basınç	995.9	991.8	992.2	996.0	999.0	998.5	998.1	998.9	1001.1	1000.0	997.5	996.3	991.8

Şekil 2: İskenderun'da Basınç Değerleri.

b) Rüzgârlar:

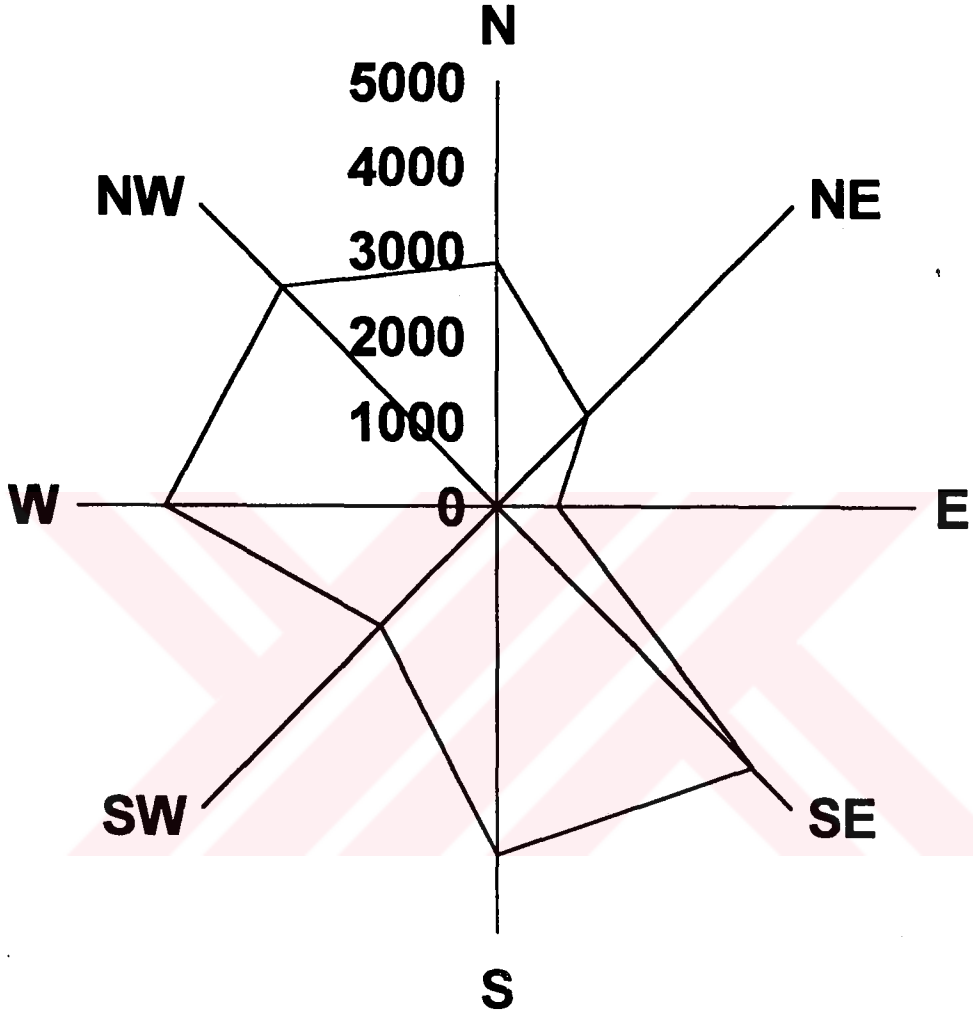
Yerküre üzerine yakın katmanlarda meydana gelen hava hareketleri ile bunların yıllık ve mevsimlik değişmeleri, rüzgâr oluşumunun ana nedenidir. Araştırma alanında meydana gelen rüzgâr esiş yönleri, frekansları ve sirkülasyon koşulları yukarıda bahsedilen basınç koşullarına bağlıdır. İskenderun ve çevresinde meydana gelen rüzgârlar, denize olan yakınlığa, relief yükseltisine ve ana morfografik birimlerin uzanış doğrultusuna bağlı olarak özellikler kazanırlar.

İskenderun ilçesinde Amanos Dağlarının topografik uzanışı güneybatı, kuzeydoğu yönlüdür. Topografya'nın bu uzantısı İskenderun ilçesi ve çevresinde esen rüzgârlar ve bu rüzgârların çevresel etkinliğini yerel olarak değişikliğe uğratmaktadır. Araştırma alanında esen rüzgârların hakim yönü güneydoğudur. Ancak egemen olan rüzgârlar ile diğer yönlerden esen rüzgârlar arasında oransızlık olup bu oransızlık relief özelliklerinden kaynaklanmaktadır (Tablo: 4, Şekil: 3).

Tablo 4: İskenderun'da Esen Rüzgârların Yönleri, Esme Sayıları, Frekansları.

Rüzgâr Yönü	ESME SAYILARI												Yıllık Toplam Esme Sayısı	Frekans (%)
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
N	204	264	247	243	270	315	293	171	155	229	262	202	2855	%12.3
NE	108	127	151	153	161	138	163	135	74	101	112	104	1527	%6.6
E	65	63	90	82	55	44	26	49	47	59	86	65	731	%3.1
SE	533	522	486	294	163	99	81	140	273	472	570	698	4331	%18.8
S	681	416	325	223	159	91	65	135	299	464	523	706	4089	%17.6
SW	146	134	192	177	184	170	228	212	208	126	96	117	1990	%8.6
W	109	120	216	307	428	539	717	754	413	187	100	82	3972	%17.2
NW	168	178	292	308	388	448	417	426	375	321	185	135	3641	%15.8
TOPLAM												23136	100	

36 yıllık ortalamalar incelendiğinde İskenderun ve çevresinde rüzgârların yıl içindeki ortalama esme frekansları ve esiş yönleri arasında bir bağın olduğu görülmektedir.

Şekil 3: İskenderun Meteoroloji İstasyonu Rüzgâr Gülü (42 Yıl).

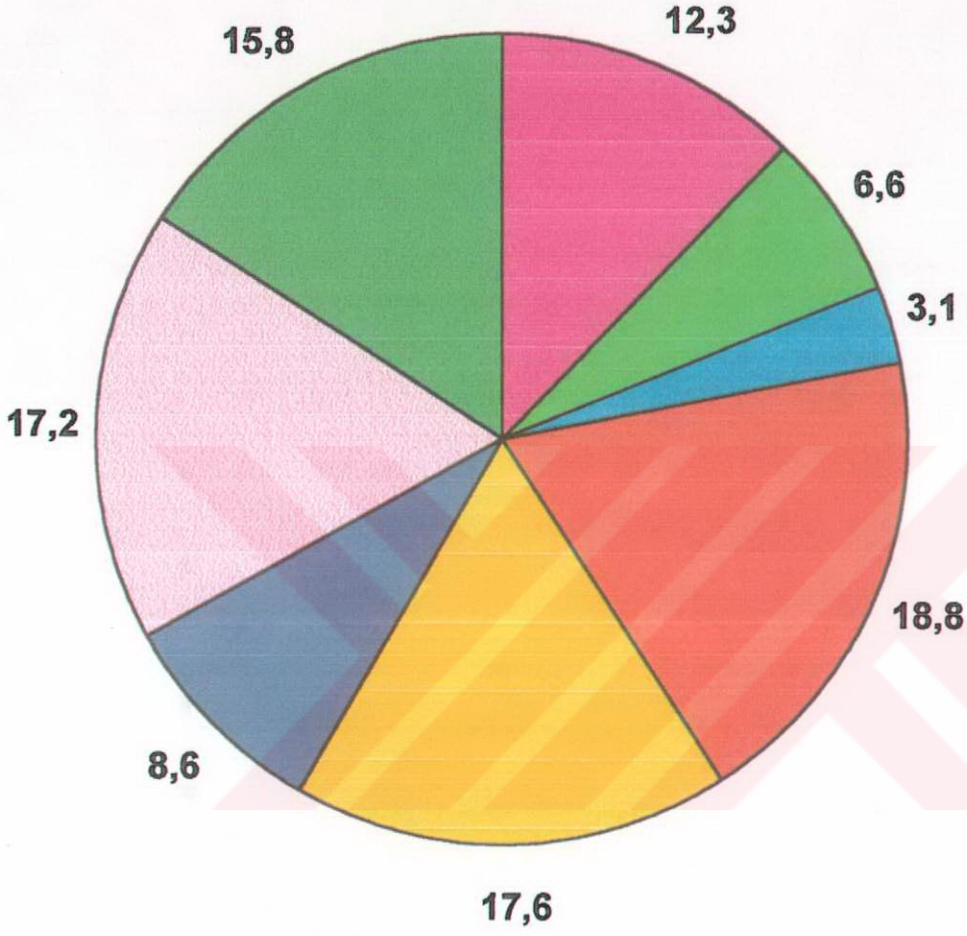
Tablo 4 incelendiğinde araştırma alanında yıl içinde en fazla esen rüzgârın güneydoğu (SE), ikinci olarak güney (S), üçüncüsünün de batı (W) rüzgârları olduğu görülmektedir. Yıl içinde %18.8 frekansla esen SE yönlü rüzgârlar hakimdir. Bunu %17.6 frekansla S ve %17.2 frekansla W rüzgârları izlemektedir (Tablo: 4, Şekil: 4).

Böylece İskenderun'da yılın büyük bir bölümünde güneydoğu ve güneydeki yüksek basınç alanlarından batıdaki alçak basınç alanlarına doğru esen güneydoğu ve güney sektörlü rüzgârlar etkili olmaktadır. Bu rüzgârların esme sayıları özellikle Kasım, Aralık, Ocak, Şubat aylarında artmaktadır. Bu aylarda sıcaklığı düşmesi ile birlikte araştırma alanın güney ve güneydoğusundaki yükseltiler yüksek basınç özelliği kazanmakta ve bu tarihlerde ılık ve nemli olan ve karalara göre alçak basınç özelliği gösteren Akdeniz'e doğru esen rüzgârların oluşmasını sağlamaktadır. Öte yandan yaz aylarında tam tersi bir durum gerçekleşir. Akdeniz fazlaca ısınan kara kütlelerine göre daha soğuk kaldığı için yüksek basınç özelliği kazanmakta ve Akdeniz üzerinden kaynaklanan batı yönlü rüzgârlar araştırma alanında hakim olmaktadır.

İskenderun ilçesinde özellikle İskenderun şehri ve kuzeyinde kalan yörelerde bazı kış günlerinde son derece şiddetli olarak esen ve doğal ve beşeri çevre üzerinde oldukça fazla tahrip gücüne sahip olan bir tür yerel rüzgâr esmektedir. Bu yerel rüzgârı yöre halkı Yarikkaya Rüzgârı olarak adlandırmaktadır. Bu rüzgâr kış aylarında oldukça fazla soğuyan ve karla kaplı Amanos dağlarından Akdeniz'e, İskenderun Körfezine doğru eser. Bu aylarda Amanos dağları yüksek basınç alanı oluştururken, İskenderun körfezi alçak basınç özelliği göstermektedir. Rüzgâr bu nedenle bu yönde gerçekleşir ancak basınç farkının ani gerçekleşmesi ve yüksek oluşu nedeniyle şiddetli eser. Bu rüzgâr özellikle Amanos dağlarının batı yamaçlarında yer alan Yarikkaya vadisi boyunca kanalize olarak kıyı

ovalarına ulaşırlar. Vadiden çıktıkları yerlerde bu rüzgârların şiddeti artar. Yörede yarikkaya rüzgârı olarak bilinmesi de bu durumun sonucudur. Özellikle Yarikkaya vadisinin yamacında kurulan semtlerde bu rüzgârın gücü daha fazla hissedilmektedir (Foto: 2).

■ N ■ NE ■ E ■ SE ■ S ■ SW ■ W ■ NW

Şekil 4: İskenderun'da Esen Rüzgârların Frekansları.

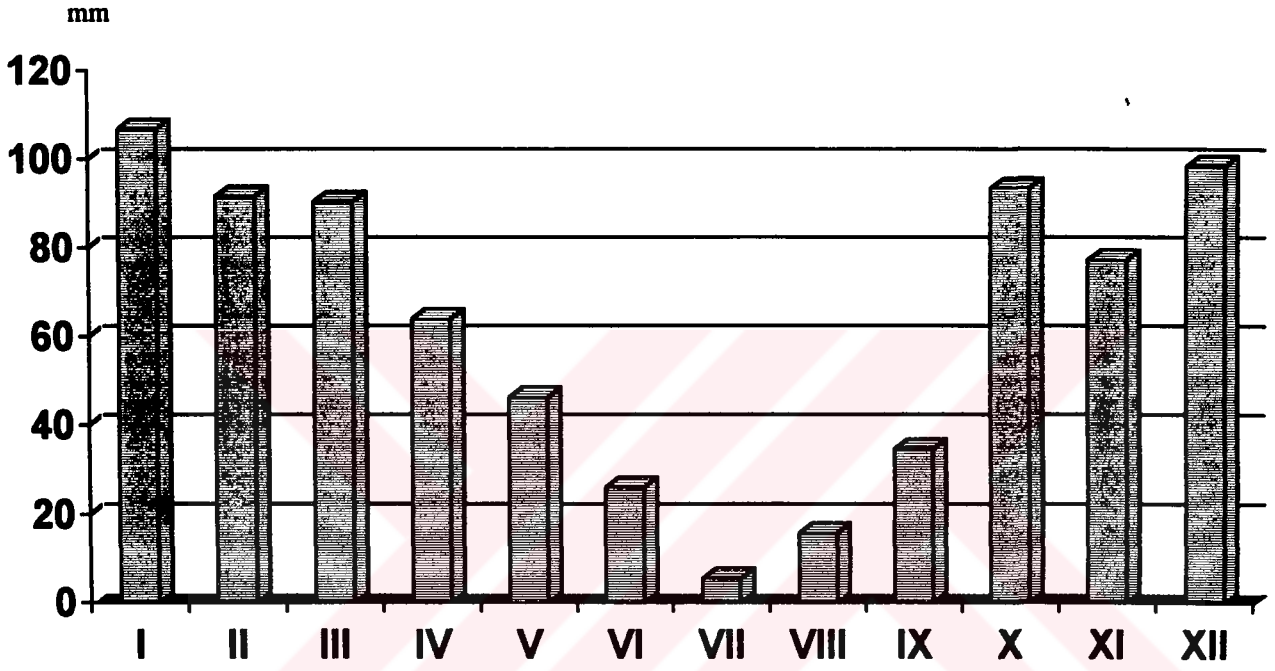
3 – Yağış:

İskenderun ilçesinde yapılan 51 yıllık rasatlara göre yıllık ortalama yağış miktarı 749.6 mm'dir. Yıl içinde 106.7 mm. ile Ocak, 98.5 mm. ile Aralık, en yağışlı aylardır. 5.5 mm. ile Temmuz ayı ise yağışın en az olduğu aydır.

Tablo 5: Seçilmiş Bazı İstasyonlara Ait Aylık Ortalama Yağış Değerleri.

İstasyonlar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
İskenderun	106.7	91.6	90.4	63.8	46.2	26.0	5.5	15.8	34.5	93.4	77.2	98.5	749.6
Kırıkhan	112	93	82.2	14.6	20.9	4.9	0.2	0.6	3.6	30.1	69.7	112.5	544.3
Dört Yol	123.7	121.4	112.2	102.3	75.7	44.5	21.5	35.9	58.1	102.9	89.4	122.1	1009.2
Antakya	205.8	175.4	142.2	97.3	69.4	29.4	3.0	9.1	26.6	86.1	99.7	179.8	1124.1

Araştırma alanında yağış maksimumu Ocak (106.7 mm.) ayına aittir. Şubat ve onu izleyen Mart ayından itibaren yağışın sürekli azaldığı görülür. Temmuz, Ağustos ve kısmen kurak geçen Eylül ayından sonra Ekimde yağışlar birden artmakta, Kasım ayında yine bir miktar azalsa da bu azalma çok önemsiz kalmaktadır. Aralık ayında yağış miktarı tekrar artar (Tablo: 5, Şekil: 5).

Şekil 5: İskenderun'da Yıllık Ortalama Yağışın Aylara Dağılışı.

Kırıkhan'da 37 yıllık rasat sonuçlarına göre yıllık ortalama yağış miktarı 544.3 mm'dir. Bu değer İskenderun'dan oldukça azdır. Bunu Kırıkhan'ın kıyıdan uzaklaşarak Amanos dağlarının doğusunda bulunması ile açıklamak mümkündür. Akdeniz'den kaynaklanan nemli hava kütleleri Amanos dağlarını aşıp doğu yamaçlara ulaşamadığı için burada yağış miktarlarının azalmasını sağlamaktadır. 112.5 mm. ile Kırıkhan'da en fazla yağış Aralık ayında düşmektedir. Ocakta 112mm., Şubatta 93 mm. yağış görülmekte, yine Şubattan itibaren yağış miktarları azalmaktadır.

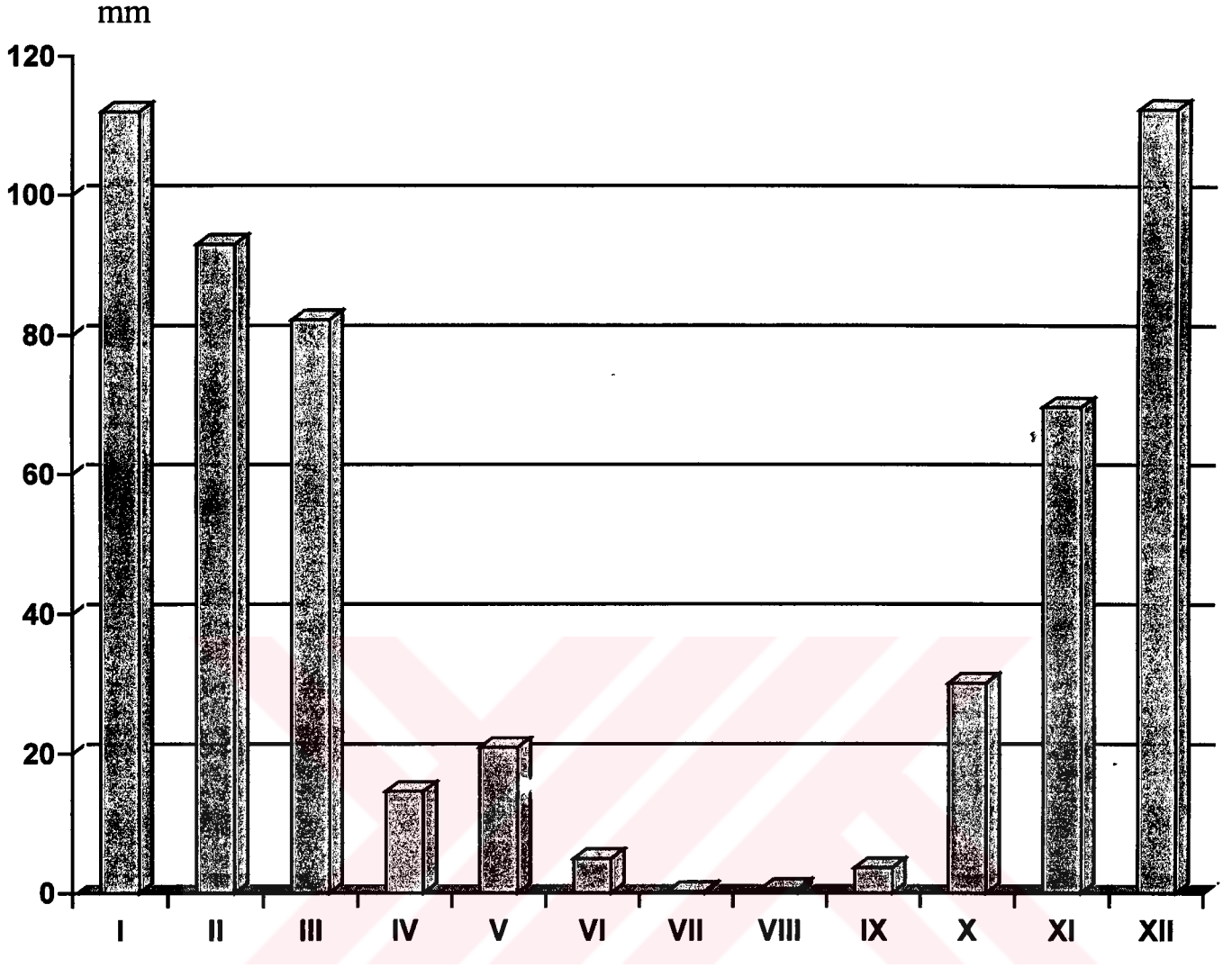
Yağış minimumu 0.2 mm. ile Haziran ayına aittir. Yağışın yaz aylarında bu kadar az oluşu yine nemli hava kütlelerine kapalı olması ve Basra alçak basıncından kaynaklanan kuru ve sıcak hava kütlelerinin etkisinde kalmasına bağlanmaktadır (Tablo: 5, Şekil: 5).

Dört Yol'un 62 yıllık rasat sonuçlarına göre yıllık yağış miktarı 1009.2 mm. ile İskenderun'dan 259.6 mm. daha fazladır. Bu durum ise güneybatıdan esen rüzgârlara karşı İskenderun şehrinin korunaklı olması ile ilgilidir. İskenderun körfezinin doğu kıyıları batıya doğru çıkıntının olduğu bir alanda yer almaktadır ki bu çıkıntının kuzeye bakan tarafında kurulu olduğu için güneybatıdan esen rüzgârlara karşı korunaklıdır. Ancak Körfez civarında görülen bu rüzgârlar Dört Yol'un düz ve yükseltisi az olan kıyıları daha etkili olmakta ve Amanos dağları boyunca yükseldikçe yağış bırakmaktadır. Dört Yol'da en fazla yağış 123.7 mm. ile Ocak ayında düşmektedir. Yine İskenderun ve Kırıkhan'da olduğu gibi en fazla yağış kış aylarında düşmektedir. Yağışın en az olduğu ay ise 21.5 mm. ile Temmuz ayıdır (Tablo: 5, Şekil: 7).

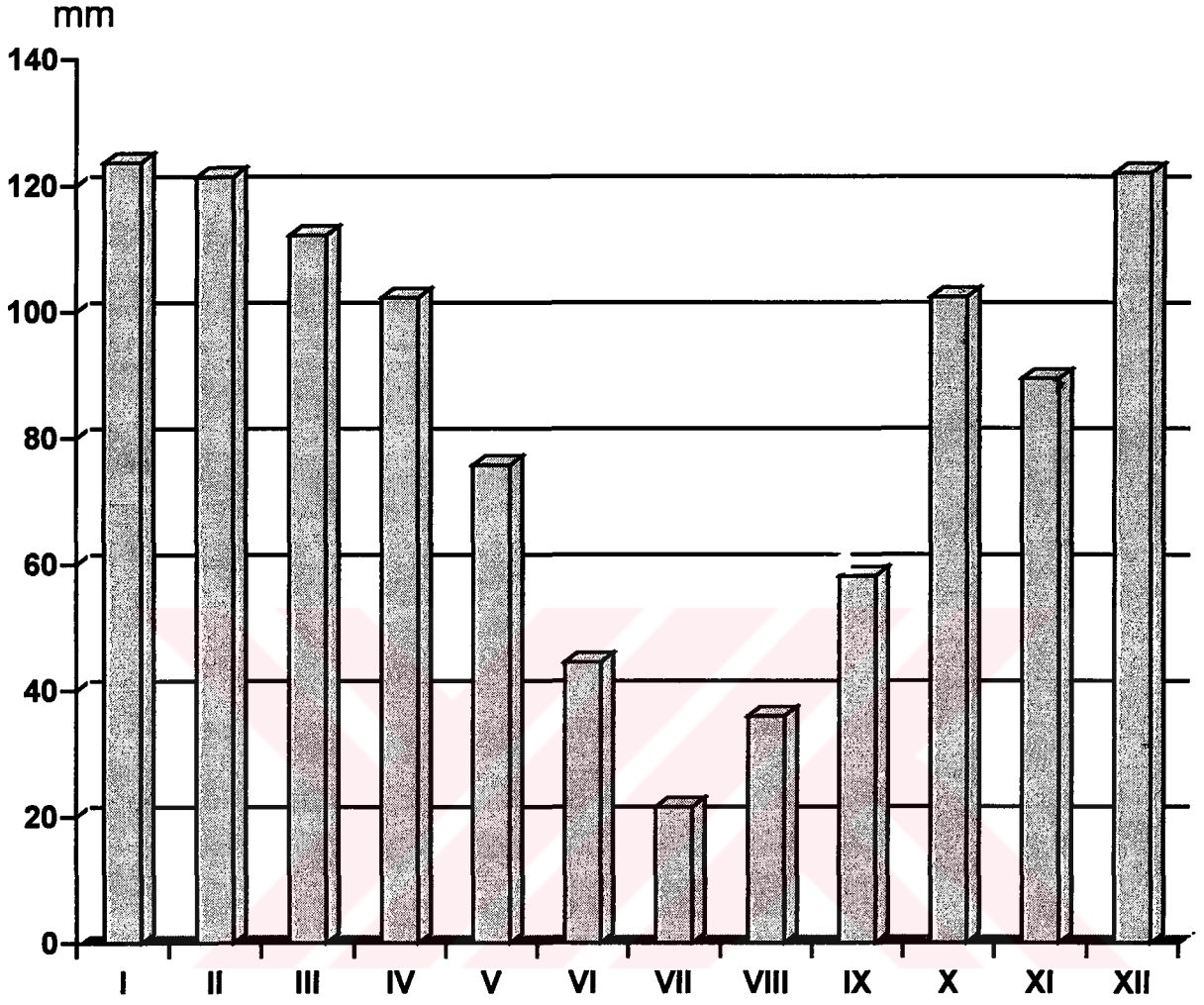
Antakya'nın 50 yıllık rasat sonuçlarına göre yıllık yağış miktarı 1124.1 mm. ile araştırma alanı ve çevresinde rastlanan en yüksek yağış miktarıdır. Bu yağış miktarı İskenderun'dan 374.5 mm. daha fazladır. Bunun nedeni ise yukarıda bahsedilen güneybatı yönlü rüzgârlar Asi oluşu boyunca sokularak taşıdıkları nemli havayı Antakya'ya kadar taşırlar ve burada yağış oluşumunu artırırklar. Antakya'da 205.8 mm. ile en fazla yağış Ocak ayında, en az yağış 3.0 mm. ile Temmuz ayında düşer (Tablo: 5, Şekil: 8).

Her 4 istasyonda da görülen bazı ufak farklılıklar dışında yağışın en büyük bölümü kış mevsiminde, en az yağışın ise yaz mevsiminde düştüğünü söyleyebiliriz. İstasyonlar arasındaki farklılıkları doğuran etkenler ise relief, bakı koşulları ve rüzgârların geliş yönüdür diyebiliriz.

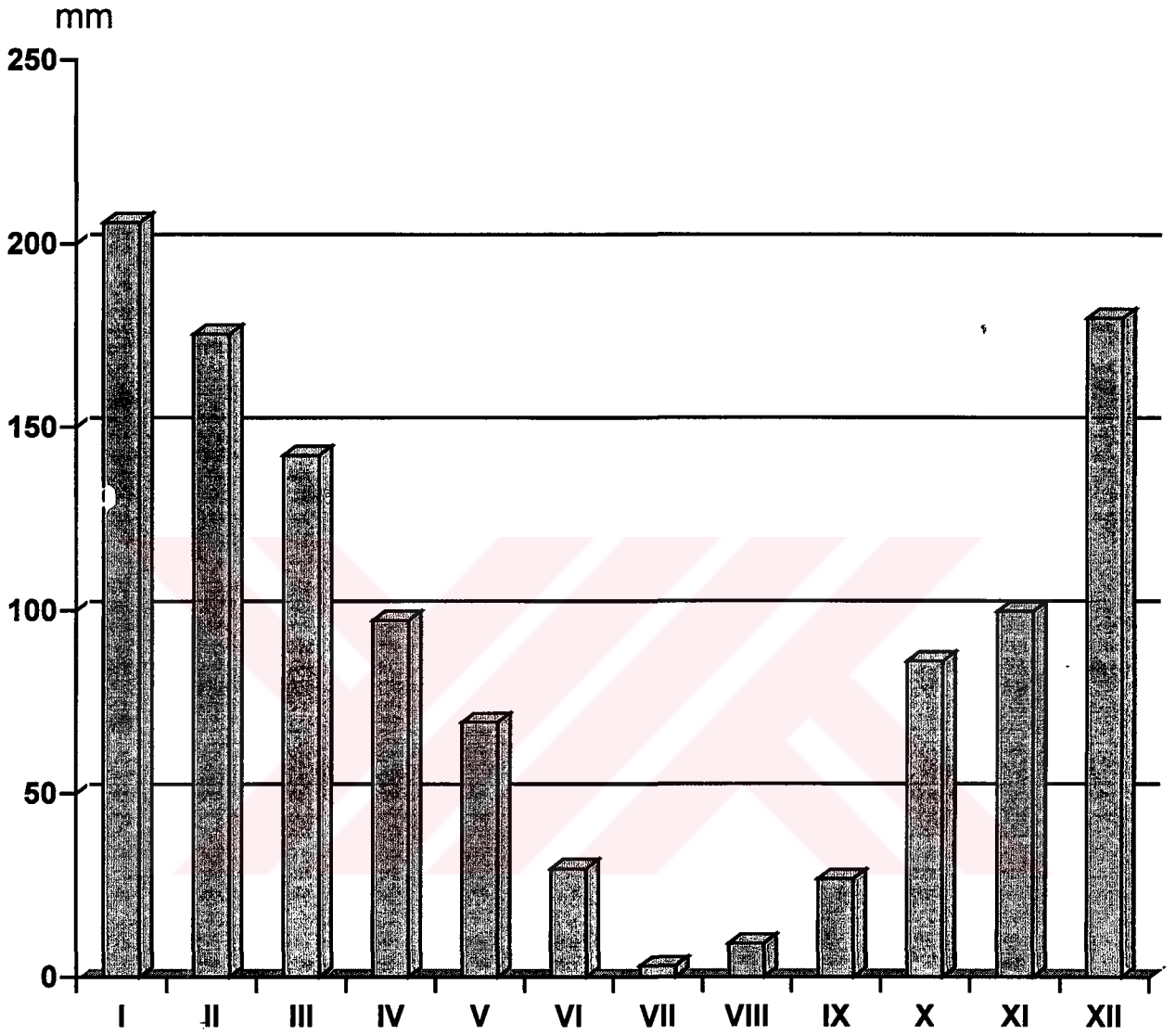
İnceleme alanımızda yağışın mevsimlere dağılışını incelersek; yağışın büyük bir kısmının (%39.5) kış mevsiminde düştüğü nü bunu sonbahar mevsimi (%27.3), ilkbahar mevsimi (%26.7) ve yaz mevsimi (%6.5) izlemektedir (Şekil: 9).

Şekil 6: Kırıkhan'da Aylık Ortalama Yağışın Yıl İçerisindeki Seyri.

Şekil 7: Dört Yol'da Aylık Ortalama Yağışın Yıl İçerisindeki Seyri.

Şekil 8: Antakya'da Aylık Ortalama Yağışın Yıl İçerisindeki Seyri.

Tüm bu özellikler ve yağış koşulları dikkate alındığında sıcaklık gibi yağış rejimi bakımından da araştırma alanının Akdeniz iklim özellikleri gösterdiği gözlenir.

Tablo 6: İskenderun İlçesinin Yağış ve Düzeltilmiş PE Değerleri.

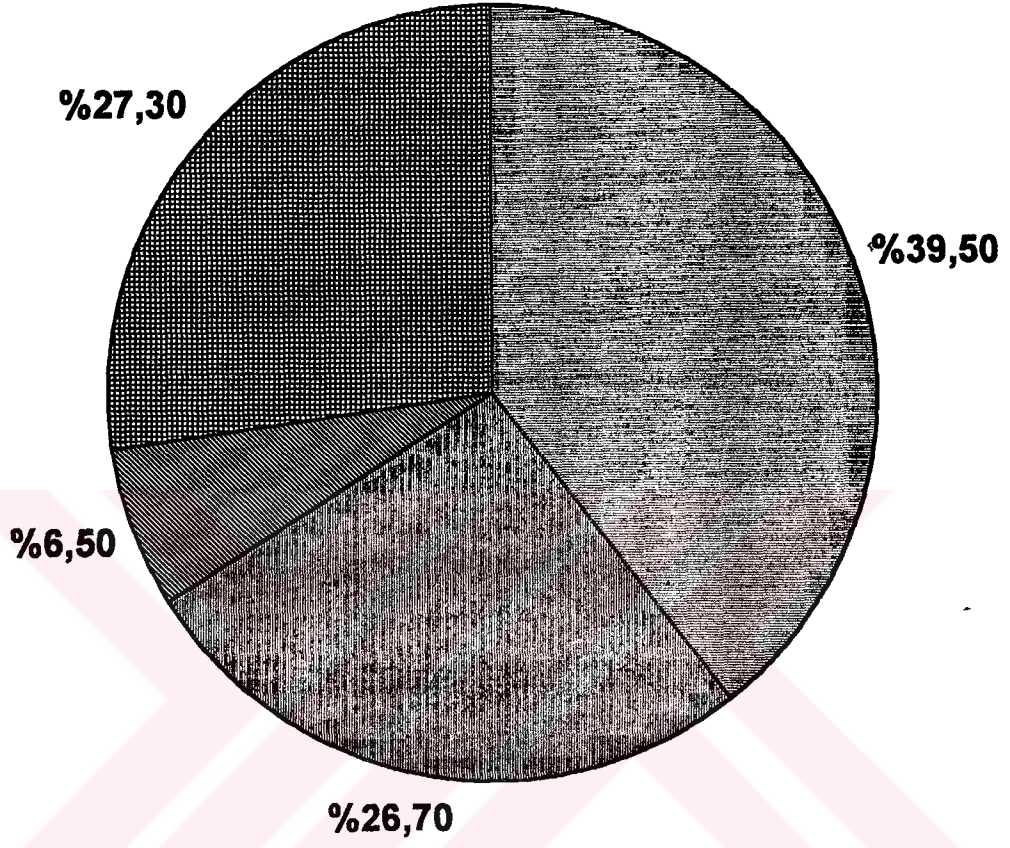
RASAT AYI	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	YILLIK
YAĞIŞ (mm)	106.7	91.6	90.4	63.8	46.2	26	5.5	15.8	34.5	93.4	77.2	98.5	749.6
PE (mm)	18	21	38	66	109	146	177	171	137	87	50	24	1044

Tablo 6'daki veriler ışığında Thorntwaite formülüne göre hazırlanmış su bilançosunda görüldüğü gibi, İskenderun'da Ekim ayında yağışlar potansiyel buharlaşmadan fazladır (Şekil: 10). Bu aydan itibaren diyagramda su birikmesi görülür. Aralık ayı başında toprak suya doymuş hale gelir. Ekimde toprakta 6.4 mm. su bulunmaktadır. Kasım ayında 33.6 mm. su fazlalığı vardır. Aralık, Ocak, Şubat, Mart aylarında düşen yağış toplamıyla (100 mm.) toprak doymuş hale gelmekte, Nisan ayında yine 98 mm. su fazlası meydana gelmektedir. Bu su miktarı topraktaki mevcut sudur. Nisan ayından itibaren yağış miktarından buharlaşmanın fazla olması sonucu bu ayda toprakta birikmiş su miktarı 35.2 mm'dir. Buharlaşmanın arttığı Mayıs ayından itibaren buharlaşmanın yağıştan fazla olması nedeniyle toprakta bulunan fazla sudan sarfiyat olmaktadır. Haziran-Eylül ayları buharlaşma değerlerinin çok fazla olması sonucunda topraktaki su eksiği Aralık ayına kadar devam etmektedir (Şekil: 10).

İskenderun'da yağışın en az (5.5 mm.), buharlaşmanın ise en yüksek (177 mm.) olduğu ay Temmuz'dur.

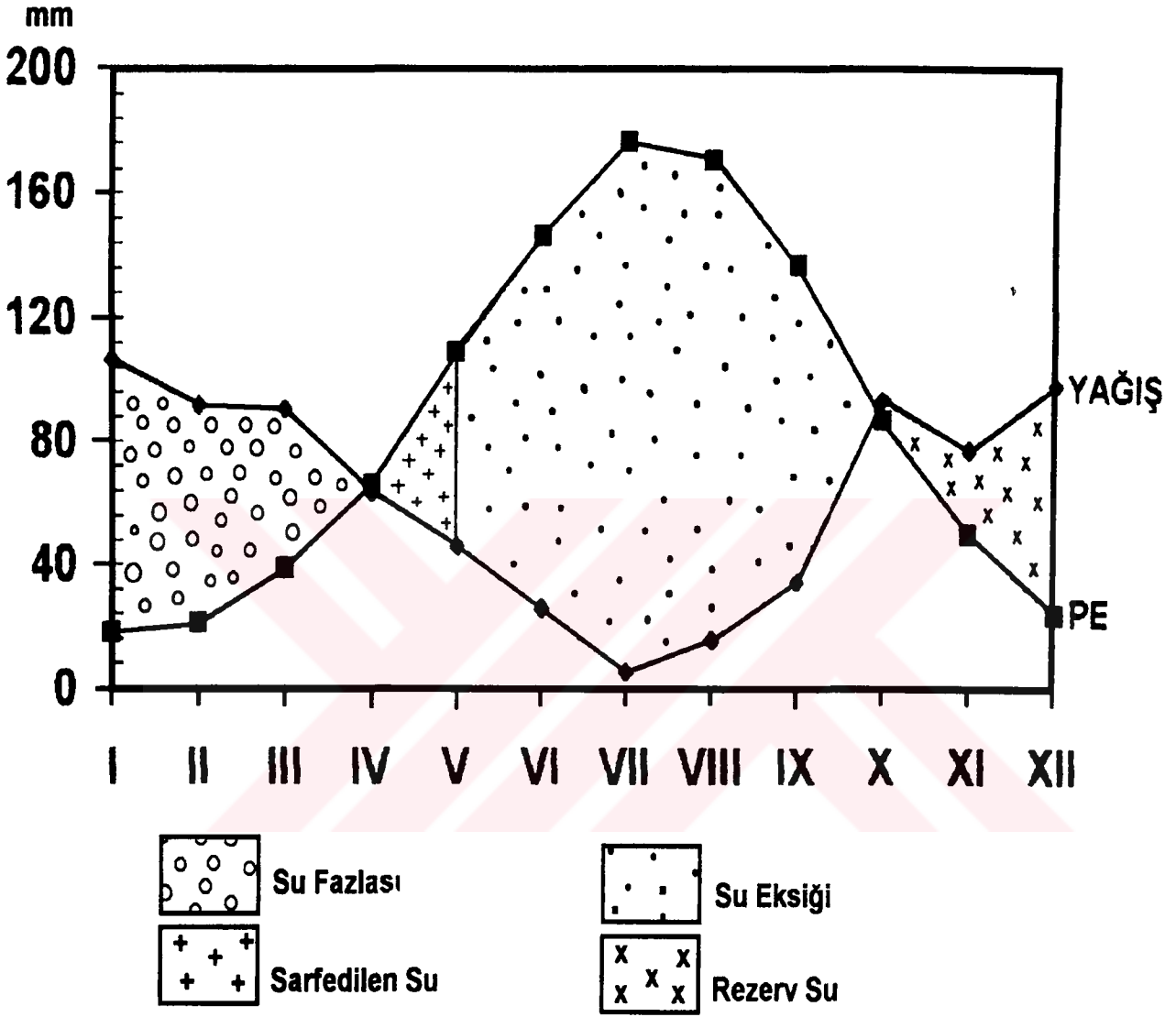
Hazırlanmış olan bu su bilançosundan anlaşılacağı gibi, yaz mevsiminde tarım alanlarının sulanmasının çok gerekli olduğu ortaya çıkmış bulunmaktadır. Araştırma alanında geniş ekim alanlarına sahip buğday ve sebzeler yaz mevsiminde sulanmaktadır.

■ Kış ■ İlkbahar ■ Yaz ■ Sonbahar

Şekil 9: Iskenderun'da Yağışın Mevsimlere Dağılışı.

Şekil 10: İskenderun'un Su Bilançosu.

Sonuç olarak Thorntwaite iklim tasnifine göre araştırma alanında çıkarılan su bilançosuna göre kurak ve az nemli olmak üzere kurak iklimler hakimdir. Bu alanda su fazlası kış mevsiminde olan tali iklim tipi ve tam oseonik iklim şartları hüküm sürmektedir. Tüm bu sonuçlar dikkate alındığında ise şöyle bir sonuç çıkmaktadır. Yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçen karakteristik "Akdeniz İklimi" araştırma alanında hüküm süren iklim tipidir.

C – HİDROGRAFİK ÖZELLİKLER:

Bir alandaki suyun varlığı ya da yokluğu insanoğlu için her devirde önemli olmuştur. İnsanların susuz yaşayamayacağı gibi bitkiler ve hayvanların da suya ihtiyacı oldukça fazladır. İnsanların bu maddeye olan ihtiyacının neden bu denli fazla olduğunu canlıların biyolojik ihtiyaçları nedeniyle, içme suyu olarak kullanılmasının yanında tarım alanlarının sulanmasında, endüstri tesislerinde kullanılmasına bağlayabiliriz. Su doğada havakürede nem olarak, sis, buhar ve bulut şeklinde bulunabilir. Ancak insanların kullanabilmesi için akışkan olması gerekir.

Bu bağlamda İskenderun ilçesi ve çevresinde suyun varlığı ve özelliklerini araştırmak hiç şüphesiz ki monografik tarzda bir çalışma için oldukça önemlidir. Araştırma alanı içerisinde hidrografik olaylarla beşeri olaylar arasında ilişki kurarak su varlığının önemi ve yeterli olup olmadığı gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

1 – Akarsular:

Araştırma alanı içerisindeki akarsular genelde kısa boylu ve dönemli akarsulardır. Yazın birkaç akarsu dışında hemen tamamı kurur. Kaynaklarını Amanos Dağlarından alan akarsular araştırma alanının kuzeyinden Belen Geçidi kuzeyine kadar olan kısmında dar kertik vadiler içerisinde akarak denize ulaşırlar. Öte yandan Belen Geçidi güneyine geçildiğinde akarsuların açmış oldukları vadilerin kuzeydekilere göre daha geniş olduğu görülür. Ancak bu vadiler de kertik vadilerdir.

Araştırma alanındaki akarsuların aslında "dere" olarak adlandırılması daha uygun olacaktır. Bu akarsuların taşıdığı su miktarı oldukça azdır. Ancak kış ve ilkbahar aylarında taşıdıkları su miktarının

arttığı gözlenir. Yaz aylarının son derece sıcak ve kurak geçtiği ilçede derelerin taşıdığı su miktarı azalmakta ve birçoğu yazın kurumaktadır. Bu sava örnek teşkil etmesi bakımından araştırma alanı dahilinde bulunan iki akarsuyun yıllık akım değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo: 7).

Tablo 7: Fındıkçay ve Avcıarsuyu Deresi Yıllık Akım Gözlemleri (m³/sn) (1991).

DERELER	RASAT YILI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Yıllık Ort.
Fındıkçayı	1991	0.051	0.130	0.211	0.122	0.010	0.001	Kuru	Kuru	Kuru	0.003	0.041	0.048	0.051
Avcıarsuyu	1991	0.825	1.72	1.46	2.14	0.509	0.223	0.137	0.116	0.100	0.095	0.121	0.212	0.638

Fındıkçay ve Avcıarsuyu derelerinin yıllık akım gözlemleri incelendiğinde bu savın doğru olduğu gözlenir. Fındıkçayı deresi yılın 3 ayını kuru geçirmektedir. Avcıarsuyu deresi ise yılın 9 ayında 1 m³/sn. altında akışa sahiptir. Derelerin Şubat, Mart, Nisan aylarında debisi artmaktadır. Bu durum ise kışın yağın yağışlar ve Mart, Nisan aylarında Amanos dağlarında bulunan karların erimesinden kaynaklanmaktadır. Avcıarsuyu deresi yazın neredeyse hemen tamamen kurumaktadır. Öyle ki yerinde yapılan gözlemlerde derenin kıyıda ovaya ulaştığı yerde yatağı sadece nemli ve çamurlu bir görüntü kazandığı dikkati çekmiştir.

Araştırma alanı içerisinde akarsuların bu şekilde düzensiz akımları olması, sel karakteri taşıması ile açıklanabilir. Ani kar erimeleri ile yağışların etkili olduğu ilkbahar aylarında, bazı akarsular yataklarından taşarak çevreye büyük zararlar verebilmektedir. Nitekim en yakın 1997 yılı Nisan ayında ve yine 1996 yılı Mart ayında Karaağaç kasabası ve çevresinde akarsuların taşması ve Amanos'ların yamaçlarından yüzeyel

suların akıma geçmesi ile sel felaketleri meydana gelmiştir. Tek katlı binalar ve dükkanlar su ile dolmuştur. Büyük çapta mal kaybı olurken, can kaybı söz konusu olmamıştır.

Akarsuların bir özelliği de Amanos Dağları boyunca dar ve derin vadilerde akması, kıyıya ulaştıkları yerde vadi boyunca taşımış oldukları maddeleri (kum, kil, mil vs.) yığmalarıdır. Bugünkü kıyı ovalarının gelişmesini sağlayan işte bu akarsulardır. Amanos Dağları'nın batısındaki çöküntü alanı akarsularla taşınarak gelen malzemenin birikmesi sonucu yükselerek bugünkü şeklini almıştır.

Araştırma alanında akan derelerin paralel drenaj ağı oluşturdukları görülür. Bu yapıyı kazanmalarındaki asıl faktör ise akarsuların kaynağını aldığı Amanos Dağları'nın güneybatı-kuzeydoğu yönünde bir sıra oluştururken yamaçlarının batıya ve doğuya eğimli olmalarıdır. Akarsular bu yamaçlar boyunca aktıkları için birbirlerine paralel kalırlar (Harita: 2).

Araştırma alanı içerisinde belli başlı dereler şunlardır: En kuzeyde Dutludere olmak üzere Derehani, Karadere, Yarıkaya, Şekerek, Derebahçe, Göğyar, Karaçalılık, Kılanlı, Pirinçlik köyü yakınlarından denize dökülen Karaçay, onun güneyinde Çengen ve yine daha güneyde Ağdere, Zilliçay, Yönükıble Deresi ve Fındıkçay Deresi sayılabilir.

Araştırma alanında uzun boylu akarsu yoktur. Tamamını kısa boylu, rejimleri düzensiz, yazın kuruyan, üzerinde taşımacılık yapılamayan, hatta birçoğunun üzerinde köprü dahi olmayan akarsulardır. Rejimlerinin düzensiz olmaları nedeniyle ilkbahar ve kış aylarında etrafa fazla miktarda kil ve çamur yayıp mal kaybına neden olmakta ve can güvliğini de tehdit etmektedirler. Kış aylarında sebze bahçelerine yaydıkları fazla miktardaki çamur nedeniyle bağ ve bahçelere büyük zararlar verirler. Bununla kalmayıp yazın kurudukları için suya en fazla ihtiyaç duyulan bu

aylarda sulama içinde kullanılamazlar. Suyu kontrol altına alabilmek için bazı köylerde akarsu kenarlarına tersib bentleri inşa edilmiş ve kanaletlerle sular farklı alanlara taşınmaya çalışılmıştır.

2 – Yeraltı Suları ve Kaynaklar:

a) Yeraltı Suları:

Araştırma alanı yeraltı suyu bakımından zengindir. Amanos Dağları'ndan süzülen sular kıyılardaki ovalarda alüvyonların geçirgenliği sayesinde yer altı suyu oluşumunu sağlar. Ancak birçok yerde kıyıya yakınlık nedeniyle tatlı ve tuzlu sular karışmakta ve taban suyu kullanılabilirliğini yitirmektedir.

İskenderun şehrinin kurulu olduğu ovanın doğusunda kuzeyden güneye doğru uzanan birinkinti konileri ile daha doğuda eosan kalkerleri taban suyunun en önemli beslenme sahasıdır. Birinkinti konileri ile birlikte eosan kalkerlerinin kumlu, çakıllı seviyelerin varlığı ve kıyıda alüvyal ovaya gelen yağmur suları ile selinti suları süzülerek yeraltı suyuna intikal eder.

İskenderun şehrinin de üzerinde yer aldığı kıyı ovasının drenaj alanı 238 km²'dir. Bu alana düşen yağışın bir kısmı formasyonlardan süzülür, bir kısmı ise ovaya akar. Bu ovanın alanı ise 44 km²'dir. Birinkinti konilerinin geçirgenliği ovada daha fazladır. İskenderun ovasında D.S.İ. tarafından açılmış olan 11 kuyu vardır. Bununla birlikte 100'e yakın sığ kuyu mevcuttur. Bu sığ kuyuların hepsi köylüler tarafından açılmıştır. Sebze bahçelerini sulamak amacı ile açılan bu kuyular Karaağaç kasabası civarında yoğunluk gösterir. Adi kuyuların en önemlisi ise İskenderun Belediyesi Tarafından eosan kalkerler üzerinde ve 5 m. derinliğinde açılmış olan kuyudur. İskenderun'a halen bu kuyudan su

verilmektedir. Bu kuyu bugün İskenderun şehrinde Esentepe Mahallesiinde yer almaktadır.

İskenderun ovasında yer altı suyu serbest olup alüvyondaki akifer seviyeleri birbirleri ile irtibatlıdır. Ovanın ortasında ve güney kısımlarında alüvyonun altında geçilen neojen serilerinden eosen kalkeri basınçlı olduğu için artezyen yapar.

Arsuz kasabası ve civarındaki ovalarda yeraltı suyu açısından zengindir. D.S.İ. VI. Bölge Müdürlüğü tarafından Arsuz'un da içinde yer aldığı ilçe merkezinin güneyinde yer alan kıyı ovalarında 1962-1964 yıllarında yeraltı suyunun durumunu anlamak için 15 adet kuyu açılmıştır. Daha sonra ise 1973 yılında Hatay-İskenderun-Arsuz sulama kooperatifinin başvurması üzerine 1978-1981 yılları arasında bu ovada 37 adet kuyu açılmıştır. Bu kuyulardan 4 tanesi verimsiz olduğu için, 3 tanesi de tuzlu olduğu için iptal edilmiştir. 1992-1993 yılları arasında ise bir tanesi temel sondaj kuyusu olmak üzere 10 adet araştırma kuyusu açılmıştır.

Arsuz kıyı ovalarında açılmış olan sondaj kuyularının her birinin verimi 2.5 lt/sn. – 80 lt/sn., derinlikleri ise 96 m. – 170 m. arasında değişir. Arsuz Sulama Kooperatifi 1992-1993 yılları arasında açılan kuyulara ilave olarak yeni kuyular açılmasını talep etmişlerdir.

Arsuz civarındaki kıyı ovalarında alüvyonun kumlu, çakıllı seviyeleri ve pliosene ait kumlu, çakıllı seviyeler akifer özelliği taşır. Ancak akifer özelliği taşıyan pliokvaterner, yaşlı, kumlu, çakıllı seviyeler kuzeybatıda deniz suyu geçişinin, güneydoğuda ise akifer tabanında jipsten dolayı meydana gelecek olan formasyon kirliliğinin tehdidi altındadır. Bu bölgelerde aşırı yeraltı suyu kullanımı nedeniyle yeraltı suyu tuzluluk

tehdidi altında bulunmaktadır. Hatta işletilmekte olan bazı kuyularda tuzlanma görülmektedir.

Yeraltı suyunun kalite yönünden ve özellikle miktar yönünden tehlikeye girdiği bu sahada açılmış olan kuyuların daha düzenli çalıştırılması ve su kullanma sürelerinin sürekli kontrollerinin yapılması gerekmektedir. Eğer sık gözlem yapılırsa alınacak önlemler daha etkili kılınabilir. Bu bağlamda Arsuz kıyı ovalarında yeni sondaj kuyuları açmak yanlış olacaktır. Bununla birlikte yeterli önlem alınmazsa Arpaçiftlik ve Üçgüllük köyleri arasında kalan kıyı köylerinde yakında mevcut kalitedeki su dahi bulunamayacaktır.

İskenderun ve çevresinde iklim yılda 2-3 kez ürün almaya elverişlidir. Ancak suyun yetersiz oluşu tarım faaliyetlerini engelleyici bir unsur olmaktadır. Bu nedenle yerli halk tarafında bir çok belgesiz kuyu açılmış ve halen açılmaktadır. Bu, kısa yoldan pratik bir çözüm gibi görünse de ne yazık ki su kalitesini bozarak tuzlanmaya yol açacaktır. Bütün bu nedenlerden dolayı kuyu açma işi uzman kişi ve kurumlara bırakılmalıdır.

b) Kaynaklar:

Araştırma alanı içerisindeki kaynaklar eosen kalkerlerinden çıkarlar ancak bu suların genel özelliği debileri az olduğu için bir süre akar, daha sonra kuruyarak kaybolurlar. Her mevsim su akıtmayan bu kaynaklar özellikle vadi yamaçlarında yoğunlaşmışlardır. 1960 yılında İskenderun'da içme suyuna katkısı olan Katu Pınarı bugün kurumuştur. Bilinen en önemli kaynaktadır.

Amanos Dağları'nın batı yamaçlarında arazi gözlemleri esnasında birçok küçük kaynağa rastlanmışsa da bu kaynakların hiçbiri akıma geçerek dere oluşturmazlar ve debileri az olduğu içinde sulamada kullanılamazlar. Ancak bugün Belen ilçesine bağlı olan Atik Yaylasında bulunan Atik Kaynağı bir isale hattı ile Belen kasabasına içme suyu sağlamaktadır. İskenderun'da tatlı ve tuzlu suyun karışması ve fazla klor katılması nedeniyle şehrin içme suyu ihtiyacını karşılamak üzere 5 ayrı su şirketi kurulmuştur. Bu şirketler ilçeye yakın diğer ilçelerdeki kaynak sularını şehire getirip satmaktadır.

3 – Bataklıklar:

İskenderun şehri bugünkü sahil boyunca yer alan konutların bulunduğu alan aslında 1940'lı yıllarda bataklık ve sazlıklarla kaplı olduğu ve şehrin genelinde bataklıkların fazlaca yer kapladığı yerli halk tarafından söylemekle birlikte eski tarihli topografya haritalarında da bunların birçoğu gözlenmektedir. Fener Bataklığı ve bugün havaalanı bulunan saha 1970'li yıllarda ancak kurutulabilmiştir.

Bugün mevcut olan bataklık ise araştırma alanının kuzeybatısında takriben 1.5 km²'lik bir alanda yer alır. Amanos'lardan gelen akarsuların beslediği bataklık taban suyunun tuzlu oluşu nedeni ile sazlık ve kamışlıklarla örtülüdür (Harita:2, Foto: 3).

D – TOPRAK ÖZELLİKLERİ:

Yeryüzünde çeşitli fiziksel ve kimyasal etkilerle oluşan birçok flora ve faunaya ait canlıyı bünyesinde bulunduran, kara yüzeylerini en fazla birkaç metre derinliğe kadar saran toprak, canlı hayatı için oldukça önemlidir.

Toprak oluşumunu sağlayan doğal ortam şartlarıdır. Jeolojik yapı, iklim, bitki örtüsü, akarsular, topografik yapı toprak oluşumunda rol oynayan en önemli etkenlerdir.

Araştırma alanı dahilinde Amanos dağları'nın bulunduğu alandaki toprakların oluşumunda iklim ve bitki örtüsünün etkileri belirgin bir şekilde hissedilirken kıyı ovalarına doğru inildiğinde toprakların daha çok taşınarak oluştuğu görülmektedir.

Araştırma alanı ve çevresinde Akdeniz ikliminin belirgin özelliği olan yaz kuraklığı nedeniyle toprak ayrışması durmakta ancak toprak üzerindeki maddeler hızla ayrışmaktadır. Topraktaki ayrışmanın ilkbahar ve kış gibi yağışın bol olduğu mevsimlerde daha fazla olduğu görülmektedir.

Orman alanları dahilinde koyu renkli toprakların görülmesi 1000 m. nin üzerindeki alanlarda sıcaklığın düşmesi ile birlikte organik madde ayrışımının azalması ve bu maddelerin toprakta birikerek organik madde bakımından zengin toprakların oluşmasına bağlıdır.

Araştırma alanı içerisinde kısa mesafeler dahilinde yükseltilerin oldukça fazla değişmesine bağlı olarak; eğimin fazla oluşu bununla birlikte bitki örtüsünde zayıf oluşu bu alanda yamaçlar boyunca toprağın taşınarak kıyılara yığılmasına neden olmuştur.

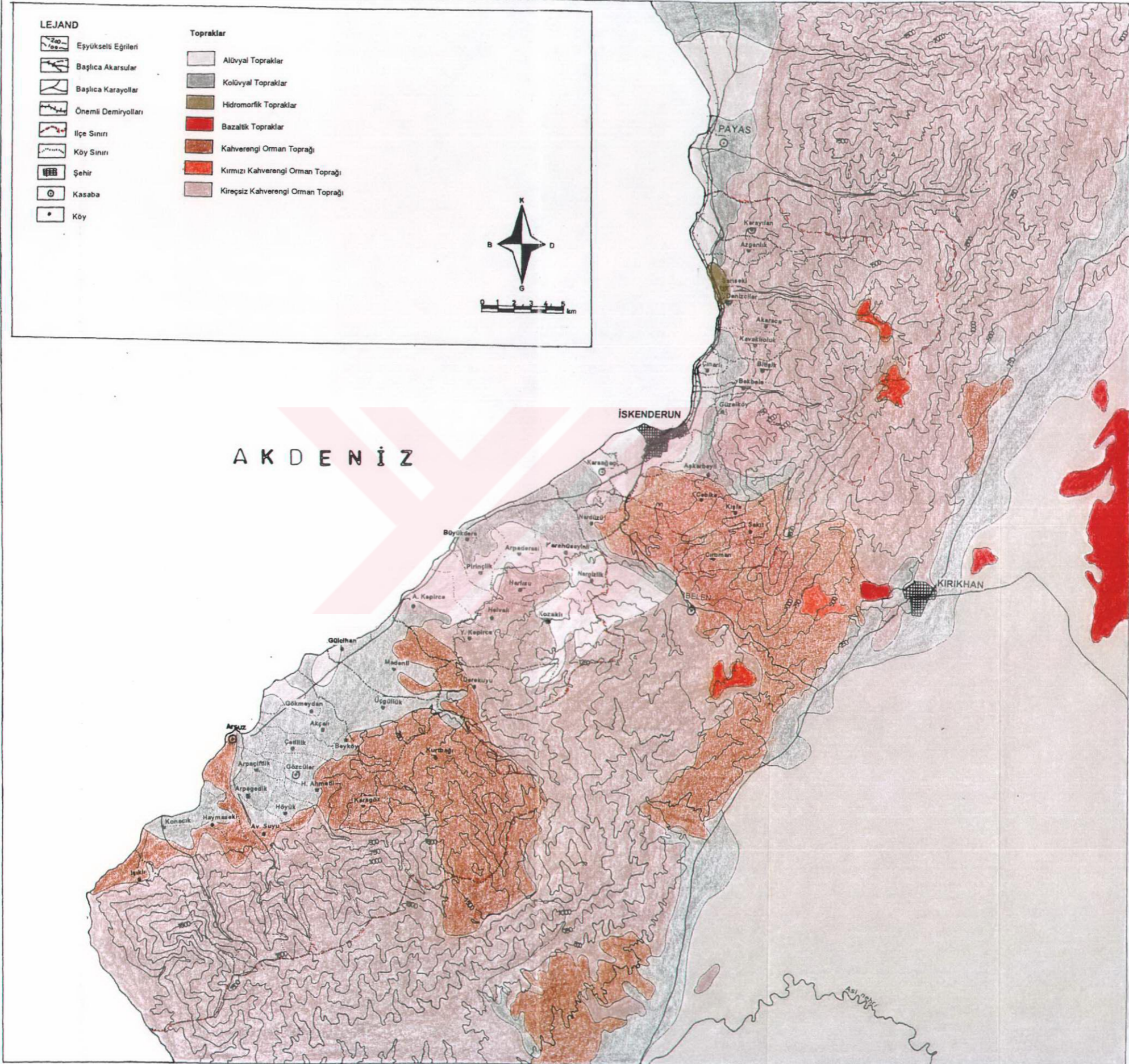
ISKENDERUN İLÇESİ VE ÇEVRESİNİN TOPRAK HARİTASI

LEJAND

- Eşyüksele Eğrileri
- Bağlica Akarsular
- Bağlica Karayollar
- Önemli Demiryolları
- İlçe Sınırı
- Köy Sınırı
- Şehir
- Kasaba
- Köy

Topraklar

- Alüvyal Topraklar
- Kolüvyal Topraklar
- Hidromorfik Topraklar
- Bazaltik Topraklar
- Kahverengi Orman Toprağı
- Kırmızı Kahverengi Orman Toprağı
- Kireçsiz Kahverengi Orman Toprağı

Araştırma alanı ve çevresinde bulunan topraklar kireçsiz kahverengi orman toprağı, kahverengi orman toprağı, kırmızı kahverengi orman toprağı, bazaltik toprak, hidromorfik toprak ile alüvyal ve kolüvyal topraklardır. Bu topraklar içinde alüvyal, kolüvyal ve kahverengi orman toprakları ile birlikte kireçsiz kahverengi orman toprakları en geniş yeri teşkil eder (Harita: 5).

1 – Alüvyal Topraklar:

Alüvyal Topraklar İskenderun şehri ve çevresinde şehrin kuzeyinde çok dar bir şerit halinde ve güneyinde biraz daha geniş bir alanda kıyıya paralel ovalar dahilinde görülürler.

Bu topraklar, akarsular tarafından depolanan materyaller üzerinde oluşmuş A, C profili genç topraklardır. Mineral bileşimleri akarsu yataklarının litolojik bileşimi ile jeolojik periyotlarda yer alan toprak oluşumu ve gelişimi sırasındaki erozyon ise birikme devirlerine bağlı olup heterojendir. Profillerinde horizonlaşma ya hiç yok ya da çok az belirgindir. Bu toprakların büyük bölümü dağlardan yıkanarak gelen kireç ile zenginleşmiştir.

Araştırma alanında çeşitli zamanlarda meydana gelen sedimentasyonun şiddetine göre toprak profili genellikle çeşitli tabakalara sahiptir. Üst toprak, alt toprağı belirsiz olarak geçer. Alüvyal Topraklarda yüzey nemli ve organik madde açısından zengindir. Alt topraklarda hafif seyreden bir indirgenme olayı söz konusudur. Genel olarak drenajın iyi olduğu yani suyun topraktan iyi sızdığı alanlarda verimli ve işlenmeye elverişli bu topraklarda hemen her türlü kültür bitkisini yetiştirmek olanaklıdır.

Akarsu yataklarından uzaklaştıkça Alüvyal topraklar bünye, drenaj ve topografya bakımından belirli farklılıklar gösterir. Bu toprakların araştırma alanı dahilinde canlıların yaşantısı üzerinde önemli etkileri vardır. Drenajları iyi, mineral maddece zengin, taban suyunun yüksek olduğu tarım yapmaya elverişli bu araziler üzerinde kuru tarım olarak tahıl, zeytin, pamuk yetiştirilebilirken, sulu tarım alanlarında sebze ve meyvenin hemen her türü yetiştirilebilmektedir.

Araştırma alanında Alüvyal topraklar İskenderun şehrinin bulunduğu kıyı ovasında, Karaağaç kasabasında ve bu kasabanın kuzeyinde görülmekle birlikte yine Büyükdere ve Karahüseyinli köylerinin güneyinde oldukça geniş bir alanda görülürler. Öte yandan Gülcihan köyü güneyinde ve Gökmeşdan köyü batısında oldukça dar bir alanda dikkati çekerler (Harita: 5).

2 – Kolüvyal Topraklar:

Araştırma alanı ve çevresinde Kolüvyal toprakların ana materyalini Amanos Dağları'nın batı ve doğu yamaçlarından taşınarak gelen malzemeler oluşturur ki bu malzemeler aynı zamanda Amanos'lara paralel şeritler halinde uzanırlar. Yerçekimi ve küçük akıntıların etkisi ile sürüklenerek gelen bu topraklarda birikme ve ayrışma işlemi etkin olup kuru tarım için son derece elverişli ve verimlidir.

Kolüvyal topraklar genç topraklar olup 2 ile 5 cm. arasında değişen çaptaki küçük köşeli çakıllardan ibarettirler ve yumuşak kireç, sert kireçtaşı, şistler, serpantin ya da bunların karmasından oluşan kompleks bir yapı gösterirler. Bu nedenle bazı yerlerde kireçli, bazı yerlerde kireçsiz yapıya sahiptir. Zerre büyüklüğüne göre sıralanan kolüvyallerin, yüzeyi eğimli ve drenajı iyidir. Eğimin azaldığı yerlerde parçaların çapları

küçülmekte, kolüvyal ve alüvyal topraklar birbirine geçişli olarak karışmaktadır. Kuru bünyeli olmaları nedeniyle alüvyallerden sonra ikinci derecede tarım için en değerli toprakları oluştururlar ve fizyolojik derinlikleri fazla olduğu için bağ ve bahçeciliğe oldukça uygundurlar.

Kolüvyal topraklar araştırma alanında güneybatıda A. Kepirce güneyindeki kıyı ovalarında, Karaağaç kasabası güneyinde görülmekle birlikte İskenderun şehri doğusunda ve Payas kasabası güneyinde dar bir şerit halinde uzanır. Yine Amanos'ların doğu yamaçlarında Amik ovası batısında kuzeydoğu-güneybatı yönünde dar bir şerit halinde uzandıkları görülür (Harita: 5).

5 – Kireçsiz Kahverengi Orman Toprağı:

Araştırma alanı dahilinde bu topraklar en geniş yeri kaplar. İskenderun ilçesi sınırları dışında da kuzeydoğuda ve Belen geçidi civarında kesintiye uğramakla birlikte güneydoğuda geniş alanları oluşturur (Harita: 5).

Şistler, serpatinit ve kristal kireçtaşları üzerinde orman ve çalı örtüsü altında zayıf ve ileri derecede katmanlaşmış olarak bulunurlar. Şistler üzerinde toprağın rengi biraz daha açıktır. Toprağın rengindeki bu değişim araştırma alanının güneydoğusunda Kurtbağı köyünde gözlemlenmiştir. Kireçsiz kahverengi toprakların oluşumunda rol oynayan kalkerler eski olup kambriyen devrine aittir. Serpatin ve bazı şistlerden ayrılan materyal serbest kireçtaşından yoksundur. Kireçtaşından ayrılan materyal yüksek oranda kireçlidir. Yoğun yağış altında ve uzun zaman içinde profilden ayrılmıştır.

Kireçsiz kahverengi orman topraklarından kireçten yoksun oluşunun nedeni serbest karbonat yönünden eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

Toprakta kil mekanik olarak A horizonundan önemli ölçüde uzaklaşmıştır ve B horizonunda birikmiştir. Bu nedenle alt toprak üsttekine göre ağır bünyelidir. Ayrıca asit reaksiyon gösterirler.

Organik maddece zengin bu topraklar tarım yapmak için ormanları tahrip eden köylülere tarım için olanak sağlarken kuzeydoğuya doğru yükseltinin arttığı yerlerde sıcaklığın düşüşü ile ve suyun azalmasıyla önemini kaybetmektedir.

4 – Kahverengi Orman Toprağı:

Intrazonal topraklar olup, yüksek kireç içeriğine sahip ana madde üzerinde oluşmuşlardır. A horizonu çok gelişmiş olduğu için iyice belirgindir. Koyu kahverengi ve dağılgandır. Gözenekli ve granüler yapıya sahip olup B horizonunda renk açık kahve ile kırmızı arasındadır.

Bu tür topraklar Amanos Dağları'nın yükseltisinin azaldığı Belen Geçidi çevresinde gözlenir. Amanos'ların güneydoğudaki az eğimli yamaçları ile batı yamaçlarında yer alan bu topraklarda çok az kil birikmesi olduğu görülür (Harita: 5).

Toprak derinliği oldukça sığdır. Bu tür topraklar üzerinde şiddetli erozyon problemi yaşanmaktadır. Özellikle Kurtbağı köyü bu erozyon olaylarından fazlaca nasibini almaktadır. Kolüvyal toprakların sona erdiği yerden başlayan bu topraklar dağlık alana doğru yamaçlar boyunca geniş yayılım gösterir. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün yapmış olduğu arazi varlığı çalışmalarına göre İskenderun ilçesi sınırlarında 29.284 hektar kahverengi orman toprağı mevcuttur.

5 – Kırmızı Kahverengi Orman Toprağı:

Toprağın kırmızı renk kazanması sıcaklığın yüksek oluşu ile ilgilidir. Bu toprakların en önemli özelliği alkalen reaksiyon göstererek alt toprak katlarında aşırı olarak bazların ve kirecin birikmesidir.

Toprakta kurak-sıcak yaz döneminde yerinde demir-III-oksit birikimi söz konusu olduğu için kırmızı renk tipik olarak görünür. Bu topraklar nemli ortam koşullarında oluşmuşlardır.

Organik maddece zengin olup gövdesi derindir. Araştırma alanının kuzeyinde ve Belen Geçidi kuzeydoğusunda görmek mümkündür (Harita: 5).

6 – Hidromorfik Topraklar:

Araştırma alanının kuzeybatısında çok dar bir alanda Sarıseki ve Denizciler köylerinin hemen batısında görünen Hidromorfik alüvyal arazi yılın yedi ayı devamlı ıslaktır. Hidromorfikler burada alüvyallerin devamı niteliğindedir. Bu alanın ıslak kalmasını sağlayan çevreden sürekli su almasıdır. Deniz seviyesinde olduğu için drenajı mümkün olmayan bu topraklar direne edilebilirse çayır veya suyu seven yem bitkileri yetiştirilebilir. Tuzlu ve sodik yapılı bu topraklar İntrazonal topraklar grubunda yer alırlar (Harita: 5).

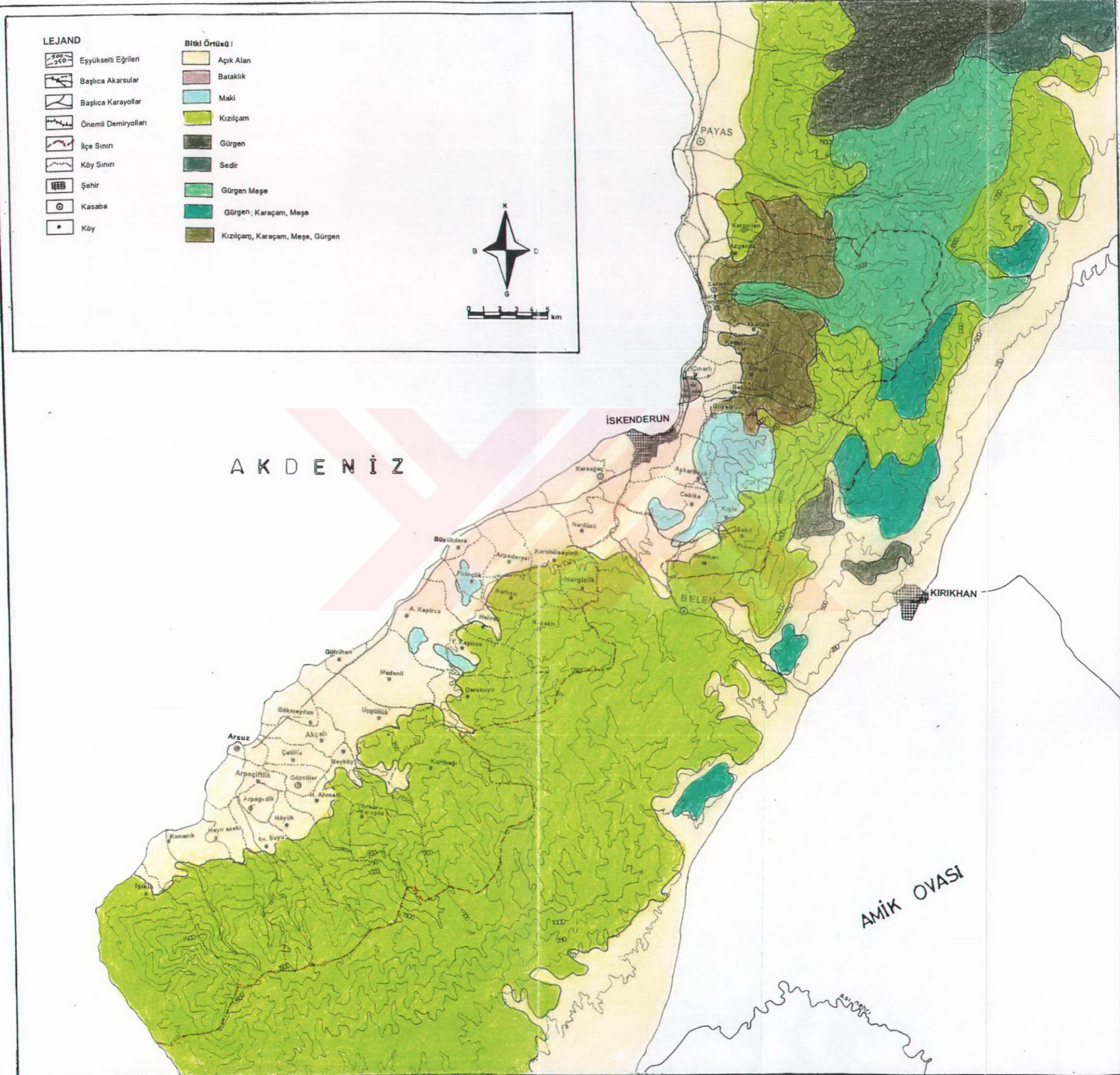
E – DOĞAL BİTKİ ÖRTÜSÜ:

Herhangi bir alanda bitkilerin yetişmesini sağlayan ve yaşama koşullarını belirleyen bir takım etkenler vardır. Bu etkenler başta topografya olmak üzere iklim, ana materyal toprak ve biotik faktörler olarak sıralanabilir. Bitkiler buldukları ortamda bu faktörlerle karşılıklı etkileşme ve ilişkiler sonucunda yetişmektedir. Bütün bunların sonucu olarak belirli türlerin belirli alanlarda yetişmesi söz konusu olmuştur.

İklim özellikleri bitkilerin fizyonomik görünümünü ve yaşamlarını doğrudan etkilemektedir. Akdeniz ikliminin egemen olduğu alanlarda kışların ılık yağışlı geçmesine ve yaz kuraklıklarının belirgin olması sonucu kuraklığa dayanıklı ancak soğuğa karşı dayanıksız bitki türlerinin ortama hakim olmasını sağlamıştır. Bitki örtüsünün dağılışını belirleyen topografik olaylar ise yükselti, bakı ve dağların uzanışıdır. Sıcaklık ve yağış özelliklerinin yükseltiye bağlı olarak değişmesi sonucu dağlık alanlarda dikey yönde birden fazla bitki kuşaklarının görülmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte dağların uzanış yönü de oldukça önemlidir. Ülkemiz kuzey yarımkürede ılıman iklim kuşağında yer alır. Bunun sonucu olarak dağların güneye bakan yamaçları kuzeye bakan yamaçlarına göre daha fazla güneş alır. Böylece dağların kuzeye ve güneye bakan yamaçları arasında farklı sıcaklık koşullarında yetişen türler ortama hakim olacaktır. Bitki örtüsünün lokal olarak yer değiştirmesinde etkili olan diğer etken toprağın özellikleridir. Bazı bitki türleri belirli toprak türleri ile uyum sağlayabildiklerinden sadece bazı alanlarda görülebilmektedir.

Doğanın bitki türlerinin dağılışını bu derece etkilemesinin yanında insanoğlunun da bu dağılıştaki önemli bir biotik faktör olduğunu da unutmamak gerekir. İnsanlar yüzyıllar boyunca ormanları çeşitli

İSKENDERUN İLÇESİ VE ÇEVRESİNİN BİTKİ ÖRTÜSÜ

nedenlerle tahrip etmişlerdir. Tarla açmak, hayvan otlatmak insanın ormana verdiği zararların başında gelmekle birlikte yapı malzemesi elde etmek, çeşitli maddelere hammadde kaynağı olarak kullanmak amacıyla ormanların yok edildiğine şahit olmaktayız. Örneğin kereste elde etmek, ısınmada odun kullanılması gibi nedenler bunların başında gelir. Yukarıda da bahsedildiği gibi çeşitli nedenlerden dolayı bitki türlerini yok eden insanoğlunun ormanlara verdiği en büyük zarar ki bir anda çok büyük kayıplara neden olan orman yangınlarıdır.

Araştırma alanında bitki örtüsünün dağılışını incelerken yukarıda söz edildiği gibi bitki örtüsünün dağılışını etkileyen faktörler göz önüne alınmıştır.

1 – Orman Alanları:

Araştırma alanını oluşturan İskenderun ve çevresinde yaygın bitki örtüsünün orman olduğu hemen fark edilir. Araştırma alanının doğusunda Amanos Dağları gibi yüksek bir kütlenin varlığı orman örtüsünün varlığını sağlayan en önemli etkidir. Bu dağlık alan dahilinde ormanın varlığını sağlayacak nem ve yağış gibi iklim özelliklerinin mevcut olması ormanı canlı kılar.

Araştırma alanında ormanı oluşturan ağaç türlerine bakıldığında Kızılçamların (Pinus brutia) en geniş alana yayılmış hakim ağaç türleri olduğunu görürüz. Kızılçamların bu alanda fazlaca yaygın oluşu bu bitkinin Akdeniz ikliminin sıcak ve kurak geçen yaz aylarına uyum sağlaması ile ilgilidir (Harita: 6).

Işık ve sıcaklık istekleri fazla, her zaman yeşil kalabilen bu ağaçların yetişmesini sağlayacak sıcaklık koşulları yıllık ortalamaların 18°C – 20°C arasında değiştiği araştırma alanı ve çevresinde mevcuttur.

Araştırma alanında Belen Geçidi güneyinde kızılçamlar Amanos Dağları boyunca 250 m. yükseltilerden başlamak üzere saf ormanlar oluştururlar. Belen geçidinin kuzeyine geçildiğinde ise 500 ila 1000 m. yükseltilerden başlamak üzere kuzeye doğru daha dar bir şerit halinde uzanır. Bununla birlikte yine araştırma alanı dahilinde Amanosların kuzeybatı yamaçlarında Karaçam (*Pinus nigra*), Meşe (*Quercus infectoria*), Gürgen toplulukları ile birliktelikler oluşturduğu dikkati çekmektedir. Araştırma alanı dışında Amanosların kuzeydoğu yamaçlarında da saf topluluklar oluşturan Kızılçamlar ışık ve sıcaklık isteklerinin fazla olması yanında kuraklığa karşıda oldukça dayanıklı ağaç türleridir. Yaz aylarında su sıkıntısı çektikleri için büyümelerini durdururlar. Aşırı sıcaklık ve tahripler nedeniyle 250-500 m. yükseltilerden sonra ortamda var olduğu görülen kızılçamlar aynı zamanda hızla yayılma yeteneğindedir. Ancak 500 m. yükseltilere kadar yetişen kızılçamların bu yükseltilerde sıcaklık ve kuraklığın hala çok belirgin olması nedeniyle çarpık gövde geliştirdikleri görülmektedir. Bu çarpık gövdeler ise en çok orman alanlarında piknik yapanların salıncak ve beşik kurmalarına yarar.

Öte yandan araştırma alanında ortama uymayan Gürgenler ilçenin kuzeydoğusunda Meşelerle, Amanos dağlarının doğu yamaçlarında karaçam ve meşelerle ve Amanosların kuzeyinde saf birliktelikler oluşturarak karşımıza çıktığı gözlenmiştir.

Gürgen (*Carpinus betulus*) ağacı aslında sıcak ve kurak iklimleri sevmeyen bu nedenle ortama uymayan bir bitkidir. Ancak kuvaternerde yaşanan buzul ve buzularası devrelerde iklim değişmelerine bağlı olarak farklı flora bölgelerine ait bitkiler farklı alanlarda gelişme imkanı bulmuştur. Bu nedendir ki gürgen Amanoslar boyunca yer yer relict bir bitki olarak karşımıza çıkar.

Bütün bunlarla birlikte araştırma alanının dışında Amanosların kuzeydoğusunda Sedir (*Cedrus libani*) ağaçlarından oluşan ormanların varlığı dikkati çekmektedir. Sedir oldukça kıymetli bir ağaç türüdür. İbreeleri hayvanlara yedirilir, kerestesi çok kıymetli ve aynı zamanda reçinesinden katran elde edilen bu bitki tüm Toroslarda ve Amanosların kuzeyinde kalan kısımlarında faydalarından dolayı fazlaca tahrip edildikleri için daha çok yükseklerde ve dar alanlarda görülürler.

Araştırma alanında iklimin sağladığı olanakların sonucunda kızılçamların ortama hakim olması sonucu diğer türlerin yayılım alanı da sınırlanmıştır.

2 – Makiler:

Araştırma alanında makileri orman alanlarının tahrip edildiği yerlerde görmek mümkündür. Süksesyon; bir ortamda varolan bitkilerin yerini onun tahrip edilmesi sonucu yeni bir bitki türünün alması anlamına gelir. Araştırma alanında bu olaylar sonucunda ortama hakim olan makiler özellikle tarla açmak, yangın, hayvan otlatılabilme amacı ile tahrip edilen orman alanlarında oluşmuşlardır.

İskenderun şehri doğusunda, Belen geçidi kuzeyinde ve kıyı ovaları boyunca dar alanlarda karşımıza çıkan maki türleri arasında Zakkumlar (*Nerium Oleander*) fazlaca dikkati çeker. Kıyıda 60 m. yüksekliklerden itibaren ortamda hakim olmaya başlayan maki formasyonları türce oldukça zengindir. Ortamda hakim olan diğer maki türleri ise şunlardır. Katır tırnağı (*Spartium Juencum*), taban suyunun yüksek olduğu alanlarda Yapışkan otu (*Panocratum Maritimum*), Tesbih (*Styrax Officinalis*), Menengiç (*Pistacia Terebinthus*), Mersin (*Myrtus Communis*),

Defne (Laurus Nobilis), Hayıt (Vitex-agnus Castus), Bögürtlen (Rubus Fruticosus) ve Delice (Olea Europea)'dir.

Yükseldikçe bazı maki türlerinin diğer maki elemanlarına üstünlük kurduğu bazılarının ise ortadan kalktığı görülür. Yükseklerle doğru çıkıldıkça Delicelerin yetişme alanı daralır. Daha çok Defne, Menengiç, Mersin, Hayıt türleri ortama hakim olmaktadır.

Makiler de kızılçamlar gibi kuraklığa dayanıklı sıcaklık istekleri fazla bitkilerdir. Bu nedenle yükselti arttıkça sıcaklığın düşmesi ve yağışın, 600 mm. den fazla olması sonucu makiler seyrelir. Genel olarak birden fazla maki elemanın karmaşık halde bulunduğu maki topluluklarının yerini yükselti arttıkça tek maki türünün aldığı gözlenmiştir.

3 – Açık Alanlar:

İskenderun ilçesinde genel olarak 0 ila 250 m. yükseklikler arasında doğal bitki örtüsü hemen tamamen yok edilmiş durumdadır. Araştırma alanın büyük bir kısmını Amanos dağları ve bu dağların dik yamaçları oluşturur. Bu alanda yerleşme ve tarım alanları oldukça kısıtlıdır. Mevcut olan dar kıyı ovaları ise bu nedenle tarım ve yerleşmelere ayrılmıştır. Bu nedendir ki eğimin artmaya başladığı 250 m. yükseltilere kadar olan ovalık alanda mevcut bitki türleri tahripler nedeniyle yok olmuştur.

Bununla birlikte ilçeyi gerek Avrupa'ya gerekse Ortadoğu'ya bağlayan karayolu ağı da bu kıyı ovası boyunca geçmekte ve bu yolun varlığı da tahriplere neden olmaktadır. Bununla birlikte düz alanları oldukça az olan bu ilçede yerleşmeler ve konut alanları son yıllarda eğimli yamaçlara doğru ilerlemekte ve konutlaşmaya bağlı tahripler sonucu yamaçlarda bulunan bitkilerde seyrelmekte ve yok olmaktadır. Bunun sonucu olarak açık alanların sınırı da genişlemektedir. Öte

yandan yine sanayi kuruluşları da Amanos dağlarının 6zellikle kuzeybatı yamaçlarında yoğunlaşmakta ve bu alanlarda bitki örtüsünün ortadan kalkmasını sağlamaktadır.

II . BÖLÜM:

İLÇENİN BEŞERİ COĞRAFYASI:

Araştırmanın bu bölümünde yerleşme ve nüfus özellikleri çeşitli yönleri ile birlikte ele alınmıştır.

İnsanlar yaşamlarını sürdürebilecek, temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek kendileri için en uygun ortamlara yerleşerek çeşitli etkinliklerde bulunmaktadır. İnsanların yaşadığı yer çok önemlidir. Bir yerde nüfus varlığından söz edebilmek için dahi insanların belirli sınırları olan yerleşmelerde toplanmaları gerekir. Bu nedendir ki öncelikle insanların "oturduğu ve faydalandığı alan" olarak tanımlanabilen yerleşmeleri ele almak gerekir.

Coğrafya araştırmalarında yerleşmelerin çok büyük önem taşımasının nedeni, doğal çevrenin etkisi altında şekillenmiş olmalarıdır.

A – YERLEŞME:

1 – İskenderun İlçesinde Yerleşme Faaliyetlerinin Tarihsel Gelişimi:

İskenderun Şehri ve çevresinde yerleşmelerin tarihinin çok eskilere dayandığını gösterecek kanıtlar ne yazık ki mevcut değildir. Bir çok kaynakta ve yöre halkına göre yerleşmenin tarihi İ.Ö. 333 yılına ve Büyük İskender'e kadar dayandırılır. Eskiden Aleksandria olarak tabir edilen bir yer olduğunu ve Büyük İskender'in oğlu adına izafeten bu ismin verildiği söylenir. Oysa Ankara Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünden yada Başbakanlıktan elde edilecek Tapu Tahrir defterleri incelendiğinde İskenderun'un 16. yy'da bir mezraa olduğu kayıtlarda "Mezraa-i İskenderun" olarak geçtiği görülür.

İskenderun şehrinin varlığını gösteren kayıtlara ise ancak 1891 Halep Vilayet salnamesi ile ulaşmak mümkündür. Bu salnameye ait bilgilere Yurt ansiklopedisi aracılığı ile ulaşılmış olup İskenderun şehri ve çevresinde bu tarihte 11.502 kişi yaşadığı öğrenilmiştir. Yine Yurt ansiklopedisi aracılığı ile ulaşılan 1897 Halep Vilayet salnamesinden elde edilen bilgilere göre ise İskenderun'un 1 nahiye, 5 mahalle ve 26 köyden oluştuğu görülür. Yine 1897 Halep Vilayet salnamesinde İskenderun'da 19. yy'da yaşayan halkın birçok farklı etnik kökenden oluştuğu, bu etnik kökenler içerisinde Suriyeliler, Türkler ve Çerkezlerin yoğunlukta olduğu ifade edilmektedir.

İskenderun şehri ancak Cumhuriyetin ilk yıllarında gelişme imkanı bulmuştur. I. Dünya savaşı sırasında manda yönetiminde kalan İskenderun 9 Eylül 1936'da Suriye'nin egemenliğini tanıyan Fransızlarca Suriye'ye bırakıldı. Ancak 2 Eylül 1938'de Hatay Devleti kuruldu ve 1 sene sonrada burada yaşayan yerli halkın isteği ve desteği doğrultusunda 23 Temmuz 1939'da anavatanına katıldı.

Hatay'ın bugün 11 ilçesinden biri olan İskenderun ilçesi toprakları 1939'da ana vatana katıldığı için bu alanda yapılmış olan ilk nüfus sayımı 1940 yılına aittir. 1940 yılında ilçede 37.575 kişi yaşamaktaydı. Bu tarihte ilçede bir tanesi merkez nahiyesi olmak üzere 3 nahiye mevcuttu. Merkez nahiyesi 17 köyden, Arsuz nahiyesi 19 köyden, Belen nahiyesi ise 11 köyden oluşmaktaydı. Sadece köyler ve nahiyelerde toplam nüfus ise 25.716 idi.

Uzun yıllar boyunca bu şekilde devam eden idari bölünüş 1990 yılında Belen kasabasının İskenderun'dan ayrılarak yeni bir ilçe merkezi olması ile değişmiştir. Bugün idari bakımdan 11 belde ve 36 köyden oluşan İskenderun ilçesinde, İskenderun şehri ilçe merkezini oluşturur.

2 – İskenderun İlçesinde Yerleşmelerin Şekli ve Tipi Yönünden Ayrımı:

Coğrafi araştırmalar sırasında yerleşmelerin şeklini genel olarak toplu, dağınık, yarı dağınık ve yol boyu yerleşmeleri olarak sınıflandırmaktayız. Bu durum yerleşmeleri oluşturan konutların arazi üzerindeki dağılışı düzenini açıklar. Yerleşmelerin şekli, doğal çevre ile özel konumun altındadır.

Yerleşmelerin tip olarak ayrımında ise fonksiyonel özellikler göz önünde tutulur. Ekonomik faaliyetlerle birlikte yerleşmelerin sürekli (şehir, kasaba, köy, mahalle) veya geçici (yayla, kom, kışlak, oba, dam, ağıl, çiftlik) olup olmadıkları önem taşımaktadır.

a) Şekil İtibari ile Yerleşmelerin Dağılışı:

İskenderun ilçesinde yerleşmelerin çoğunluğu toplu yerleşme özelliği gösterir. Toplu yerleşme özelliği gösteren yerleşmeler 0-250 m. yükseltiler arasında yoğunlaşmıştır. Arazinin bu yükseltiler arasında düz ve düze yakın oluşu nedeniyle konutlar köylerde ve kasabalarda cami, kahve, çeşme ve okulun bulunduğu meydanların etrafında kümelenmiş gibi görünürler. Konutlar arasındaki mesafeler oldukça azdır. Öte yandan Amanos dağlarının yamaçlarına doğru çıkıldıkça yerleşmelerin kıyıdaki yerleşmeler kadar toplu olmadığı yarı dağınık özellik kazandığı dikkati çeker. Bu yamaçlarda yükseltinin artmasından ziyade eğimin belirgin bir şekilde artmış olması sonucu konutların birbirinden uzaklaşarak kendi bahçeleri içerisinde kurulduğunu görmekteyiz. Yarı dağınık yerleşme özelliği gösteren bu yerleşmelerde konutlar Doğu Karadeniz Bölümünde olduğu gibi birbirini neredeyse göremeyecek kadar dağınık değildir. Birbirlerinden uzaklaşmışlar ancak birbirlerine kolayca ulaşabilmekte,

birbirlerini görmekteirler. Bu nedenle yarı dağınık yerleşmeler olarak tanımlamak uygun olacaktır.

Harita 7'de de görüldüğü gibi yerleşmelerin büyük bir çoğunluğu İskenderun kıyı ovaları üzerinde ve bu ovalara bakan yamaçlarda yoğunlaşmıştır.

İskenderun ilçe merkezi ile birlikte ilçeye bağlı 30 adet yerleşme 0-250 m. yükselti basamakları arasında bulunmaktadır. Yerleşmelerin üst sınırı 1000 m'ye ulaşmaktadır. 1000 m.'nin üzerinde ulaşım imkanları zorlaştığı, iklim ve toprak koşulları elverişsiz olduğu için herhangi bir yerleşme merkezine rastlanmamaktadır.

250 ile 500 m. yükseklikler arasında 11 adet yerleşme bulunmaktadır. Bu yerleşmeler Karayılan, Azganlık, Akarca, Kavaklıoluk, Bitişik, Cebike, Nergizlik, Harlısu, Helvalı, Yukarı Kepirce ve Derekuyu'dur. 500-750 m. yükselti arasında ise 4 adet yerleşme; Kışla, Kurtbağı, Karagöz, Kozaklı köyleri, 750-1000 m. yükseklikler arasında ise 2 yerleşme; Cırtıman ve Sakıt köyleri yer almaktadır (Harita: 7).

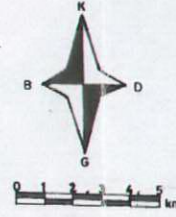
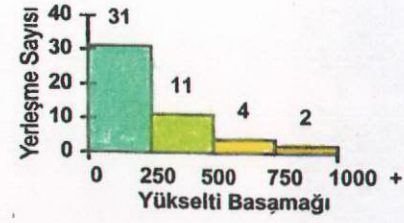
500 m'den yukarıda bulunan toplam 6 köyde genel olarak yarı dağınık yerleşme şekli hakim olup, konutlar araziye dağınık bir şekilde serpilmişlerse de birbirlerinden çok uzak değillerdir. Yine bu köylerin de bir köy meydanı bulunmaktadır. Bu köy meydanında camileri, çeşmeleri ve kahvehaneleri mevcuttur. Ancak arazinin engebeli oluşu konutların köy meydanını çevrelemesini engelleyerek birbirlerinden uzak inşaa edilmelerini sağlamıştır.

0-250 m. yükselti arasında "Toplu Yerleşme" şeklinin ortaya çıkmasında sadece arazinin düz olması değil, tarıma uygun olan

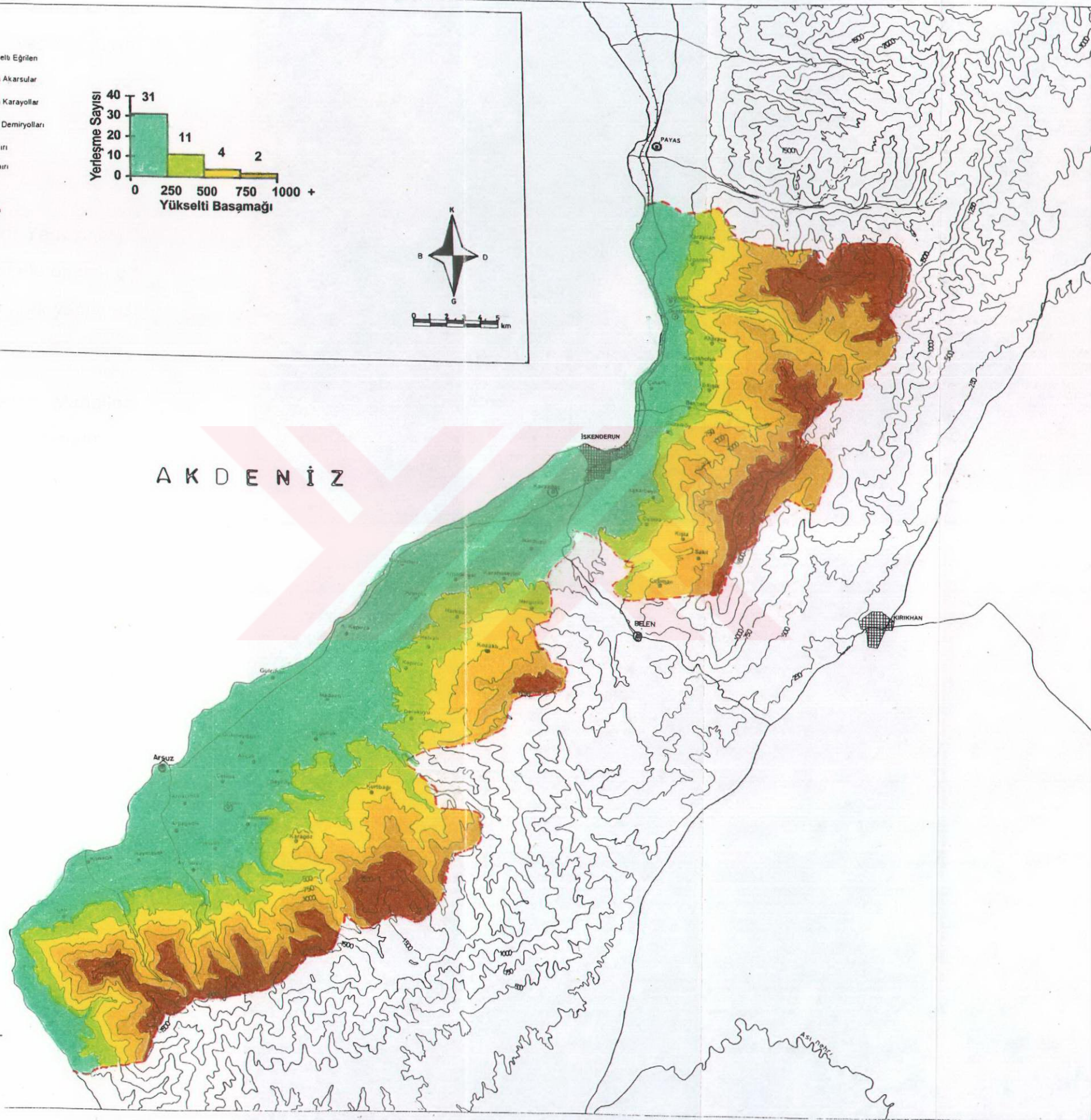
İSKENDERUN İLÇESİNDE YERLEŞMELERİN YÜKSELTİ BASAMAKLARINA GÖRE DAĞILIŞI

LEJAND

- Eyyükseli Eğriken
- Başlıca Akarsular
- Başlıca Karayollar
- Önemli Demiryolları
- İlçe Sınırı
- Koy Sınırı
- Şehir
- Kasaba
- Koy

AKDENİZ

araziden yararlanma isteği, morfolojik yapı, su durumu etkili olmuştur. Bu yerleşmelerden tarım uğraşısı fazla olanlarda çok verimli tarım arazilerinden yararlanabilmek için konutlara olabildiğince az yer ayrılmıştır.

b) Tip İtibari ile Yerleşmelerin Coğrafi Dağılışı:

İskenderun ilçesine bağlı yerleşmelerin tümü "Sürekli Yerleşmeler" dir. Araştırma alanında tarımın ekonomik faaliyet dalları içinde önemli bir yere sahip olması ve bu faaliyetinde belli bir alana bağlı olarak yapılması sonucu bu tip yerleşmeler ortaya çıkmıştır.

Köy yerleşmeleri genellikle mahallesiz yerleşmelerdir. Mahallesi olan köylerde ise mahalleler şehirdeki gibi birbirine bitişik durumdadır.

İskenderun İlçe merkezi "Şehir karakteri" gösteren bir yerleşmedir. Arsuz, Karaağaç, Sarıseki, Karayılan, Gözcüler ve Denizciler ise "Kasaba" özelliğindeki yerleşmelerdir.

- Şehir Yerleşmeleri:

Şehir, ekonomik faaliyet dallarından sanayi ve ticaretin geliştiği, nüfus yoğunluğunun fazla olduğu "sürekli" yerleşmelerdir.

Ancak nüfus tek başına bir yerleşmenin şehir, kasaba veya köy olarak tanımlanmasında yeterli bir ölçüt değildir. Bir yerleşmenin nüfusu, her zaman şehir ve köylerin tespitinde kesin bir ölçü olmamaktadır.

Yurdumuzda "Köy ve Belediye İdare Kanununa göre nüfusu 20.000'den büyük olan yerleşmeler şehir kategorisine dahil edilmektedir.

Oysa Devlet İstatistik Enstitüsünün nüfus istatistiklerinde ise, nüfus sayısına bakılmaksızın il ve ilçe merkezleri şehir sayılmaktadır.²

Süha Göney'e göre; Bir yerleşme çevresindeki ham ve yarı mamul maddeleri toplayan ve işleyen durumda bulunuyorsa, keza ticaret faaliyetlerinin, banka hizmetlerinin, çeşitli eşya ve vasıtaların tamir işlerinin, mülki idarelerin ve bunun yanında kültürel ve dini faaliyetlerin, mesleki ve iktisadi organizasyonların, münakale vasıtaları ve yollarının, sağlık işlerinin vs. toplandığı bir merkez durumunda ise şehir olarak değerlendirilmelidir. Bunların içinde iktisadi bakımdan bir merkez olması, kültürel bakımdan bir merkez halinde bulunması, mülki yönden bir merkez kimliğini kazanması en önemli olanlarıdır.

İskenderun ilçe merkezi araştırma alanının tek şehir yerleşmesidir ve oldukça yeni bir yerleşmedir. İskenderun şehri kıyıda önemli yollar üzerinde kurulmuş olup özellikle kuzey-güney yönlü kıyı ovası boyunca gelişme göstermektedir.

İskenderun şehrinde başta Demir ve Çeliğe dayalı endüstri olmak üzere sanayi, ticaret, hizmet vb. ekonomik faaliyetlerle uğraşmaktadır.

• İskenderun Şehri Yerleşim ve Fonksiyonel Özellikleri:

İskenderun ilçe merkezinin fonksiyon alanları incelendiğinde ilk yerleşme alanının iç içe girmiş, dar sokakların yer aldığı Dumlupınar ve Çay mahalleleri ile çevresi olduğu dikkati çeker. Bu mahalleler şehrin doğusunda yer alan yerleşim alanlarıdır. Şehir bugün bu mahallelerden batıya yani kıyıya doğru gelişmiş ve gelişmeye de devam etmektedir.

² Göney, S., (1984), "Şehir Coğrafyası", İ. Ü. Edb. Fak. Yay. No. 2274, Coğ. Enst. Yay. No. 91, İstanbul.

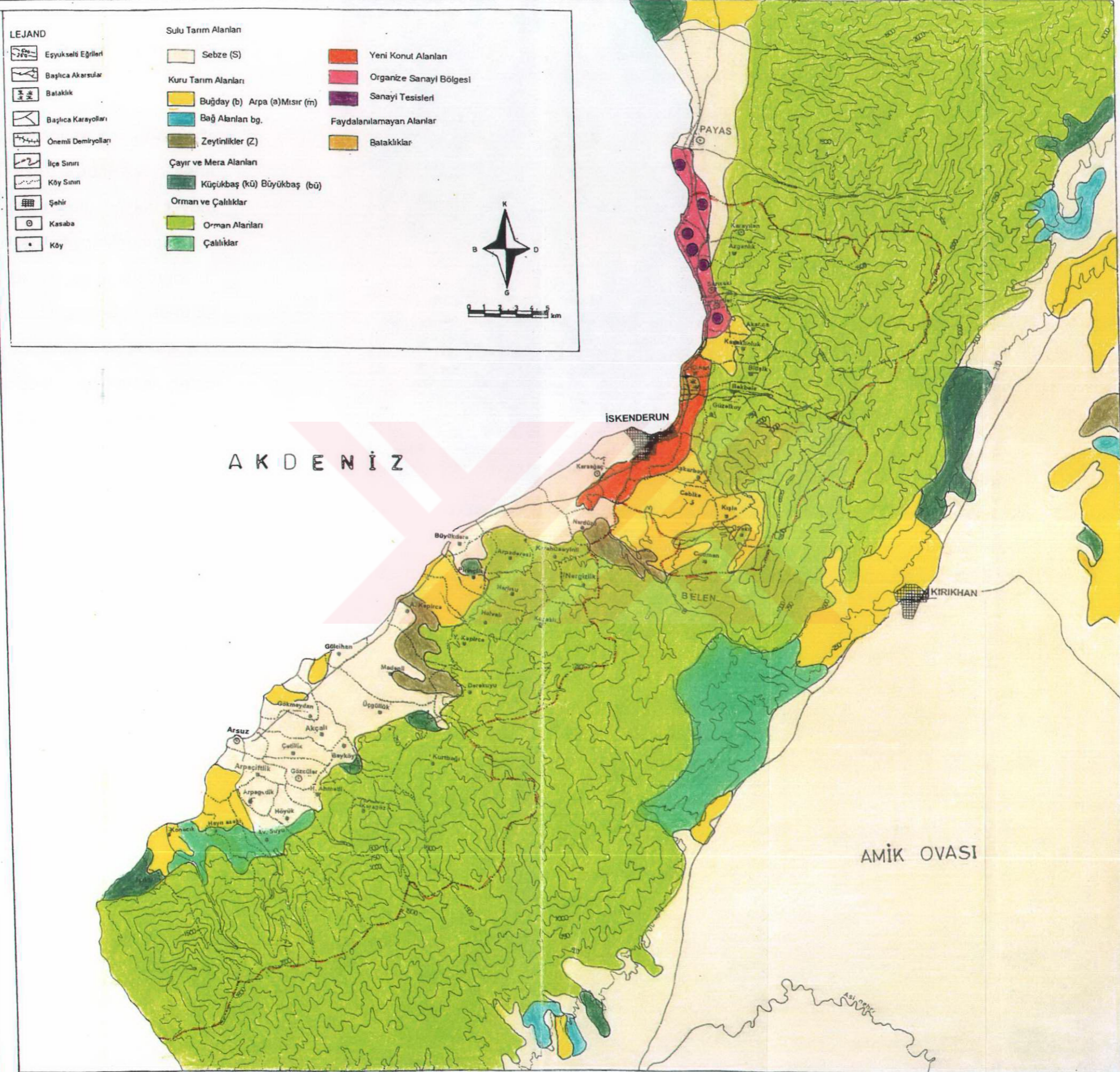
İskenderun şehrinin kuzey-güney doğrultusunda kuzeyde Çınarlı köyü güneyde ise Karaağaç kasabası sınırlarına doğru son yıllarda hızlı bir gelişme gösterdiği özellikle de son yıllarda gelişmenin Çınarlı köyü yönünde yani kuzeye doğru daha fazla olduğu görülmektedir (Harita: 8).

İskenderun'da kıyı ovasının dar oluşu, büyük alan kullanımı gerektiren askeri ve sanayi faaliyetleri, konut alanlarının gelişmesini engellemektedir.

Şehrin ilk konutları doğuda Dumlupınar mahallesi civarında kurulmuş olan tek katlı yada 2 katlı binalardan oluşmaktadır. Daha sonraları sosyal, ekonomik ve askeri nedenlerden dolayı yeni mahalleler oluşmaya başlamıştır. Özellikle 1950'li yıllardan sonra hareketlenmeye başlayan sanayi faaliyetleri nedeniyle şehirde büyük gelişme olmuştur.

Başlangıçta çevre köylerden yerleşmek üzere gelenlerin etkisi ile şehrin konut alanı hızla gelişirken, son yıllarda yurdun çeşitli yerlerinden resmi görevle ya da özellikle de son yıllarda artan sanayi tesislerinin ihtiyacını karşılamak üzere Güney ve Doğu Anadolu'dan gelen işçi göçleri sayesinde hızla nüfuslanan İskenderun şehrinin ihtiyacını karşılamak üzere konutlaşma artmıştır. Böylece şehir çeşitli yönlere doğru hızla gelişmeye başlamıştır. Doku örnekleri incelendiğinde İskenderun şehrinin tam ortasında geçen E-5 karayolunun batısında konutların oldukça sıkışık olduğu görülmektedir. Ana caddeler boyunca 4-5 katlı yapılar çoğunlukta olup E-5 karayolunun doğusunda kalan eski kent ise yoğun bir yerleşme biçimindedir. Deprem bölgesinde yer alan İskenderun'da yüksek katlı binaların yapılmasına izin verilmemektedir. Genel olarak 1980'den beri yapılan binaların çoğu 5 katlıdır. Ancak merkezden uzaklaştıkça kat sayısı düşmekte ve bununla birlikte yapı kalitesi de düşmektedir.

İSKENDERUN İLÇESİNDE VE ÇEVRESİNDE ARAZİDEN FAYDALANMA

İskenderun şehrinde ekonomik faaliyet dalları arasında hizmet sektörü ve ticaret en gelişmiş faaliyet dallarıdır. Bu yönüyle yakın çevresine de hizmet vermektedir.

İskenderun'da çalışma alanlarının büyük bir kısmı şehir merkezinde toplanmıştır. Ancak fabrikalar şehir dışına kaymıştır. Fabrikaların şehir dışına kayması kuzeydeki kıyılara yerleşerek deniz yolu ve kara yolu ulaşımından yeterince yararlanmak istemelerinden kaynaklanmaktadır. Şehir merkezinde büyük fabrikalar yoktur ancak küçük imalathaneler vardır. Resmi kurumların tamamı şehir merkezinde yer alır. Bununla birlikte şehirde birçok mağaza, lokanta, kuaför, kasap, berber, züccaciye, eczane, mobilya ve halı satış mağazaları, inşaat malzemesi satan dükkanlar, marangozlar, kaynak – demir doğrama, oto-tamir-boyama atölyeleri, bankalar, mandıralar, birahane, mezbahane, tavuk kesim ve satış yerleri, ayakkabı satış ve imalat atölyeleri, giyim mağazaları, gazete-kitap ve kırtasiye gibi şehir insanlarının tüm ihtiyaçlarını karşılayacak iş yerleri mevcuttur.

İdari bakımdan ilçe merkezi olan İskenderun'da Kaymakamlık Cumhuriyetin ilk yıllarında inşa edilmiş olan 2 katlı taş bir bina da hizmet vermektedir. Belediye ise 1990 yılında yeni yapılan binasında hizmet verirken Adliye binası yine Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılmış olan taş bir bina olup Ulucami Caddesi üzerinde deniz kıyısında ve yine eski bir bina olan Merkez Bankasının hemen karşısında yer alır. Özel İdare ise Adliye Binasının yine karşısında Ulucami caddesi üzerinde inşa edilmiş 2 katlı yeni bir yapıda hizmet verir. Binanın ilk katı Özel idare dairesi, 2. katı ise lojmandır. Vergi Dairesi (Foto: 5) Atatürk Bulvarında, Nüfus müdürlüğü ise Mareşal F. Çakmak caddesinde yer alırken Vergi Dairesi 1994 yılında inşa edilen 11 katlı yeni bir binada, Nüfus Müdürlüğü ise

yine Cumhuriyetin ilk yıllarından kalma eski taş bir binada görevini sürdürmektedir.

Bunların dışında ilçede bulunan resmi kuruluşlar şunlardır:

- Emniyet Müdürlüğü
- Jandarma Bölük Komutanlığı ve Askerlik Şubesi
- P.T.T. Müdürlüğü
- Milli Eğitim Müdürlüğü
- Sümerbank Satış Mağazası
- Tarım İlçe Müdürlüğü
- Köy Hizmetleri Eğitim Merkezi Müdürlüğü
- T.C. Ziraat Bankası
- T.C. Merkez Bankası
- D.S.İ. Şefliği
- Zirai Donatım Kurumu
- Tarış
- Tarım Kredi Kooperatifleri
- Tekel

Yapılan araştırmalara göre İskenderun ilçe merkezinde 18 ilkokul, 9 ilköğretim okulu olup 1995-1996 öğretim yılında D.İ.E. verilerine göre okuyan toplam öğrenci sayısı 24.944 dir. Bu öğrencilerin 12.855'i erkek,

12.079'u kız öğrencilerdir. Çoğunluğu çift öğretim yapan okullarda toplam 258 derslik mevcut olup ve yine aynı öğretim yılında 803 öğretmen görev yapmıştır. Bununla birlikte 3 bağımsız ortaokul, 2 tane lise bünyesinde, 9 tane ilköğretim okulu bünyesinde, 1 tane özel Türk Lisesi bünyesinde , 1 tane Kız Meslek Lisesi bünyesinde ve 1 de İmamhatip Lisesi bünyesinde olmak üzere toplam 17 orta okul mevcut olup 1995-1996 öğretim yılında bu okullarda 285 derslikte 14.283 öğrenci eğitim görmüştür. 14.283 öğrencinin 8.057'sini erkek, 6.226'sını ise kız öğrenciler oluşturmaktaydı. Bu okullarda görev alan öğretmen sayısı ise 212 dir.

İskenderun'da 15 adet lise düzeyinde öğretim kurumu olup bunlardan 5 tanesi lise, 2 tanesi Anadolu Lisesi, 1 tanesi Endüstri Meslek Lisesi, 1 tanesi Teknik Lise, 1 tanesi Anadolu Teknik Lisesi, 1 tanesi Kız Meslek Lisesi, 1 tanesi Anadolu Meslek Lisesi, 1 tanesi Ticaret Lisesi, 1 tanesi İmamhatip Lisesi ve 1 tanesi de Sağlık Meslek Lisesidir.

Bu 15 lisede 1995-1996 öğretim yılında 14.437 öğrenci eğitim görmüştür. Bu öğrencilerin 8.102 tanesini erkek öğrenciler, 6.335 tanesi ise kız öğrencilerden oluşmaktadır. Bu okullarda eğitim veren öğretmen sayısı ise 618 dir.

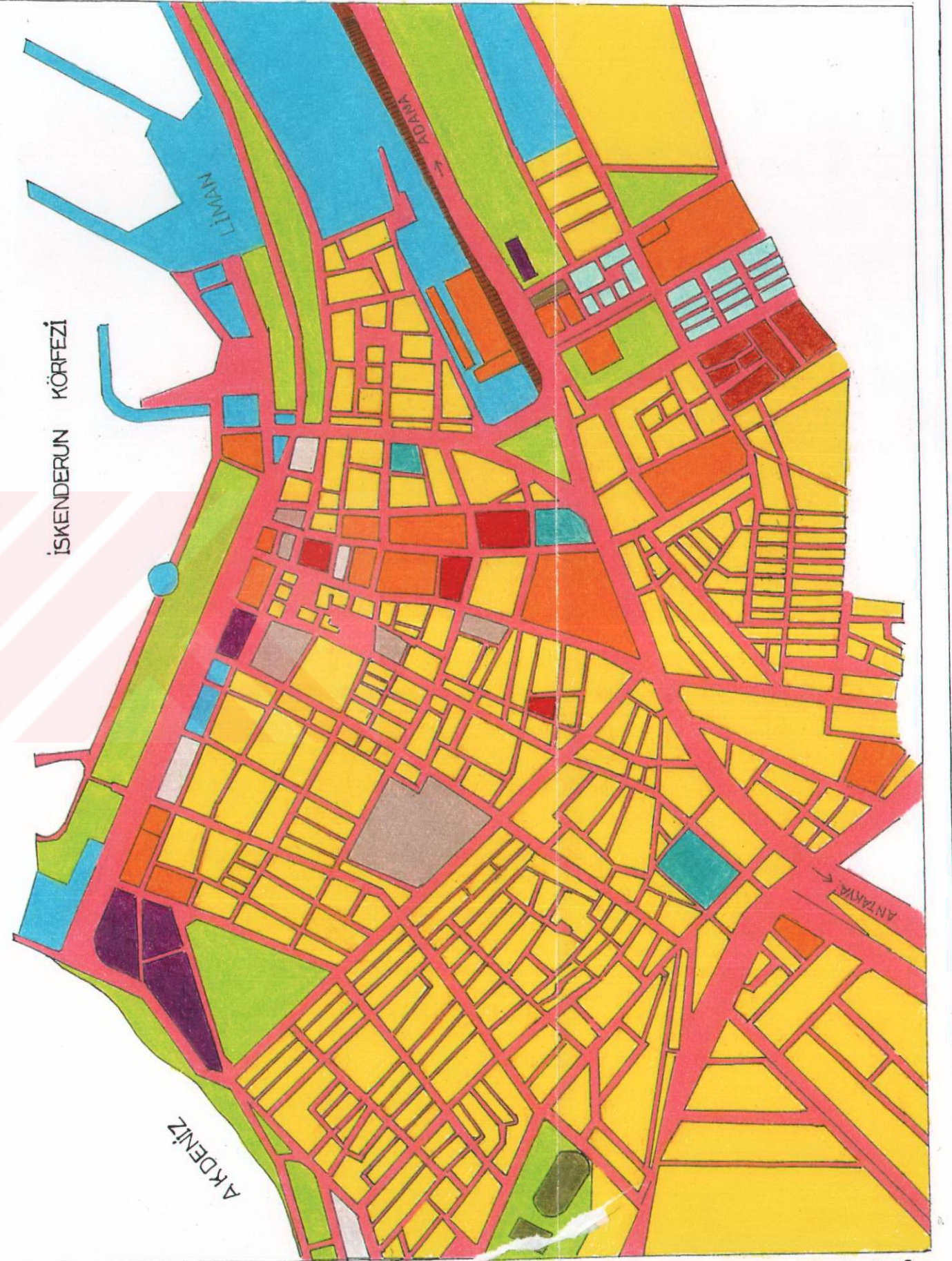
Bütün bunlarla birlikte Halk Eğitim Merkezi dikiş-nakış, boyama, kursları açarak eğitim vermektedir. Araştırma alanı içerisinde şehir merkezine 9 km uzaklıktaki Mustafa Kemal Üniversitesinin bazı bölümleri de eğitime başlamış olup gerek ilçeden gerekse başka yerlerden gelen öğrencilere eğitim vermektedir.

Öte yandan İskenderun ilçe merkezinde 1 Devlet Hastanesi, 1, 2, 3 nolu sağlık ocakları, 1 Verem Savaş Dispanseri, 1 Deri Hastalıkları Dispanseri, 1 Trahom Savaş Dispanseri, 1 Zührevi Hastalıklar Dispanseri, 1 D.D.Y. Sağlık Hekimliği, 1 T.M.O. Hekimliği, 1 Ana-Çocuk

İSKENDERUN ŞEHİRİ FONKSİYON ALANLARININ DAĞILIŞI (1990)

LEJAND

- Demiryolları
- Karayolları
- Yerleşme Alanları
- Sanayi Alanları
- Atölyeler
- Fabrikalar
- İdari Alanlar
- Askeri Alanlar
- Dini Tesisler
- Eğitim Alanları
- Spor Alanları
- Yeşil Alanlar
- Turizm Alanları
- Hizmet Alanları
- Diğerleri

0 200 400 600m

Sağlığı Merkezi, 1 Askeri Deniz Hastanesi ve Sosyal Sigortalar Kurumu Hastanesi olmak üzere 13 tane sağlık kuruluğu ilçe merkezine ve ilçenin diğer köy ve kasabalarına hizmet vermektedir. İskenderun ilçesinde birçok köyde sağlık ocağı ya da hastane olmadığı için hastalar ilk önce İskenderun'a İskenderun'da ise Devlet hastanesine getirilmektedir. İskenderun'da sanayi tesislerinde ve ticarethanelerde çalışanların büyük çoğunluğu sigortalı olduğu için S.S.K. Hastanesi hasta kabul sayısı da oldukça yüksektir.

Bunlarla birlikte İskenderun'da Namık Kemal Caddesinde 1 tanede özel (INAL HASTANESİ) hastane mevcuttur. Bu hastane 3 katlı olup oldukça fazla hasta kabul etmekte bazen hastanede yer bulmak bile mümkün olmamaktadır.

1990 yılı İskenderun Sanayi ve Ticaret Odası verilerine göre S.S.K. Hastanesinde 39 Doktor, 43 Hemşire, 45 Hasta bakıcı ve personel çalışmakta olup hastanenin yatak kapasitesi 208 araç sayısı ise 7'dir.

Devlet Hastanesinde 24 Doktor, 50 Hemşire,77 Hasta bakıcı ve personel çalışmakta olup hastanenin yatak kapasitesi 275 araç sayısı ise 3'tür.

Bu 2 hastanede toplam yatak sayısı 483 olup nüfusu 259.473 olan ilçe geneli için oldukça azdır. Kaldıki bu hastaneler sadece İskenderun ilçesine değil çevre ilçelere de hizmet vermektedir. Bununla birlikte ilçe merkezinde 17 adet eczane halka hizmet vermektedir.

- Kasaba Yerleşmeleri:

Sürekli yerleşmelerden olan kasaba yerleşmeleri, ekonomik faaliyet türü, fonksiyon alanları ve nüfus sayısı bakımından incelendiğinde köy ile şehir yerleşmeleri arasında geçiş özelliği gösterirler.

Nüfus özellikleri daha öncede belirtildiği gibi bir yerleşme tipinin belirlenmesinde tek kriter asla olamaz, öte yandan yapılan ekonomik faaliyetlerin tümü bunu belirlemede en önemli etken olarak karşımıza çıkar.

Kasaba türü yerleşmelerde nüfusun bir kısmı, kırsal uğraşlarla geçimini sağlarken, bir kısmıda tarım dışı faaliyetlerde örneğin hizmet, endüstri, turizm vb. gibi alanlarda çalışmaktadır. Kasabalarda iş kollarında çeşitliliğin artması ile birlikte doğal olarak nüfus da artacaktır. Böylece nüfus da ikinci bir kriter olarak önem kazanacaktır ve bu nedenle ele alınmak durumundadır.

Buna rağmen eskiden beri Türkiye'de köy, kasaba, şehir tipi yerleşmelerin ayrımında nüfus üzerinde durulmuştur. Bu konuda bir çok görüş olmakla birlikte Türkiye'de Köy ve Belediye İdare kanununa göre 2000 ile 20.000 arasında nüfusa sahip yerleşmeler kasaba olarak belirlenmiştir.

Araştırma alanında şehir ve köy fonksiyonlarını bir arada bulunduran kasaba yerleşmeleri; Arsuz (1608 nüfuslu), Karaağaç (13.888 nüfuslu), Karayılan (13.883 nüfuslu), Denizciler (9.280 nüfuslu), Sarıseki (4.917 nüfuslu), Gözcüler (5.114 nüfuslu) dir. Bu yerleşmelerden Denizciler ve Karaağaç 1987'de diğerleri ise 1991'de Belediyelik statüsüne ulaşmıştır.

Bu adı geçen kasabalarda 1 tanesi hariç hepsi nüfus miktarı yönünden belirlenen kritere uymaktadır. Arsuz nüfus yönünden belirlenen kritere uymasada yörede yapılan ekonomik faaliyet dalları dikkate alındığında kasaba özelliği göstermiş olduğu dikkati çeker.

Şimdi kasaba yerleşmelerini tek tek inceleyelim;

• Sarıseki Kasabası:

200 yıl kadar önce Hüs'ınağa adında bir aile Kıbrıs'dan gelerek buraya yerleşmiştir. Bu yerleşmede daha önceleri sarılık geçirenler çok olduğu için ve yerleşme alanı bir yamaca kurulu olduğu için Sarıseki adı söylenegelmiştir. Bu kasaba fazlaca ihmal edilmiş bir yöredir. İskenderun'a ve İskenderun liman işletmelerine yakınlığı nedeniyle fabrikaların yoğunlaştığı bir yerleşim bölgesidir. Kasabada, fabrikaların varlığına bağlı olarak hava kirliliği hat safhaya ulaşmıştır.

Burada kurulan ilk fabrika gübre fabrikasıdır. Bununla birlikte son 10 yıl içerisinde kasabanın Demir Çelik fabrikalarına yakınlığı nedeniyle Demir ve Çelik ürünlerini işleyen yeni fabrikalar ve imalathaneler kurulmuştur.

Sarıseki İskenderun şehrinin 10 km kuzeyinde İskenderun-Adana karayolu üzerindedir. Kasabada 1141 hane mevcut olup yüzölçümü 77 km²'dir.

Sarısekide 5 manav, 5 kasap, 4 kuaför, 6 berber, 6 kahvehane, 7 tuhafiyeye, 5 ayakkabı tamircisi, 12 bakkal, 1 benzin istasyonu, 1 adet zirai aletler atölyesi mevcuttur.

Amanos dağlarının batı kıyısında kurulu bu kasabanın kıyı kesimi tamamen sanayi ve ticarete ayrılmışken doğuya doğru gidildikçe yerleşim alanlarının yamaçlara doğru kurulu olduğu ve yerleşim alanı çevresinde daha çok tarım ve hayvancılığın ön plana çıktığını görmekteyiz.

• Karayılan Kasabası:

300 yıl kadar önce Ankara'nın Haymana ilçesinde, kız kaçırma olayı sonucu, birbirine düşen ailelerden Yılanoğulları, Ceranoğulları ve

Saraçoğulları Haymana'yı terk ederek buraya gelip yerleşmişlerdir. Karayılan adı Yıllanoğulları ailesinden gelmektedir.

Karayılan daha önceleri Demir ve Çelik fabrikasının kurulmasından önce tarım ve hayvancılığın fazlaca yapıldığı ve mera alanlarının geniş yer kapladığı bir köydü. Ancak Demir ve Çelik Fabrikasının burada kurulması ile arazinin büyük bir bölümü bu fabrika alanı olarak istimlak edilmiştir. Hemen yakınlarında organize sanayi bölgeside kurulunca köyde yaşayanların çoğu çevrede bulunan fabrikalarda ama büyük çoğunluğu İSDEMİR Fabrikalarında çalışmaya başlamıştır (Foto: 5, 6, 7).

Günümüzde Karayılan kasabasında yerleşmeler E-5 karayolunun doğusunda, Amanosların batı yamaçlarına doğru yayılmışlardır (Foto: 8). Zaten çok dar olan kıyı şeridi fabrikalarca işgal edildiği için yerleşim yeri yamaçlara sıvanmış bir görünüm arz eder. Çevresinde bunca fabrika olmasına rağmen kasabada işsizlik hala belirgin bir sorundur. Kasabada yaşayanların büyük bir çoğunluğu hala tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Ekonomik faaliyet dallarının her türünün görüldüğü Karayılan, Belediye ile yönetilmektedir. Kasabada daha önce özel okul olarak kurulan bir de Anadolu Lisesi vardır (Foto: 9).

Karayılan giderek gelişmektedir. 3.544 hanenin bulunduğu kasabanın yüzölçümü 20 km²'dir. Karayılan'da 9 Kahvehane, 2 kasap, 1 manav, 2 berber, 1 kuaför, 7 bakkal, 2 tuhafiyeci, 2 ayakkabı tamircisi, 1 adet tüpgaz bayii, 2 soğuk doğramacı mevcuttur. Bununla birlikte kasabada birde sağlık ocağı vardır (Foto: 10).

İskenderun şehrinin 15 km kuzeyinde bulunan Karayılan Kasabası İSDEMİR'in kurulmasından sonra oldukça yoğun bir şekilde nüfuslanmıştır. Nüfuslanmanın nedeni dışarıdan alınan göçlerin yanında

İSDEMİR lojmanlarında bu kasaba sınırlarında yer almasındandır (Foto: 11).

• **Denizciler Kasabası:**

1968 yılından beri yerleşim yeri olarak kullanılan Denizciler yöresi kısa zamanda büyüyerek 7 Haziran 1987'de yapılan seçimlerle belediye statüsüne ulaşmıştır.

Denizciler beldesi son derece planlı kurulmuş, geniş cadde ve sokaklara sahip olan bir yerleşmedir. Bu modern görünüş ile şehir merkezlerindeki konutlaşmayı andırır. Kasabada son derece hızlı meydana gelen binalaşma kooperatiflerce sağlanmaktadır.

Caddelerinin tamamı asfalt olan, elektrik, su sorunu olmayan bu beldenin kıyıda kumsalı yoktur, bu nedenle turizme elverişli değildir. Bununla birlikte kıyıda kasabaya yakın birçok sanayi kuruluşunun mevcut olması nedeniyle kasabada yaşayan halkın büyük çoğunluğunu bu sanayi tesislerinde çalışanlar ve aileleri oluşturmaktadır.

1990 yılı nüfus sayımına göre 9.280 nüfuslu görünen Denizciler'de bu kadar insan yaşamamaktadır. Denizciler belediyesi 1990 yılı nüfus sayımlarında Kavaklıoluk köyü nüfusunun büyük bir kısmını bu kasabaya dahil etmiştir. Belediye devletten para yardımı alabilmek için nüfusunu fazla göstermeye çalışmış ve Kavaklıoluk köyü sakinlerinin büyük çoğunluğunu Denizciler nüfusunda göstermişlerdir.

Denizciler'de kıyı ovasından uzaklaşıldıkça konutların şekli, mimari yapısı, kat sayısı değişmekte ve daha kırsal yaşama geçilmektedir. Halen tarım ve hayvancılığın yapıldığı kasabada 2 ilköğretim okulu ve 1 de lise mevcuttur.

Denizciler'de bulunan işyerleri; 10 adet tuhafiye, 5 adet kasap, 4 adet manav, 7 adet bakkal, 3 adet berber, 2 adet kuaför, 5 adet kahvehane, 3 adet marangoz, 1 araba tamirhanesi, 1 adet benzin istasyonu, 2 adet ayakkabı tamircisi, 2 adet motorsiklet tamircisidir.

Kasabada ticaret, küçük sanayi ve tarım başlıca gelir kaynaklarını oluşturmaktadır.

İskenderun şehrinin 8 km kuzeyinde yeralan Denizciler kasabasında 3.544 adet konut mevcut olup yüzölçümü ise 2 km²'dir.

• Karaağaç Kasabası:

İskenderun şehrinin hemen güneyinde yer alan Karaağaç kasabasının şehir merkezine uzaklığı 5 km'dir. Karaağaç 7 Haziran 1987'de belediyelik olmuştur. Şarkonak, Hatun, Konarı, Öğündük köylerinin birleşmesi ile oluşan Karaağaç kasabası İskenderun'a asfalt ama dar ve elverişsiz bir yolla bağlanmaktadır.

Karaağaç'ın kasaba karakteri kazanmasını sağlayan 2 önemli özelliği vardır. Tarım ve hayvancılığın yoğun bir şekilde yapıldığı yerleşmede kasaba görünümünün oluşumunu sağlayan özellikler ise küçük çaplı sanayi faaliyetleri ve turizmdir.

10 km² yüzölçümüne sahip kasabada 2.745 adet konut mevcuttur. Bu konutların büyük çoğunluğu son 6-7 yıl içerisinde inşaa edilen 5 katlı modern binalardır. İskenderun şehrinde konut yapılacak alanların yetersizliği ve konut açığını kapatmak üzere İskenderun'a yakınlığı gerekçesi ile kasabada yoğun bir inşaat faaliyeti söz konusudur.

Tarım ve hayvancılığın halen yoğun bir şekilde yapıldığı Karaağaç kasabasında geniş kumsallara sahip kıyıların varlığı nedeni ile deniz

turizmi gelişmiştir. Turizmin gelişmesi daha çok sayfiyeciliğin gelişmesi yönündedir. Kasaba İskenderun şehrine yakınlığı ve deniz turizmine elverişli kıyıları nedeniyle sayfiye konutlarının inşa edilmesine müsaittir. Bunun sonucu olarak kasabada 20'ye yakın tatil sitesi kurulmuştur.

Karaağaç kasabasında ayrıca oldukça fazla birikethane ve karo fabrikası vardır. Bununla birlikte mermer işleyen ve şekillendiren imalathaneler de vardır.

Kasabada sadece 2 ilköğretim okulu olup, İskenderun'a oldukça yakın olduğu için lise düzeyinde eğitim almak isteyenler ilçe merkezinde bu eğitimlere devam edebilirler.

Ekimi yapılan rnler; Buğday, narenciye bitkileri, domates, salatalık, patlıcan, zeytindir. Ayrıca koyun, keçi, sığır at ve eşsek gibi hayvanlarda beslenir.

Karaağaç'ta 1 besi iftliği, 7 tane kahvehane, 5 tane berber, 1 tane kuaför, 8 tane bakkal, 6 tane manav, 3 tane fırın, 1 tane ayakkabı tamircisi, 4 birikethane, 4 mermer atölyesi, 3 motorsiklet tamircisi ve 1 de benzinlik vardır. İskenderun asri mezarlığıda bu kasabadadır.

• Gözcüler Kasabası:

Önceleri Ellohop adı ile adlandırılan yerleşme 1960 yılından sonra Alakop adını aldı. 1970'li yıllardan sonra bu adı da değişerek Gözcüler oldu.

Kasaba halkı halen yoğun bir şekilde tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Öyleki verimli kıyı ovasında yer alan Gözcüler'de ekimi yapılan ürünler arasında tahıllar, turunçgiller önemli bir yer teşkil eder. Bununla birlikte kasabada asıl hareketliliği sağlayan ve kasabada ticareti

geliştiren faaliyet ise mobilyacıdır. Mobilya imalatının oldukça ileri olduğu Gözcüler kasabası tüm Hatay yöresine mobilya dağıtımını yapmaktadır. Öyleki Gözcüler İskenderun'daki bir çok mobilya satış mağazasının imalathanesi gibidir.

5 km² yüzölçüme sahip kasabada 1.178 adet konut vardır. Nüfusu 1990 yılı sayımlarına göre 5.114 kişi olan yerleşme, nüfus miktarı bakımındanda kasaba özelliği göstermektedir. Küçük çaplı sanayi, tarım, hayvancılık ve ticaretin bir arada görüldüğü yerleşme, köy ile şehir arasında bir geçiş özelliği göstermektedir.

2 ilköğretim okulunun bulunduğu kasabada bulunan işyerleri şunlardır; 4 tane kahvehane, 3 tane berber, 1 kuaför, 2 kasap, 6 tane bakkal, 7 tane marangoz, 2 tane motorsiklet tamircisi, 3 tane hızar (doğramacı), 1 oto tamircisi, 1 adet yem bayii, 1 adet tüpgaz bayii, 2 tane balıkçı dükkanı.

Gözcüler kasabasında Büyükbaş hayvanlardan sığır beslenirken hemen her evde mutlaka bir kümes bulunmakta ve birkaç kümes hayvanı yetiştirilmektedir.

• **Arsuz Kasabası:**

İskenderun şehrinin 33 km güneyinde bulunan bu kasabada 1990 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre 1608 kişi yaşıyor görülmekte kasabanın nüfusu yaz aylarında yaklaşık 30.000 kişiye ulaşır.

Arsuz kasabasında hayvancılıkla uğraşanların sayısı oldukça az olup, kasabanın gelirlerini tarım ve turizm gelirleri oluşturmaktadır. Tarım ürünleri içerisinde turuncgiller, pamuk, tahıl ve sebzenin hemen her türünün yetiştirildiği kasabada en çok yetiştirilen hayvan türü 157 adet ile

sığırdır. Bununla birlikte yöre halkının ve sayfiyecilerin ihtiyacına yönelik balıkçılık yapılmaktadır.

Verimli bir kıyı ovasında kurulması nedeniyle tarımın her türünün yapılabildiği kasabada, ticaret ve küçük çaplı sanayi faaliyetleri gelişmiş olsada kasabada asıl hareketliliği sağlayan turizm faaliyetleridir.

İskenderun şehri kıyılarında gerek liman işletmelerinin faaliyetleri gerekse endüstri tesislerinin kıyıları oldukça fazla kirletmesi sonucu şehir halkı denize girebilmek için bu kirli kıyılardan uzak kıyıları tercih etmektedir. Bu kıyıların başında da Arsuz kasabası kıyıları gelir. Burası sadece İskenderun ilçesinin değil çevredeki birçok il ve ilçe merkezinde deniz turizmi taleplerini karşılar. Özellikle okulların kapandığı hafta sonundan okulların açıldığı haftaya kadar geçen yaklaşık 3 aylık sürede Arsuzda ekonomik faaliyet dalları içerisinde en çok gelir getireni turizm olur. Sadece 3 aylık yaz döneminde değil havaların ısınmaya başladığı bahar aylarında da hafta sonları nüfusu artan Arsuz yılın yaklaşık 6 ayında deniz turizmine elverişlidir.

Arsuz sadece sayfiyecilere hizmet vermez. Bununla birlikte kamu kuruluşlarına ya da askeri kuruluşlara ait kamplar da mevcuttur. Bu kamplar; D.D.Y. kampı, Maliye Bakanlığı kampı, Özel İdare kampı ve birde askeri kamp olmak üzere 4 tanedir.

Turizmin ön plana çıkması sonucu kasabada çok sayıda otel, motel, ve pansiyon mevcuttur. Bununla birlikte 1 halk plajı ve plajda çadır kurmak için alanlar mevcuttur. Turistlere hizmet verebilmek için ayrıca çok sayıda lokanta ve fast-foodlarda mevcuttur.

1990 yılında belediye kurulan Arsuz'da kasaba görünümü sağlayan esas faktör ekonomik faaliyet dalları arasındaki bu çeşitliliklerdir. Tarım,

hizmet ve küçük sanayi faaliyetlerinin bir arada işlediği kasabada hizmet sektörü içerisinde öne çıkan faaliyetler turizme dayalı olanlardır.

Başlıca işyerleri; 5 adet kahvehane, 2 adet benzin istasyonu, 2 kuaför, 3 adet berber, 6 tane fırın, 2 adet tüpgaz bayii, 12 adet lokanta, 2 adet otel, 7 adet motel, 10 adet pansiyon, 1 adet zahireci, 1 adet birikethane, 3 adet market, 4 adet bakkal, 4 adet kasap, 3 adet manav, 2 adet dondurmacı, 2 adet pastahane, 1 adet kuyumcu'dur.

- Kır Yerleşmeleri:

İskenderun ilçesi sınırları dahilinde köy idari üniteleri içerisinde yer alan kır yerleşmeleri şekil açısından genelde toplu çok azı ise yarı dağınık yerleşmelerdir.

Kuruluş aşamasında 2 farklı kültüre sahip köyler göze çarpmaktadır. Birincisi İç Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinden gelen yörüklerin oluşturduğu köylerdir. İkincisi ise İskenderun şehri güneyinde kalan büyük çoğunluğu Hatay'ın anavatana katılmasından önce burada yaşayan Suriye kökenli halkın oluşturduğu köylerdir.

Son yıllarda kıyı ovalarının verimli oluşu, İskenderun gibi sanayi ve ticari iş olanaklarının mevcut olduğu şehir mekezine ulaşımın iyi olması, köylerde tarım işçisi ihtiyacının fazla olması, köylerde yaşamın daha ucuz olması nedeniyle özellikle yurdumuzun Güney ve Doğu Anadolu Bölgelerinden gelen insanların akın ettiği köylerde nüfus giderek artmaktadır. Böylece farklı kültüre sahip yerleşmeler ortaya çıkmaya başlamıştır.

Köyler şehirlerden farklı olarak yerleşim alanları ile yakınındaki tarla, bahçe, mera, alanlarından oluşmaktadır. Ancak büyüklük, yerleşim ünitelerinin sayıları ve nüfusları bakımından birbirlerinden farklı özellikler gösterirler.

Köyleri büyüklüklerine göre sınıflandırırsak;

Büyüklük (km ²)	KÖY ADI
0-10 km ²	Azganlık, Çınarlı, Kavaklıoluk, Arpagedik, Arpaçiftlik, Gökmeydan, Hacıahmetli, Nardüzü, Harlısu, Pirinçlik, Büyükdere, Arpaderesi, Kışla, Aşkarbeyli, Nergizlik, Sakıt, Çetillik, Gülcihan, Beyköy, Akçalı

Bu grupta 20 adet köy bulunmaktadır.

Büyüklük (km ²)	KÖY ADI
11-20	Akarca, Cırtıman, Helvalı, Cebike, A. Kepirce, Y. Kepirce, Karagöz, Karahüseyinli, Madenli

Bu grupta 9 adet köy bulunmaktadır.

Büyüklük (km ²)	KÖY ADI
21-30	Bitişik, Bekbele, Güzelköy, Derekuyu, Haymaseki, Üçgüllük, Kozaklı, Höyük, Avcıarsuyu

Bu grupta 9 adet köy bulunmaktadır.

Büyüklük (km ²)	KÖY ADI
30 ve üzeri	Kurtbağı, Konacık, Işıklı

Bu grupta 3 adet köy bulunmaktadır.

Yukarıdaki tablolarda görülebileceği gibi 0-10 km² büyüklük grubunda yoğunluk oldukça fazladır ve büyüklük arttıkça köy sayısı azalmaktadır.

Hane Sayısı	Köy Adedi	Köy Adı
0-100	7	Derekuyu, Gülcihan, Kurtbağı, Karagöz, Harlısu, Kavaklıoluk, Arpaçiftlik

Hane Sayısı	Köy Adedi	Köy Adı
101-200	13	Kozaklı, Nergizlik, Cebike, Çınarlı, Helvalı, Kışla, Bitişik, Arpagedik, Büyükdere, Y. Kepirce, A. Kepirce, Arpaderesi, Beyköy

Hane Sayısı	Köy Adedi	Köy Adı
201-300	6	Pirinçlik, Avcıarsuyu, Güzelköy, Akarca, Aşkarbeyli, Gökmeydan

Hane Sayısı	Köy Adedi	Köy Adı
301-400	5	Haymaseki, Sakıt, Cırtıman, Çetillik, Işıklı

Hane Sayısı	Köy Adedi	Köy Adı
401-500	5	Konacık, Höyük, Karahüseyinli, Azganlık, Hacıahmetli

Hane Sayısı	Köy Adedi	Köy Adı
501-600	2	Üçgüllük, Akçalı

Hane Sayısı	Köy Adedi	Köy Adı
701-800	2	Nardüzü, Madenli

Hane Sayısı	Köy Adedi	Köy Adı
1100-1200	1	Bekbele

Böylece hane sayısı arttıkça köy adedinin azaldığı görülmektedir. Hane sayısı az olan köyler, arazi varlığında az olan köylerdir. Arazi varlığının az oluşu ise yüzölçümünün küçüklüğü ve köylerin yamaçlarda eğimli arazilerde kurulmuş olması ile ilgilidir.

1990 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre;

NÜFUS	Köy Adedi	Köy Adı
0-1000	22	Arpaderesi, Bitişik, Büyükdere, Çınarlı, Cebike, Harlısu, Helvalı, Kavaklıoluk, Kışla, Kozaklı, Nergizlik, Arpaçiftlik, Arpagedik, Derekuyu, Gökmeydan, Hacıahmetli, Haymaseki, Işıklı, Karagöz, A. Kepirce, Kurtbağı, Y. Kepirce
1001-2000	15	Üçgüllük, Konacık, Höyük, Akarca, Aşkarbeyli, Azganlık, Cırtıman, Güzelköy, Karahüseyinli, Pirinçlik, Sakıt, Arsuz, Avcıarsuyu, Beyköy, Çetillik
2001-3000	1	Madenli
3001-4000	2	Nardüzü, Akçalı
5000-6000	1	Bekbele

0-1000 nüfus grubunda bulunan köy sayısı 22'dir. Nüfus sayısı arttıkça köy sayısı azalmaktadır. 1001-2000 nüfus grubunda 15 köy, 2001-3000 nüfus grubunda 1 köy, 3001-4000 nüfus grubunda 2 köy ve 5001-6000 nüfus grubunda 1 köy bulunmaktadır. "Köy ve Belediye İdareler Kanununa" göre nüfusu 2000'den fazla olan yerleşmeler kasabadır. Ancak Madenli, Nardüzü, Akçalı ve Bekbele yerleşmelerinde baskın olan ekonomik faaliyet dalları tarım ve hayvancılık olduğu için bu yerleşmeler hala köy özelliği göstermektedir. Madenli, Nardüzü, Akçalıda nüfusun fazla olması verimli kıyı ovalarına sahip bu yerleşmelerde hemen her tür tarım ürünü yetiştirme imkanı olmasının sonucudur. Bu

nedenledir ki bu alanlar Hatay'ın anavatana katılmasından sonra oldukça fazla göç çekmiştir. Nardüzü İskenderun-Belen karayolu üzerinde yer aldığı için konumundan dolayı dikkat çekici özelliğe sahiptir. Bekbele ise halen köy özelliği göstermekte, tarım ve hayvancılığın fazlaca yapıldığı bir yerleşme olması dışında çevre kasabalarda bulunan endüstri tesislerinde çalışan birçok işçinin yerleştiği bir alandır. Organize sanayi bölgesine ve Demirçelik Fabrikalarına yakınlığı nedeniyle birçok işçi ve ailesi buraya yerleşmeyi tercih etmiştir.

İskenderun ilçesine bağlı 41 köyün büyük çoğunluğunun temel uğraşısı tarımdır. Bu nedenle tarıma elverişli alanlara yerleşmek birinci ölçüt olarak gözetilmiştir. Bu nedenle 0-250 m yükseltiler arasında yer alan kıyı ovaları köy yerleşmelerini kurma açısından tercih edilmiştir. Buna bağlı olarak ilçedeki 41 köyün 25 tanesi bu kıyı şeridinde kurulmuştur. Bu köyler şunlardır; Çınarlı, Bekbele, Güzelköy, Aşkarbeyli, Nardüzü, Karahüseyinli, Büyükdere, Arpaderesi, Pirinçlik, A. Kepirce, Gülcihan, Madenli, Gökmeydan, Üçgüllük, Akçalı, Beyköy, Çetillik, Arpaçiftlik, Hacıahmetli, Arpagedik, Höyük, Avcıarsuyu, Haymaseki, Konacık, Işıklı'dır (Harita:7).

B – KONUT VE KONUT TİPLERİ:

İnsan doğal çevre içinde yaşamını sürdürürken dış etkenlerden korunmak ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla konut yapmıştır. Ancak tüm yeryüzünde aynı amaçlarla yapılan konutlar, farklı coğrafi ortamlarda, beşeri, ekonomik ve tarihi etkiler altında farklı özellikler kazanmışlardır. Bu farklılıklara rağmen konutlar, yapı malzemesi, şekil ve çeşitli kısımlarının düzeni ile buldukları doğal ortamın özelliklerini yansıtmaktadırlar. İklim ve yapı malzemesi, konut tiplerini belirlemede

etkili olan doğal çevre unsurlarıdır. Bir alanda yaşayan insanların sosyo-ekonomik yapılarında konut tiplerini belirlemektedir.

Doğal ortamın etkileri kırsal konutlarda daha fazla hissedilir. Bunun nedeni ise köy konutlarının, şehir konutları kadar kültürel , ekonomik ve teknolojik imkanlardan yararlanamamalarıdır. Bununla birlikte günümüzde artık kırsal yerleşmelerde de doğaya bağlı konut tipi anlayışı giderek değişmektedir. Bunun nedenini ise köylerle şehirlerin bağlantısının fazlalaşması ve iletişim araçlarının yaygınlaşması ile açıklamak mümkündür. Öyleki araştırma alanında yer alan köylerde coğrafi ortam şartları ile bağdaşmayacak konut tipleri ile karşılaşmaktadır. Aynı şekilde şehir merkezinde de birbiri ile bağdaşmayacak konut tipleri bir araya gelmiştir. Araştırma alanında konut tiplerinin belirlenmesinde insanların ekonomik faaliyetleri ve ihtiyaçları da etkili olmuştur.

1 - Şehir Konutları:

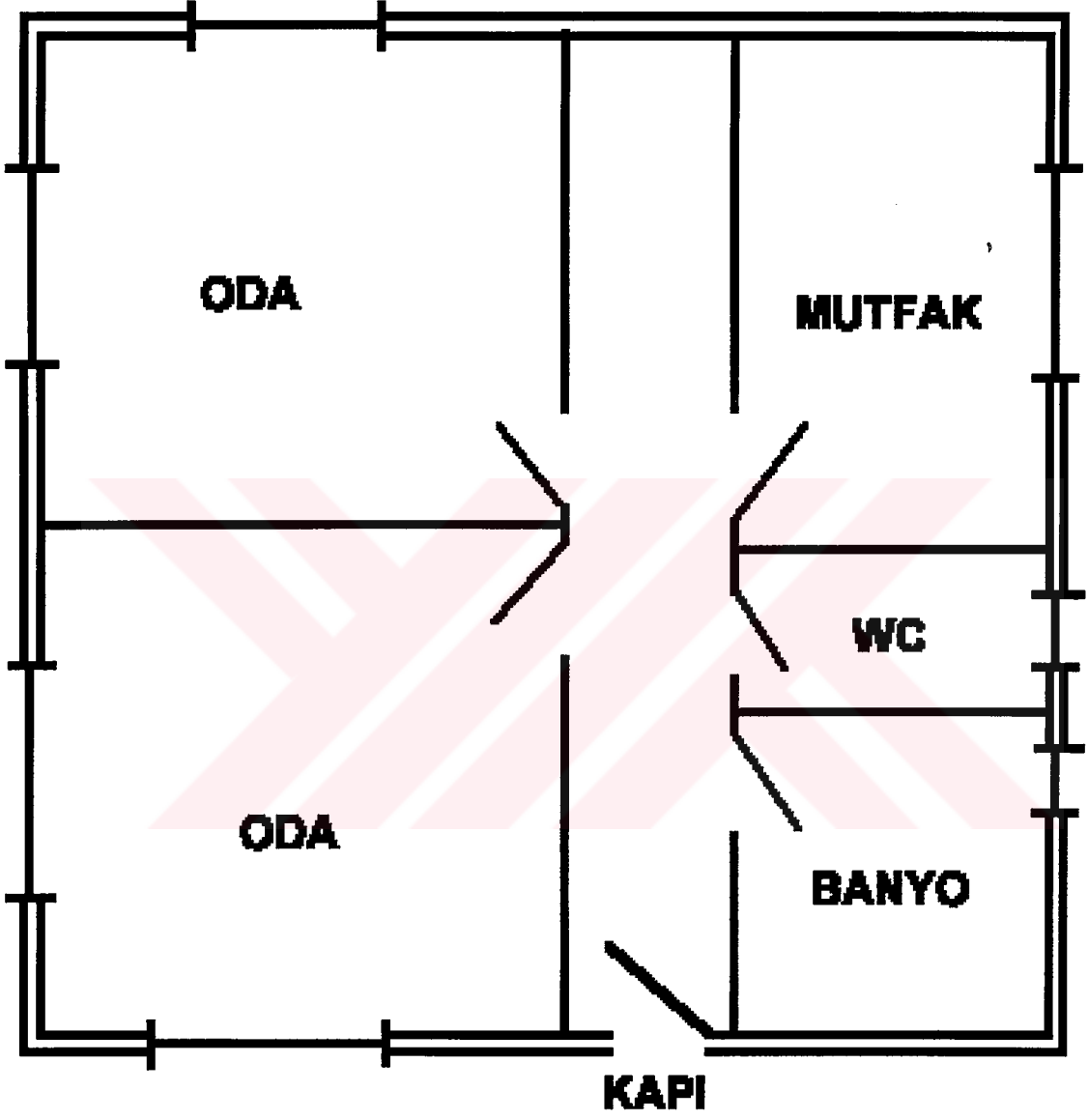
İskenderun ilçe merkezinde 2 tip konut vardır. İlk kuruluş yerleri olan Dumlupınar ve Çay Mahallesi çevresinde tek katlı ve 2 katlı konutlara rastlanırken, tek katlı olanların birçoğu çatılıdır ve kiremitleri olukludur. Yapı malzemesi biriket olan bu konutların hepsi sıvalı ve boyalıdır.

İskenderun Şehrinde tek katlı evlere şehir merkezinden uzak mahallelerde (Modern evler, Akbağlar, 27 Evler, Binevler) yada gecekondular mahallesi özelliği gösteren (Esnetepe, Gültepe, Yıldırımtepe, Çankaya) mahallelerde rastlamak mümkündür. Gecekondular mahallelerindeki evler taş yada biriketle örülmüş, bazıları toprakla sıvanmış, çoğu sıvalı ancak boyasız yada kireçle boyanmış konutlardır

(Şekil: 11). Gecekondu evlerinde pencere sayısı azdır. Mevcut pencereler dar ve kısa boyludur.

Şehir merkezinden uzak diğer mahallelerde de tek katlı evler mevcuttur. Ancak bu evler son derece modern inşa edilmiş en az üç odalı, balkonlu, bahçe içinde ve düz damlı evlerdir. Bu konutlar şehrin gürültüsünden kaçan ve çok katlı binaları sevmeyen kişilerce inşa edilmişlerdir. Ancak son yıllarda bu mahallelerde de çok katlı kooperatif konutları inşa edilmektedir.

Son yıllarda Güney ve Doğu Anadolu'dan gelen göçlerin artması ile konut ihtiyacının arttığı İskenderun'da yoğun bir kooperatifleşme söz konusu olup özellikle şehir merkezinden geçen Adana-Antakya karayolunun her 2 yanında konut sayısının arttığı dikkati çeker. Bu konutlar 2 ila 5 katlı olup alt katlarında işyerleri mevcuttur.

Şekil 11: İskenderun Şehri Gecekondu Planı Örneği.

İskenderun şehrinin tam ortasından geçen E-5 karayolunun batısına geçildiğinde 4-5 katlı binaların sayıca fazlalaştığı dikkati çeker. Özellikle sanayide ve ticarete atılım yapan İskenderun yoğun şekilde göç almaktadır, buna karşılık bu yoğun nüfusunu karşılayacak yeterli alan ise mevcut değildir. Öyle ki İskenderun şehri dar bir kıyı ovasına yerleştiği için genişleyecek alan bulamamakta bu nedenle yeni yapılan binalar yerden tasarruf etmek için çok katlı inşa edilmektedir.

Bu yeni konutların hepsi betonarme, balkonlu ve geniş pencerelidir. Bunların tamamı düz damlıdır ve binalar genelde birbirine bitişik inşa edilmiş olup ancak bu binaları sokaklar kesintiye uğratmaktadır. Şehirde sokak araları oldukça düzenli olsa da pek geniş değildir.

1996 yılında İskenderun şehrinde 14479 adet konut olup 4666 sı tek katlı, 4355'i 2 ve 5458'i 3 ve daha fazla kattan oluşmaktadır. Bu çok katlı binaların her katında ortalama 2 ila 4 daire mevcuttur. 1. derecede deprem bölgesinde yer alan İskenderun'da 5 kat üzerinde daire yapılması yasaktır.

Yeni yapılarda kullanılan asıl yapı malzemesi tuğladır. Bununla birlikte biriket kullanılanlarda yok değildir. Kar yağışının hiç olmayışı, yağmur yağışlarının az oluşu nedeniyle binaların damlarında çatıya gerek duyulmamıştır. Tavanlar hep düz damdır. Bu damlar beyaz kireçle boyanmakta ya da karo ile kaplanarak yaz aylarında güneş ışınlarının yakıcı etkisi aza indirilmeye çalışılmaktadır. Bununla birlikte kuraklığın fazla olması sonucu su ihtiyacının fazla olduğu İskenderun'da bu düz damlar üzerinde 1 veya 2 tonluk büyük su depoları kurulmaktadır. Ayrıca çamaşır asmak, biber salçası kurutmak ve yazın çok sıcak günlerde serinlemek için kullanılan bu damların düz olması bu nedenlerle tercih edilmektedir.

İskenderun şehrinde yeni yapılan yüksek katlı binaların genelinde çok fazla pencere olması dikkat çekicidir. Yaz aylarının sıcak ve bunaltıcı geçtiği şehirde pencere büyüklüğü kadar pencere sayısında oldukça önemlidir. Pencerelerin fazla olması sonucu odalar arası hava sirkülasyonu sağlanabilir. Bununla birlikte konutların yer darlığı nedeniyle bitişik nizamda yapılması binalarda karanlık oda diye tabir edilen, havalandırma boşluğuna bakan odaların oluşmasını sağlamıştır. Şehir merkezinin dışında kalan mahallelerde kurulan kooperatiflerde bu sorunu ortadan kaldırmak için binalar birbirinden uzak inşa edilmişlerdir.

1980'li yıllara kadar şehirde yapılan konutlar hep 2 oda 1 salondan oluşmaktaydı. Ancak bu tarihten sonra 3 oda 1 salon ve 4 oda 1 salon konutların arttığı gözlemlenmektedir. Konutlarda taban karo yada yerseramiği ile kaplıdır. Mutlaka alaturka tuvalet dışında birde alafranga tuvalet olup bu tuvaletler banyodadır. Sahil boyunca inşa edilen lüks konutlarda birde ebeveyn banyosu bulunmaktadır.

Şehirdeki konutların tamamına yakını kaleterasitle boyalıdır. Binaların kaleterasitle boyanmasının temel nedeni bu boyanın rutubete dayanıklı olmasıdır. Dış cephe boyası ile yada serpm şeklinde boyanan binalar rutubetin etkisi ile kısa zamanda yeşermektedir.

2 – Kasaba Konutları:

Bu yerleşmelerde konutların büyük bir kısmı bahçe içerisinde tek katlı konutlar olup eklentileri vardır. Konutlar genelde sıvalı ve boyalı olup şehir merkezinde olduğu gibi düz damlıdır. Binalar genelde kireçle boyanmış olup teknolojik yeniliklerden yoksun konutlardır.

Tek katlı konutların hemen hepsinin depo, ağıl gibi eklentileri mevcuttur. Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin oldukça yoğun yapıldığı

kasabalarda bu tür eklentilerin olması doğaldır. 2-3 odalı olan bu konutların halen bir kısmında banyo tuvalet bir aradadır. Tek katlı bu konutların pencere sayısı azdır. Yapı malzemeleri biriket olup bahçe içerisinde bulunan konutların bahçeleride biriketle çevrilidir.

Kasaba yerleşmeleri tarım dışı faaliyetlerinde bulunduğu yerleşmelerdir. Tarım dışı faaliyetlerinde gelişmesi ile birlikte göç yolu ile de nüfus artışı olmaktadır. Böylece çok katlı konutlar ortaya çıkmaktadır. Bu konutlar çoğunlukla betonarme ve düz damlıdır. Özellikle organize sanayi bölgesine yakınlığı nedeniyle göç alan Denizciler ile İskenderun şehrine yakınlığı ve turizmdeki gelişmelere bağlı olarak nüfuslanan Karaağaç kasabalarında 4-5 katlı oldukça modern binalar inşa edilmiştir. En az 3 odalı, bol pencereli, boyalı, düz damlı olan bu konutlar son teknolojik gelişmelere oldukça uygundur. Ancak bununla birlikte kasabaların genel görüntüsü bahçeli veya bahçesiz tek katlı ya da 2 katlı binaların fazlaca olduğu şeklindedir.

Arsuz kasabasında toplam 1.453 konut olup bunlardan 453 tanesi devamlı oturanlardır. 1.000 tanesi ise sayfiye konutudur. Denizciler'de 3.213, Karaağaç'ta 2.745, Karayılan'da 3.544, Sarıseki'de 1.141, Gözcüler'de ise 1.178 adet konut bulunmaktadır. Karaağaç'ta bulunan 2.745 konutun 1.100 tanesi sayfiye konutudur.

3 – Köy Konutları:

Araştırma alanında köy konutları büyük çoğunlukla tek katlıdır. Oldukça eski konutların yapı malzemesi taş olmakla birlikte yeni yapılanlar biriket ve tuğla ile inşa edilmektedir. Köy konutlarının tamamı sıvalıdır ancak tamamı boyalı değildir. Boyalı olanlar ise kireçle yada kirece renkli boya maddesi karıştırılarak elde edilen badana ile

boyanmıştır. Tamamına yakını düz damlı olan konutların arasında tek-tük de olsa kiremitle kaplı çatıları olan konutları da görmek mümkündür.

Köy konutları genellikle 0.5-1 m. yükseklikte taş duvarlarla çevrili bahçeler içerisinde bulunmaktadır. Bununla birlikte birbirinden bahçe duvarları ile ayrılmayan birkaç tanesi bir arada yer alan konutlar da vardır. Konutların içerisinde yer aldığı bahçelerde mutlaka 1 kümes, 1 ocak, hayvan besleyenlerin konutlarında ise ağıl ve yem deposu bulunmaktadır (Şekil: 2). Bununla birlikte birçok konutun odun veya kömür deposu olup bunlar tek katlı konutların bodrum katında yer alır.

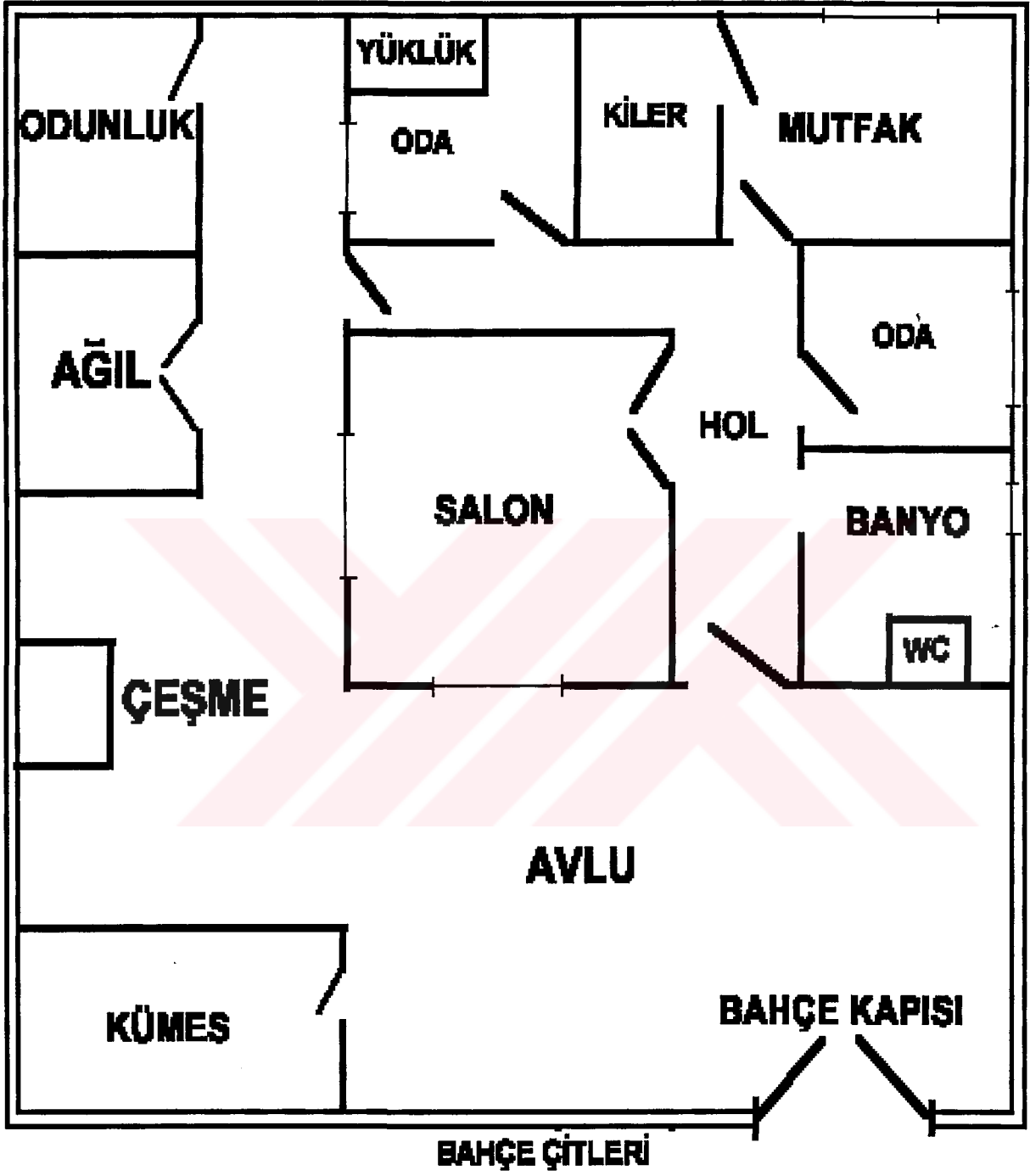
Her evin bahçesinde ocak bulunmasının nedeni, evin ekmek ihtiyacını ve günlük sıcak su ihtiyacını karşılamak içindir. Yine mutlaka hemen her evde bulunan kümes ise gerek ailenin ihtiyacını karşılamak gerekse satmak için yumurta üretilmesini sağlamak içindir (Şekil: 13).

Köy evlerinin bir kısmı oldukça ilkeldir. Hala toprak damlı boyasız, etrafı çitlerle çevrilmemiş, rutubetin fazla, oda sayısının az olduğu konutlar da vardır.

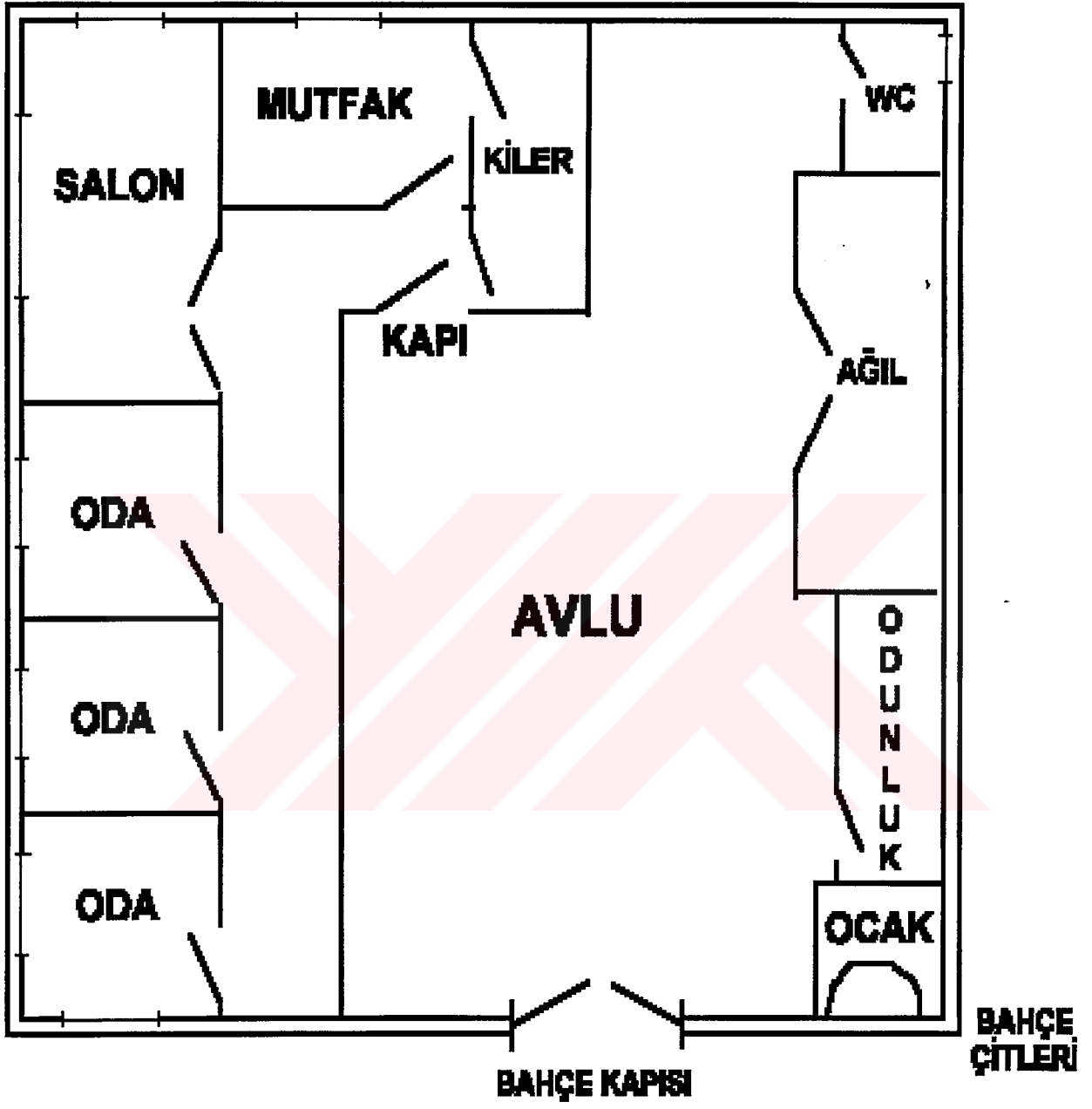
Araştırma alanında toplam köy konutu sayısı 17.803 olup 12.000 tanesi tek katlı, 5.803 tanesi çift katlıdır. Bu konutların çoğu plansız inşa edilmiştir. Odalar genelde salona açılmaktadır. Bunun nedeni ise evin ortasında bulunan bu salonda kışın soba yanması ve diğer odaları da rahatlıkla ısıtabilmesi içindir. Bununla birlikte hala tuvaleti dışarıda olan ya da tuvalet ve banyosu bir arada olan konutlar da vardır. Öte yandan kırsal kesime hiç uymayacak derecede modern inşa edilmiş 2 katlı balkonlu, kaleterasit boyalı, pencereleri demirli, güneş enerjili, etrafı yüksek duvarlarla çevrili konutlar da vardır. Bu konutlar köyden çıkıp yurtdışına gidenlerin, geri döndüklerinde rahat yaşamak için inşa ettikleri konutlardır.

Almanya, Kuveyt, Suudi Arabistan'da çalıştıktan sonra yurda dönen bu insanların ekonomik durumları oldukça iyi olduğu ve topraklarından kopmak istemedikleri için bu konutları inşa ettikleri dikkati çekmektedir. Bununla birlikte özellikle köylerin ortasından geçen yolların çevresinde 2 katlı betonarme binaların arttığı dikkati çeker. Binaların 2 katlı oluşu bazı yerde ataerkil aile yapısı bazı yerde ise ekonomik faaliyet türü ile ilişkilidir. Bazı 2 katlı konutlarda alt katta anne-baba otururken üst katta oğul ve gelin oturur. Bazı 2 katlı konutlarda ise üst katta ev halkı otururken alt kat depo, ağıl vb. olarak kullanılmaktadır.

Araştırma alanındaki köy konutlarının büyük çoğunluğu doğal çevrenin etkisinden fazlaca uzaklaşmışlardır. Köylerin İskenderun'a yakın oluşu, teknolojik gelişmeler, ulaşım imkanları ile birlikte İskenderun şehri modern görünüşünün, kırsal insanı üzerinde yaratmış olduğu etki sonucu, köy yerleşmelerindeki konutlar, yapı malzemesi bakımından doğadan koparak teknolojinin getirdiği yeniliklerden yararlanılarak yapılmaktadır.

Şekil 12: Arpaderesi Köyü Konut Planı Örneği.

Şekil 13: Konacık Köyü Konut Planı Örneği.

4 – Sayfiye Konutları :

İskenderun ilçesinde yaz aylarının sıcak ve bunaltıcı geçmesi deniz turizmine ilgiyi arttırmıştır. Deniz turizmi beraberinde konutlaşmayı ve özellikle sayfiyeciliği doğurmuştur. Bu nedendenirki İskenderun şehri güneyinde kalan tüm kıyı şeridi sanki bu konutlarla istila edilmiş gibi görünmektedir.

Turizmin ön plana çıkardığı bu yerleşmelerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Kıyılarımızın doğal güzelliklerini yok eden bu konutlar oldukça modern inşa edilmişlerdir. Bir çoğu kooperatif şeklinde inşa edilen bu sitelerde, bu siteye hizmet edecek bir takım tesislerde mevcuttur. Sosyal tesis olarak adlandırılan bu tesislerde market, kasap, manav, fırın, çay bahçesi ve telefon kulübesi bulunmaktadır.

Büyük çoğunluğu dubleks dairelerden oluşan siteler dışında tripleks dairelerden oluşanlarda vardır. Oldukça eskiden kurulmuş olan ve tek katlı evlerden oluşan site sayısı ise 4'tür.

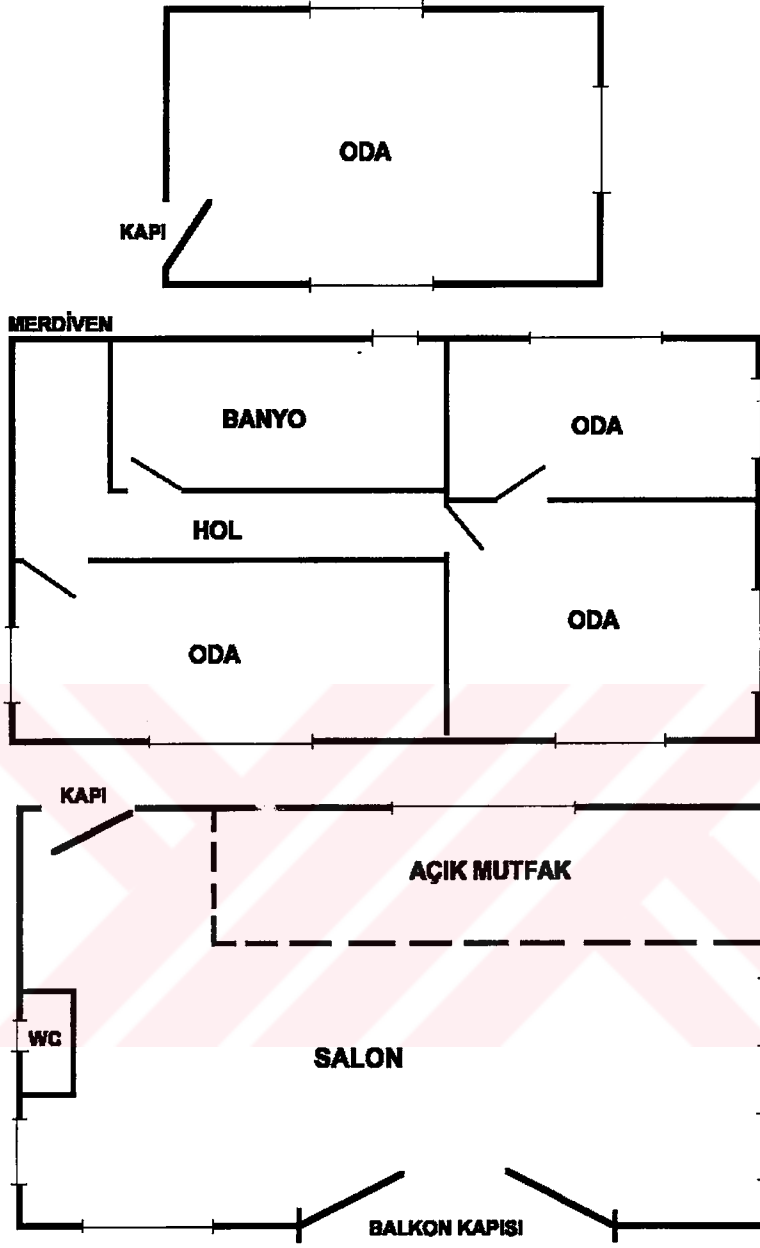
Sayfiye konutlarının planı hemen hemen aynıdır. Dubleks dairelerde alt katta 1 salon ve Amerikan açık mutfak ile 1'de tuvalet bulunur. 2. katta ise yatak odaları ve banyo bulunur. Tripleks dairelerde ise 1 ve 2. katlar dubleks dairelerle aynıdır. 3. katta ise 1 oda ve 1 tuvalet bulunmaktadır.

Sayfiye konutlarının mutlaka hepsinin az ya da çok, düzenli çitlerle ayrılmış bahçeleri vardır. Bu bahçelerde yüksek boylu ağaç yetiştirilmesi manzarayı engellemesi bakımından bazı site yöneticilerince engellenmektedir. Daha çok kısa boylu süs bitkilerinin yetiştirildiği bu bahçeler ışıklandırmalarla süslenir.

Sayfiye konutlarının tamamı düz damlıdır. Yaz aylarının çok sıcak geçtiği ilçede güneş enerjileri yazın halkın sıcak su ihtiyacını karşılamaktadır ve bunların düz damlarda kurulması olanaklı olduğu için düz damlar tercih edilmektedir.

Sayfiye konutlarının çoğu beyaz boyalıdır. Geriye kalanlar ise renkli şeritlerle süslenmiştir. Ama genel yapı beyazdır. Kaleterasit boyanın fazlaca kullanıldığı dikkati çeker ancak daha ekonomik olduğu gerekçesiyle dış cephe boyası ile boyanan ya da serpmeye yapılan konutlarda mevcuttur.

Şekil 14: Tripleks Daire Konut Planı Örneği.

C . NÜFUS:

Nüfus; sınırları belirli bir alanda yaşayan insan sayısını ifader. Bir yerleşim yerindeki nüfus ve nüfusun çeşitli niteliklerini öğrenebilmek için nüfus sayımlarından yararlanırız. Nüfus sayımları ne kadar objektif yapılırsa, elde edilen sonuçlar da o kadar güvenilir olacaktır.

Ülkemizde ilk kez 1927 yılında yapılmaya başlanan nüfus sayımlarının ikincisi 1935'te yapılmıştır. Bundan sonraki yıllarda, 1990 yılına kadar her 5 yılda bir yapılan nüfus sayımlarının 1990 yılından sonra 10 yılda bir yapılması kararlaştırılmıştır.

Nüfus sayımlarında; nüfusun sosyal ve ekonomik niteliklerini belirtecek verilerde elde edilmektedir. Bu çalışmada nüfusun sosyal ve ekonomik niteliklerini belirten bu veriler, ilçe merkezi, kırsal kesim ve ilçe genelinde ele alınarak incelenmiş ve sonuçlar elde edilmiştir.

İlk nüfus sayımı 1927 yılında yapılmasına karşılık, İskenderun 1939'da Anavatana katıldığı için araştırma alanına ait ilk nüfus verileri 1940 yılına aittir. Böylece nüfus konusundaki açıklamalarımızda 1940 yılı başlangıç olarak ele alınmıştır.

1 – Nüfusun Gelişimi ve Nüfus Hareketleri:

Nüfusun gelişimi ve hareketleri 1940-1990 yıllarını kapsayan nüfus istatistikleri esas alınarak incelenmiştir. Bu bölümde amacımıza uygun olarak, öncelikle İskenderun ilçesinin toplam nüfusunda meydana gelen gelişmeler ele alınacaktır. Ardından şehir nüfusunda, kasaba nüfusunda ve kır nüfusunda meydana gelen gelişmeler üzerinde durulacaktır.

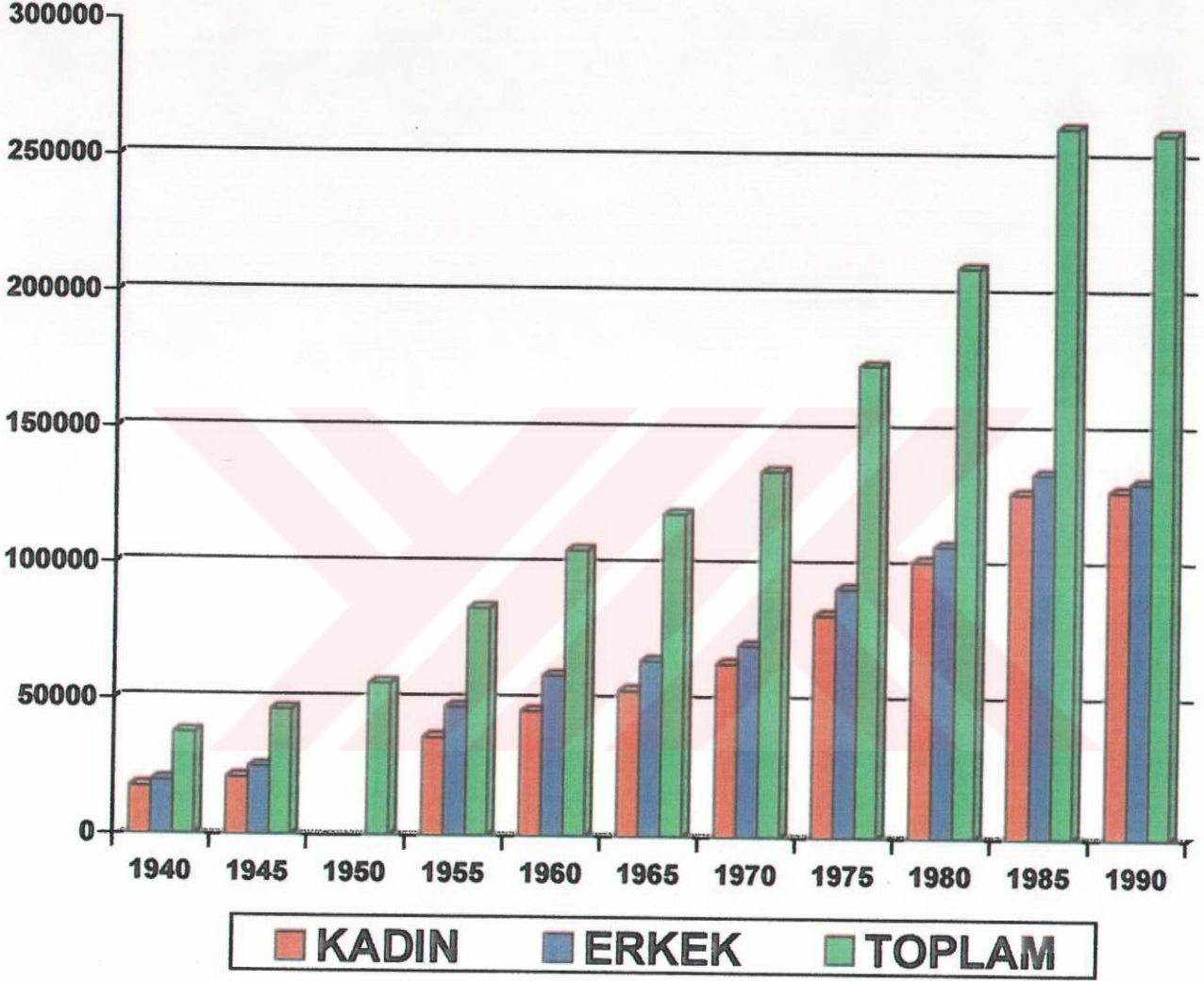
a) İlçenin Toplam Nüfusunda Meydana Gelen Gelişmeler:

İskenderun ilçesinin ilk olarak 1940 yılında yapılan nüfus sayımında 19.893 olan nüfusu bunu takip eden yıllar boyunca sürekli olarak artmıştır. Ancak 1985 yılında toplam 261.644 olan ilçe nüfusu 1990 yılında 259.475'e düşmüştür. Nüfusun 1990 yılındaki bu belirgin düşüşün nedeni o güne kadar İskenderun ilçesine bağlı bir bucak merkezi olan Belen Bucağının ilçe merkezi olması ve İskenderun ilçesinden ayrılmasıdır. 1990 yılı ile 1985 yılı arasındaki nüfus azalışı 2.169 kişidir (Tablo: 8, Şekil: 15).

Tablo 8: İskenderun İlçesinin Toplam Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Durumu.

Sayım Yılı	Toplam Nüfus	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Artış	Eksiliş
1940	37.525	19.893	17.682	---	---
1945	46.280	25.079	21.201	8.755	---
1950	56.044	---	---	9.764	---
1955	83.801	47.486	36.315	27.757	---
1960	105.342	59.196	46.146	21.541	---
1965	118.793	64.773	54.020	13.451	---
1970	134.705	70.628	64.077	15.912	---
1975	173.816	91.736	82.080	39.111	---
1980	209.815	107.684	102.131	35.998	---
1985	261.644	134.445	127.199	51.829	---
1990	259.475	131.228	128.247	---	2.169

İskenderun İlçesinde nüfusun bu şekilde düzenli artışının en başta gelen sebebi ilçede hızla gelişen sanayileşme faaliyetleridir. İskenderun'da ilk olarak 1950'li yıllarda kurulmaya başlayan sanayi tesisleri 1975 yılında İskenderun Demir ve Çelik Fabrikası (İSDEMİR) nın kurulması ile hızla artmaya başlamıştır. Bu fabrikaların işgücü ihtiyacı ise gerek çevre ilçelerden gerekse dışarıdan alınan göçlerle karşılanmaktadır. İSDEMİR'in üretime geçmesi ile birlikte bu fabrikada çalışacak mühendis, mimar ve teknik elemanlar çeşitli illerden atanmıştır. Öte yandan öncelikle İskenderun'a çevre il ve ilçelerden daha sonra ise Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinden gelen işçiler gerek Demir ve Çelik Fabrikası lojmanlarının, gerekse ilçenin nüfusunu arttırmıştır. Bugün sadece İSDEMİR lojmalarında yaşayan insan sayısı 8.500 civarındadır. İskenderun ilçesi köy ve kasabalarında yaşayan ve İSDEMİR'de çalışan işçi sayısı da ortalama 8.000 civarındadır. İSDEMİR'in üretime geçmesinden sonra ilçede demir ve çelik üretimine dayalı birçok fabrika ve aynı zamanda İSDEMİR'in yan ürünlerini işleyen fabrikalar kurulmuş dolayısı ile bu fabrikalar da göç artışını desteklemektedir.

Şekil 15: İskenderun İlçesinin Toplam Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Durumu (1940-1990).

İskenderun ilçesinden dışarı verilen göç ise oldukça azdır. Tarım topraklarının az olduğu köylerden daha fazla olmak üzere ilçeden göç edenlerin büyük çoğunluğu Almanya'ya gitmiştir. Bununla birlikte ilçeden Suudi Arabistan'a, Suriye'ye ve Kuveyt'e çalışmak üzere gidenlerin tamamına yakını erkekler oluşturur. Ancak 1980'li yıllardan beri Ortadoğu'da başlayan iç kavgalar nedeniyle artık bu ülkelere gidenlerin sayısı azalmış gidenlerin büyük kısmında geri dönmüştür.

İskenderun ilçesinde 1940 ile 1990 yılları arasında nüfus 37.575 den 259.475'e ulaşmıştır. 50 yıl içerisinde nüfus 221.900 kişi artmıştır. Ortalama yıllık artış miktarı ise 4.438 kişi dolayındadır (Tablo: 8).

b) Şehir Nüfusunda Meydana Gelen Gelişmeler:

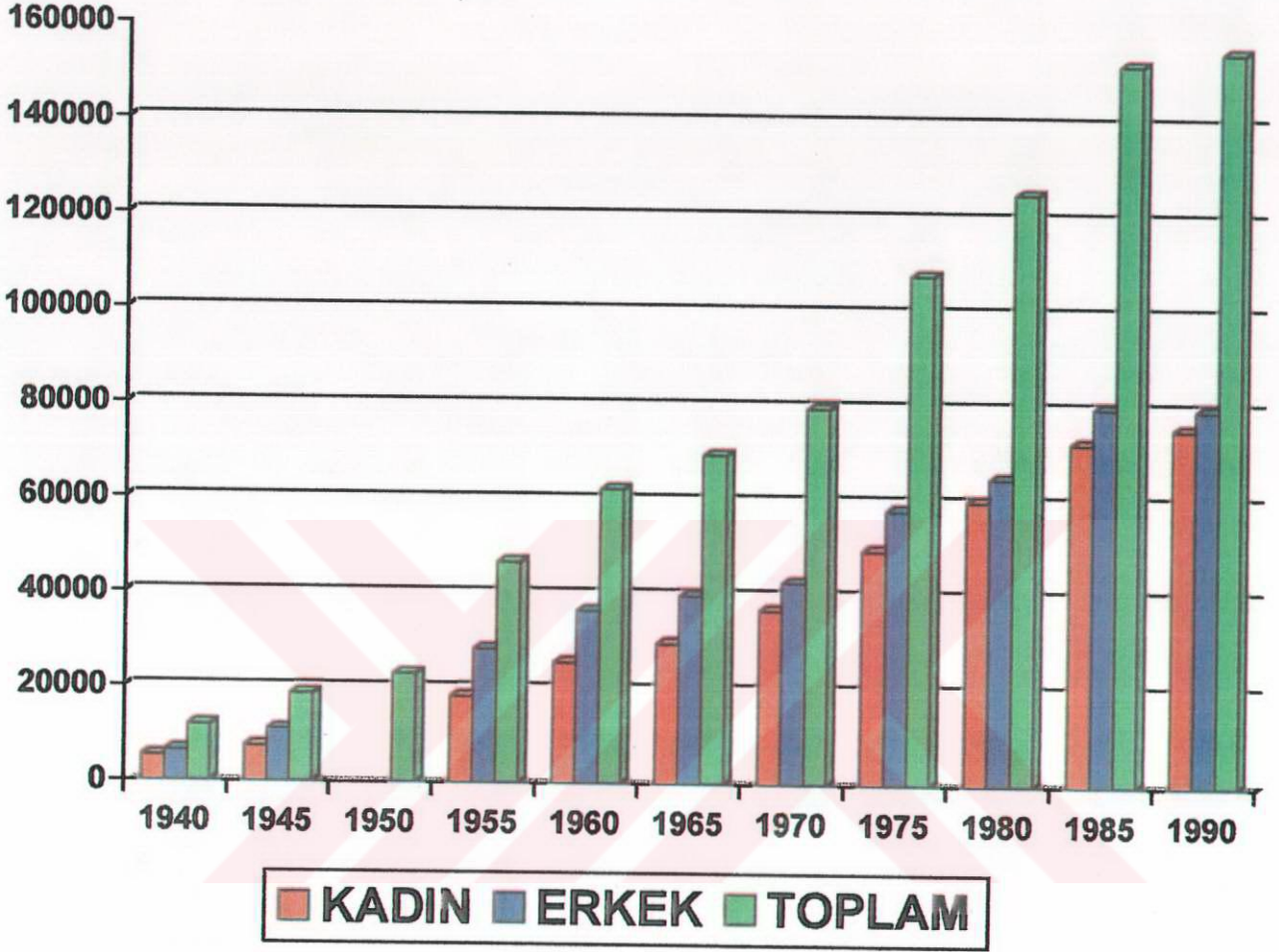
Köy ve Belediye İdare Kanunu; nüfusu 20.000'den büyük olan yerleşmeleri şehir saymaktadır. Buna göre İskenderun ilçe merkezi 1950 yılından beri şehir özelliği göstermektedir. Ancak yapılan hakim ekonomik faaliyet türü bir yerleşmenin gelişmişliğini ortaya koyduğuna göre hizmet sektörünün fazlaca geliştiği İskenderun, şehir kapsamına girmektedir.

İskenderun ilçe merkezi nüfusu sayım yıllarına göre değerlendirilirse; 1940-1990 yılları arasında nüfusun sürekli arttığı söylenebilir (Tablo: 9).

Tablo 9: İskenderun İlçe Merkezi Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Durumu (1940-1990).

YILLAR	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
ERKEK	6476	11092	—	28297	36437	39670	42575	57933	64777	79765	79406
KADIN	5338	7520	—	18283	25624	29712	36722	49504	60047	72331	75401
TOPLAM	11859	18612	22872	46580	62061	69382	79297	107437	124824	152096	154807

1940 ile 1950 yılları arasında nüfus artış hızı oldukça düşüktür. Ancak 1955 yılından sonra belirgin bir nüfus artışı söz konusudur. 1945'li yıllarda II. Dünya Savaşı nedeni ile bir sınır yerleşmesi olan İskenderun yerleşme açısından pek tercih edilmiyordu. Öte yandan 1950 yılından sonra Suriye'de kalan Türklerin bir çoğu Hatay'a göç etmiş ve çeşitli ilçelere yerleşmişlerdir. Bu ilçeler içerisinde tarım dışı faaliyetlerin de fazlaca yapıldığı İskenderun İlçesini daha çok tercih etmişlerdir. 1950-1955 yılları arasında nüfus 22.872'den 46.580'e ulaşmış ve % 103'lük bir artış söz konusu olmuştur. Bundan sonraki yıllarda tedrici olarak yükselen nüfus 1975 yılında 107.437 kişiye ulaşmıştır. 1970 yılında 79.297 olan nüfus 5 yıl içinde 28.140 kişi artmıştır. Nüfusun 5 yıl gibi kısa bir sürede bu kadar hızlı artışının nedeni, İSDEMİR'in inşaatının biterek üretime geçmesi ve buna bağlı olarak yoğun bir şekilde göç çekmesine bağlıdır (Tablo: 9, Şekil: 16).

Şekil 16: İskenderun İlçe Merkezini Sayım Yıllarına Göre Kadın-Erkek Nüfusu (1940-1990).

1985 yılına gelindiğinde 1980 yılına göre yine belirgin bir nüfus artışı söz konusu olup bu artışın ise 27.272 kişi olduğu görülür. Bu belirgin artışının başlıca nedeni ise 1980'li yıllarda başlayan İran-İrak savaşı nedeniyle Ortadoğuda başlayan karmaşalar ve bunun sonucu olarak burada bulunan vatandaşlarımızın büyük bir kısmının yurda dönüşü ve dışarı olan göçlerde meydana gelen azalmadır. Bununla birlikte yeni kurulan sanayi tesisleri de göç çekerek nüfuslanmaya yardımcı olmaktadır.

1990 yılında ilçe genelinde nüfus artışı söz konusu olmamışsada İskenderun şehir merkezinde nüfus 1985 yılına göre 2.711 kişi artmıştır (Tablo: 9).

c) Kasaba Nüfusunda Meydana Gelen Gelişmeler:

Tablo 10: İskenderun İlçesi Kasaba Nüfuslarının Sayım Yıllarına Göre Durumu (1940-1990).

YILLAR	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
Arsuz	458	423	373	327	383	457	677	591	1057	1125	1608
Karayılan	---	---	---	449	438	517	656	1330	2039	12439	13883
Sarıseki	---	---	215	302	317	441	691	829	1357	1409	4917
Gözcüler	---	993	1263	1512	1784	1953	2061	2819	3168	3930	5114
Denizciler	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	9280
Karaağaç	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	13888

İskenderun İlçesindeki kasaba yerleşmelerinden Denizciler ve Karaağaç 1987 yılında birkaç köy ve mahallenin birleşmesi ile oluşan beldelerdir. Bu nedenle bu yerleşmelere ait tek nüfus sayımı 1990 yılına aittir. 1990 yılında Denizciler Beldesinde nüfus 9.280 kişi olup bunun 4.633'ü erkek, 4.647'si kadındır. Denizciler Adana-İskenderun karayolu üzerinde İskenderun ve İSDEMİR'e oldukça yakın bir beldedir. Özellikle sanayi tesislerine yakınlığı nedeni ile fazlaca nüfuslanmıştır. Ancak 9.280 kişilik nüfusu gerçekleri yansıtmaz. Denizciler belde olabilmek ve devletten para yardımı alabilmek için Kavaklıoluk köyü nüfusunun büyük bölümünün sanki burada yaşıyormuş gibi gösterilmesi sonucu kalabalık görülür. Karaağaç Kasabası ise İskenderun'a yakınlığı, küçük çaplı sanayi ve ticaretin gelişmesine bağlı olarak oldukça fazla nüfuslanmıştır (Tablo: 10).

Arsuz kasabası 1940'lı yıllardan beri Arsuz Bucağının Bucak merkezi olma görevini üstlenmiştir. 1940 yılında 458 kişinin yaşadığı yerleşmede 1990 yılı nüfus sayımına göre 1608 kişi yaşamaktadır. Nüfusun fazla artmayışının nedeni tarım topraklarının az oluşudur. Verimli bir kıyı ovasında bulunmasına rağmen aile başına düşen tarım topraklarının azlığı nedeniyle yerli halkın büyük kısmı İskenderun şehrine göç etmektedir. Geride kalanların bir kısmı tarım ve hayvancılıkla, bir kısmı küçük el sanatları ile, bir kısmı ise yaz aylarında turizmdeki hareketlenmeye bağlı olarak ortaya çıkan hizmet sektöründe çalışmaktadır. Nüfus miktarı bakımından kasaba sınıflandırmasına girmeyen bu yerleşmede tarım ve hayvancılık dışında ekonomik faaliyet dallarının gelişmesine bağlı olarak burayı kasaba olarak adlandırmak doğru olacaktır.

Karayılan kasabasına ait ilk nüfus verileri ise 1955 yılına aittir. 1955 yılında 449 kişinin yaşadığı bir köy iken 1990 yılı sayımlarına göre

nüfusu 13.883 kişiye ulaşmıştır. Kasaba nüfusundaki belirgin artış 1980-1985 yılları arasında gerçekleşmiştir. 1980 yılında 2.039 olan nüfus 1985'de birden 12.439'a ulaşmıştır. 5 yıl içerisinde 10.400 kişilik bir nüfus artışı söz konusudur (Tablo: 10). Yine bu beş yıl içerisinde kasabadaki yıllık nüfus artışı ortalama 2.080 kişidir. Bunun temel 2 nedeni vardır. 1979 yılında 2. ünitesinin de hizmete girdiği İSDEMİR'in işçi açığını kapatmak için dışarıdan alınan göçlerin büyük bir kısmı İSDEMİR'e yakınlığı nedeniyle bu kasabaya gelip yerleşmişlerdir. Öte yandan 1982 yılında İSDEMİR lojmanlarının inşası bitmiş ve fabrikada çalışanların büyük kısmı aileleri ile bu lojmanlara gelip yerleşmişlerdir. İSDEMİR ve lojmanları Karayılan kasabasında kurulu olduğu için direkt olarak Karayılan nüfusunu artırmaktadır.

Sarıseki kasabası 1950 yılında 215 kişilik bir nüfusa sahipken bunu takip eden yıllarda tedrici olarak artmış ancak 1985-1990 yılları arasında yoğun bir şekilde nüfuslanmıştır. Bu 2 sayım yılı arasında nüfusu 3.508 kişi artmıştır. Yıllık nüfus artışı ortalama 701 kişidir. Bu nüfusun 5 yıl içerisindeki yoğun artışı yine sanayileşme ile açıklanacaktır. 1954 yılında gübre fabrikasının kurulmasından sonra ulaşım imkanlarının iyi olması nedeniyle burada bir çok küçük çaplı ya da büyük sanayi kuruluşları hizmete girmiştir. Özellikle 8.4.1980 gün ve 8/650 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kurulan İskenderun Organize Sanayi Bölgesinin bu kasabanın sınırları içerisinde de yer alması buraya olan göçü artırmıştır. Bununla birlikte gelişmeye açık bu yerleşmenin belediye olabilmeye için yeterli nüfus yoğunluğunu sağlayabilmek için Azganlık ve Akarca köyü nüfusuna kayıtlı bir çok insan 1990 yılı sayımlarında bu yerleşmede sayılarak nüfusun artmasına yardımcı olmuşlardır. Oysa Sarıseki kasabasında 1990 yılında 4.917 kişinin yaşadığını gösteren nüfus verileri ne yazık ki tam olarak gerçeği yansıtmamaktadır (Tablo: 10).

Gözcüler kasabası 1945'li yıllarından beri varolan bir köy yerleşmesidir. Nüfusun büyük çoğunluğunu Hatay'ın anavatana katılması sırasında burada yaşayan yerli halk oluşturmaktaydı. Nüfusu 1970 yılına kadar tedrici olarak artmış ve 1970 de 2.061 kişiye ulaşmıştır. Köy ve Belediyeler İdare kanununa göre artık nüfus bakımından kasaba özelliği kazanmıştır. Ancak Gözcüler hâla köy özelliği göstermektedir. Çünkü yapılan temel ekonomik uğraşı tarım ve hayvancılıktır. Ancak 1980 li yıllarda Gözcüler'de imalat sanayi gelişmeye başladı. Özellikle mobilya üretimi, onarımı imalat sektörü içinde fazlaca ilerledi. Bir yandan verimli kıyı ovasında yer almasına bağlı olarak tarım ve hayvancılığın her türünün geliştiği, öte yandan imalat sanayisinde gün geçtikçe büyüdüğü bu yerleşme dışarı göç vermediği gibi komşu köylerden göç bile almaktadır.

d – Kır Nüfusunda Meydana Gelen Gelişmeler:

Tablo 11: İskenderun İlçesine Bağlı Köylerin Sayım Yıllarına Göre Toplam Nüfusu (1940-1990).

Köyler	SAYIM YILLARI										
	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
Akarca	491	499	547	652	736	677	729	927	1549	1980	1232
Akçalı	1510	1191	1309	1461	1664	1953	2558	2956	3005	3308	3724
Arpaçiftlik	125	140	150	184	191	319	336	500	515	598	709
Arpaderesi	139	150	172	198	274	250	397	432	514	623	714
Aşkarbeyli	327	413	626	634	827	875	813	1002	1100	932	1316
Avclarsuyu	160	176	208	230	274	408	498	736	792	1026	1019
Azganlık	---	---	250	309	386	476	556	958	1389	2022	1453

Bekbele	683	605	681	801	860	1059	1240	2297	4121	4038	5478
Beyköy	160	430	513	551	668	646	872	849	934	1103	1102
Bitişik	1100	1162	1357	1339	828	1012	1114	1070	1594	908	799
Büyükdere	---	---	---	---	450	465	480	550	600	700	935
Cebike	148	129	381	361	360	476	476	484	656	519	664
Çetillik	316	317	418	509	591	544	722	817	1031	1159	1169
Çınarlı	---	---	---	---	168	175	180	227	371	503	442
Cırtıman	393	480	534	618	632	739	721	664	815	990	1312
Derekuyu	190	216	238	322	368	423	478	476	541	542	549
Gökmeydan	304	300	369	474	595	449	784	782	926	1119	1328
Gülcihan	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	526
Güzelköy	---	---	---	---	---	---	---	---	1210	1276	1509
H.Ahmetli	537	566	610	656	889	988	1094	1520	1478	1703	1882
Harlısu	118	142	154	178	185	230	287	324	362	448	398
Haymaseki	727	743	813	950	1197	1338	1502	1449	1575	1683	1576
Helvalı	---	---	---	---	231	230	336	401	464	512	623
Höyük	373	415	445	627	836	1119	1152	1504	1597	1889	2062
Işıklı	363	414	481	506	642	723	894	873	1144	1320	1381
Karagöz	104	119	144	138	146	221	124	220	160	146	183
Karahüseyinli	522	636	703	637	642	801	723	796	1000	1358	1654
Kavaklıoluk	---	---	---	---	587	543	395	1211	2847	4783	369
A.Keprice	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	720
Y.Keprice	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	730

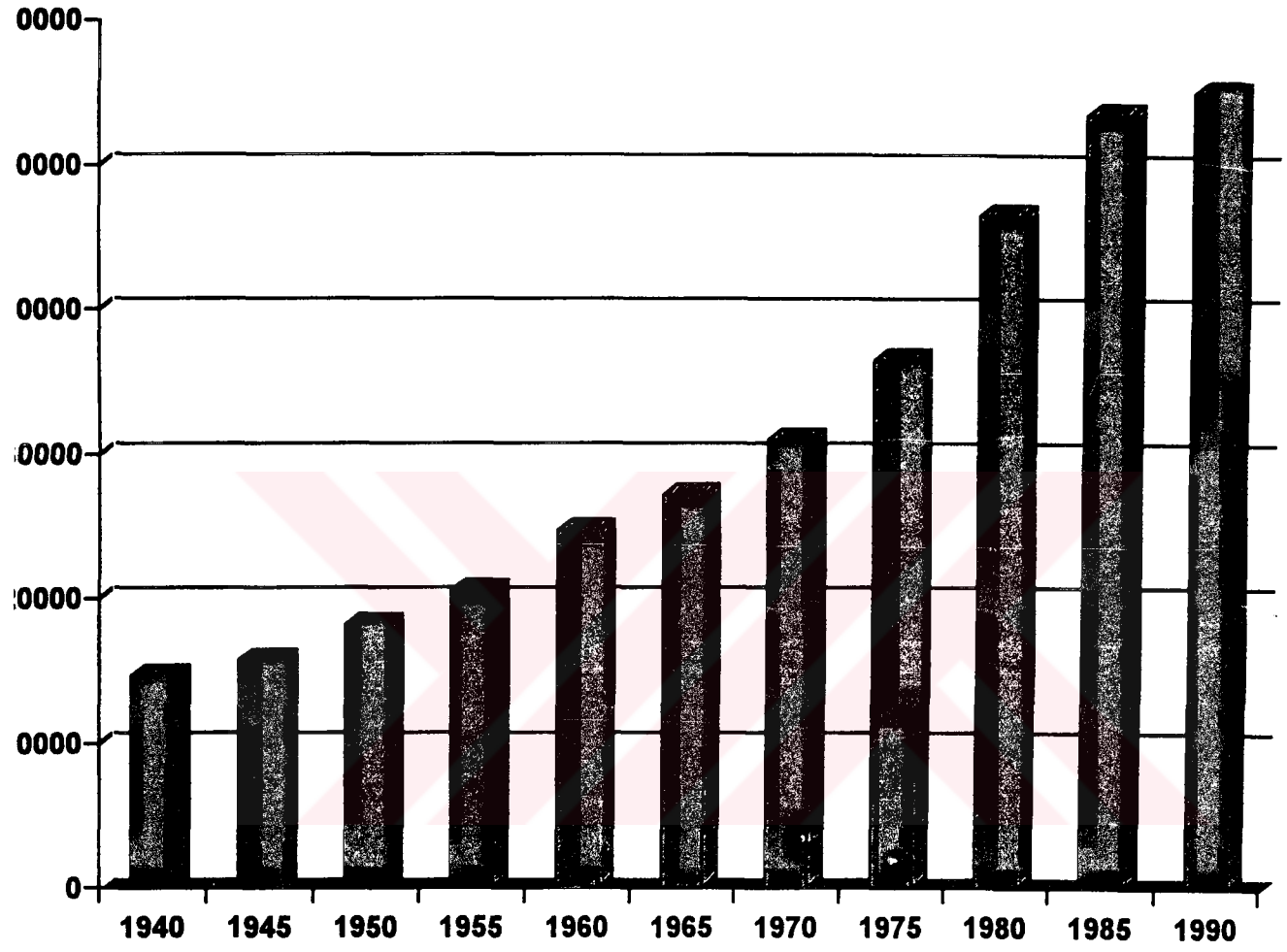
Kışla	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	575
Konacık	568	756	791	994	1146	1147	1399	1643	1805	2038	2266
Kozaklı	---	253	313	384	458	510	529	536	547	551	617
Kurtbağı	168	189	242	263	288	321	352	434	576	650	671
Madenli	1073	1217	1080	1378	1626	1729	2433	2413	2585	3317	4397
Nardüzü	891	1013	1194	1390	1526	1746	1932	2092	2470	2993	3566
Nergizlik	609	402	439	480	530	559	628	729	997	1043	628
Pirinçlik	599	669	764	905	977	1158	1297	1432	1559	1700	1024
Sakit	922	924	1065	1100	1113	1088	1053	962	1099	941	1076
Üçgüllük	1020	1052	1177	1322	1852	1793	1882	2197	2599	3121	2772
TOPLAM	14640	15716	18168	20551	24743	27190	30966	36463	46527	53542	55120

Araştırma alanında bulunan köylerden Azganlık 1949, Büyükdere 1958, Çınarlı 1957, Gülcihan 1989, Güzelköy 1977, Helvalı 1958, Kavaklıoluk 1959, Kışla 1988, Kozaklı 1944 yıllarında kuruldukları için önceki sayım yıllarına ait bilgiler mevcut değildir. Aşağı Kepirce ve Y. Kepirce köyleri ise 1988 yılına kadar Kepirce Köyü adı ile anılmış 1988 de 2 ye ayrılarak ovada kalan kısmına Aşağı Kepirce, yamaçlarda kurulu olan kısmına ise Yukarı Kepirce adı verilmiştir (Tablo: 11).

İlçede bulunan köylerin nüfusları inişli çıkışlı bir seyir izlemekle birlikte köylerin toplam nüfusları yıllar içerisinde sürekli artmıştır (Şekil: 17). Özellikle Amanos dağlarının yamaçlarında yer alan köylerin nüfuslarının azlığı dikkati çeker (Kozaklı, Nergizlik, Kışla, Kurtbağı, Harlısu, Helvalı). Bununla birlikte nüfusu fazla olan köyler kıyı ovalarına serpilmiş gibi görünürler. Bu köylerden özellikle Organize Sanayi

Bölgesini çevreleyenlerin nüfusları oldukça fazladır. Bu köyler Azganlık, Bekbele ve Güzelköydür. Bu köylerden özellikle Bekbele 1990 yılı sayımına göre 5.478 kişiyi barındırsada köyde yapılan temel ekonomik faaliyetler tarım ve hayvancılığa dayalı olduğu için burası kasabadır diyemeyiz. Köy nüfusunun büyük bir kısmını diğer 2 köyde olduğu gibi Sarıseki kasabası kuzeyinde kalan Organize Sanayi Bölgesinde çalışan işçiler oluşturur. Bu alana yakınlığından dolayı özellikle İskenderun şehri kuzeyindeki köylerin genel olarak nüfusları artmıştır.

Şekil 17: İskenderun İlçesine Bağlı Köylerin Sayım Yıllarına Göre Toplam Nüfusu (1940-1990).

İskenderun ilçesinde köy nüfuslarının yıllara göre dağılışı incelendiğinde çoğunluğunun, nüfuslarının artmış olduğu görülür. Bu artışın temel nedeni ise giderek gelişmekte ve sanayileşmekte olan ilçe Güneydoğu Anadolu'ya yakınlığı nedeni ile burada yaşayan işsiz ve topraksız köylülerin talep yeri haline gelmesidir. Göçlerle gelen bu insanların köylere yerleşmesinin nedeni sadece tarımla uğraşmak değildir. Köylerde yerleşme imkanlarının daha ucuz olması ya da köylerin sanayi tesislerine yakın olması bu alanların yerleşme için tercih edilmesini sağlamıştır.

Araştırma alanı dahilinde bulunan köylerden Akarca, Azganlık, Bitişik, Kavaklıoluk, Nergizlik, Pirinçlik ve Üçgüllük köylerinde 1985-1990 yılları arasında belirgin bir nüfus azalması dikkati çeker (Tablo: 11).

Akarca ve Azganlık köylerinde nüfusun azalması, Kavaklıoluk köyünde de olduğu gibi politiktir. Sanayi tesislerinin hızla arttığı Sarıseki belde olabilmek ve devletten yardım alabilmek için belirli nüfus çoğunluğunu oluşturabilmek amacıyla nüfusunu fazla göstermek zorunda kalmıştır. Nüfusunu fazla gösterebilmek içinde Akarca ve Azganlık köyü nüfusuna kayıtlı bir çok kimsenin 1990 yılı sayımlarında Sarıseki Kasabasında sayılmaları sağlanmıştır. Aynı şekilde Kavaklıoluk köyünde de 5 yıl içerisindeki bu anormal düşüşün nedeni bu köy halkının kasaba olan Denizciler nüfusuna kaydedilmesidir. Bitişik köyündeki azalmanın temel nedeni ise göçtür. Tarım toprakları arzinin engebeli oluşu nedeniyle oldukça dar olduğu bu köyde işsizlik hat safhadadır. Köyde yaşayanların çoğunluğunu çevre köy ve kasabalardaki sanayi tesislerinde çalışanlar oluşturmaktadır. Bu köyden son yıllarda özellikle Almanya'ya göç verilmiş olmakla birlikte bir kısımda ticaretle uğraşmak için şehir merkezine göç etmiştir.

Üçgüllük köyü nüfusundaki azalmanın nedeni ise bu köye ait bazı mahallelerin Akçalı köyüne bağlanmış olmalarıdır. Nüfusları oldukça yüksek olan bu köylerde belde teşkilatı kurulmuş olsada temel ekonomik faaliyetler içerisinde tarım ve hayvancılığın yoğun bir şekilde yapılıyor olup diğer ekonomik faaliyet gruplarının gelişmediği gözlenmiştir. Bu nedenle bu yerleşmeler köy olarak tabir edilmektedir.

Nergizlik köyünde de Bitişik köyünde olduğu gibi yoğun bir şekilde dışarı göç yaşanmaktadır. Nergizlik köyü eğimin fazlaca olduğu bir yamaçta kurulmuştur. Kaliteli suyu ile ünlü bu köy orman alanı içerisinde bulunduğundan tarım alanları oldukça azdır. Arazinin engebeli, halkın fakir oluşu teknolojik gelişmelerde imkan vermemektedir. Bu nedenle köyde yaşayanların büyük kısmı İskenderun'a yerleşmiş bir kısımda Kuveyt ve Almanya'ya gitmiştir.

Pirinçlik köyünde nüfusun azalmasının nedeni ise yine Kavaklıoluk köyünde olduğu gibi politiktir. Bu köyde yaşayanların bir kısmı belde teşkilatı olmak için nüfusunu fazla göstermeye çalışan Madenli köyünde nüfus sayımlarına katılmış ve burada sayılmışlardır. Bununla birlikte Harlısu, Çınarlı köylerindeki oldukça az miktardaki nüfus azalmasının nedeni ise bu köylerde tarım alanlarının az oluşu nedeniyle işsizliğin artması ve yeni iş imkanları aramak için bu köylerde yaşayan gençlerin İskenderun şehrine ya da İskenderun şehri kuzeyindeki köy ve kasabalara göç etmesidir.

Araştırma alanında bulunan Aşağı ve Yukarı Kepirce köyleri birleşik tek 1 köy iken 1988'de ayrılmıştır. 1960 yılına kadar Çengen adı ile anılan köyde 1940 yılında 630, 1945 yılında 759, 1950 yılında 782, 1955 yılında 855, 1960 yılında 732, 1965 yılında 913, 1970 yılında 1.399, 1975

yılında 1.039, 1980 yılında 1.204, 1985 yılında ise 1.299 kişi yaşıyordu. 1988 de köy ikiye bölününce nüfuslarda köyle birlikte bölünmüştür.

İskenderun ilçesinde bulunan Nardüzü köyü nüfusu ise oldukça yüksektir. 1940'lı yıllardan beri sürekli yerleşme alanı olan bu köy İskenderun'a yakınlığı nedeniyle her zaman yerleşme açısından tercih edilmektedir. Belde teşkilatının kurulu olduğu bu yerleşmede hakim olan tek ekonomik faaliyet türü tarım ve hayvancılık olduğu için bu yerleşme için de köy tabiri kullanmak doğru olacaktır.

2 – Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri:

Bu başlık altında nüfusun sosyal nitelikleri olan nüfusun yaş ve cinsiyet özellikleri, nüfusun kültürel özellikleri ve nüfusun ekonomik nitelikleri olan iktisaden faal olan nüfusun sektörlere dağılışı ile iktisaden faal olmayan nüfusun özellikleri incelenecektir. Böylece İskenderun ilçesinde nüfusun nitelikleri hakkında ayrıntılı bilgi edinilmiş olacaktır.

D.İ.E.'nün nüfus istatistiklerinde nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri ilçe merkezi, kırsal kesim ve ilçe geneline ait veriler halinde belirtilmiştir. Bu nedenle bu bölümde İskenderun ilçe merkezi, kırsal kesimi ve ilçe genelinde nüfusun nitelikleri araştırılmış ve sonuçları değerlendirilmiştir. En son durum, araştırmamız açısından önem taşıdığından 1990 yılı nüfus sayımı istatistikleri kullanılacaktır.

a – Nüfusun Sosyal Nitelikleri:

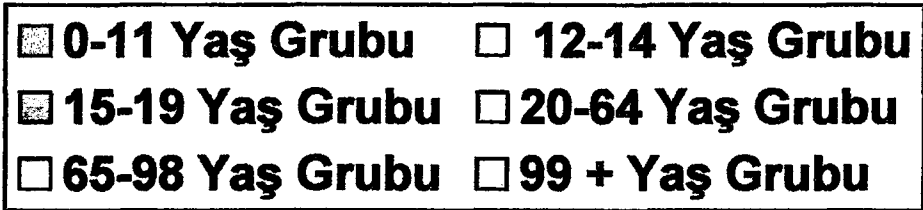
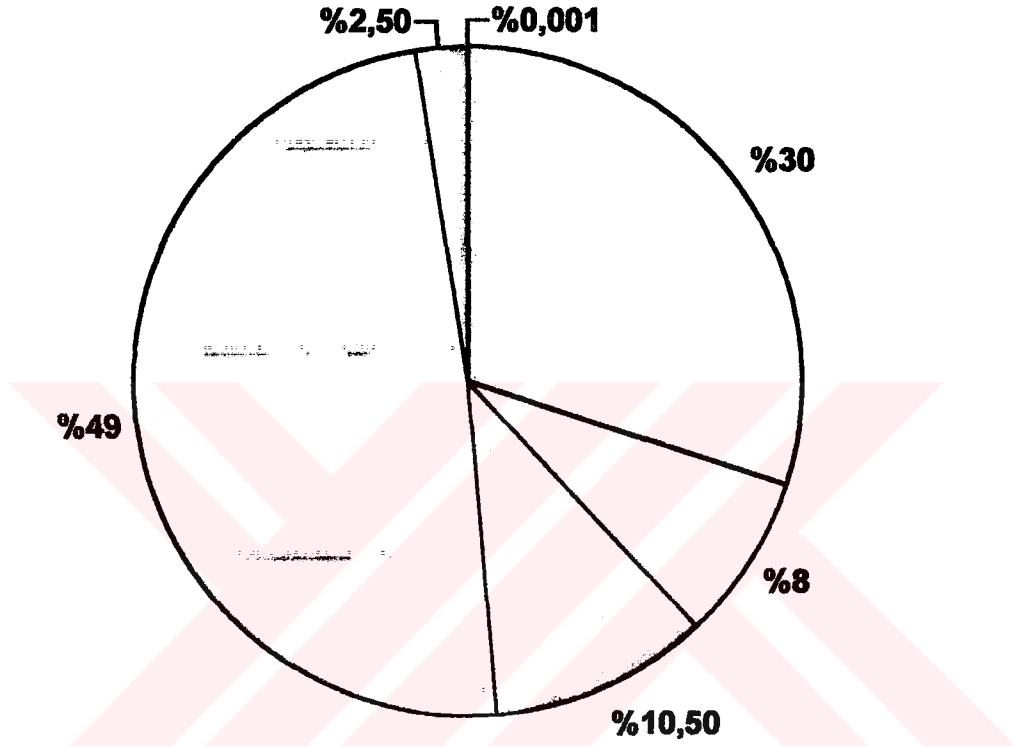
Bu bölümde İskenderun kırsal kesmi, şehir merkezi ve ilçe geneline ait nüfusunun yaş, cinsiyet ve kültürel durumu incelenecektir.

- Nüfusun Yaş ve Cinsiyet özellikleri:

İskenderun ilçe merkezinin 1990 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre yaş grubu incelendiğinde; 20-64 yaş grubunda nüfusun yoğunlaştığı görülmektedir. Bu yaş grubunu Tablo 12'de de görüldüğü gibi 0-11 yaş grubu izlemektedir. Üçüncü yoğunluk grubu ise 16.525 kişi ile 15-19 yaş grubudur (Tablo: 12, Şekil: 18).

Tablo 12: İskenderun İlçe Merkezi ve Kır Kesiminde Nüfusun Yaş Gruplarının Toplam Nüfusa, Cinsiyete Göre Durumu (1990).

Yaş Grupları	İlçe Merkezi				Kır Kesimi			
	Erkek	Kadın	Toplam	Oran(%)	Erkek	Kadın	Toplam	Oran (%)
0-11	23830	22806	46636	30	16837	16100	32937	31.4
12-14	6173	5747	11940	8	4899	4637	9536	9.1
15-19	8681	7844	16525	10.5	6100	6371	12471	12
20-64	38997	36799	75796	49	22548	24010	46558	44.5
65-98	1684	2194	3878	2.5	1430	1716	3146	3
99 +	21	11	32	0.001	8	12	20	0.001
Toplam	79406	75401	154807	100	51822	52848	104668	100

Şekil 18: İskenderun İlçe Merkezi Nüfusunun Yaş Gruplarına Oranı (1990).

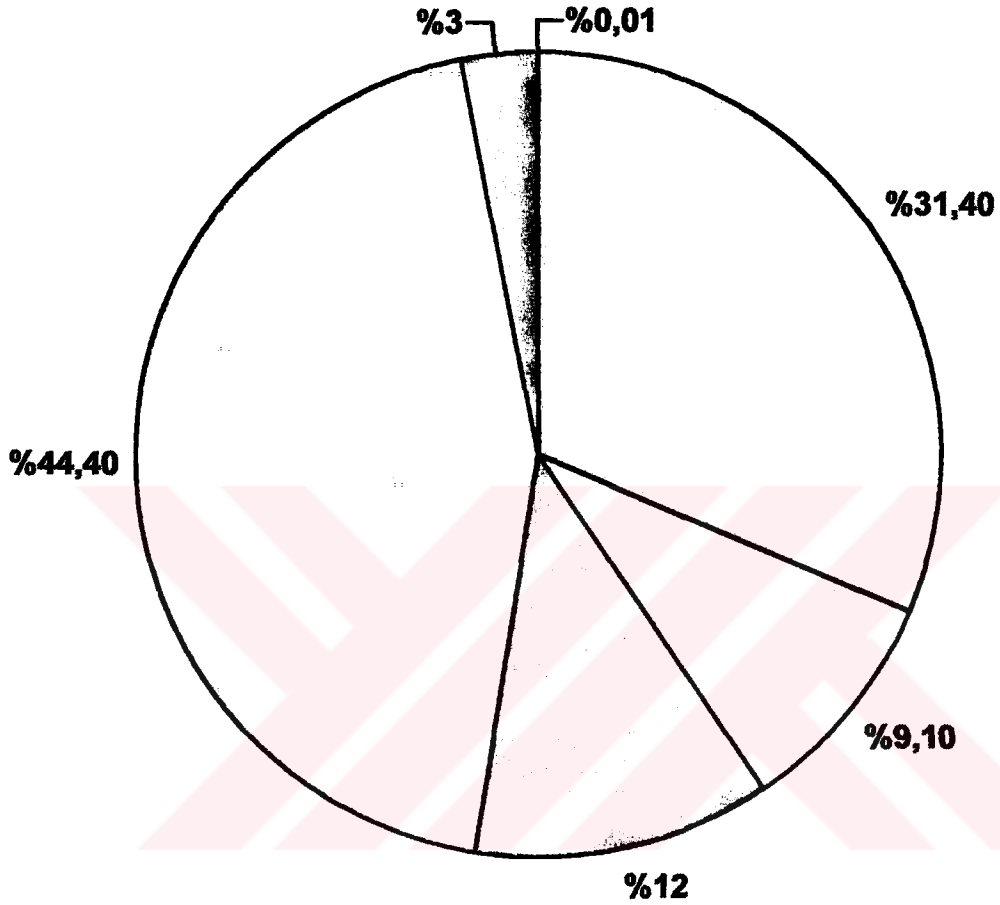
Görüldüğü gibi yaş büyüdükçe nüfus azalmaktadır. En az nüfusa sahip yaş grubu 32 kişi ile 99 ve üzeri yaş grubudur.

20-64 yaş grubundaki, orta yaş grubu nüfusu ilçe merkezindeki nüfusun % 49'unu oluşturmaktadır. Bu grupta 75.796 kişi olup bunun 38.997'si erkek, 36.799'u kadındır. Bu yaş grubunda erkekler kadınlardan 2.198 kişi fazladır (Tablo: 12).

0-11 yaş grubundaki nüfus ise toplam nüfusun % 30'unu oluşturur. 11-14 yaş grubu % 8'ini, 15-19 yaş grubu % 10.5'ini, 20-65 yaş grubu % 49'unu, 65-98 yaş grubu % 2.5'ini oluştururken 99 ve üzeri yaş grubu 0.001 lik bir oranla önemsenmeyecek kadar azdır (Şekil: 18).

İskenderun ilçe merkezinde çalışabilir yaş grubu olan 15-64 yaş grubunda toplam 92.321 kişi olup şehir merkezi nüfusunun tek başına % 60'ını oluşturur. Öte yandan 0-14 yaş grubu toplam 58.578 olup ilçe merkezi nüfusunun % 38 ini oluşturmaktadır. 0-14 yaş grubunun bu denli yüksek oluşu sanayi ve hizmet sektörünün hızla geliştiği İskenderun için potansiyel işgücü oluşturmaktadır (Tablo: 12).

Bununla birlikte İskenderun ilçesi kırsal kesimine ait toplam nüfusun 1990 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre yaş gruplarına dağılımı incelendiğinde yine 46.580 kişi ile 20-64 yaş grubunun ilk sırayı aldığı görülür.

■ 0-11 Yaş Grubu	□ 12-14 Yaş Grubu
■ 15-19 Yaş Grubu	□ 20-64 Yaş Grubu
□ 65-98 Yaş Grubu	□ 99 + Yaş Grubu

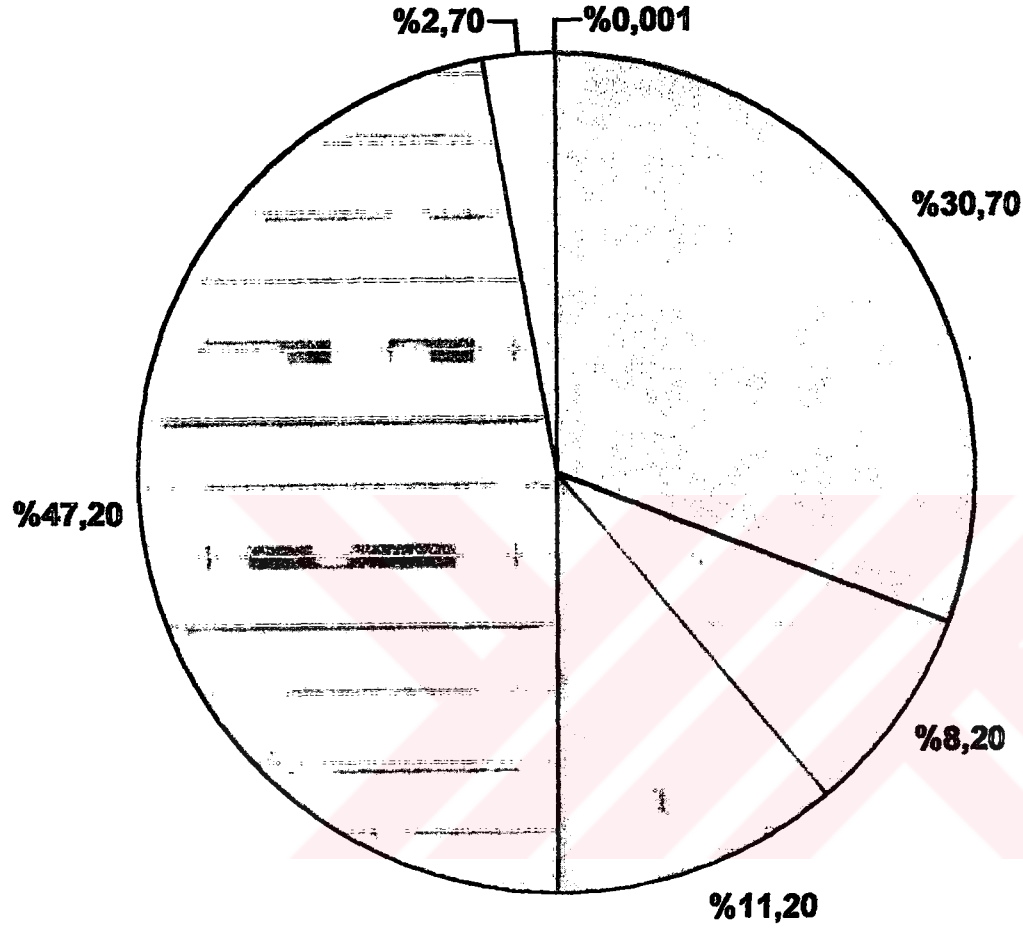
Şekil 19: İskenderun İlçesi Kır Kesiminde Nüfusun Yaş Gruplarına Oranı (1990).

20-64 yaş grubundaki nüfus toplam kır nüfusunun % 45'ini oluşturur. Öte yandan 0-11 yaş grubundaki nüfus ise toplam nüfusun % 31.4'ünü (Şekil: 19) oluşturmaktadır ve neredeyse İskenderun şehir merkezindeki

0-11 yaş grubu ile eşittir. Kırsal kesimde 64 yaş üzerinde bulunan ve çalışamayacak yaştakileri kapsayan grupta olanlar 3.166 kişidir. Yine çalışamayacak yaşta olan ve çocuk grubunu oluşturan 0-14 yaş grubunda toplam 42.473 kişi olup toplam kır nüfusunun % 41'ini oluşturur. Genç nüfusun fazlalığı, kırsal kesimde gelecek yıllarda istihdam edilebilecek kişi sayısının fazlalığını gösterir. 15-64 yaş grubu olan çalışabilecek yaşta olanların bulunduğu grupta, 59.029 kişi olup bu rakam toplam kır nüfusunun % 56'sını oluşturur. Bu da göstermektedir ki kır nüfusunun yarıdan fazlası çalışabilir yaş grubunda bulunmaktadır (Tablo: 12).

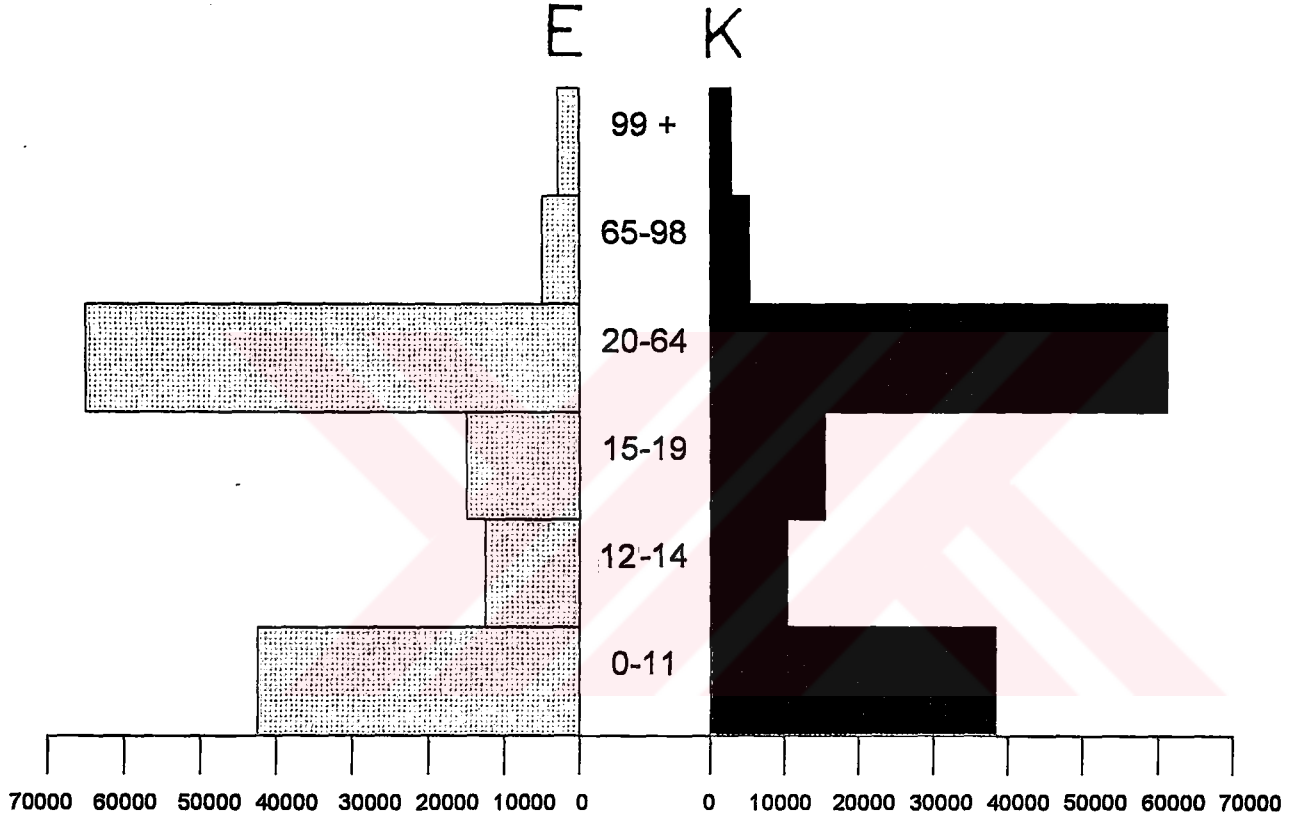
Tablo 13: İskenderun İlçesinde Nüfusun Yaş Gruplarının Toplam Nüfusa, Cinsiyete Göre Durumu (1990).

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam
0-11	40667	38906	79573
12-14	11092	10384	21476
15-19	14781	14215	28996
20-64	61545	60809	122354
65-98	3114	3910	7024
99 +	29	23	52
TOPLAM	131228	128247	259475

□ 0-11 Yaş Grubu	□ 12-14 Yaş Grubu
■ 15-19 Yaş Grubu	□ 20-64 Yaş Grubu
□ 65-98 Yaş Grubu	□ 99 + Yaş Grubu

Şekil 20: İskenderun İlçesinde Nüfusun Yaş Gruplarına Oranı (1990).

Şekil 21: İskenderun İlçesinde Yaş Gruplarına Göre Erkek ve Kadın Nüfus (1990).

Yaş gruplarının tüm ilçe genelindeki oranı araştırılacak olursa yine 20-64 yaş grubunun ilk sıraya yerleştiği görülür. Bunu 0-11 yaş grubu, 15-19 yaş grubu, 12-14 yaş grubu, 65-98 yaş grubu ile 99 ve üzeri yaş grubu izlemektedir (Tablo: 13, Şekil: 20).

İlçe genelinde 20-64 yaş grubunda yaşayanlar (122354) toplam nüfusun % 47'sini oluşturmaktadır. Öte yandan 0-11 yaş grubu (79573) tek başına ilçe nüfusunun % 33'ünü oluşturmaktadır (Şekil: 20). Bununla birlikte çalışabilir yaş grubunu oluşturan 15-64 yaş grubunda 151.345 kişi olup bu rakam toplam nüfusun % 58'ini oluşturmaktadır ki buda toplam nüfusun yarısından fazlasıdır.

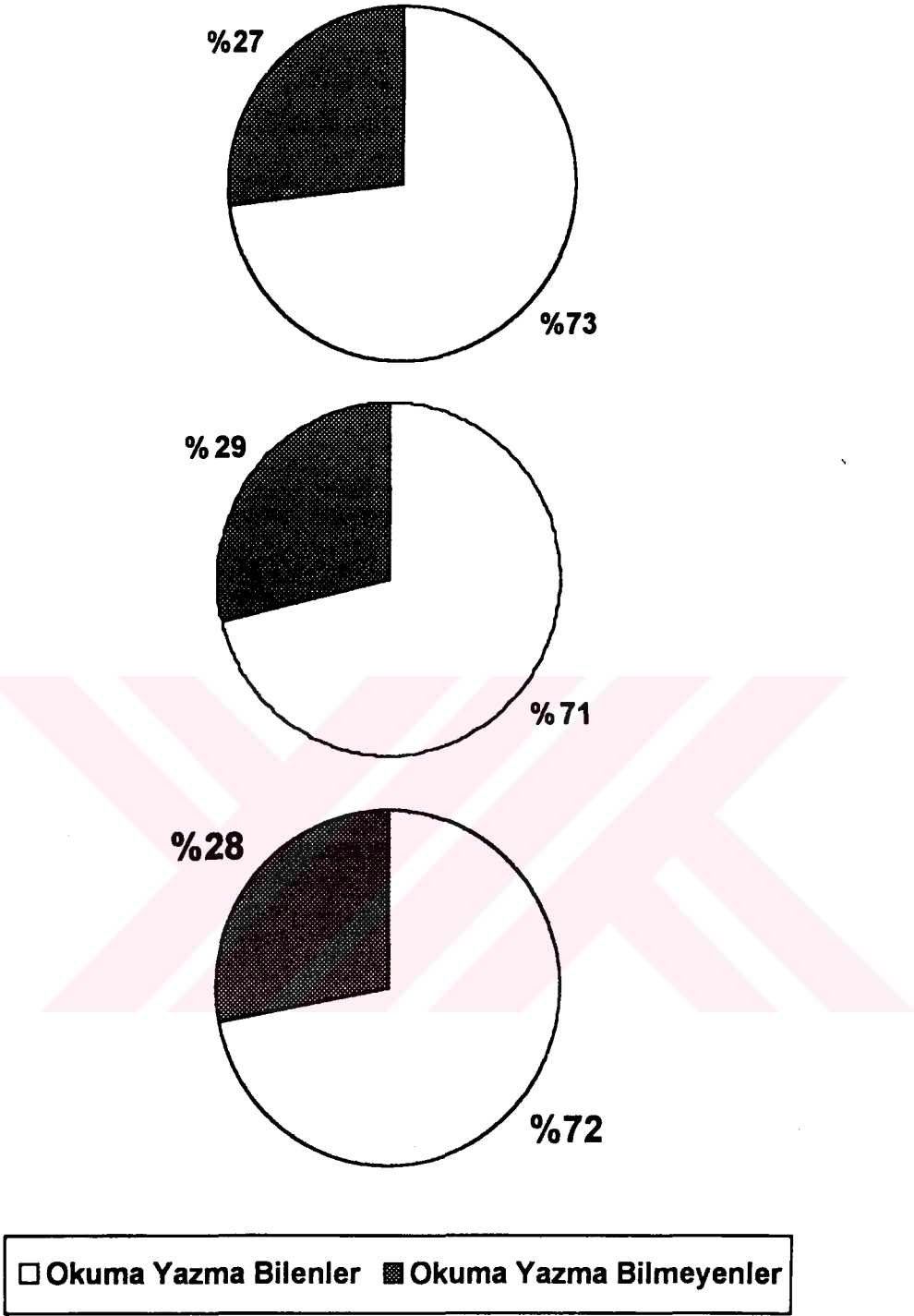
Tablo 13 incelendiğinde İskenderun İlçesinde gerek gelişen sanayi ve hizmet sektöründe gerekse tarımda çalışabilecek yaş grubu olan 15-64 yaş grubunda nüfus oldukça fazladır. Bununla birlikte 0-14 yaş grubunu oluşturan çalışamayacak yaştaki çocuk nüfusu 107.049 kişi olup bu rakam ilçe nüfusunun % 41'ini oluşturmaktadır. Buda göstermektedir ki gelecekte her sektörde istihdam edilebilecek iş gücü potansiyeli oldukça fazladır.

İskenderun ilçesi genelinde tüm yaş grupları içerisindeki nüfusun cinsiyete göre dağılışı incelendiğinde sadece 65-98 yaş grubu hariç erkeklerin daima kadınlardan fazla olduğu dikkati çeker. Bu durum ülkemizde kadın ömrünün erkeklerin ortalama ömründen daha uzun olması ile ilgilidir (Şekil: 21).

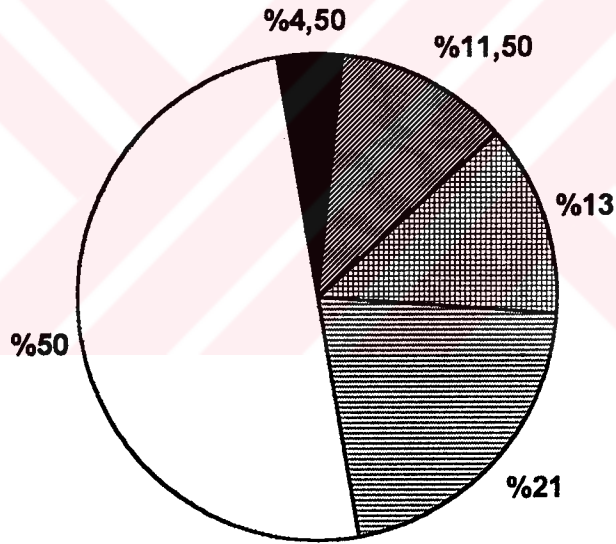
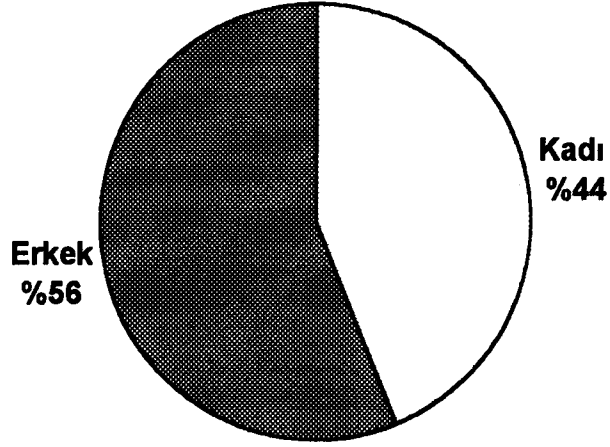
Bütün bunlarla birlikte nüfusun cinsiyete göre durumu incelendiğinde her sayım yılında kadın nüfusun erkek nüfustan az olduğu ortaya çıkmaktadır (Tablo: 8).

İskenderun ilçesinde sayım yıllarına göre nüfusun cinsiyete dağılımı incelendiğinde; 1940 yılında nüfusun % 56'sını erkekler, % 44'ünü kadınlar, 1945 yılında nüfusun % 54'ünü erkekler, % 46'sını kadınlar, 1955 yılında nüfusun % 57'sini erkekler, % 43'ünü kadınlar, 1960 yılında nüfusun % 56'sını erkekler, % 44'ünü kadınlar, 1965 yılında nüfusun % 55'ini erkekler, % 45'ini kadınlar, 1970 yılında nüfusun % 52'sini erkekler, % 48'ini kadınlar, 1975 yılında nüfusun % 53'ünü erkekler, % 47'sini kadınlar, 1980 yılında nüfusun % 51'ini erkekler, % 49'unu kadınlar, 1985 yılında nüfusun % 51'ini erkekler, % 49'unu kadınlar, 1990 yılında nüfusun % 50.5'ini erkekler, % 49.5'ini kadınlar oluşturmaktadır (Tablo: 8, Şekil: 15).

Erkeklerin kadınlardan biraz fazla oluşu İskenderun ilçesinde gelişen sanayi sektöründe çalışmak üzere gelen işçilerin büyük kısmının erkek olmasından kaynaklanmaktadır.

Şekil 22: İskenderun İlçe Merkezi, Kır Kesimi ve İlçe Genelinde Okuma Yazma Oranı (1990).

Şekil 23: İskenderun İlçe Merkezinde Okuma Yazma Bilenlerin Cinsiyete Göre Oranı ve Öğrenim Durumu (1990).

Tablo 14: İskenderun İlçe Merkezinin Okuma Yazma ve Öğrenim Durumu (1990).

NÜFUS	Okuma Yazma Bilenler	Okulsuz Okur Yazar Olanlar	İlkokul	Ortaokul ve Dengi	Lise ve Dengi	Yüksekokul
ERKEK	62910	11804	31176	7778	8913	3239
KADIN	49380	11865	25068	5145	5942	1360
TOPLAM	112290	23669	56244	12923	14855	4599
%	100	21	50	11.5	13	4.5

1990 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre ilçe merkezinin önemli bir bölümü okuma yazma bilmektedir. Okuma yazma bilenler 112.290 kişi olup şehir nüfusunun % 73'ünü oluştururlar (Şekil: 22). Okuma yazma bilenlerin 62.910'u erkek olup toplam okuma yazma bilen nüfusun % 56'sını oluşturur. Okuma yazma bilen erkeklerin ilçe merkezindeki toplam erkek nüfusa (79.406) oranı ise % 79'dur. Okuma yazma bilen kadınların sayısı 49.380 olup okuma yazma bilen nüfusun % 44'ünü oluştururlar. Okuma yazma bilen kadınların ilçe merkezinde yaşayan kadın nüfusa (75.401) oranı % 65'dir (Şekil: 23). Bütün bunların sonucunda ilçe merkezinde okuma yazma bilen erkek nüfusun kadın nüfusa oranla fazla olduğu dikkati çekmektedir. Bu durum ise hâlâ toplumda kadınlara erkekler kadar değer verilmediğinin göstergesidir.

İlçe merkezinde okuma yazma bilenlerin % 50'si ilkokul, % 11.5'i ortaokul ve dengi okul, % 13'ü lise ve dengi okul, % 4.5'i ise Yüksekokul mezunudur. Yüksekokul mezunlarının oldukça az olması dikkat çekicidir. Bununla birlikte okur yazar nüfusun % 21'i hiçbir okuldan mezun olmamıştır. Okula gitmeden okuma yazma bilenler, Milli Eğitim Bakanlığının çeşitli tarihlerde açmış olduğu okuma yazma seferberliği kurslarında okuma yazma öğrenmişlerdir (Tablo: 14, Şekil: 23).

Tablo 15: İskenderun İlçesi Kır Nüfusunun Okuma Yazma ve Öğrenim Durumu (1990).

NÜFUS	Okuma Yazma Bilenler	Okulsuz Okur Yazarlar	İlkokul	Ortaokul ve Dengi	Lise ve Dengi	Yüksekokul
ERKEK	39936	8750	23057	3301	2966	1862
KADIN	34148	9234	20611	1971	1749	583
TOPLAM	74084	17984	43668	5272	4715	2445
ORAN (%)	100	24.4	59	7.1	6.3	3.3

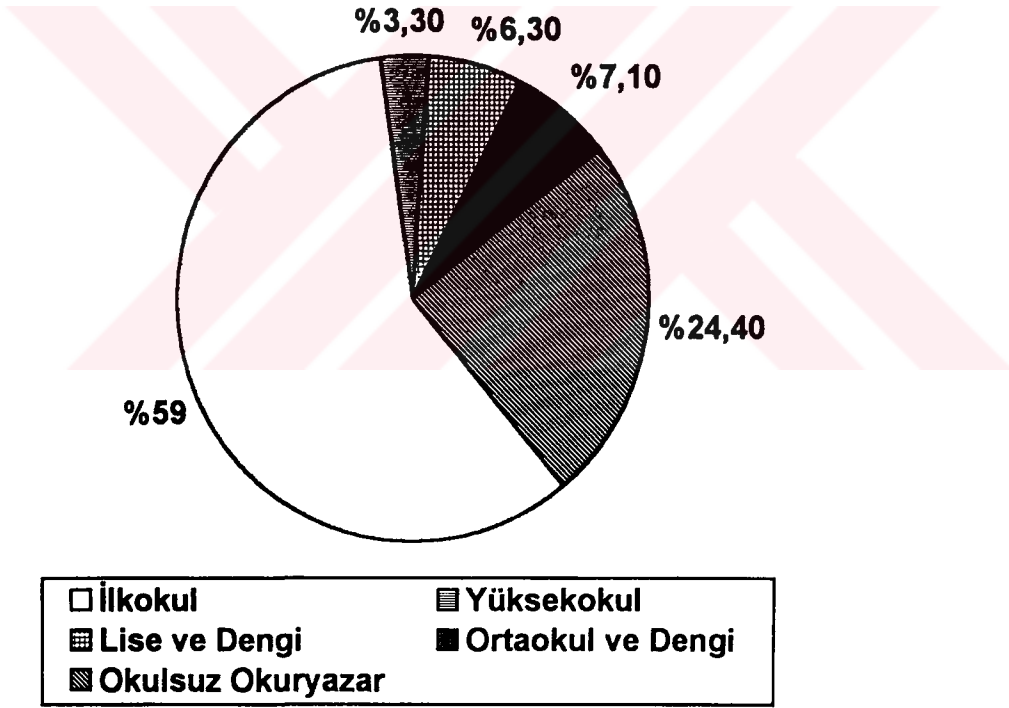
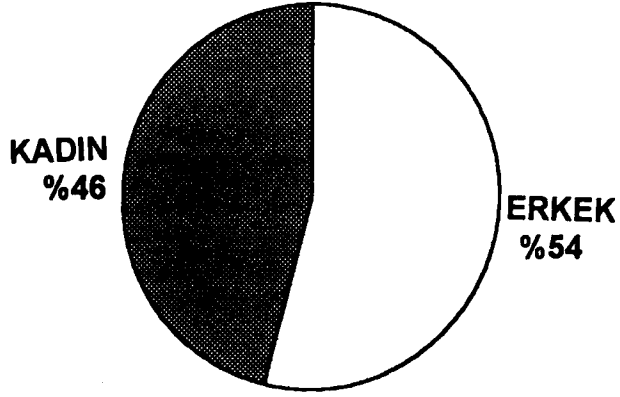
1990 yılında İskenderun İlçesi kır kesiminde, okuma yazma ve öğrenim durumu incelendiğinde; nüfusun yine büyük bir bölümünün okuma yazma bildiği görülür. Okuma yazma bilenlerin toplam 74.084 kişi olup kır nüfusunun (104.668) % 71'ini oluşturur (Şekil: 22). Okuma yazma bilenlerin 39.936'sı erkek olup toplam okur yazar nüfusunun % 54'ünü oluşturur. Okuma yazma bilenlerin 34.148'i kadın olup toplam okur yazar nüfusunun % 46'sını oluşturur (Şekil: 24). Okuma yazma bilen erkeklerin, erkek nüfusuna oranı % 77, okuma yazma bilen kadınların, kadın nüfusuna oranı ise % 65'dir.

Görüldüğü gibi kırsal kesimde de kadın nüfusun okur yazarlık oranı erkek nüfusa göre daha düşüktür. Bununla birlikte kırsal kesimde yaşayan kadın nüfusunun % 65'inin okur yazar olması hala köylerde gelenekçi bir aile yapısının hakim olduğunu göstermektedir. Köylerde kızlar en fazla ortaokula kadar okutulmaktadır. Tablo 15'deki veriler incelendiğinde görülecektir ki ilkökul mezunu kadın nüfusu oldukça fazladır. Öte yandan okur yazar kadınların büyük bir kısmında (9.230) zaten okulsuz okur yazardır.

Bütün bunlarla birlikte tüm bu verileri İskenderun İlçesi genelinde değerlendirdiğimizde farklı sonuçlar elde etmediğimizi görmekteyiz.

İskenderun İlçesinde nüfusun % 72'si okuma yazma bilmektedir (Şekil: 22). Bu oran içerisinde yine erkek nüfusu (102.846), kadın nüfusuna göre (83.528) daha fazladır. Erkek nüfusun okuma yazma bilenler arasındaki oranı % 55'dir. Kadınların okuma yazma bilenler içerisindeki oranı ise % 45'dir (Tablo: 16, Şekil: 20).

Şekil 24: İskenderun İlçesi Kır Kesiminde Okuma Yazma Bilenlerin Cinsiyete Göre Oranı ve Öğrenim Durumu (1990).

Tablo 16: İskenderun İlçesi Nüfusunun Okuma Yazma ve Öğrenim Durumu (1990).

NÜFUS	Okuma Yazma Bilenler	Okulsuz Okuryazar	İlkokul	Ortaokul ve Dengi	Lise	Yüksekokul
ERKEK	102846	20554	54233	11079	11879	5101
KADIN	83528	21090	45679	7116	7691	1943
TOPLAM	186374	41653	99912	18195	19570	7044
%	100	22.3	54	10	10	3.7

Okuma yazma bilen erkek nüfusun toplam erkek nüfus (131.228) içerisindeki oranı % 78, okuma yazma bilen kadın nüfusun toplam kadın nüfus (128.247) içerisindeki oranı ise % 65'dir.

İlçe genelinde eğitim kurumlarının her kademesinde erkekler kadınlardan daha fazla yer tutmaktadır. Bununla birlikte ilçe genelinde hala bir eğitim kurumundan mezun olmayan okur yazarların sayısı (41.653) oldukça yüksektir. Okuma yazma bilenlerin % 22'sini oluşturan bu gruptaki nüfus okuma yazma seferberlikleri sayesinde okumayı öğrenmişlerdir (Şekil: 25). Bir alanda yaşayan halkın büyük çoğunluğunun okur yazar olması sosyo-kültürel düzeyin yüksek olmasını sağlamaz. Bu nedenle eğitim kurumlarında öğrenim görenlerin sosyo-kültürel düzeyleri yüksek olacağından eğitim kurumlarının insan hayatındaki önemi reddedilemez.

İskenderun ilçesinde son yıllarda İSDEMİR'in kurulması ile birlikte gelişen sanayi ve ticaret sektörü sayesinde Endüstri ve Meslek liselerine talep artmıştır. Bununla birlikte tüm okullar oransal bakımdan fazladır. Bugün ilçede 174 okul olup bunların 81'i şehir merkezinde 93'ü kırsal kesimde yer alır.

Okulların dağılımına bakıldığında;

29 Anaokulu

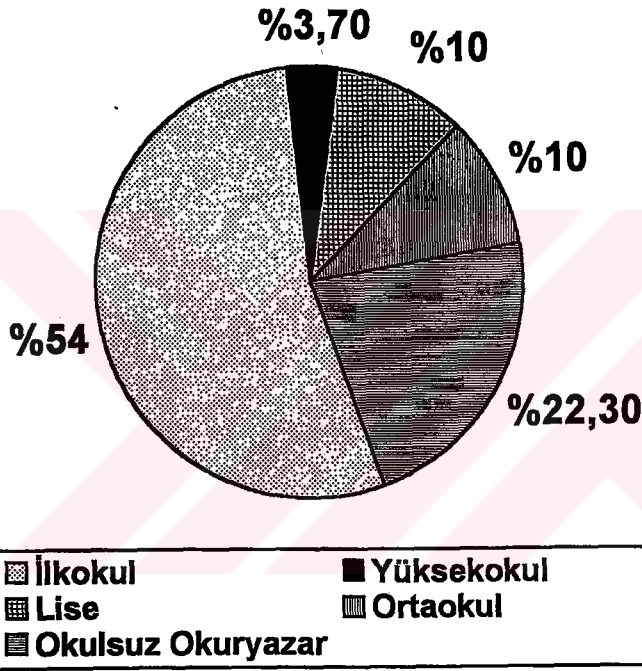
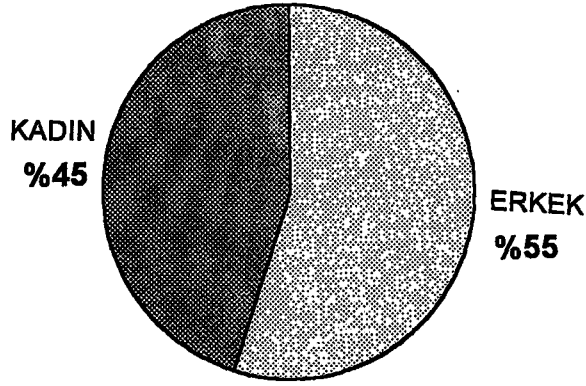
74 İlkokul

19 İlköğretim Okulu

16 Orta ve Dengi Okul

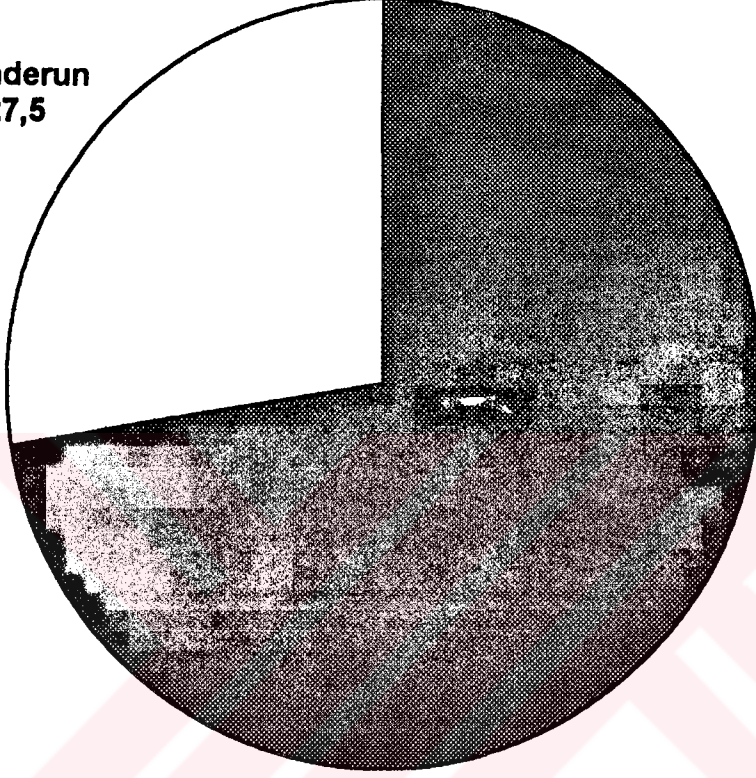
6 Meslek Lisesi ve Teknik Lise mevcuttur.

Şekil 25: Iskenderun İlçesinde Okuma Yazma Bilenlerin Cinsiyete Göre Oranı ve Öğrenim Durumu (1990).

İskenderun
%27,5

Şekil 26: İskenderun İlçesindeki Toplam Öğrenci Sayısının Hatay İli İçerisindeki Oranı.

Hatay İli genelinde 1990 yılı sayım sonuçlarına göre 269.338 öğrenci, İskenderun İlçesinde ise 69.742 öğrenci eğitim görmekteydi. İskenderun ilçesinde eğitim gören öğrenciler Hatay ilinde eğitim gören öğrencilerin % 25.7'sini oluşturmaktadır (Şekil: 26). Hatay ilindeki 269.338 öğrencinin 148.661'i erkek 120.677'si ise kız öğrencilerdir. Hatay ilindeki öğrencilerin % 55'ini erkek, % 45'ini kız öğrenciler oluşturmaktadır. Bununla birlikte İskenderun ilçesindeki 69.742 öğrencinin 37.491'i (% 54) erkek, 32.251'i (% 46) kız öğrencilerdir. Hatay ilinde eğitim gören erkek öğrencilerin % 25'ini, kız öğrencilerin % 27'sini ise İskenderun ilçesindeki öğrenciler oluşturmaktadır.

İskenderun ilçesinde ilçe merkezinde eğitim gören öğrenci sayısı 54.780'dir. Bunun 29.627'si (% 54) erkek öğrenciler, 25.153'ü (% 46) kız öğrencilerdir. İskenderun ilçesi kırsal kesiminde okuyan öğrenci sayısı 14.692 olup 7.864'ü (% 54) erkek, 6.828'i (% 46) yine kız öğrencilerden oluşmaktadır. Bu da göstermektedir ki bir öğretim kurumunda eğitim gören kız ve erkek öğrenci oranları kırsal kesimde ve şehir merkezinde birbirinin aynısıdır.

İskenderun ilçesinde eğitim veren öğretmen sayısı 2.230 olup bu öğretmenlerin 1.049'unu erkek, 1.181'ini ise bayan öğretmenler oluşturmaktadır. Bayan öğretmen sayısının fazla oluşu öğretmenlik mesleği içerisinde bayan öğretmenlerin sayıca fazla oluşu ile ilgilidir.

b – Nüfusun Ekonomik Nitelikleri:

Bu başlık altında İskenderun ilçesinde iktisaden faal olma durumu sektörlere dağılımı ve iktisaden faal olmayan nüfusun özellikleri üzerinde durulacaktır.

- İskenderun İlçesinde İktisaden Faal Olan Nüfus ve Özellikleri:

İskenderun ilçesinde 1990 yılında iktisaden faal olan nüfus 91.651'dir. İlçe nüfusunun 259.473 olduğu hatırlanırsa bu nüfusun sadece % 35.3'nün iktisaden faal olduğu dikkat çekicidir. İlçe merkezinde iktisaden faal olan nüfus ise 54.073'dür ve ilçe genelinde iktisaden faal olan 91.651 kişinin % 58.9'unu oluşturur.

Tablo 17: İskenderun İlçe Merkezinde Çalışan Nüfus ve Sektörlere Dağılımı (1990).

NÜFUS	Çalışan Nüfus	Tarım	Hizmet	Sanayi
ERKEK	33.703	655	26.457	6.591
KADIN	3.875	73	3.310	492
TOPLAM	37.578	728	29.767	7.083
%	100	2	79	19

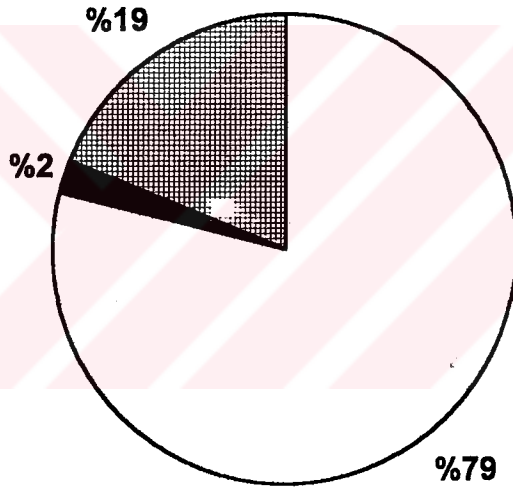
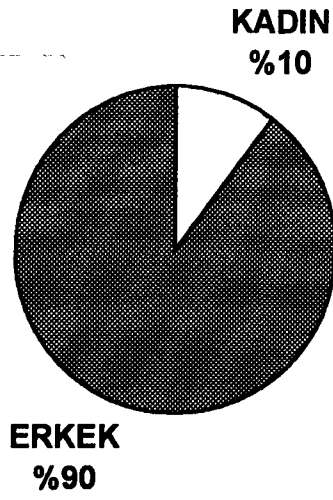
Tablo 17'de görüldüğü gibi çalışan nüfus içinde 3.875 kişi ile (% 10.3) kadınların payı oldukça azdır. Oysa erkek nüfusun çalışan nüfus içerisindeki oranı (33.703) % 89.7'dir (Şekil: 27). İskenderun şehrinde çalışan nüfusun % 79'u hizmet sektöründe %19'u Sanayi sektöründe, % 2'si ise tarım sektöründe çalışmaktadır. Bu nedenledir ki İskenderun şehri bir hizmet şehridir, diyebiliriz. Hizmet sektöründe çalışan nüfusun (29.767), % 89'unu (26.457) erkekler, % 11'ini (3.310) kadınlar oluşturmaktadır. Buda göstermektedirki şehir merkezinde her sektörde çalışanların büyük çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır. Çalışan kadın

nüfusun (3.875) % 85'i de hizmet sektöründe özelliklede toplum hizmetleri sınıfında çalışmaktadır (Şekil: 27).

Tablo 18: İskenderun İlçesi Kır Kesiminde Çalışan Nüfus ve Sektörlere Dağılımı (1990).

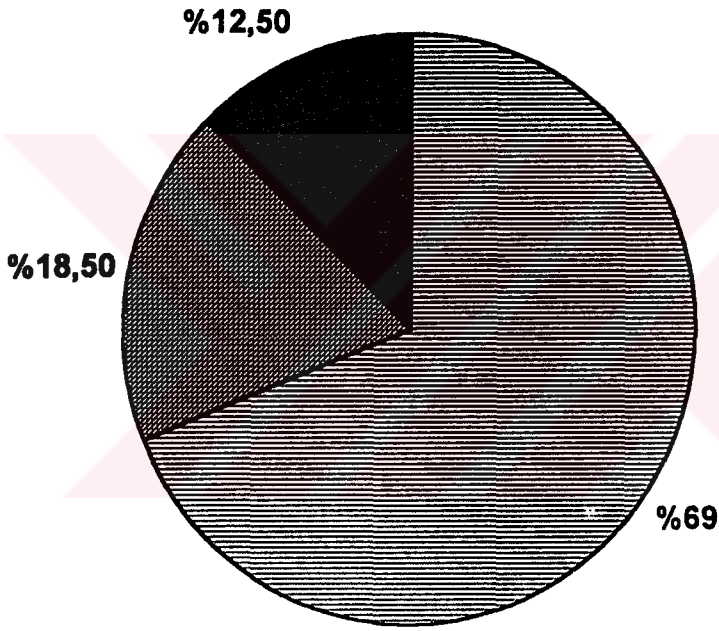
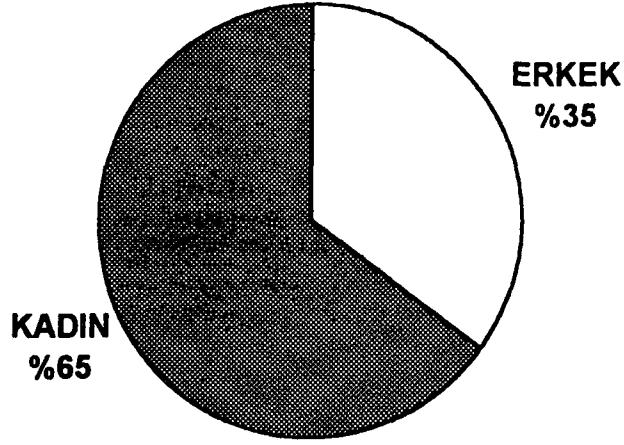
NÜFUS	Çalışan Nüfus	Hizmet	Tarım	Sanayi
ERKEK	28.326	9.000	13.095	6.231
KADIN	25.747	933	24.289	525
TOPLAM	54.073	9933	37.384	6.756
%	100	18.5	69	12.5

Tablo 18'de görüldüğü gibi İskenderun ilçesi kır kesiminde yaşayan halkın 37.384 ü tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Çalışan nüfusun % 69'u tarımla uğraşırken, bu sektörde çalışan kadın nüfusun (24.289), erkek nüfustan (13.095) fazla olduğu görülmektedir. Kır kesiminde çalışabilir nüfusun % 65'ini kadınlar % 35'ini ise erkekler oluşturur (Şekil: 28). Tarım sektöründe çalışan kadın nüfusun fazla olması, köylerde yaşayan erkek nüfusun gerek İskenderun şehrinde gerekse ilçe genelinde hizmet sektöründe yoğunlaşması ve gelişen sanayi faaliyetlerine bağlı olarak fabrikalarda çalışmalarına bağlayabiliriz.

□ HİZMET ■ TARIM ▣ SANAYİ

Şekil 27: İskenderun İlçe Merkezinde Çalışan Nüfusun Cinsiyete ve Sektörlere Göre Oranı (1990).

■ TARIM ■ HİZMET ■ SANAYİ

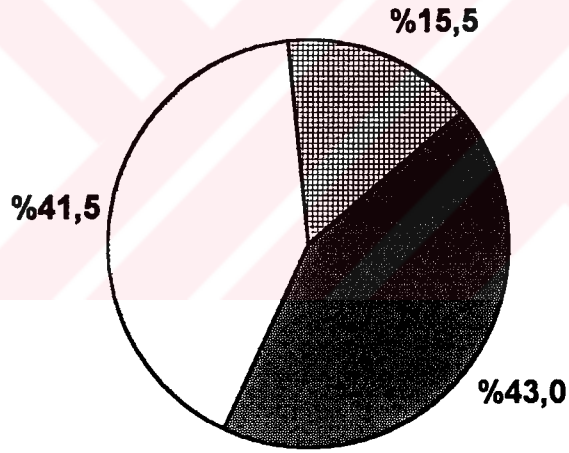
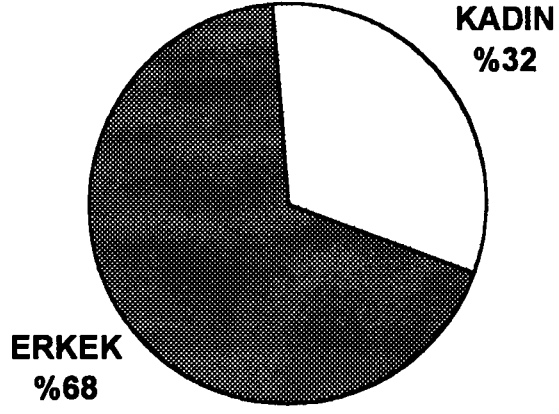
Şekil 28: İskenderun İlçesi Kır Kesiminde Çalışan Nüfusun Cinsiyetlere ve Sektörlere Oranı (1990).

Kır kesiminde çalışan nüfusun % 18'i (9.933) hizmet sektöründe çalışıyor olup bunun % 90'ını (9.000) erkekler % 10'unu (933) kadınlar oluşturmaktadır. Öte yandan sanayi sektöründe çalışan nüfus 6.756 olup bunun % 92'sini (6.231) erkek nüfus % 8'ini (525) kadın nüfus oluşturmaktadır. Sanayi ve Hizmet sektöründe çalışan kır nüfusunun büyük bir bölümü kendi köylerinin dışında özellikle İskenderun şehrinde çalışmaktadır.

Tablo 19:İskenderun İlçesinde Çalışan Nüfus ve Sektörlere Dağılımı (1990).

NÜFUS	Çalışan Nüfus	Hizmet	Tarım	Sanayi
ERKEK	62.029	35.457	13.750	12.822
KADIN	29.622	4.243	24.362	1.017
TOPLAM	91.651	39.697	38.112	13.839
ORAN	100	43	41.5	15.5

İskenderun ilçesi genelinde İskenderun şehrinde olduğu gibi hizmet sektöründe çalışan nüfus yoğunluk bakımından 1. sırayı almaktadır. Hizmet sektöründe çalışan nüfusun iktisaden faal nüfusun % 43'ünü (39.697) oluştururken, % 41.5'ini tarım sektöründe (38.112) geri kalan %15.5'ini ise sanayi sektöründe çalışanlar oluşturmaktadır. Bununla birlikte ilçede çalışan nüfusun % 68'sini erkekler, % 32'sini kadınlar oluşturmaktadır (Şekil: 29).

■ HİZMET □ TARIM ▣ SANAYİ

Şekil 29: İskenderun İlçesinde Nüfusun Cinsiyete ve Sektörlere Oranı (1990).

İlçe genelinde iktisaden faal kadın nüfusun %14 ü (4.243) hizmet, % 3.4'ü (1.017) sanayi, % 83'ü (24.362) tarım sektöründe çalışmaktadır. İktisaden faal erkek nüfusun ise % 57'si (35.457) hizmet, % 22'si (13.750) tarım, % 21'i (12.822) sanayi sektöründe çalışmaktadır (Şekil: 29).

Tüm bunlar göstermektedirki İskenderun İlçesinde hakim olan iktisadi faaliyet dalı hizmet sektörüdür. Sanayi sektörü oldukça hızlı gelişmektedir. Sanayi sektöründe çalışanların oranı tarım sektöründe çalışan nüfustan ancak % 1 oranında azdır. Buda bize sanayileşmenin ilçe ekonomisinde önemli bir yeri olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte tarım sektöründe etkinliklerin hala devam ettiği belirgin bir şekilde hissedilmektedir.

İskenderun ilçe nüfusunun iktisaden faal olanları arasında % 32 payla (29.622) kadınlar oldukça azdır. Ancak yine ilçe genelinde tarım sektöründe çalışanların % 79'unu kadınlar oluşturmaktadır. Öte yandan İskenderun ilçesinde çalışabilir yaş grubu olan 15-64 yaş grubunda 151.345 kişi yaşamakta olup bunun 91.651'i iktisaden faaldır. Öyleyse çalışan nüfus çalışabilir nüfusun % 61'ini oluşturmaktadır. Buda bize ilçede işsizlik sorunu olduğunu göstermektedir.

- İktisaden Faal Olmayan Nüfus ve Özellikleri:

İskenderun İlçesinde iktisaden faal olmayan nüfusa ait bilgiler D.İ.E'den alınmıştır. 0-12 yaş grubundaki çocuklar ile 65 yaş üzerindeki yaşlılara ait bilgiler iktisaden faal olmayan nüfus bilgilerine dahil edilmemiştir.

Tablo 20: İskenderun İlçe Merkezinde İktisaden Faal Olmayan Nüfus ve Özellikleri (1990).

NÜFUS	Emekliler	Ev Hanımı	Öğrenciler	Diğer	Toplam
ERKEK	3.986	-----	8.860	9.023	21.871
KADIN	431	40.175	6.051	2.063	48.720
TOPLAM	4.419	40.175	14.911	11.086	70.591
ORAN	6.2	57	21	15.8	100

Tablo 20'de de görüldüğü gibi İskenderun İlçe Merkezinde iktisaden faal olmayan nüfus 70.591 dir. İktisaden faal olmayan nüfusun yarıdan fazlasını % 57'lik bir oranla (40.175) ev hanımları oluşturur. % 21' lik bir oranla (14.911) öğrenciler 2. sırayı almaktadır. Emekliler oldukça az olup iktisaden faal olmayan nüfusun % 6.2'sini (4.419) oluşturur (Şekil: 30). Öte yandan diğerleri başlığı altında toplanan işsizler, özürülüler ile faal olmama nedeni bilinmeyenler % 15.8 lik bir oranla iktisaden faal olmayanlar arasında önemli bir orana sahiptir.

Tablo 21:İskenderun İlçesi Kır Kesiminde İktisaden Faal Olmayan Nüfus ve Özellikleri (1990).

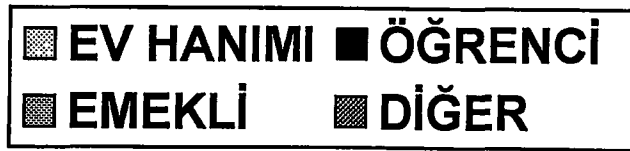
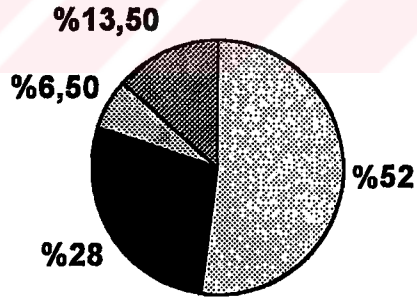
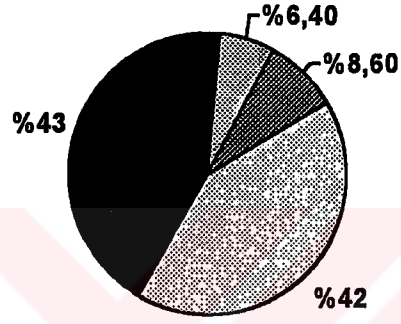
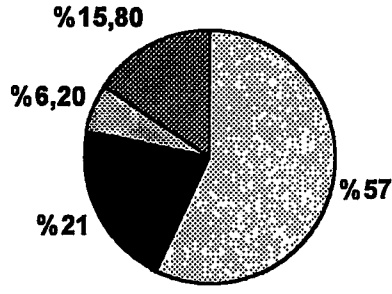
NÜFUS	Emekliler	Ev Hanımı	Öğrenci	Diğer	Toplam
ERKEK	1.060	-----	4.544	1.052	6.656
KADIN	78	7.548	3.049	317	10.992
TOPLAM	1.138	7.548	7.593	1.369	17.648
ORAN (%)	6.4	42	43	8.6	100

İskenderun İlçesi kır kesiminde iktisaden faal olmayan nüfusun büyük çoğunluğunu öğrenciler ve ev hanımları oluşturmaktadır. İktisaden faal olmayan kır nüfusunun % 43'ünü (7.593) öğrenciler, % 42'sini (7.548) ev hanımları, % 6.4'ünü (1.138) emekliler, % 8.6 sını (1.369) iktisaden faal olma nedeni bilinmeyenlerin, işsizlerin ve özürhülerin bulunduğu diğerleri grubu oluşturur (Tablo: 21, Şekil: 30). Bununla birlikte kır kesiminde iktisaden faal olmayan nüfus içerisinde öğrencilerin çoğunlukta olması son derece sevindiricidir. Emeklilerin büyük çoğunluğu ise sigortalıdır ve fabrika işçiliğinden emeklidir.

Tablo 22: İskenderun İlçesinde İktisaden Faal Olmayan Nüfus ve Özellikleri (1990).

NÜFUS	EMEKLİ	EV HANIMI	ÖĞRENCİ	DİĞER	TOPLAM
ERKEK	5.048	-----	13.404	10.079	28.531
KADIN	509	47.723	9.100	2.380	59.712
TOPLAM	5.557	47.723	22.504	12.459	88.243
ORAN (%)	6.5	52	28	13.5	100

İskenderun ilçesinde iktisaden faal olmayan nüfusun içerisinde belirgin bir farkla, % 52 (42.723) lik oranla ev hanımlarının ilk sırayı aldığı görülmektedir. % 28 lik bir oranla (25.504) öğrencilerin olduğu grup, % 13.5 lik bir oranla (12.459) işsizlerin, özürhülerin ve iktisaden faal olmama nedeni bilinmeyenlerin olduğu grup 3. Sırayı alır. Emeklilerin olduğu grup ise % 6.5 lik bir oranla (5.557) 4. Sırayı alır (Tablo: 22, Şekil: 30).

Şekil 30: İskenderun İlçesi İskenderun İlçe Merkezi, Kır Kesimi ve İlçe Genelinde Faal Olmayan Nüfus Oranı (1996).

İskenderun İlçesinde iktisaden faal olmayan emekliler içerisinde 5.048 kişi ile (% 90.8) erkekler, 509 kişi ile (% 8.2) kadınlardan oldukça fazladır.

Tüm ilçe genelinde görüldüğü gibi iktisaden faal olmama nedeni bilinmeyenlerin, işsizlerin ve özürliülerin bulunduğu diğerleri grubu azımsanamayacak orandadır. Buda bize hala İskenderun ilçesinde işsizlik problemi olduğu ve özellikle özürliülerin iş bulmakta güçlük çektiğini kanıtlamaktadır.

D.İ.E. istatistiklerine göre Emekliler iktisaden faal sayılmamaktadır. Oysa İskenderun ilçesinde bir çok emekli insan, emekli olduktan sonra yeni işlerde çalışmaktadırlar. Emeklilik yaşınının 45-50 yaşlarına kadar inmesi sonucu insanlar hala aktif oldukları bu yaşlarda yeniden çalışmayı tercih etmektedir. Ancak 65 yaş üzerinde emekli sayısı oldukça artmaktadır.

3 – Nüfusun Dağılışı ve Yoğunluğu:

Yerleşmelerde nüfusun dağılışı ve yoğunluğu, yeryüzü şekilleri, yükselti, iklim, toprak ve su durumu ile yakından ilgilidir.

Bütün bunlarla birlikte yerleşme yerinin konumu, ulaşım imkanlarında nüfus yoğunluğunu ve dağılışını etkilemektedir. Öyleki ülkemizde büyük ve gelişmiş yerleşmeler daima önemli yolları üzerinde kurulmuştur.

İskenderun İlçesinde nüfusun dağılışı ve yoğunluğu ile tarım alanları ve sanayi alanları arasında yakın bir ilişki vardır. Tarıma elverişli alanlarda ve Organize Sanayi Bölgesi çevresinde nüfusun dağılışı sıkılaşmakta ve nüfus yoğunluğu artmaktadır.

a – Nüfusun Dağılışı:

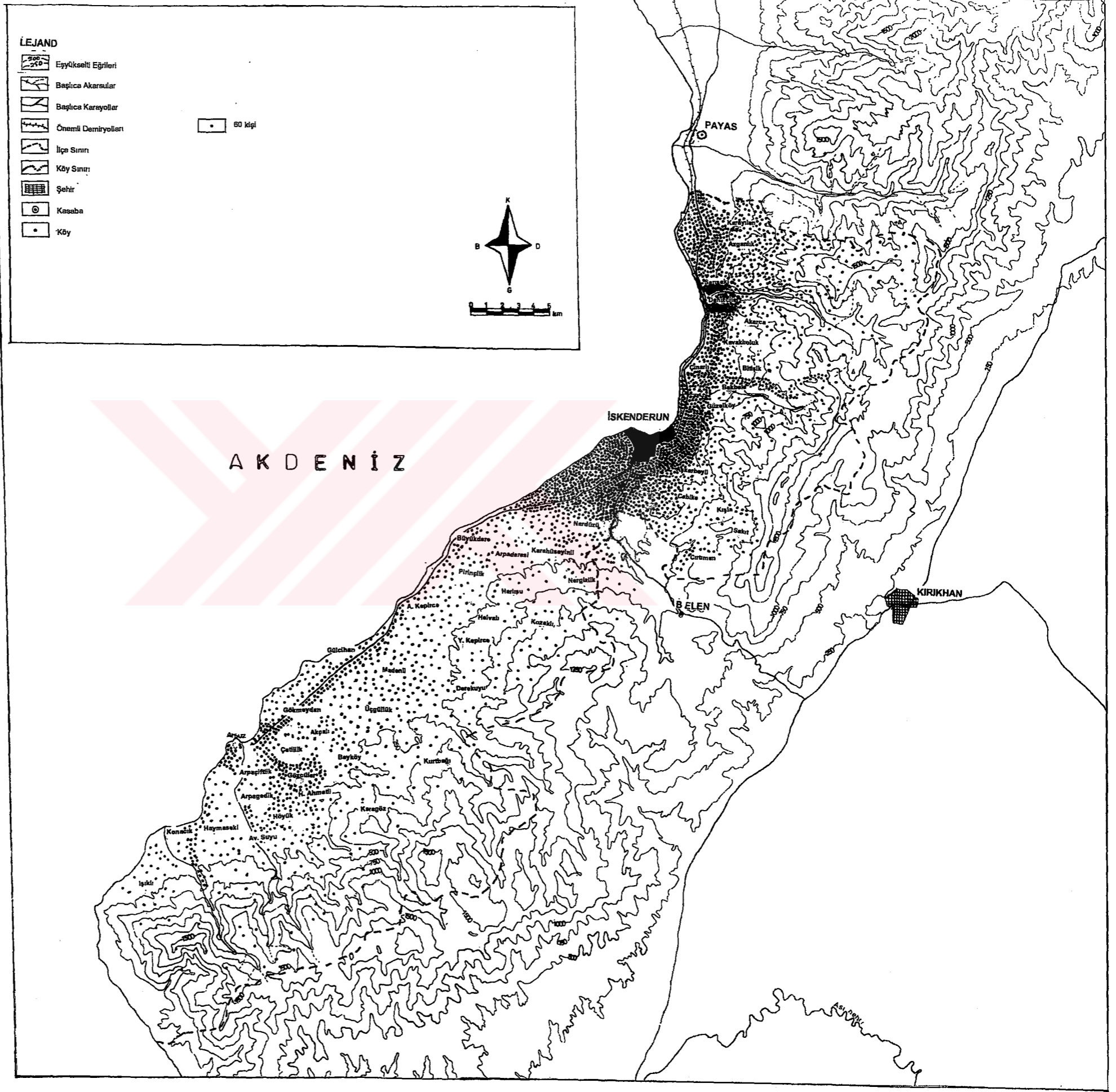
İskenderun ilçesinde nüfusun dağılışına etki eden faktörler morfografik yapı, toprak özellikleri, hidrografik özellikler ile bunlara bağlı yürütülen tarım faaliyetleridir. Bununla birlikte sanayi faaliyetlerinin varlığı nüfusun dağılışını fazlaca etkilemektedir.

İskenderun ilçesi dahilinde 1990 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre bir takım yerleşim birimlerinin kendilerini belirgin şekilde nokta dağılışı ile gösterdiği dikkati çeker (Harita: 11). Bununla birlikte şehir ve kasabaların yanısıra köy merkezleride artan nüfuslarına paralel olarak belirgin hale gelmiştir. 1990 yılında nüfus dağılışının en fazla olduğu alanlar İskenderun ilçesi kuzey sınırından başlayarak dar bir şerit halinde İskenderun şehrine kadar uzanan kıyı kuşağında yer alır. Öte yandan İskenderun-Belen karayolu ve İskenderun-Arsuz karayolu boyunca Karaağaç kasabasına kadar olan alanda da nüfus sıklığı oldukça fazladır.

Özellikle İskenderun şehri kuzeyinde kalan Karayılan, Azganlık, Denizciler, Sarıseki, Akarca, Kavaklıluk, Çınarlı, Bitişik ve Güzelköy de nüfus dağılışı belirgin şekilde fazladır. Aynı yerleşmelerde yükselti arttıkça nüfus sıklığının düştüğü görülmektedir (Harita: 11). Bunun 2 temel nedeni vardır. Kıyı kuşağında kurulu olan sanayi tesisleri nüfusun dağılışını fazlasıyla etkilemektedir. Öte yandan Amanos Dağları boyunca yükselti ve eğitim arttıkça tarım yapılamamakta, işsizlik artmakta ve nüfus seyrelmektedir.

1945 yılı nüfus dağılışı haritası incelendiğinde bu alanlarda nüfus sıklığının söz konusu olmadığı görülür. Bu tarihlerde anavatana yeni katılan İskenderun İlçesinde nüfusun az oluşu ile birlikte büyük bir

İSKENDERUN İLÇESİNİN NÜFUS DAĞILIŞI HARİTASI (1990)

kısının İskenderun şehrinde toplanması sonucu, nüfus sıklığının az olduğu görülür (Harita: 10).

İskenderun ilçesinde nüfus sıklığı 1975 yılında İSDEMİR'in üretime geçmesi ile artmaya başlamıştır. Bununla birlikte organize sanayi bölgesinde kurulması ile birlikte ilçe sürekli göç çekmektedir. Alınan göçlerin büyük bir kısmı İskenderun şehri kuzeyinde yerleştikleri için nüfus dağılışı İskenderun kuzeyinde sıklaşmaktadır. Öte yandan her 2 döneme ait haritalar incelendiğinde İskenderun şehri güneyinde bulunan kıyı ovalarında nüfusun seyrelmekte olduğu dikkati çeker. Daha çok tarım ve hayvancılığın yapıldığı bu alanlar göç çekmekten ziyade sürekli göç vermektedir. Yine bu ovalık alanın doğusunda kalan Amanosların yamaçlarındaki yerleşmelerde ise nokta sıklığının kıyı ovasına göre belirgin şekilde azaldığı görülür. Araştırma alanında özellikle 0-250 m. yükseltiler arasındaki kıyı ovalarında nüfus sıklığı artmakta, 500m. yükseltilerden sonra belirgin bir şekilde azalmaktadır. Öte yandan 1.500 m yükseltilere kadar azalmakla birlikte nüfus dağılışıdan söz etmek mümkündür.

b – Nüfusun Yoğunluğu:

Belirli bir alanda km^2 ye düşen insan sayısına "nüfus yoğunluğu" denilmektedir. İskenderun İlçesinde 1945, 1965, 1990 yıllarına ait aritmetik nüfus yoğunluğu haritaları hazırlanmıştır. Bu haritalar köy sınırları içindeki alanlara bağlı olarak, yoğunluk gruplarına göre renklendirilerek gösterilmiştir.

Şimdi sırasıyla yukarıda belirtilen sayım yıllarına ait nüfus yoğunluklarını inceleyelim:

- 1945 Yılı Nüfus Yoğunluğu

1945 yılında İskenderun İlçesinde nüfus yoğunluğu km² ye 29 kişidir. Bu sayım yılında nüfus yoğunluk gruplarına göre yerleşmelerin dağılışı şöyledir (Harita: 12).

0-30 yoğunluk grubunda bulunan 24 yerleşmeden 9 tanesi ova tabaından uzak köylerdir (Bekbele, Güzelköy, Harlısu, Kozaklı, Helvalı, Y. Kepirce, Derekuyu, Kurtbağı, Karagöz). Diğer 15 köyün bir kısmı kıyı ovasında yer almakta, bir kısmı ise kıyı ovalarında başlayarak Amanosların yamaçları boyunca uzanmaktadır.

30-60 yoğunluk grubunda 14 köy (Aşkarbeyli, Kışla, Sakıt, Gökmeydan, Beyköy, Çetillik, Hacı Ahmetli, Arpagedik, Haymaseki) bulunmaktadır. Bu köylerden sadece 4 tanesi (Aşkarbeyli, Kışla, Sakıt, Cırtıman) İskenderun şehri doğusunda olup diğerleri İskenderun şehri güneyindeki kıyı ovalarında yer alır.

60-100 yoğunluk grubunda 4 yerleşme (Nergizlik, Büyükdere, Pirinçlik ve Madenli) bulunmaktadır. Sadece Nergizlik köyü engebeli bir arazide bulunmakla birlikte diğerleri İskenderun şehri güneyindeki kıyı ovasında yer alır.

100-200 yoğunluk grubunda 4 yerleşme (Nardüzü, Akçalı, Gözcüler, Arsuz) yer almaktadır.

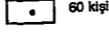
200-500 yoğunluk grubunda 1 yerleşme (Karaağaç) bulunmaktadır.

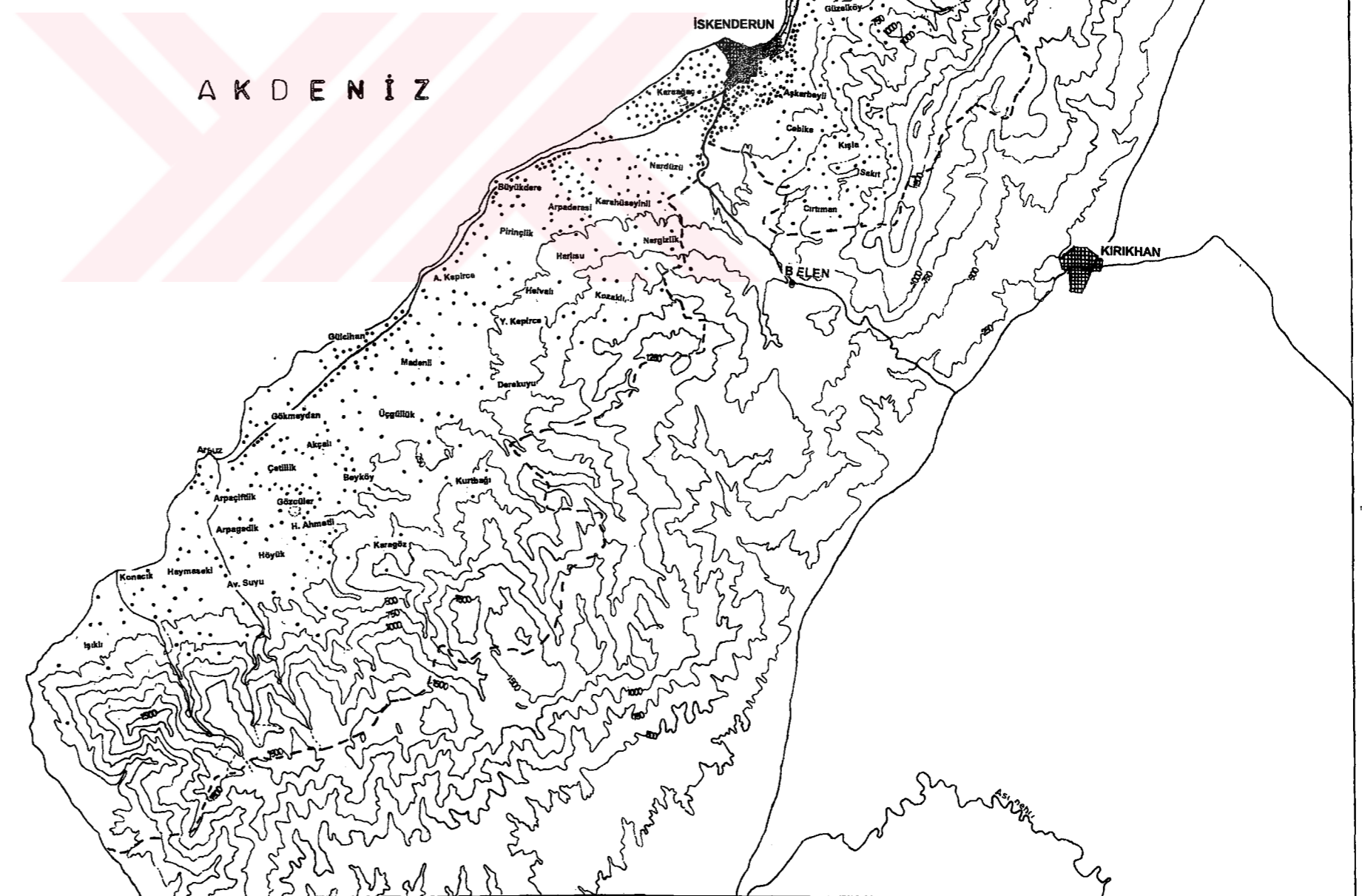
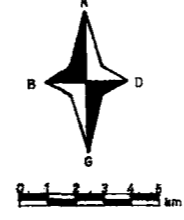
500-1000 yoğunluk grubunda ise İskenderun şehri yer alır.

1945 yılında nüfus yoğunluklarının bu denli düşük oluşunda yeryüzü şekillerinin eğimli oluşu, ulaşım imkanlarının yetersizliği, sanayileşme sürecinin başlamamış olması ve en önemlisi ise ilçenin anavatana yeni

İSKENDERUN İLÇESİNİN NÜFUS DAĞILIŞI HARİTASI (1945)

LEJAND

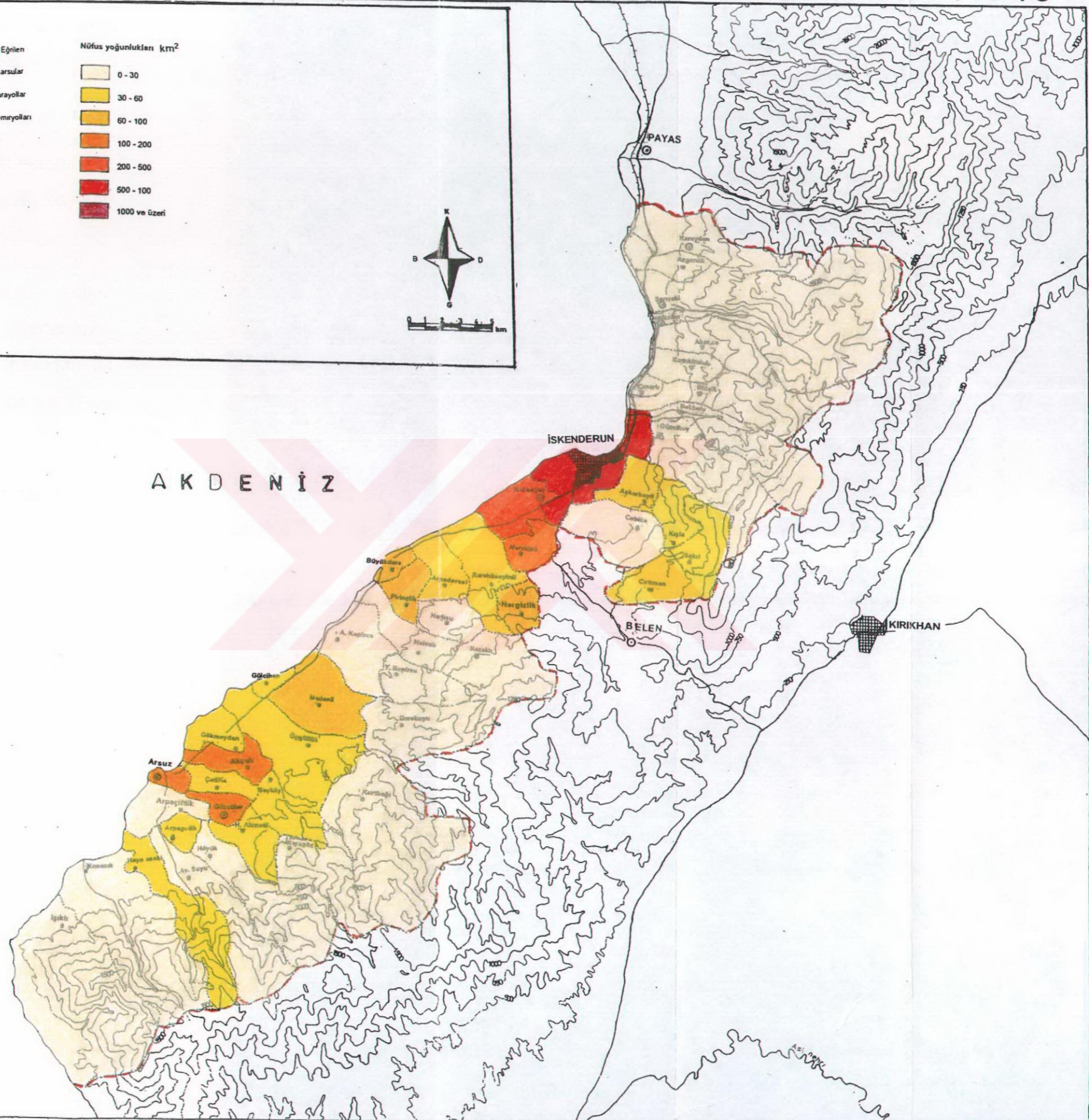
- Eşyüksekti Eğrileri
 - Bağlıca Akarsular
 - Bağlıca Karayolları
 - Önemli Demiryolları
 - İlçe Sınırı
 - Köy Sınırı
 - Şehir
 - Kasaba
 - Köy
- 60 kişi

İSKENDERUN İLÇESİNDE NÜFUS YOĞUNLUĞU (1945)

LEJAND

Eşyüksele Eğriken	Nüfus yoğunlukları km ²
Başlıca Akarsular	0 - 30
Başlıca Karayolları	30 - 60
Önemli Demiryolları	60 - 100
İlçe Sınırı	100 - 200
Köy Sınırı	200 - 500
Şehir	500 - 1000
Kasaba	1000 ve üzeri
Köy	

katılmış olmasıdır. İskenderun ilçesi anavatana katıldıktan sonra burada yaşayan Suriyelilerin büyük bir kısmı Suriye topraklarına dönmüştür.

- 1965 Yılı Nüfus Yoğunluğu

İskenderun İlçesinde 1965 yılında km²'ye 124 kişi düşmektedir. Bu yılda nüfus yoğunluk gruplarına göre yerleşmelerin dağılışı şöyledir (Harita: 13).

0-30 yoğunluk grubunda 12 yerleşme (Karayılan, Sarıseki, Cebike, Harlısu, Kozaklı, Helvalı, Derekuyu, Kurtbağı, Karagöz, Avcıarsuyu, Konacık, Işıklı) bulunmaktadır. 1945 yılında bu yoğunluk grubunda 24 yerleşme varken 1965'de yerleşme sayısı yarı yarıya azalmış ve 12'ye inmiştir.

30-60 yoğunluk grubunda 16 yerleşme (Azganlık, Akarca, Bitişik, Denizciler, Bekbele, Kışla, Sakıt, Cırtıman, Karahüseyinli, Arpaderesi, A. Kepirce, Y. Kepirce, Gülcihan, Üçgüllük, Arpaçiftlik, Höyük) bulunmaktadır.

60-100 yoğunluk grubunda 10 yerleşme (Kavaklıoluk, Çınarlı, Nergizlik, Madenli, Gökmeydan, Çetillik, Beyköy, Hacı Ahmetli, Arpaçiftlik, Haymaseki) vardır.

100-200 yoğunluk grubunda 5 yerleşme (Güzelköy, Aşkarbeyli, Büyükdere, Pirinçlik, Arsuz) bulunmaktadır.

200-500 yoğunluk grubunda 4 yerleşme (Karaağaç, Nardüzü, Akçalı, Gözcüler) vardır.

500-1000 yoğunluk grubunda sadece İskenderun ilçe merkezi bulunmaktadır.

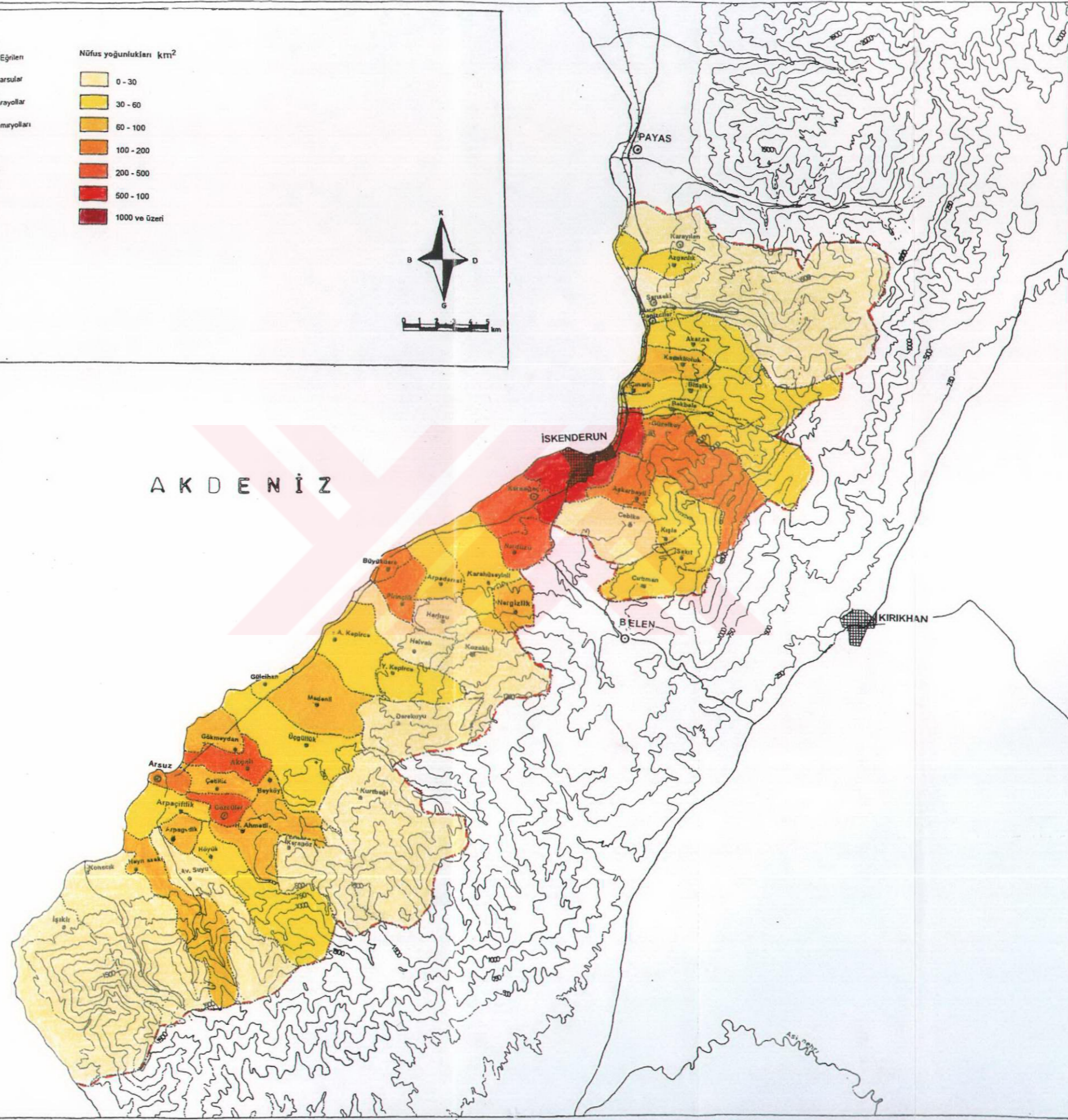
İSKENDERUN İLÇESİNDE NÜFUS YOĞUNLUĞU (1965)

LEJAND

- 500-750 Eşyüksele Eğriler
- Bağlica Akarsular
- Bağlica Karayollar
- Önemli Demiryolları
- İlçe Sınırı
- Köy Sınırı
- Şehir
- Kasaba
- Köy

Nüfus yoğunlukları km²

- 0 - 30
- 30 - 60
- 60 - 100
- 100 - 200
- 200 - 500
- 500 - 1000
- 1000 ve üzeri

0-30 yoğunluk grubunda bulunanlar 1945 yılında da bu grupta bulunmaktaydı. 30-60 yoğunluk grubunda bulunan Kışla, Sakıt, Cırtıman, Karahüseyinli, Arpaderesi, Gülcihan, Üçgüllük köylerinde, 60-100 yoğunluk grubunda Nergizlik ve Madenli'de, 100-200 yoğunluk grubunda Arsuz'da, 200-500 yoğunluk grubunda Karaağaç ve 500-1000 yoğunluk grubunda İskenderun şehrinde 1965 yılında yoğunluk artışı olmamıştır. Ancak bunun dışındaki tüm yerleşmelerde yoğunluk artışı söz konusu olmuştur.

- 1990 Yılı Nüfus Yoğunluğu

1990 yılında İskenderun İlçesinde km^2 ye 271 kişi düşmektedir. 1990 yılında Türkiye nüfus yoğunluğu km^2 ye 73 kişi olup İskenderun İlçesindeki nüfus yoğunluğu Türkiye nüfus yoğunluğunun 3.7 katıdır. Bu yılda İskenderun ilçesinde nüfus yoğunluk gruplarına göre yerleşmelerin dağılışı şöyledir (Harita: 14).

0-30 yoğunluk grubunda 4 yerleşme (Kozaklı, Derekuyu, Kurtbağı, Karagöz) mevcuttur.

30-60 yoğunluk grubunda 9 yerleşme (Kavaklıoluk, Bitişik, Güzelköy, Cebike, Harlısu, Helvalı, A. Kepirce, Avcıarsuyu, Konacık) bulunmaktadır.

60-100 yoğunluk grubunda 9 yerleşme (Sariseki, Akarca, Kışla, Arpaderesi, Y. Kepirce, Üçgüllük, Arpaçiftlik, Höyük, Haymaseki) vardır.

100-200 yoğunluk grubunda 10 yerleşme (Aşkarbeyli, Sakıt, Cırtıman, Karahüseyinli, Nergizlik, Piriçlik, Beyköy, Çetillik, Hacıahmetli, Arpagedik) bulunmaktadır.

200-500 yoğunluk grubunda 7 yerleşme (Çınarlı, Bekbele, Büyükdere, Madenli, Gülcihan, Gökmeydan, Akçalı) bulunmaktadır.

500-1000 yoğunluk grubunda 3 yerleşme (Karayılan, Nardüzü, Arsuz) bulunmaktadır.

1000 ve üzeri yoğunluk grubunda ise 4 yerleşme (Denizciler, Karaağaç, Gözcüler, İskenderun Şehri) vardır.

1990 yılında Kavaklıoluk köyü nüfus yoğunluğu 1965 yılına göre azalmıştır. Azalmanın nedeni ise politiktir. Kavaklıoluk köyü nüfusunun büyük bir kısmı nüfus sayımları sırasında Denizciler kasabasında sayıma katılmışlardır. Bu nedenle Denizciler kasabasında yaşıyormuş gibi görünmektedirler. Denizciler beldesi devletten para yardımı alabilmek için nüfusunu bu şekilde fazla göstermeye çalışmıştır.

1000 ve üzeri yoğunluk grubunda yer alan İskenderun Şehri merkez olması nedeniyle Karaağaç kasabası ise İskenderun şehrine yakın verimli bir kıyı ovasında kurulduğu için gittikçe yoğunlaşmaktadırlar. Gözcüler kasabasında mobilya imalatının gelişmesi, verimli kıyı ovaları sayesinde hızla nüfus artmaktadır. Denizciler kasabası nüfusu tam anlamı ile gerçekleri yansıtmamakla birlikte yinede azımsanmayacak düzeydedir. Bunu sağlayan ise Organize Sanayi Bölgesine yakın oluşudur.

Sanayileşmenin hızla geliştiği, ticari faaliyetlerin gün geçtikçe önem kazandığı İskenderun ilçesinde gerek göçler gerekse nüfusun doğal artışına bağlı olarak nüfusun gelecekte dahada hızlı büyüyeceği tahmin edilmektedir.

III. BÖLÜM

İLÇENİN EKONOMİK COĞRAFYASI

Araştırma alanında hizmet sektörüne ait iş kolları en önemli ekonomik uğraşı dallarını oluşturmaktadır. Öte yandan tarım ve hayvancılık faaliyetleri de en az hizmet faaliyetleri kadar önemlidir. Son yıllarda ise sanayi faaliyetleri hızla gelişmekte ve ilçe ekonomisinde önemli bir yer edinmeye başlamaktadır:

A. ARAZİ BÖLÜNÜŞÜ VE ARAZİDEN FAYDALANMA.

İskenderun İlçesinde toplam arazinin %25'ini (239.830 dekar) tarım, %66.2'sini (633.660 dekar) orman, %3.8'ini (35.440 dekar) mera, %4.2'sini (39.330 dekar) yerleşim, %0.8'ini (7.700 dekar) kullanılmayan (su yüzeyleri, kayalık, sazlık, bataklık vb.) alanlar oluşturmaktadır. Bu alanların yüzölçümleri ve yüzde olarak değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo:23, Şekil: 31).

Tablo 23: İskenderun İlçesinde Arazinin Bölünüşü (1985).

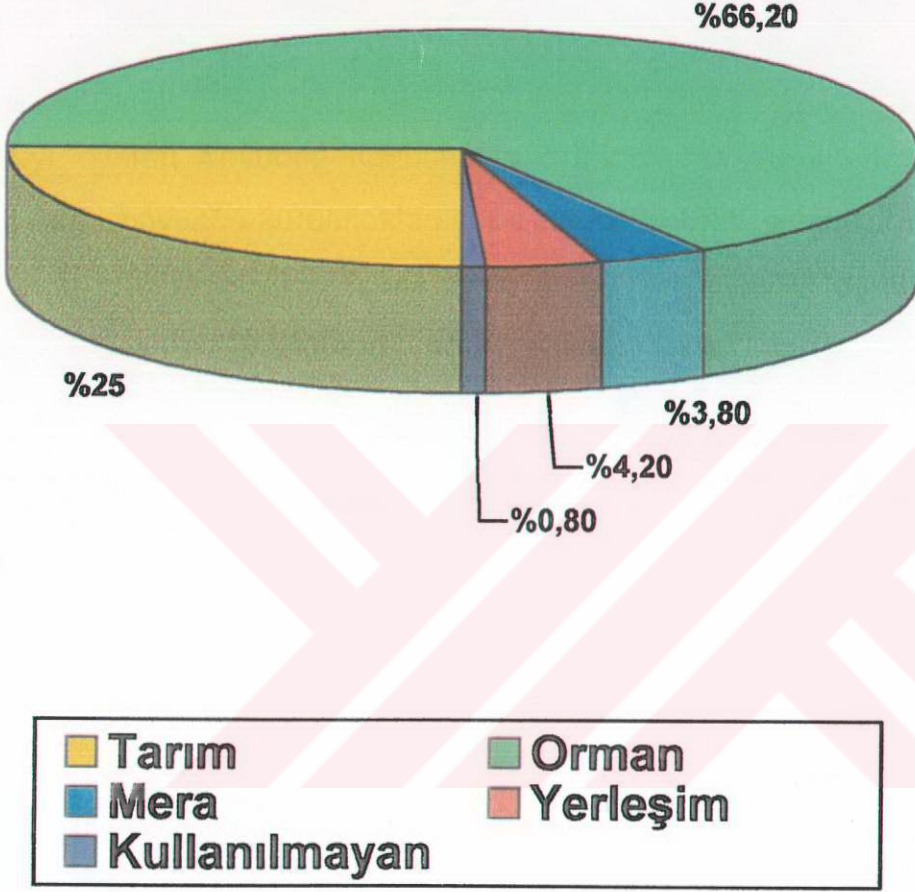
Arazi Türü	Yüzölçümü (dekar)	Oranı (%)
Tarım	239.830	25
Orman	633.660	66.2
Mera	35.440	3.8
Yerleşim	39.330	4.2
Kullanılmayan	7.700	0.8
TOPLAM	955.960	100

1. Tarım Alanları

Araştırma alanında tarım alanları 239.830 dekar arazi üzerinde yer almaktadır. (Tablo 23). Mevcut tarım arazilerinin %30'u (74.080 dekar) sulanan %70'i (165.750 dekar) sulanamayan (kuru tarım alanı) topraklarından oluşmaktadır. Sulanan alanın %90'ı (149.175 dekar) devlet sulaması, %10'u (16.575 dekar) halk sulaması şeklindedir.

D.S.İ. VI. Bölge Müdürlüğü'nün çalışmaları doğrultusunda araştırma alanında bir çok sulama kuyusu açılmış denize yakın yerlerde direnaj kanalları yapılarak tuzlanma önlenmeye çalışılmış ve tarımda daha yüksek verimlerin elde edilmesi sağlanmıştır. Ova tabanından uzaklaştıkça sulu tarım imkanlarından da uzaklaşmaktadır.

Şekil 31: Iskenderun İlçesinde Arazinin Bölünüş Oranı (1985).

Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Hatay İli Arazi Varlığı 1985 yılı kayıtlarına göre İskenderun İlçesi tarım alanları 239.830 dekar'dır. Ancak 1996 yılında arazi gözlemleri sırasında yapılan muhtarlık anketleri kayıtlarına göre toplam ekili-dikili alan 96643 dekar'dır. Tarıma ayrılan toprakların bu kadar az bir kısmının ekilip dikilmesi ilçede tarım faaliyetlerine verilen önemin azalmakta olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yerleşme yeri sorunu olan İskenderun ilçesinde verimli kıyı ovaları boyunca konutlaşma artmakta ve sanayi tesisleride kıyı ovaları boyunca kurulmaktadır. Bu nedenle 1985 yılında 239830 dekar tarım arazisine sahip ilçede tarım alanlarının giderek daralmakta; daha da önemlisi insanların artık eskisi kadar tarımla uğraşmadığı gözlemlenmektedir.

1996 yılında elde edilen verilere göre 96.683 dekar tarım arazisinin %69'unu (66641 dekar) ekili alanlar, %31'ini (30002 dekar) dikili alanlar oluşturmaktadır (Tablo: 24, Şekil: 32).

Tablo 24: İskenderun İlçesinde Tarım Arazilerinin Bölünüşü (1996).

Tarım Arazisinin Dağılımı	Alan (Dk)	Oranı (%)
Ekili Alan	66.641	69
Dikili Alan	30.002	31
TOPLAM	96.643	100

2. Orman Alanları

Araştırma alanında en geniş yeri orman alanları kaplı ilçe arazisinin %66.2'sini (633.600 dekar) ormanlar oluşturmakla birlikte orman alanları içerisinde; Orman, bozuk orman ve maki formasyonları bulunmaktadır. Araştırma alanının doğusunda bulunan Amanos dağlarının yamaçlarında 600-700 m. yüksekliklere kadar maki formasyonları bunun üzerinde ise bazı yerlerde saf bazı yerlerde ise diğer türlerle karışık halde kızılçam ormanları bulunmaktadır. Maki alanları özellikle orman alanlarının tahrip edildiği alanlarda ortaya çıkmaktadır.

Orman köylerinde yakacak elde temke, tarla açmak ve hayvan otlatmak amacı ile sürekli tahrip edilen orman alanları giderek azalmaktadır. Araştırma alanında arazinin büyük bir kısmını oldukça engebeli alanlar oluşturduğu için yerleşme ve tarım alanları oldukça kısıtlıdır. Bu nedenle Amanos dağlarının yamaçları boyunca sürekli ormanlar tahrip edilerek yerleşme alanları genişletilmeye çalışılmaktadır.

3. Otlak Alanları

Otlakların tümünü meralar oluşturmaktadır. özellikle orman örtüsünün ortadan kalktığı yamaç araziler mera alanı olarak kullanılmaktadır. 35.440 dekar alan kaplayan meralar ilçenin bütün arazi varlığı içinde %3.8 gibi oldukça düşük bir orana sahiptir.

Mera alanları, hayvancılığın ön plana çıktığı engebeli alanlarda büyük önem taşır. Öyle ki, bazı köylerde mera alanı olmadığı için orman mera olarak kullanılmaktadır. Bunlar Kozaklı, Karagöz, Kurtbağı, Dereköyü, Bitişik ve Güzelköydür. Araştırma alanında mevcut mera alanları Işıklı, Üçgüllük, Beyköy, Karahüseyinli ve Pirinçlik köylerinde

bulunmaktadır. Bununla birlikte kıyı ovasında yer alan diğer yerleşmelerde mera alanı bulunmamaktadır.

4. Yerleşim Alanları

Araştırma alanında yerleşim alanları 39.330 dekar araziye sahip olup, ilçe arazisinin %4.2'sini oluşturmaktadır (Şekil: 31).

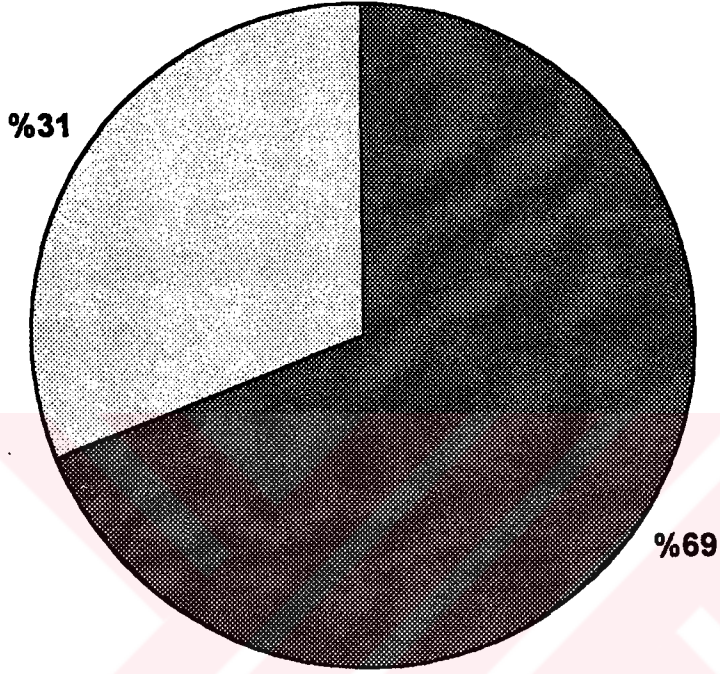
Bu alanda 41 köy, 6 adet kasaba ve 1 adet şehir (İskenderun İlçe Merkezi) yerleşim merkezi bulunmaktadır. Doğal olarak bu yerleşmeler içinde en büyük yerleşim alanı İskenderun ilçe merkezine aittir. Şehrin tüm alanı konutlara, resmi binalara ve çeşitli ekonomik faaliyetlerin yapıldığı binalara vb. ayrılmıştır.

Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden göç alan İskenderun İlçesinde, bazı yerleşmelere ait tarım alanları oldukça azalarak yerini konutlara terk etmiştir. Bunun en tipik örnekleri Karaağaç ve Denizciler'dir. Özellikle son yıllarda ilçeden dışarıya olan göçler azalmış ve ilçe büyük miktarda göç almıştır. Böylece giderek yerleşim alanları genişlemeye devam etmektedir.

5. Kullanılmayan Alanlar

Bu grubun içinde su yüzeyleri, bataklık, çorak arazi ve kayalıklar bulunmaktadır. Kullanılmayan alanlar 7700 dekar olup, ilçe arazisinin %0.8 gibi oldukça az bir kısmını kapsamaktadır. Tüm arazi türleri içerisinde son sırayı alır.

Araştırma alanının doğusunda Amanos dağlarının yamaçları boyunca ortaya çıkan kayalık araziler ile kıyı kuşağında ortaya çıkarı bataklıklar kullanılmayan arazilerin büyük kısmını oluşturmaktadır.

■ Ekili Alanlar □ Dikili Alanlar

Şekil 32: İskenderun İlçesinde Tarım Arazilerinin Bölünüşü (1996).

B. TARIMSAL FAALİYETLER

İskenderun İlçesinin ekonomisi büyük ölçüde tarıma dayanmaktadır. Nüfusun büyük bir kısmı hala geçimlerini tarımdan sağlamaktadır. İskenderun İlçesinde iktisaden faal nüfusun (91651), %41.5'ini (38112) tarım sektöründe çalışanlar oluşturur. Tarım sektörü, ilçede ilk sırayı alan hizmet sektörünü %1.5 oranla geriden takip eder. Bu da göstermektedir ki ilçede tarım hala önemini korumaktadır.

İskenderun İlçesinde tarımsal faaliyetler ve uygulanan yöntemler geçmiş yıllara göre bir hayli gelişmiştir. Son yıllarda kıyı ovalarında çeşitli sulama kuyularının açılmış olması ve kanaletlerin kurulması tarımda makineleşme ve teknolojik gelişmelere dayalı modern tarım yöntemlerinin kullanılmasına bağlı olarak verimin artması sağlanmıştır. Yıl içerisinde tarım topraklarından birkaç kez ürün alınabilmektedir. Bununla birlikte araştırma alanında yıllık sıcaklıkların yüksek olduğu, Akdeniz İklimin görülmesi de tarımı olumlu yönde desteklemektedir.

İskenderun İlçesinde bulunan Tarım ve Köyişleri Bakanlığı İlçe Müdürlüğü, D.S.İ. Şefliği, Zirai Donatım kurumu ve 4 ayrı Tarım Kredi Kooperatifi vb. birçok kuruluş tarımsal faaliyetlerde çiftçilere yardımcı olmak amacıyla hizmet vermektedir. Bu kuruluşların varlığı dahi ilçede tarımın ve derece önemli olduğunu açıklamaktadır.

İskenderun ilçesinin toplam yüzölçümü 955960 dekadır. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü 1985 yılı Hatay İli Arazi Varlığı envanter kayıtlarına göre ilçenin 239.830 dekarı (%21.3)'nı tarım arazileri, 633.660 dekarını (%66.3) orman ve fundalıklar, 35.440 dekarını (%3.7) ise çayır ve mera alanları oluşturmaktadır (Tablo: 23).

Araştırma alanında mevcut görünen 239.830 dekar tarım arazisinin tamamı ekilip-dikilmemektedir. Bu arazilerin bir kısmında nadas uygulanmaktadır. Bir kısmında son 10 yıl içerisinde sanayi ve ticari tesisler kurulurken bir kısmında konut yapımına ayrıldığı için ekilip dikilememektedir. Ekili-dikili alanlara ait veriler 1996 yılında yapılan Muhtarlık anketleri sonucunda elde edilmiş olup bu verilere göre 96.643 dekar arazide tarım yapılmaktadır.

1. Ekili Alanlar

Tarım alanları içerisinde ekili alanlar oldukça geniş yer kaplar. Bu grupta toplam 66641 dekar arazi bulunmaktadır ve ekili alanlar tüm tarım topraklarının %70'ini oluşturur. Ekili Alanlar içerisinde ekimi yapılan ürünler başta Buğday olmak üzere Sebzeler, Mısır, Arpa, Pamuk ve Tütündür.

Şimdi ekilen ürünleri, tablo 25'den yararlanarak ekiliş alanlarının büyüklüğüne göre inceleyelim.

Tablo 25: İskenderun İlçesinde Tarım Ürünleri Ekili Alanlar, Üretim ve Verim Değerleri (1996).

ÜRÜNLER	EKİLİ ALAN (Dekar)	ÜRETİM (Ton)	VERİM (kg/dk.)
Buğday	39.008	12.477	319
Sebzeler	17.354	31.405	180
Mısır	3.190	1.077	337
Arpa	3.064	1.468	479
Pamuk	2.045	576	281
Tütün	1.980	299	151

a- Buğday

Ülkemizde temel gıda maddesi olan ekmek buğdaydan üretilmekte olduğu için buğday ekimi ve üretimi, ülke tarım üretimi içinde önemli bir yere sahiptir.

İskenderun İlçesinde buğday ekili alanlar tüm ekili alanlar içerisinde %59'luk bir oranla ilk sırayı almaktadır. Ortalama buğday üretimi ise 12477 tondur. (Şekil: 33).

Araştırma alanında 39 yerleşim biriminde buğday ekimi yapılmaktadır. Aşağıda bu yerleşim birimleri, buğday ekim alanları, üretimleri ve 1 dekardan alınan verimleri belirtmiştir.

Tablo 26: İskenderun İlçesinde Buğday Ekili Alanlar, Üretimleri ve Verim-Miktarları (1996).

Buğday Üretim Alanları	Ekili Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Verim (kg/dekar)
Akarca	750	105	140
Akçalı	3.851	1.155	300
Arpaderesi	2.500	375	250
Arpagedik	1.600	320	200
Arsuz	1.515	454	300
Aşkarbeyli	100	25	250
Aşağı Kepirce	600	180	300
Avcıarsuyu	1.000	2.000	2.000
Azganlık	500	100	200
Bekbele	50	10	200

Bitişik	100	20	200
Büyükdere	1.500	450	300
Cebike	1.000	250	250
Cırtıman	600	180	350
Derekuyu	700	175	250
Gökmeydan	700	280	400
Gözcüler	2.773	831	300
Güzelköy	500	100	200
Hacıahmetli	2.000	400	200
Harlısu	90	180	200
Haymaseki	2.500	500	200
Höyük	240	200	833
İşikli	2.210	639	289
Karaağaç	600	180	300
Karagöz	100	15	150
Karahüseyinli	1.000	300	300
Karayılan	203	60	300
Kışla	300	450	150
Konacık	2.000	400	200
Kozaklı	340	51	150
Kurtbağı	150	53	350
Madenli	2.120	636	300
Nardüzü	135	40	300

Nergizlik	10	2	200
Pirinçlik	1.000	300	30
Sakit	200	40	200
Sarıseki	1.034	310	300
Üçgüllük	2.237	671	300
Y. Kepirce	200	40	200
TOPLAM	39.008	12.477	319

Araştırma alanında buğday ekimi 39008 dekar arazide yapılmış olup 1 dekara ortalama 319 kg. verim elde edilmiştir. Buğday ekimi yapılan yerleşmelerde, buğday ekimine ayrılan alanlar incelendiğinde; 3851 dekar ekim alanı ile Akçalı ekim alanının genişliği bakımından ilk sırayı alır. Bunu 2773 dekar arazi ile Gözcüler, 2500 dekar arazi ile Haymaseki ve Arpaderesi, 2237 dekar arazi ile Üçgüllük, 2210 dekar arazi ile Işıklı, 2120 dekar arazi ile Madenli, 2000 dekar arazi ile Konacık izler. Diğer yerleşmelerde buğday ekimine ayrılan topraklar 2000 dekarın altındadır. Buğday üretim miktarı en fazla olan yerleşme 2000 ton ile Avcıarsuyudur ve yine buğday veriminin en yüksek olduğu yerleşme Avcıarsuyu'dur (2000 kg./dekar), (Tablo: 26).

Araştırma alanında Buğday Ekim, Kasım, Aralık aylarında ekilmektedir. Yapay Gübre kullanımı ile verimi artmaktadır. Özellikle Nisan, Mayıs aylarındaki yağışlar tahıl verimini artırmaktadır. Araştırma alanında yetiştirilen buğday türleri, Karakılçık, Kılçıksız ve Beyaz buğdaydır.

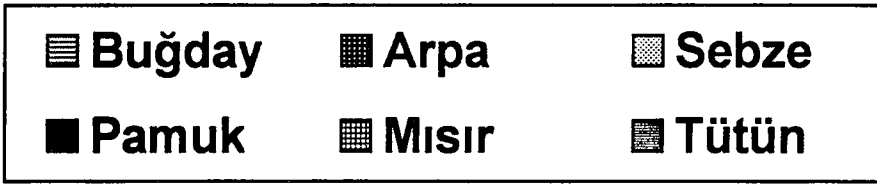
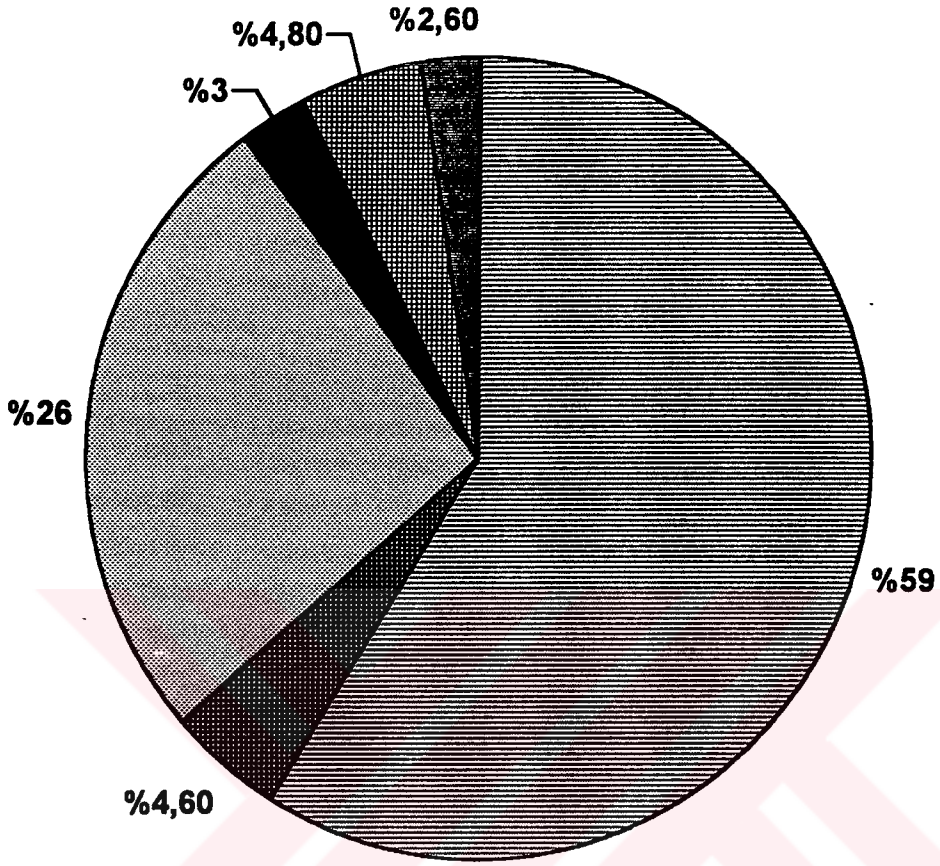
b- Sebzeler

Araştırma alanında sebze ekili alanlar 17354 dekar arazi ile buğday ekili alanlardan sonra gelmektedirler. (Şekil: 32). İskenderun ilçesinde sebze üretimi tüm kıyı ovaları boyunca yapılmaktadır. Taban suyunun birçok yerde yüksek oluşu, artezyen kuyularının fazlalığı, nedeniyle sulama imkanlarının iyi olduğu kıyı ovalarında domates, salatalık, marul, patlıcan, biber, maydanoz, turp, pazı, ıspanak gibi daha bir çok çeşit sebze yetiştirilmektedir. Araştırma alanında 30 yerleşim biriminde sebze üretimi yapılmaktadır (Tablo: 27).

Tablo 27: İskenderun İlçesinde Sebze Ekili Alanlar, Üretimleri ve Verim Miktarları (1996).

YERLEŞMELER	EKİLİ ALAN (DEKAR)	ÜRETİM (Ton)	VERİM (kg/dekar)
Akçalı	2.079	4.117	2.268
Arpaderesi	120	125	1.041
Arpagedik	1.000	1.000	1.000
Arsuz	190	514	2.705
Avcılırsuyu	750	3.000	4.000
A. Kepirce	100	140	1.400
Büyükdere	70	140	2.000
Cebike	200	200	1.000
Cırtıman	280	645	2.303
Derekuyu	250	275	110
Gözcüler	762	762	2.059
Gülcihan	450	420	933
Hacıahmetli	200	750	3.750
Haymaseki	400	440	1.100
Helvalı	850	1.600	1.882
Höyük	1.400	2.050	1.464
İşikli	90	134	1.488
Karaağaç	2.021	4.228	2.092
Karagöz	200	200	1.000
Karahüseyinli	600	1.050	1.750
Kışla	170	190	1.100
Konacık	1.200	1.740	1.450
Kozaklı	320	635	1.984
Kurtbağı	400	180	450
Madenli	1.153	2.793	2.422
Nardüzü	651	1.228	1.886
Pirinçlik	850	470	552
Sakit	50	18	360
Üçgüllük	740	2.033	2.747
Y. Kepirce	200	328	1.640
TOPLAM	17.354	31.405	180

Şekil 33: İskenderun İlçesinde Ekili Arazilerin Bölünüşü (1996).

Sebze ekim alanlarının büyüklüğü bakımından köyler değerlendirildiğinde 2079 dekar ekim alanı ile Akçalı ilk sırayı alır. Akçalı'da sulu tarım yapılmaktadır ve son derece verimli kıyı ovasında yer almaktadır. Bu nedenle bu köyde yapılan sebze üretimi 4710 ton olup 1 dekar araziden ortalama 2260 kg. verim elde edilmektedir. Sebze ekim alanı en az olan yerleşim birimi ise Sakıt'tır. Sakıt'ta kuru tarım yapılmaktadır. Sebze üretimi 48 ton olan Sakıtta 1 dekar araziden 360 kg. ürün elde edilmektedir (Tablo: 27).

Araştırma alanında sebze ekimi yapılan ürünler içerisinde domates, ekili alan ve miktar büyüklüğü bakımından ilk sırayı alır. ikinci sırayı salatalık, üçüncü sırayı biber, dördüncü sırayı patlıcan, beşinci sırayı marul, altıncı sırayı ise maydanoz alır.

4000 dekar arazide ekimi yapılan domatesten elde edilen üretim miktarı 12000 ton ortalama 1 dekar araziden elde edilen verim ise 3000 kg.dir. araştırma alanında salatalık ekili alan 3000 dekar olup 5400 ton üretim yapılmıştır. Ortalama salatalık verimi ise 1800 kg./dk.dir. Biber ekim alanı ise 2500 dekar olup 3750 ton biber üretimi yapılmıştır ve 1500 kg./dk. verim elde edilmiştir. Öte yandan Patlıcan ekimi 21000 dekar arazide gerçekleştirilmiş 3360 ton üretim sağlanmıştır. 1 dekar araziden sağlanan verim ise 1600 kg. dir. Beşinci sırada yer alan marul ekimi 1800 dekar arazide ve altıncı sırada yer alan maydanoz ekimi ise 1700 dekar arazide yapılmaktadır. Marul üretimi 4500 ton olup 1700 tonluk üretime sahip maydanoz üretiminden önde gelir.

Araştırma alanında yukarıda belirtilen 6 ürünün ekimi 16.800 dekar arazide yapılmaktadır. Bu ürünlerin ekili olduğu alan toplam sebze ekili alanların %96 sıvı oluşturur. Geriye kalan 554 dekar arazide ise fasulye, kabak, pazı, pırasa, kırmızı turp gibi sebzeler yetiştirilir.

c- Mısır

Tablo 28: İskenderun İlçesinde Mısır Ekili Alanlar, Üretim ve Verim Miktarları (1996).

YERLEŞMELER	EKİLİ ALAN (dekar)	ÜRETİM (ton)	VERİM (kg/dekar)
AKARCA	150	15	100
BEKBELE	3.000	1.050	350
BEYKÖY	40	12	300
TOPLAM	3.190	1.077	337

Araştırma alanında mısır ekimi 3 yerleşim biriminde yapılmaktadır. Bu yerleşmeler Akarca, Bekbele ve Beyköydür. 1996 yılın da bu yerleşmelerde yapılan muhtarlık anketleri sonuçlarına göre araştırma alanında 3190 dekar arazide mısır ekimi yapılmıştır. 1077 ton ürün elde edilmiş olup 1 dekar araziden elde edilen mısır verimi 337 kg.dir.

Mısır üretimi yapılan köyler içerisinde en fazla üretim miktarı 1050 ton ve en fazla ekim alanı 3000 dekar ile Beyköy ilk sırayı alır (Tablo: 28). Beyköy'de mısır ekim alanlarının yüksek oluşu yanısıra sulu tarımın yapılıyor olmasında mısır üretiminin yüksek olmasını sağlar.

Araştırma alanında üretilen mısırın tamamı yine ilçe sınırları içerisinde tüketilmekte ancak ihtiyacı karşılamaya yetmemektedir. Özellikle darı adı altında hayvan yemi olarak yetiştirilmekte ve 2. ürün olarak ekilmektedir. Nisan ayı başında ekim yapılmakta ve Eylül ayı başında hasat edilmektedir.

d- Arpa

Araştırma alanında arpa özellikle Akarca ve Güzelköy dışında İskenderun şehri güneyinde yer alan kıyı ovalarında yetiştirilmektedir. Yine 1996 yılında yapılan muhtarlık anketlerine göre 11 yerleşim biriminde 3064 dekar arazide yetiştirilen arpa üretimi 1468 ton olup 1 dekar araziden elde edilen verim 479 kg'dır.

Tablo 29: İskenderun İlçesinde Arpa Ekili Alanlar, Üretim ve Verim Miktarları (1996).

YERLEŞMELER	EKİLİ ALAN (dekar)	ÜRETİM (Ton)	VERİM (kg/dekar)
AKARCA	150	15	100
AKÇALI	275	68	250
ARPADERESİ	200	40	200
GÜLCİHAN	500	175	350
GÜZELKÖY	20	2	100
HARLISU	10	20	200
HELVALI	1.100	330	330
İŞIKLI	20	3	180
KARAAĞAÇ	267	68	250
MADENLİ	220	55	250
ÜÇGÜLLÜK	302	75	250
TOPLAM	3.064	1.468	479

Arpa ekimi yapılan yerleşmeler arasında ekim alanının büyüklüğü bakımından Helvalı 1100 dekar arazisi ile ilk sırayı alır. 500 dekar arazi

ile Gülcihan onu takip eder. Üretim miktarı bakımındanda, yine 330 ton üretimi ile Helvalı ilk sırayı alırken, 175 ton üretim Gülcihan onu izler (Tablo: 29).

Arpa ekimi özellikle araştırma alanında yapılan hayvancılık faaliyetlerini desteklemektedir. Sadece hayvan yemi olarak tüketilen arpa ilçe genelinde ihtiyacı karşılayacak düzeyde değildir.

e- Pamuk

Tablo 30: İskenderun İlçesinde Pamuk Ekili Alanlar, Üretim ve Verim Miktarları (1996).

YERLEŞMELER	EKİLİ ALAN (dekar)	ÜRETİM (ton)	VERİM (kg/dekar)
AKÇALI	1.375	378	275
BITİŞİK	100	40	400
ÜÇGÜLLÜK	550	151	275
TOPLAM	2.045	576	281

Araştırma alanında pamuk sadece 3 yerleşim biriminde ekilmektedir. Araştırma alanında iklim şartları pamuğun yetişmesine oldukça elverişlidir. İklim koşullarına bağlı olarak ilkbahar aylarında pamuk ekimi yapılmaktadır. Ekim için en çok tercih edilen ay Nisandır. Pamuk tohumları ekildikten 10-15 gün içerisinde çimlenir. Haziran aylarında çiçek açar. Kırmızı, beyaz, sarı renkli olan bu çiçekler bir süre sonra koza haline gelirler. Ağustos ayında kozalar patlayarak içinden pamuklar çıkar. Çiğitli pamuk gün geçtikçe olgunlaşarak kurur, yeşilden

kahverengine döner, Eylül, Ekim aylarında ise toplanır. Pamuk kireçli arazileri sevmez. Araştırma alanında, Amanos dağlarından taşınarak gelen kireç bir çok yerde kıyı ovalarında biriktiği için pamuk ekimini engeller. Bu nedenle tarım toprakları içerisinde pamuk çok az yer kaplar.

Araştırma alanında Akçalı, Bitişik ve Üçgüllük'de ekimi yapılan pamuk, ekim alanının en geniş olduğu yerleşme Akçalı'dır. Akçalı'da 1375 dekar arazide ekimi yapılan pamuktan elde edilen üretim miktarı 378 ton, verim ise 275 kg./dk. dır (Tablo: 30). Akçalı ve Üçgüllük İskenderun şehri güneyinde yer alan kıyı ovasında bulunurken, Bitişik İskenderun şehri kuzeyinde yer almaktadır. Bitişik'de pamuk ekim alanı oldukça azdır. Öyleki arazinin büyük bölümü Amanos dağlarının yamaçlarında yer alan Bitişik'de zaten tarım yapılacak alan oldukça azdır.

f- Tütün

Tablo 31: İskenderun İlçesinde Tütün Ekili Alanlar, Üretimleri ve Verimleri (1996).

YERLEŞMELER	EKİLİ ALAN (dekar)	ÜRETİM (ton)	VERİM (kg/dekar)
ARPADERESİ	500	150	300
BEKBELE	20	6	300
CIRTIMAN	130	13	100
HACIAHMETLİ	500	50	100
ÜÇGÜLLÜK	830	80	100
TOPLAM	1.980	299	151

İskenderun İlçesinde tütün ekimi 5 yerleşim biriminde yapılmaktadır. Ekim alanının genişliği bakımından Üçgüllük ilk sırayı alır.

Üçgüllük'de 830 dekar arazide ekimi yapılan tütün ekiminden 80 ton ürün elde edilmektedir. 1 dekar araziden elde edilen verim ise 10 kg.'dır. HacıAhmetli'de 500, Arpaderesinde 500 dekar arazide ekimi yapılan tütün ekimi en az Bekbele'de yapılmaktadır (Tablo: 31). Tütün üretiminin tamamı işlenmek üzere İç Anadolu Bölgesine gönderilmektedir.

2- Dikili Alanlar

İskenderun İlçesinde 1996 yılında yapılan Muhtarlık anketleri sonuçlarına göre işlenen 96643 dekar tarım arazisinin 30002 dekarlık bölümünü dikili alanlar oluşturmaktadır. Dikili alanlar ekimi yapılan toplam tarım arazisinin %30 unu oluşturmaktadır. Bu alanda portakal, mandalina, greyfurt, kayısı, erik, şeftali, elma, limon, kiraz, incir, altıntop gibi meyveler yanında zeytin de yetiştirilmektedir.

Dikili alanlar içinde en büyük paya sahip olan ürünler araştırma alanında taşıdıkları önem dikkate alınarak incelenmiştir.

Tablo 32: İskenderun İlçesinde Dikili Alanlardaki Ürünler, Ağaç Sayıları Üretim ve Verim Değerleri (1996).

ÜRÜNLER	ÜRETİM ALANI (DEKAR)	AĞAÇ SAYISI	ÜRETİM (TON)	VERİM (kg/dekar)
KAYISI	8.249	173.229	13.858	80
ZEYTİN	7.070	141.400	5.656	40
LİMON	6.876	144.396	14.440	100
PORTAKAL	4.715	117.875	5.894	50

MANDALINA	1.418	42.540	3.403	80
ELMA	790	16.590	664	40
ERİK	712	14.952	748	50
ALTINTOP	105	2.205	220	10
KIRAZ	25	525	15	30
INCİR	22	440	35	80
ŞEFTALİ	20	420	11	26

a- Kayısı

İskenderun İlçesinde kayısı ağacı dikili alanlar tüm dikili arazilerin içerisinde %27 lik oranla ilk sırayı alır (Şekil: 34). Kayısı ağaçları hemen her köyde olmak üzere toplam 8249 dekar arazide dikilidir. Toplam 173229 ağaçtan 13858 ton ürün elde edilmektedir. Kayısı verimi ağaç başına ortalama 80 kg. dır.

İlçede üretimi yapılan kayısının büyük bir bölümü yine ilçede tüketilmektedir. Öte yandan bir kısmında Adana ve Antakya'ya gönderilmektedir. Araştırma alanında kayısı daha çok çiğ meyve şeklinde tüketilmekle birlikte reçel, marmelat ve pestil yapımında da kullanılmaktadır.

Kayısı araştırma alanında Bitişik, Kozaklı, Kurtbağı, Karahüseyinli, Akarca, Kavaklıoluk, Karagöz, Çınarlı, Azganlık, Nergizlik Arpaderesi, Güzelköy, Cebike, Helvalı, Harlısu, Bekbele, Denizciler, Karayılan, Kışla, Aşkarbeyli ve Sakıt olmak üzere 21 ayrı yerleşim biriminde üretimi yapılan bir meyvedir. Ancak Akarca köyü üretim miktarı, ekim alanı, ağaç sayısı ve verim miktarının fazlalığı bakımından diğer yerleşim

birimlerinden farklı olarak ayrılır. Akarca'da 4500 dk. arazide 94500 kayısı ağacı dikili bulunmaktadır. Bu köyde kayısı üretimi 7560 ton olup ağaç başına elde edilen verim 80 kg.'dır. Kayısı ekili alanlar diğer yerleşmelerde, Akarca'da olduğundan daha az yer kaplar. Akarca'dan sonra en fazla kayısı dikili alana sahip olan köy Kavaklıoluk'tur. Burada 900 dekar arazide 18900 adet kayısı ağacı dikili bulunmaktadır. 1512 ton verim elde edilen Kavaklıoluk'ta 1 dekar araziden elde edilen verim ortalama 80 kg.'dır.

b- Zeytin

Zeytin dikili alanlar içerisinde kayısı dikili alanlardan sonra en geniş araziye sahiptir. 7070 dekar arazide dikili 141400 adet zeytin ağacından 5656 ton ürün elde edilmiştir. (Şekil: 34). Araştırma alanında zeytin ağacı başına elde edilen ortalama verim 40'kg.dır (Tablo: 32).

İskenderun ilçesinde zeytin iklim koşullarının uygunluğuna bağlı olarak yetiştirilmektedir. Yazları sıcak ve kurak, kışları ise ılık ve yağışlı geçen Akdeniz iklimi zeytin yetiştirmeye en uygun şartlara sahiptir. Öte yandan kireçli toprakları sevmeyen zeytinin dikili olduğu alanlar kirecin varlığına bağlı olarak bazı yerlerde daralmaktadır.

Dikili alanların %23.5'ini zeytin dikili alanlar oluşturmaktadır.

İlçe ekonomisinde önemli bir yeri olan zeytinin büyük bir kısmı sofralık olarak tüketilmektedir. Bununla birlikte zeytinyağı üretiminde ve sabun üretiminde de kullanılmaktadır. Hatay yöresinde "har sabunu" olarak bilinen yeşil sabunun üretiminde de zeytinden elde edilen yağlar kullanılmaktadır.

Zeytin, araştırma alanında bir çok yerleşim biriminde yetiştirilmektedir. Bu yerleşim birimleri Kışla, Sakıt, Üçgüllük, Madenli

(Foto: 13), Nardüzü, Bekbele, Akçalı, Gözcüler, Karaağaç, Harlısu, Helvalı, Arpaderesi, Cırtıman, Derekuyu, Gülcihan, Y. Kepirce, Cebike, Karagöz, Karahüseyinli, Kurtbağı, Konacık, A. Kepirce ve Piriçlik'tir. Toplam 22 yerleşmede zeytin dikili alanlar mevcuttur, ancak en geniş zeytin dikili alana sahip yerleşme Derekuyu köyüdür. Sadece bu köydeki zeytin dikili alanlar dikili alanların %40'ını oluşturur. 1996 yılı muhtarlık anketleri verilerine göre bu köyde 2400 ton ürün elde edilmiştir. 3000 dekar arazide 60.000 adet zeytin ağacından, her ağaç başına elde edilen verim ortalama 40 kg.'dır, bununla birlikte Derekuyu köyünden sonra en geniş zeytin dikili alanlar 1432 dekar arazi ile Üçgüllük köyünde mevcuttur. Burada 28640 adet zeytin ağacı bulunup elde edilen zeytin üretimi 1145 tondur.

c- Limon

Ülkemizde en fazla Akdeniz Bölgesi kıyılarında yetiştirilen limon, en iyi Akdeniz iklim şartlarına uyum sağlamaktadır.

Ilıman kışların hüküm sürdüğü, kış aylarında don olayları ve kar yağışlarının olmadığı İskenderun ilçesinde, limon dikili araziler 6876 dekadır. Toplam 144396 limon ağacı bulunan ilçede 1996 yılında 14440 ton ürün ve ağaç başına 100 kg. verim elde edilmiştir (Tablo: 32).

İskenderun ilçesinde dikili alanların %23'ünü limon dikili alanlar oluşturmaktadır. Mevcut limon ağacı sayısı ise ilçede bulunan meyve ağacı sayısının %22'sini teşkil eder. İskenderun ilçesinde 10 yerleşim biriminde limon dikili alanlar bulunmaktadır. Bu yerleşmeler Haymaseki, Avcıarsuyu, Hacı Ahmetli, Höyük, Gözcüler, Karaağaç, Akçalı, Madenli, Üçgüllük ve Arsuz'dur. Ancak limon dikili alanın büyüklüğü bakımından 2372 dekar arazi ile Arsuz ilk sırayı alır. Gözcüler'de 1789 dekar, Hacı

Ahmetli ve Avcıarsuyu köylerinde ise 1500'er dekar arazi limon dikili alanlara ayrılmıştır.

Arsuz'da 2372 dekar arazide 49812 adet limon ağacı bulunmaktadır. 498 ton limonun üretildiği kasabada ağaç başına alınan verim ortalama 100 kg.dir. Gözcüler'de 37569, Hacı Ahmetli ve Avcıarsuyu köylerinde ise 31.500'er adet limon ağacı mevcuttur.

İskenderun İlçesinde yetiştirilen limon türleri interdonato ve yediveren türleridir.

d- Portakal

İskenderun İlçesinde 4715 dekar arazide dikili bulunan Portakal pamuk ve zeytinin iyi yetişmediği kumlu, kireçli, çakıllı topraklarda yetişmektedir. Araştırma alanında yetiştirilen portakal türleri; kan portakalı, maltakanı, italyan yafa, valencia, washington, novel, thomson, novel türleridir.

İskenderun ilçesinde 117875 adet portakal ağacı bulunmaktadır. 1996 yılı muhtarlık anketleri verilerine göre 5894 ton portakal üretimi yapılmış ve ağaç başına ortalama 50 kg. verim elde edilmiştir (Tablo:32).

Araştırma alanında portakal 22 yerleşim biriminde yetiştirilmektedir. Bu yerleşmeler Büyükdere, Haymaseki, Konacık, Karahüseyinli, Kavaklıoluk, Gülcihan, Avcıarsuyu, Işıklı, Hacı Ahmetli Arpaderesi, Bekbele, Höyük, Helvalı, Arpagedik, Gözcüler, Karaağaç, Akçalı, Karayılan, Nardüzü, Madenli, Arsuz, Aşkarbeyli'dir.

Ekim alanının büyüklüğü bakımından Konacık (900 dekar) ilk sırayı alırken Höyük (600 dekar), Avcıarsuyu (500 dekar) Karahüseyinli (500 dekar), Arpagedik (450 dekar) köyleride ilk sıralarda yer alırlar.

Konacık'da 18900 adet portakal ağacı mevcut olup bu ağaçlardan elde edilen üretim miktarı ise 1890 tondur. Ağaç başına elde edilen verim ise 100 kg.dır.

e- Diğer Meyveler

Bu grupta dikili alan ve ağaç sayısı bakımından oldukça az olan meyveler ele alınacaktır. Bu meyveler kendi içerisinde dikili buldukları alanın büyüklüğüne göre sırasıyla incelenecektir. Araştırma alanında 30002 dekar dikili alan içerisinde bu meyveler 3092 dekar araziye sahiptir. Bu grupta bulunan meyveler ise mandalina, elma, erik, altıntop, kiraz, incir, şeftali'dir.

Mandalina: Araştırma alanında 1418 dekar arazide dikili olan mandalina ağacı sayısı 42540 dır. 3403 ton mandalina üretilen ilçede her ağaç başına elde edilen ortalama verim 80 kg.dır (Tablo: 32).

Araştırma alanında 8 yerleşim biriminde mandalina üretilmektedir. Bu yerleşim birimleri; Kışla, Arsuz, Akçalı, Gözcüler, Höyük, Işıklı, Avcıarsuyu, Gülcihan'dır. Mandalina dikili alanların en geniş yeri kapladığı köy ise Höyük'dür. Burada 600 dekar arazide 18.000 adet mandalina ağacı olup 1440 ton ürün elde edilmiş ve ağaç başına ortalama 80 kg. verim elde edilmiştir.

Elma: Araştırma alanında 790 dekar dikili alana sahip elma ağacı sayısı 16590 adettir. Bununla birlikte elma üretimi 664 ton olup ağaç başına alınan verim 40 kg.dır (Tablo: 32).

Elma araştırma alanında Sariseki, Bekbele, Güzelköy, Cırtıman, Azganlık, Kavaklıoluk yerleşmelerinde yetiştirilmektedir. Güzelköy'de elma dikili alanlar diğer yerleşmelerden fazla yer kaplar. Burada 300 dekar arazide 6300 adet elma ağacı dikili bulunmaktadır. Bu ağaçlardan

1996 yılı muhtarlık anketlerine göre elde edilen elma üretimi 252 ton verim ise ağaç başına 40 kg.dır.

Erik: İlçede 14952 adet erik ağacı, 712 dekar arazide yetiştirilmektedir. Bu alandan elde edilen erik üretimi 748 tondur. Ağaç başına ortalama 50 kg. verim elde edilmektedir (Tablo: 32).

Erik ilçede çiğ meyve olarak tüketildiği gibi reçel, marmelat ve pestil yapımında da kullanılmaktadır. Araştırma alanında 5 adet yerleşim biriminde erik ağaçları dikili olup, bu yerleşmeler sırasıyla Kavaklıoluk, Akarca, Azganlık, Işıklı ve Sarıseki'dir. En geniş erik ağacı dikili alana sahip yerleşme Akarca'dır. Akarca'da 200 dekar arazide 4200 adet erik ağacından ortalama 210 ton ürün elde edilmektedir.

Altıntop: Turunçgillerden olan Altıntop araştırma alanında Arsuz, Nardüzü ve Işıklı'da yetiştirilmektedir. Tüm ilçede 105 dekar arazide dikili bulunan altıntop ağacı sayısı 2205 dir. 220 ton üretimi olan altıntop ağaçlarından elde edilen verim ağaç başına 10 kg.dır (Tablo: 32). Araştırma alanında en geniş altıntop dikili alan 75 dekar ile Arsuz kasabasında bulunmaktadır.

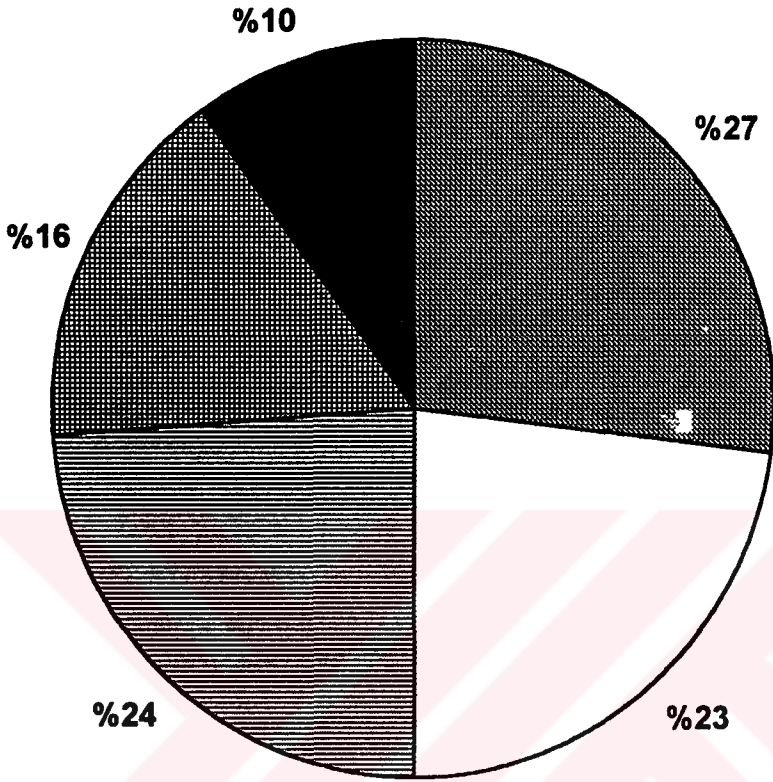
Kiraz: Araştırma alanında 25 dekar arazide dikili bulunan kiraz ağacı 525 tanedir. Bu ağaçlardan yılda 15 ton civarında ürün elde edilmektedir (Tablo: 32). Kiraz üretimi sadece 3 yerleşim biriminde yapılmaktadır. Bu yerleşim birimleri Azganlık, Akarca ve Sarıseki'dir. İlçede ağaç başına kiraz verimi ise 30 kg.dır.

İncir: İskenderun ilçesinde 22 dekar arazide 440 adet incir ağacı dikili bulunmaktadır. Bu ağaçlardan elde edilen üretim 35 ton olup ağaç başına ortalama 80 kg. verim elde edilmektedir (Tablo: 32). En fazla Akçalı, Çetillik, Madenli, Akarca, Nardüzü yerleşmelerinde yetiştirilen

incir ağacı sıcaklığı çok seven bir kültür bitkisidir. Meyvesini yazın verir. Geniş yapraklı bu ağaçtan İskenderun ilçesi köylerinde yaz sıcaklarında rahat yetiştiği ve gölgesinden faydalandığı için hemen her evin bahçesinde mutlaka 1 tane bulunmaktadır.

Şeftali: Araştırma alanında sadece 20 dekar arazide 420 adet şeftali ağacı dikili bulunmaktadır. İlçedeki şeftali üretimi 1996 yılı muhtarlık anketlerine göre sadece 11 ton olup ağaç başına elde edilen verim 26 kg.'dır (Tablo: 32). Şeftalinin tamamı Kozaklı köyünde yetiştirilmektedir. Son derece narin bir kültür bitkisi olan şeftali zevk amacıyla bazı sayfiye konutlarının bahçelerinde de yetiştirilmeye çalışılmaktadır.

■ Kayısı □ Limon ■ Zeytin ■ Portakal ■ Diğer

Şekil 34: İskenderun İlçesinde Dikili Alanların Oransal Dağılımı (1996).

HAYVANCILIK FAALİYETLERİ

Hayvancılık faaliyetleri çoğu zaman doğal ortamın etkisi altında gelişmektedir. İlk çağlardan beri hayvanlardan hem gıda maddeleri elde edilmiş, hemde taşımacılıkta yararlanılmıştır. Bugün bile doğal ortamın teknolojinin girmesine izin vermediği birçok alanda hayvanlardan çeşitli şekillerde yararlanılmaktadır. Araştırma alanında da hayvan yetiştiriciliği insanların yaşamı üzerinde önemli etkilere sahiptir.

Araştırma alanında yüzey şekilleri, iklim ve toprak koşullarına göre mera alanlarının belirli sınırlar içinde kalması hayvancılığı sınırlandırmıştır. Sulama olanaklarının artmasıyla birlikte tarım alanlarının genişlemesi meraların aleyhine olmuştur. Yüksek kesimlerde ormanların tahrip edilmesi sonucu oluşturulan meralar tarım alanına dönüştürülmüştür.

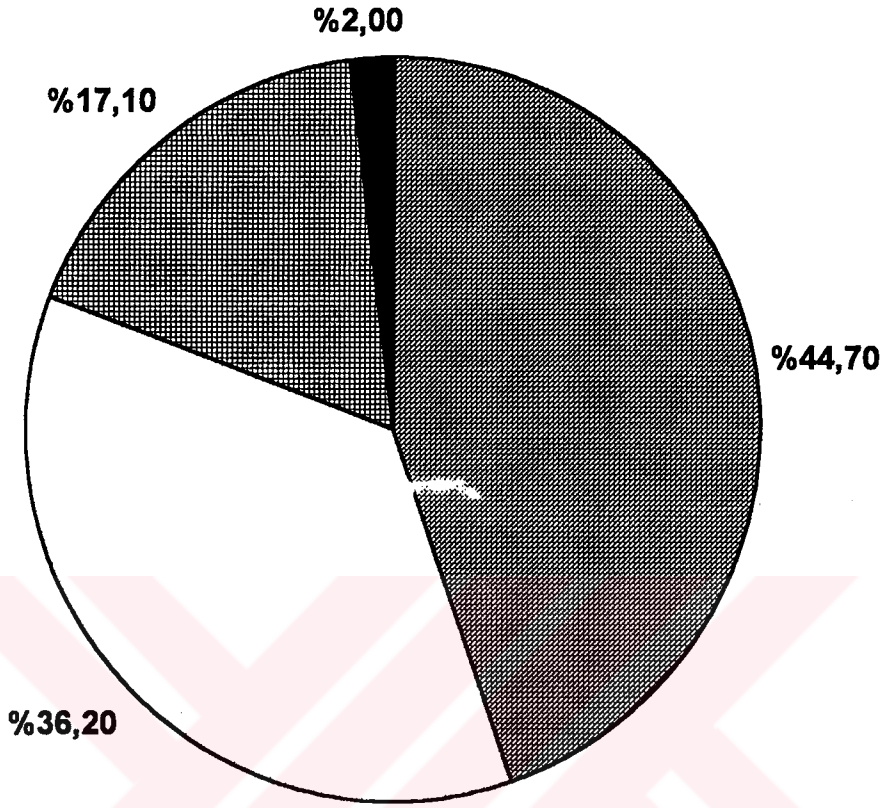
İlçede hayvancılık fazla önem taşımaz. Tarımın ve diğer ekonomik faaliyetlerin giderek gelişmesiyle, hayvancılık hızla gerilemiştir. İskenderun ilçesinde 35400 dekar mera alanı olup çok yerde taban suyu derinde olduğu için çayır alanları bulunmamaktadır. Mera hayvancılığı günümüzde büyük ölçüde ağıl ve ahır besiciliğine dönüşmüştür. Hemen tüm kırsal yerleşmelerde gelir sağlamak ya da ev halkının ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile hayvan beslenmektedir.

Hayvancılık faaliyetlerinin tarım alanlarının tersine engebeli alanlarda arttığı görülmektedir. Sütü, eti, yünü için beslenen hayvanların başında koyun, keçi ve sığır gelmektedir. Özellikle İskenderun ilçe merkezinde ve çevresinde bulunan hayvan ürünlerini işleyen tesisler, mandıralar ve köylerin yakınındaki çiftlikler hayvancılığın boyutlarını ifade eder.

Tablo 33: İskenderun İlçesinde Hayvan Varlığı (1996).

HAYVAN TÜRÜ	HAYVAN SAYISI	ORANI (%)
KEÇİ	9.213	36.2
KOYUN	4.346	17.1
SIĞIR	11.403	44.7
YÜK-BİNEK HAYVANI (AT, MERKEP, KATIR)	494	2.0
TOPLAM	25.456	100

İskenderun ilçesinde küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık yanında balıkçılık da yapılmaktadır. İlçede yetiştirilen hayvan sayısı 1996 yılı muhtarlık anteklerine göre 25456'dır. Bu rakam ilçe geneli için oldukça azdır ve yetiştirilen hayvanların büyük çoğunluğunu büyükbaş hayvanlar oluşturur.

■ Sığır □ Keçi ▣ Koyun ■ Yük ve Binek Hayvanları

Şekil 35: İskenderun İlçesinde Hayvan Türlerinin Oransal Dağılımı (1996).

1. Küçükbaş Hayvancılık:

İlçede çok az bir alanda bulunan meralar genellikle küçükbaş hayvancılığa hitab etmektedir. Ancak küçükbaş hayvancılığın tamamı mera hayvancılığı şeklinde değildir. Mera alanlarının az oluşu bu hayvanların ağıllarda suni besinlere beslenmesine neden olmaktadır. Öte yandan meraların yeterli olmayışı nedeniyle köylüler hayvanlarını orman alanlarına salarak orada beslenmesini sağlamakta, ancak doğaya zarar vermektedirler.

Araştırma alanında 9213 baş kıl keçisi, 4346 baş koyun olmak üzere toplam 13559 küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Küçükbaş hayvanların sayısı toplam hayvan varlığının (25456 baş), %53,2'sini oluşturmaktadır (Tablo: 33, Şekil: 35).

Koyun ve keçi daha çok araştırma alanının doğusundaki Amanos Dağları'nın eğimli yamaçlarında yoğunlaşmaktadır. İskenderun İlçesinin 29 yerleşim biriminde koyun yetiştirilmektedir. Koyun, küçükbaş hayvanların %17'sini (4346) oluşturmaktadır. En fazla koyun yetiştirilen yerleşmeler; Bekbele (624), Bitişik (450), Haymaseki (360), Sakıt (300), Güzelköy (250)'dür. Bunların dışındaki yerleşmelerde ise 200 adetten daha az sayıda koyun bulunmaktadır (Tablo: 32).

İskenderun ilçesinde 9213 adet kıl keçisi beslenmektedir. Kılkeçisinin fazla olması araştırma alanında engebeli arazilerin fazla oluşu ve bir adet besi çiftliğinin bulunması ile ilgilidir. Amanos Dağları'nın batı yamaçlarında eğimin fazla olduğu yerleşmelerde kıl keçisi sayısı artış gösterir. Kıl keçisi yetiştirilen yerleşmeler açısından Güzelköy 5000 adet ile birinci sırayı alır (Tablo: 34). Bu yerleşim biriminde besi çiftliğinin bulunması nedeniyle yetiştirilen kıl keçisi sayısı diğer yerleşim

birimlerinden oldukça fazladır. Güzelköy'de yetiştirilen kıl keçisi sayısı İlçe genelinde mevcut olan kıl keçisi sayısının %54'ünü oluşturmaktadır. Bu alanda arazinin engebeli oluşu, tarım yapılabilecek alanları oldukça fazla kısıtlaması nedeniyle hayvancılığa daha fazla önem verilmesi kıl keçisi sayısının yüksek oluşunda rol oynayan diğer bir önemli faktördür.

Tablo 34: İskenderun İlçesinde Yetiştirilen Küçükbaş Hayvan Türleri ve Sayıları.

KÖYLER	KOYUN	KEÇİ
AKÇALI	102	---
ARPAÇİFTLİK	80	10
ARPADERESİ	150	270
ARPAGEDİK	5	---
AŞAĞI KEPİRCE	100	150
AVCILARSUYU	100	---
AZGANLIK	200	300
BEKBELE	624	455
BİTİŞİK	450	125
CEBİKE	250	200
ÇETİLLİK	70	15
ÇINARLI	40	10
DENİZCİLER	117	112
DEREKUYU	150	40
GÖKMEYDAN	30	27
GÜZELKÖY	250	5.000
HACIAHMETLİ	141	281
HARLISU	12	200

HAYMASEKİ	360	400
HELVALI	90	300
IŞIKLI	----	90
KARAGÖZ	30	7
KARAHÜSEYİNLİ	100	170
KARAYILAN	63	42
KONACIK	62	83
KURTBAĞI	200	250
MADENLİ	---	82
NARDÜZÜ	---	15
NERGİZLİK	20	10
PIRİNÇLİK	200	---
SARISEKİ	---	469
SAKIT	300	---
YUKARI KEPİRCE	50	100
TOPLAM	4.346	9.213

Bununla birlikte Güzelköy dışında 27 yerleşim biriminde daha kılkeçisi yetiştirilmektedir. Araştırma alanında yetiştirilen kıl keçisi ilçede yetiştirilen küçükbaş hayvanların %67'sini (9213) oluşturmaktadır.

İskenderun ilçesinde Hacıahmetli, Höyük, Gülcihan, Beyköy, Büyükdere, Kozaklı, Akarca, Kavaklıoluk, Gözcüler, Karaağaç, Üçgüllük, Arsuz, Aşkarbeyli ve Kışla gibi yerleşim birimlerinde küçükbaş hayvancılık yapılmamaktadır. Bu yerleşmelerde Küçükbaş hayvancılık yerini büyükbaş hayvancılık almıştır. İskenderun ilçesinde yetiştirilen küçükbaş hayvanlar ise sadece ilçe halkının ihtiyacını karşılamakta, başka ülke ve bölgelere gönderilememektedir.

2. Büyükbaş Hayvancılık:

Tablo 35: İskenderun İlçesinde Sığır Yetiştirilen Yerleşmeler ve Sığır Sayıları.

KÖYLER	B. Baş Hayvan Sayısı
Akarca	115
Akçalı	1.193
Arpaderesi	160
Arpagedik	120
Arsuz	157
Aşağı Kepirce	150
Aşkarbeyli	50
Avcıarsuyu	390
Bekbele	548
Beyköy	120
Bitişik	75
Büyükdere	40
Cebike	300
Cırtıman	150
Çınarlı	20
Derekuyu	200

Gökmeydan	50
Gözcüler	357
Gülcihan	100
Güzelköy	80
Hacıahmetli	500
Harlısu	60
Haymaseki	600
Helvalı	300
Höyük	1.750
Işıklı	410
Karaağaç	515
Karagöz	22
Karahüseyinli	300
Karayılan	76
Kavaklıoluk	25
Kışla	45
Konacık	100
Kurtbağı	150
Madenli	531
Nardüzü	282
Nergizlik	12

Pirinçlik	200
Sakit	150
Sarıseki	430
Üçgüllük	370
Yukarı Kepirce	200
TOPLAM	11.403

İskenderun ilçe toplamda 11403 sığır ve 494 yük ve binek hayvanı olmak üzere toplam 11897 büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Sığırlar tüm hayvan varlığının %44.7'sini yük ve binek hayvanları ise %2'sini oluşturur (Şekil: 35).

Küçükbaş hayvan toplamından sonra sayı bakımından ikinci sırada yer alan sığırlar ova tabanında yoğunlaşmaktadır. En çok sığır beslenen yerleşmelerin başında Höyük (1750 baş), Akçalı (1193 baş), Haymaseki (600 baş), Madenli (531 baş), Karaağaç (515 baş) gelir. 200 ile 500 baş arasında sığır bulunduran yerleşmeler ise Nardüzü, Sarıseki, Üçgüllük, HacıAhmetli, Bekbele, Helvalı, Işıklı, Avcıarsuyu, Derekuyu, Y. Kepirce, Cebike, Pirinçlik, Karahüseyinli ve Gözcüler'dir. 200 baştan daha az sığır yetiştirilen yerleşmeler ise Cırtman, Nergizlik, Arpaderesi, Güzelköy, Harlısu, Arpagedik, Gökmeydan, Gülcihan, Beyköy, Çınarlı, Karagöz, Bitişik, Büyükdere, A. Kepirce, Konacık, Kurtbağı, Akarca, Kavaklıoluk, Bekbele, Karayılan, Arsuz, Sakit, Aşkarbeyli ve Kışla'dır (Tablo: 35).

Araştırma alanında 42 yerleşim biriminde büyükbaş hayvan yetiştirilmektedir. Ancak kıyı ovalarında yer alan yerleşmelerde büyükbaş

hayvan sayısı artmaktadır. Buda büyükbaş hayvanların eğimin fazla olduğu alanlarda yaşam alanının daralması ile ilgilidir.

Son yıllarda verimi artırmak amacıyla kültür ırkı çalışmaları yapılmaktadır. 1980'li yıllarda Hollanda inekleri getirilerek damızlık olarak kullanılan ilçede süt verimi oldukça yüksek hayvanlar elde edilmiştir. Bugün hayvan başında ortalama 30 kg. süt verimi sözkonusudur.

Büyükbaş hayvancılık ahır hayvancılığı şeklinde yapılmakta olup et üretiminden çok, süt üretimi esas alınmaktadır. İlçede küçükbaş hayvanların eti sığır etine oranla çok daha fazla tüketilmektedir.

Tablo 36: İskenderun İlçesinde Hayvansal Üretim Miktarları, Satış Fiyatı ve Üretim Değerleri (1996).

ÜRÜN	ÜRETİM (TON)	SATIŞ FİYATI (TL/ Kg.)	ÜRETİM DEĞERİ (1000 TL)
SÜT	14.400	45.000	648.000
ET	600	900.000	540.000
YAĞ	150	1.000.000	150.000
PEYNİR	1.200	450.000	540.000
YÜN VE YAPAĞI	45	60.000	2.700

İskenderun ilçesinde 1996 yılı muhtarlık anketlerine göre 14400 ton süt, 600 ton et, 150 ton yağ, 1200 ton peynir, 45 ton yün ve yapağı elde edilmiştir. İskenderun ilçesinde üretilen bu ürünlerin büyük bölümü şehir merkezine ulaştırılarak halka sunulmaktadır. Ayrıca süt işleyen mandıralar köy halkından süt satın almaktadır. İlçe genelinde üretilen hayvansal ürünlerin çoğu köylü halk tarafından şehirdeki merkezlere,

pazarlara taşınmakta ya da ev ev gezmek suretiyle halka ulaştırılmaktadır.

Yük ve binek hayvanları at, eşek ve katırlardır. Büyükbaş hayvanlar içerisindeki oranı %4,1'dir. Bu hayvanlar ulaşım imkanlarının sınırlı olduğu engebeli alanlarda yoğunlaşmışlardır. Ancak hiçbir yerleşim biriminde 100 adetten daha fazla yük ve binek hayvanı mevcut değildir.

Eşek sayısı açısından bakıldığında Helvalı'da 100, Höyük'de 50, Haymaseki'de 40, Piriçlik'te 20, Sakıt'ta 15, Y. Kepirce'de 15 hayvan bulunmaktadır. Sadece 24 yerleşmede katır, 21 yerleşmede de at yetiştirilmekte olup başlıcaları Konacı, Kurtbağı ve Karahüseyinli'dir. Bu yerleşim birimlerinde ortalama 15'er at yetiştirilmektedir.

Yük ve Binek hayvanları özellikle İskenderun şehri güney kıyılarında yer alan sayfiye yerleşmelerine köylerden sebze ve meyve taşımada kullanılmaktadır. Bununla birlikte tarım makineleri ve motorlu taşıtların çoğalması sonucunda yük ve binek hayvanlarının sayısında azalma meydana gelmiştir.

3. Kümes Hayvancılığı:

İskenderun ilçesinde kümes hayvancılığının 1980'li yıllarda ekonomik bir değeri yoktu. Kırsal yerleşmelerde her evin ihtiyacını karşılamak için tavuk, hindi, kaz, ördek gibi kümes hayvanları besleniyordu. Son yıllarda beyaz etin insan sağlığı için ne denli önemli olduğu anlaşıldıktan sonra kümes hayvancılığına verilen önem artmıştır. Ancak ilçede mevcut tavuk çiftliği yoktur. Üretim köylü halk tarafından yapılmaktadır.

İskenderun İlçesinde Devlet İstatistik Enstitüsü 1996 yılı verilerine göre 165.000 et tavuğu, 18500 yumurta tavuğu, 1500 adet ördek, 200 adet kaz ve 50 adet hindi yetiştirilmektedir. Tavuk kümes hayvanları içinde üretimi en fazla olanıdır, tüm kümes hayvanlarının neredeyse %99'unu oluşturmaktadır. 1996 yılı verilerine göre yumurta üretimi ise 40.000.000 adet olmuştur. Üretilen yumurtalar diğer hayvansal ürünlerde olduğu gibi şehir merkezlerine taşımakta ve ilçe halkına sunulmaktadır.

4. Balıkçılık:

İskenderun ilçesinde balıkçılık faaliyetleri her zaman için ilkel yöntemlerle yapılmış ancak 1990 yılı sonrasında yeni bir balıkçı barınağının tesisinden sonra organize olmuştur. Ancak Sanayileşme, limana gelen gemilerin atıklarını denize boşaltmaları sonucu kıyılardaki deniz kirliliğinin giderek artması ile balıkçılık önemli ölçüde etkilenmiştir.

Balık avının yasaklandığı dönemlerde Karadeniz, Ege ve Marmara Denizinde trol ve gırgırla avlanmak yasaklanırken ilçede sadece trolle avlanmak yasaklanmakta ve üreme döneminde balıklar bundan olumsuz yönde etkilenmektedir.

1960-1970 yılları arasında ilçede atom karidesi olarak bilinen karides türü şehir ekonomisinde önemli rol oynadığı gibi halk tarafından da sevilen bir besin kaynağıydı. Oysa bugün karides oldukça azalmıştır.

Balık avlanma yasağı süresinin 3 aydan 4 aya çıkarılması yasaklara uyulması, trol yanında gırgırla yapılan avcılığın engellenmesi balık miktarının artmasını sağlayacak ve birçok balık türünün yok olması engellenmiş olacaktır. Bununla birlikte avlanmanın kıyıda en az 3 mil açıkta yapılması burada kıyalara sığınan yavru ve küçük balıkların yanlışlıkla avlanmasını önler. Ayrıca bu kıyılarda balık avcılığı son

derece titiz bir şekilde denetlenmelidir. Öyle ki balık av yasağına uyulmadığı takdirde ağlara takılan küçük balıklar ekonomik anlamda değersiz olduğu için değerlendirilemezler ve kumların üzerine atılarak çürümeye terk edilirler, bunların yanısıra güneybatı kıyılarında dinamit ile balık avlayanlara da rastlanmaktadır. Bu durum oldukça nadir olsa da patlayıcı maddeler biyolojik ortama büyük zararlar vermektedir.

Bugün İskenderun ilçesinde her tür deniz ürünü işlenmekte ve satılmaktadır. İç bölgelere gönderilen balıkların tür zenginliği az ancak miktar bakımından fazla olduğu görülür. Bu kıyılardan çıkarılan başlıca balık türleri çupra, mercan, mezigit, barbun ve istavrittir.

1987 yılında ilçe ve çevresinde balık üretimi 1225 ton iken 1990 yılında 1689 ton üretim gerçekleşmiştir. 1990 yılında diğer deniz ürünlerinin üretimi ise şöyle sıralanabilir: karides 60 ton, mürekkep balığı 50 ton, kalamar 25 ton.

D. ENDÜSTRİ FAALİYETLERİ:

Endüstri; ham ya da yarı işlenmiş maddelerin fabrikalarda veya imalathanelerde işlenerek insanların kullanımına hazır hale getirilmesidir. Endüstrileşme toplumların gelişmişlik düzeyini de yansıtmaktadır. Ayrıca ileri teknoloji ve yenilikleri de beraberinde getirir.

İskenderun ilçesinde sanayileşme hızı 1980'li yıllardan sona ivme kazanmıştır. İlçede sanayileşme süreci 1950'li yıllarda başlamış, 1975 yılında Türkiye'nin en büyük demir çelik fabrikasının faaliyete geçmesiyle birlikte hızlanmaya başlamıştır. 1979 yılında fabrikanın ikinci ünitesinin hizmete girmesiyle bu hız daha da artmıştır.

İskenderun ilçesi korunaklı bir limana sahip olup aynı zamanda Ortadoğu ve batı devletleri arasında kurulacak bir köprünün hemen ortasında yer alması nedeniyle hammaddelerin rahatlıkla getirilebileceği ve aynı zamanda üretilen ürünlerin kolayca dışarıya gönderilebileceği bir ulaşım imkanına sahiptir. İskenderun ilçesinde ilk kurulan sanayi tesisi "Hatay Yağları Fabrikası"dır. Bu fabrika 1938 yılında kurulmuş olup bunu 1941 yılında kurulan Bilger Un Fabrikası, 1952 yılında kurulan Akala İplik ve Dokuma Fabrikası, 1954 yılında kurulan Gübre Fabrikası Süperfosfat tesisleri, 1957 yılında kurulan Ersoy İplik ve Dokuma Fabrikası izlemiştir.

Araştırma alanında endüstri kurumları özellikle 1980'li yıllardan sonra hızla artmış olup bu endüstri kuruluşları içinde en fazla yeri kaplayan demir ve çelik üretimine dayalı metal sanayidir. Bununla birlikte besin, kimya, dokuma-giyim, madeni eşya endüstrilerinin de ilçede başlıca endüstri dallarını oluşturduğu görülür.

Bu grupta bulunan fabrikalarla ilgili özellikle hammadde miktarı, işlenmiş ya da yarı işlenmiş madde miktarları ve çalışan işçi sayısı vb.

konularda ne İskenderun'daki kuruluşlardan ne de D.İ.E.'den yeterli bilgi edinilememiştir. Her gruptaki birçok fabrika ile ilgili edinilen bilgiler özel ilişkiler sağlanarak elde edilmiştir.

1. Metal Sanayii:

- İskenderun Demir-Çelik Fabrikası:

Araştırma alanında kurulan Demir ve Çelik Fabrikası ilçenin en büyük sanayi kuruluşudur. Öte yandan Türkiye'nin de en büyük Demir-Çelik fabrikasıdır. Bu fabrika özel şirketlere ait olmadığı için bilgi edinmek nispeten daha kolay olmuştur.

Fabrika; 985447 m² kapalı olmak üzere toplam 10.202.251 m²'lik bir alanda kurulmuş olan entegre bir tesistir. İşletmede 1996 yılı verilerine göre toplam 10808 personel çalışmakta olup bu personelin 514'ü mühendis, diğerleri ise işçilerdir. Yine 1996 yılı verilerine göre fabrikanın toplam sermayesi 26.777.043.133.720 TL.'dir.

Fabrikanın üretim üniteleri ise şunlardır:

1. Kok Fabrikası: Kömür villaları, kömür hazırlama tesisleri, kok fırını bataryaları, yan ürün tesisleri, katran damıtma üniteleri ve kok kömürü silolarından oluşur.

2. Hammadde Hazırlama Tesisleri: Üretim sürecinde kullanılan demir cevheri, kireçtaşı, dolomitik taşı, manganez cevherinin üretime hazırlandığı tesislerdir.

3. Sinter Tesisi: Saatte 97.5 ton sinter verebilecek 1.3 ton/ saat/ m² kapasitelidir. Tesiste 3 sinter makinesi vardır.

4. Yüksek Fırınlar: 3 fırında üretim yapılır. Silolar, şarj donanımı, sıcak hava sobaları, gaz temizleme tesisleri, cüruf manüplasyonu ve kontrol donanımı ünitelerinden oluşur.

5. Çelikhane: Yılda 1 milyon ton 360x240 mm. boyutunda slum malzemesi üretebilecek kapasitede bir tesistir.

6. Daimi Döküm Tesisi: 3 tane 4 kanallı dikey tipte daimi döküm makinası vardır.

7. Haddehane: Kütük, masif profilli tel çubuk, filmasin ve kontinli haddehanelerden oluşur.

Demir-Çelik Fabrikasında demir cevheri yanında palet, kömür, kireçtaşı, fuel oil, dolomit, ferro-alyaj, hurda gibi yan ürünler de üretilmektedir.

Günde 1000 m³'ten fazla atıksu bırakılan tesislerde bu sular arıtma tesislerinde arıtıldıktan sonra İskenderun Körfezin'e bırakılır. Bununla birlikte tesislerde kompresör ve kazanlar oldukça fazla gürültü yapmakta ve gürültü kirliliğine yol açmaktadır. Aynı zamanda sürekli fabrika bacalarından dışarı atılan gazlar fabrika civarında oldukça pis ve ağır bir koku oluşturmaktadır.

- Ekinciler Demir ve Çelik Sanayii:

Ekinciler Demir ve Çelik tesislerinde bir haddehane ve bir çelikhane mevcuttur. 1983 yılında kurulan fabrika İSDEMİR'den sonra ilçede kurulan ilk demir-çelik işleyen tesistir.

187 dönüm araziye kurulu tesislerde üç vardiye halinde 300 kişi çalışmaktadır. Fabrikada her çapta yuvarlak, çubuk, kangal, inşaat demirleri üretilmekle birlikte hafif profiller de üretilmektedir.

Noksel Spiral Kaynaklı Boru Fabrikası:

Yılda ortalama 50.000 ton kapasite ile çalışan fabrikada çelik boru ve spiral boru üretilmektedir.

Araştırma alanında demir-çelik işleyen Mustafa Akdeniz adına ait bir haddehane mevcut olup bu haddehanenin çalışma kapasitesi yılda 80.000 ton kadardır.

A. Metal Sanayii Fabrikası ise 1990 yılında kurulmuş olup 2.800.000 ton/yıl kapasite ile üretim yapmaktadır. Bu fabrikada kanca ve tel üretilmektedir.

İskenderun ilçesinde bugün metal sanayiinde üretim yapan 20 tesis mevcut olup bunlardan 7'si fabrika, geri kalan 13 tanesi ise imalathaneden ibarettir.

İlçede metal sanayiinin hızla ilerlemesinin nedeni burada Demir-Çelik Fabrikasının bulunmasıdır. Bu fabrika diğer metal sanayii kuruluşlarına hammadde sağlamak ve bu işletmelerin işini kolaylaştırmaktadır.

2. Kimya Sanayii:

Araştırma alanında kimya sanayii alanında kurulan ilk endüstri kuruluşu Gübre Fabrikasıdır. Sarıseki kasabasında bulunan fabrika 1954 yılında 82 hektar arazide kurulmuştur. 450 kişinin çalıştığı tesislerde sülfürik asit, fosforik asit, triple süperfosfat üretilmektedir.

Araştırma alanında bu fabrikalar dışında kimya sanayinde çalışan toplam 19 endüstri kuruluşu olup bu kuruluşlardan 6 tanesi plastik, 1 tanesi kolonya, 1 tanesi tıbbi gazlar, 4 tanesi boya ve 5 tanesi makine yağları üretmektedir. Ayrıca 1 tane akü üretim tesisi mevcuttur. Bununla birlikte ilçede birde petrol ofisi istasyonu olup bu istasyonda toplam 8 tane petrol tankı bulunmaktadır.

3. Gıda Sanayii:

Gıda sanayii alanında ilçede kurulan ilk tesis 1938 yılında kurulan Hatay Yağları Fabrikasıdır. Ancak bu tesis bugün üretim yapmamaktadır. Gıda sanayinde çalışan en önemli kuruluş Bilger Un Fabrikasıdır. Bu fabrikada günde 120 ton buğdaydan 100 ton un ve 2,5 ton irmik üretilmektedir. Bununla birlikte 2 meyve suyu konsantresi üreten tesis ile çok sayıda fırın ve ekmek fabrikası mevcuttur.

4. Tekstil Sanayii:

4 tane dokuma fabrikasının olduğu ilçede 1952 yılında kurulan Akala İplik ve Dokuma Sanayii ve 1957 yılında Ersoy İplik ve Dokuma Fabrikası tekstil sanayiinde ilkler olmuşlardır. Bu fabrikalar bugün faaliyet göstermemektedir. Bunların dışında Hatay Tekstil İşletmeleri ve Beşen Savgın Hidrofil Pamuk Tesisleri halen bu alanda faaliyet gösteren önemli kuruluşlardır.

5. Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi:

Araştırma alanında Çimento fabrikası dışında toplam 3 tane daha bu tür sanayi tesisi mevcuttur. Bu tesislerden iki tanesinde mermer, bir tanesinde ise karo üretimi yapılmaktadır.

Çimento fabrikası 1978 yılında kurulmuş olup 20942 m²'si kapalı toplam 154088 m² alanda hizmet vermektedir. 1996 yılı verilerine göre 1.556.839.305.900 TL. gelir elde eden fabrikada 103 işçi çalışmaktadır.

Bu fabrikada İSDEMİR'den elde edilen ve üstün nitelikli olduğu tespit edilen cürufun normal portland çimento klinkeri ve uygun miktarda alçıtaşı ilavesi ile elde edilen üstün kaliteli cüruf çimentosu üretilir. Bundan dolayı fabrikanın demir-çelik sanayii etkisi altında kurulmuş bir tesis olduğu söylenebilir.

Tesislerde klinker, alçı, yüksek fırın cürufu, kağıt torba ve enerji üretimi gibi çimento dışında yan ürünler de üretilmektedir.

Yine küçük imalathanelerde briket ve tuğla üretenler olduğu gibi 12 tanede karo imalathanesi vardır.

6. Diğerleri:

Araştırma alanında 1 tane otobüs karasör fabrikası, rankar treyler sanayii, 3 tane tanker imalat sanayii, tır sanayii ve iki makine imalat sanayii ile birlikte 2 tane ticari buzdolabı üreten, 2 tane klima üreten, 1 tane makina konstrüksiyon sanayii ile 1 tane mekanik sanayii mevcuttur.

Araştırma alanında sanayide kaydedilen gelişmelerin tamamı 1975 yılında İSDEMİR'in kurulması ile başlamıştır. Bu tarihten sonra hızla gelişen sanayileşme daima İSDEMİR'e yakın yerlerde ve körfezin kıyısı boyunca olmuştur. İlçede sanayiinin gelişmesi şehrin çehresinde de önemli değişikliklere yol açmaktadır. Bugün İSDEMİR ile şehir merkezi arasındaki kıyı kuşağı oldukça fazla sanayi tesisinin kurulduğu bir alandır. Bu alanda İskenderun-Adana karayolunun 13 km.sinde batıda Akdeniz ve doğuda Amanos dağları arasında kalan kıyı kuşağında

temelleri 18 yıl önce 1980 yılında atılan organize sanayi bölgesi kurulmuştur.

1.143.522 m² alanda kurulan organize sanayi bölgesinin 800.500 m²'sini sanayi parselleri, 343.022 m²'sini de yeşil alan, yol, park ve sosyal tesisler oluşturmaktadır.

E. ULAŞIM FAALİYETLERİ

Ulaşım insanların kendilerini ya da ürettikleri ürünlerle, imal ettikleri eşyalar ve maddeleri bir yerden başka bir yere nakletmesi ve bu nakil sırasında belirli yolları kullanmasıdır. Bu yollar çeşitli merkezleri birbirine bağlayan ulaşım ağını meydana getirirler. Bunların nerelerde kuruldukları, geliştikleri, özellikleri, doğal çevrenin, stratejik konumunun ve sosyolojik olayların sonucudur. Yollar tarih boyunca topografyaya bağlı gelişmiştir. Doğal açıdan ulaşım elverişli alanlar; akarsu kanalları, ovalar, plato yüzeyleri ve boğazlardır. İskenderun ilçesi bu anlamda doğal yollara sahiptir.

Araştırma alanı üzerinde doğal çevrenin ulaşım ağı üzerine ne derece etkili olduğu; İskenderun kıyıları dışında ulaşımın yakın çevrede son derece zor olması nedeniyle en iyi örneği teşkil ettiği dikkat çeker. Doğuda dik yamaçlarla yükselen Amanos dağları birçok yerde geçit vermez. Ancak Türkiye'yi Ortadoğu'ya bağlayan yollardan biri olan Belen Geçidi İskenderun üzerinden geçit sağlayan tek yoldur. İskenderun şehrinin doğu ve güneydoğusu ile ulaşımı sağlamasında çok önemli rolü olan bu yol Türkiye'nin ticaret ve taşımacılığı üzerinde de büyük öneme sahiptir. Belen Geçiti özellikle Osmanlı İmparatorluğu döneminde de çok fazla kullanılmıştır. Ancak o dönemde İskenderun şehrinin ulaşımını sağlamaya yönelik değildi.

1. Karayolu Ulaşımı:

Geçmişte baktığımızda İskenderun ve çevresinde ulaşım imkanlarının son derece kısıtlı olduğunu ve bu kıyılarda ulaşım ağını kuracak hiçbir gelişme olmadığını görmekteyiz. Bunun en büyük

nedenlerinden biri de geçmişte Suriye'nin bir limanı olan Suveydiye Limanı'nın İskenderun Limanı'ndan daha işlek olmasıydı.

1939 yılında Hatay'ın anavatana katılmasına kadar bataklıklar ve sivrisinekler nedeniyle bir kenara atılmış olan İskenderun'da iik gelişmeler manda yönetimi sırasında Fransızlar'ca başlatılmıştır.

Oysa günümüzde Türkiye'nin en büyük otoyollarından biri olan ve İngiltere'den başlayan Trans Avrupa otoyolunun (E-5) İskenderun'a ulaştığı görülür.

İskenderun kıyısından geçen asfalt yol E-5 karayolu olarak numaralandırılmıştır. E-5 karayolu Hatay'ın Amanos dağlarının doğusunda ve güneydoğusunda kalan ilçeleriyle, Suriye'ye açılan sınır kapısı olan Cilvegözü'ne ulaşır. Bu asfalt yol ile Türkiye üzerinden transit ulaşım sağlandığı gibi ülke içi ulaşım da son derece önemli olduğu görülür. Özellikle verimli Amik Ovasında yetişen ürünlerin iç bölgelere naklinde ya da İskenderun Limanı'na ulaştırılmasında kullanılan tek yol bu yoldur.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte ulaşım ağında büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Öncelikli olarak trafik yükü fazla olan yollar asfaltlanmış ve genişletilmeye çalışılmıştır. Sonrasında ise ülke genelinde bu çalışmalar yaygınlaştırılmıştır. İskenderun şehrine ulaşan tek asfalt yolun E-5 karayolu olduğu dikkati çekmektedir. İskenderun'un turistik bir kasabası olan ve özellikle yaz aylarında nüfusu 30 bine ulaşan Arsuz kasabası ile İskenderun şehri arasındaki 33 km.lik yol ne yazıkki hala tek şeritli dar ve stabilize bir yoldur.

Bugün İskenderun'dan geçen E-5 Devlet Karayolu güneydoğuda Belen Geçitinden Kırıkhan ve Antakya'ya ulaşır, kuzeyde ise Payas ilçe

Merkezi üzerinden, Dört yol ve daha kuzeyde Erzin şehrine ulaşan yol, Kuzey-Güney yönlü bir yoldur.

İskenderun ilçesindeki toplam devlet karayolu uzunluğu 17 km.'dir. İl yolu uzunluğu ise 33 km.'dir. Köy yolları oldukça iyi durumdadır. Bazı köylere 2 veya 3 farklı yoldan ulaşmak mümkün olmakla birlikte günümüzde hala yolu asfalt olmayan köyler de mevcuttur.

İskenderun ilçesi ve çevresindeki yolların bağlı bulunduğu Karayolları V. Bölge Müdürlüğünün hazırladığı Devlet Karayolları, yıllık ve ortalama günlük trafik değerlerine bakıldığında 1996 yılı itibariyle İskenderun ilçesi çevresinde en yoğun taşıt trafiğine sahne olan yol ilçenin kuzeyinden başlayıp güneydoğuya doğru uzanan aynı zamanda ilçe sınırları içinden geçen tek devlet karayolu olduğu görülmektedir.

E-5 Devlet Karayolunun ilçenin kuzeyinde yer alan Payas Kasabası sınırından İskenderun şehrine kadar uzanan 817-04 numaralı yolun 2. diliminden 1996 yılı verilerine göre günde ortalama 5918 araç geçmektedir. Bu araçların

4550 tanesi otomobil

917 tanesi kamyon

212 tanesi otobüs

239 tanesi treylerden

oluşmaktadır.

817-04 numaralı yolun 3. dilimi ise İskenderun şehri ile Belen ilçe merkezi arasında yer alan devlet karayolu olup bu yoldan günde ortalama 5918 araç geçmektedir. Bu araçların

4550 tanesi otomobil

917 tanesi kamyon

212 tanesi otobüs

239 tanesi treyler

olup yolun 2. ve 3. dilimlerinden geçen araç sayılarının aynı olduğu görülmektedir. Aynı yolun 1. dilimi olan Dört Yol ilçesi ile Payas kasabası arasındaki bölümün trafik yoğunluğu, çalışma alanı dışında kaldığından belirtilmemiştir.

817-04 numaralı yolun 2. ve 3. dilimlerinden bir günde geçen araç sayısı oldukça yüksektir. Bu araçlar içinde ilk sırayı %77'lik bir oranla otomobiller oluşturur ki bu araçlar İskenderun'un kuzeyinde kalan ilçeler ile Amanos dağlarının doğusunda kalan Hatay'ın diğer ilçeleri arasında akan trafiği oluştururlar. Bir günde bu yollardan geçen kamyon sayısı da oldukça yüksek olup bu kamyonların büyük kısmı Hatay'ın Suriye sınırındaki ilçesi Cilvegözü sınır kapısına ihraç malları taşımaktadır. İskenderun şehrinden geçen şehirlerarası otobüslerin merkezi ise Antakya il merkezidir. Bu nedenle, Antakya'dan kalkan tüm otobüsler Belen Geçidi'ni geçerek İskenderun'dan yolcu aldıktan sonra Payas, Dört Yol ve Erzin ilçe merkezlerine uğrayıp yeni yapılan henüz İskenderun'a ulaşmayan otoyola çıkarlar. 14 tane otobüs firmasının günde ortalama her birinin 12-15 arasında yurdun çeşitli illerine seferleri olup bunların hepsi İskenderun şehrinden geçmektedir.

Aynı yoldan bir günde geçen 239 treylerin büyük bir kısmı Cilvegözü sınır kapısından Ortadoğu ülkelerine ulaşmakta ya da Hatay'ın Amanos

Dağları'nın doğusunda kalan ilçelerine, Kahramanmaraş ve Gaziantep gibi şehirlere yük taşımaktadırlar.

İskenderun ilçesinde ikinci derecede yoğun taşıt trafiğine şahne olan dilim İskenderun şehri ise Arsuz kasabasını birbirine bağlayan 33 km. uzunluğundaki 31-77 numaralı il yoludur. Bu yoldan günde ortalama 2881 otomobil, 447 kamyon, 53 otobüs, 23 tır olmak üzere toplam 3404 aracın geçtiği görülür. Geçen araçların %85'ini otomobiller oluşturmakla birlikte bu güzergahtaki kamyon sayısı da dikkat çekecek derecede fazladır. Bunun başlıca nedeni verimli alüvyal topraklarla kaplı İskenderun-Arsuz arasındaki kıyı şeridinde yetişen tahılların, narenciye ve pamuğun gerek İskenderun şehrine gerekse Anadolu'nun diğer bölgelerine nakledilmesinde kamyonların kullanılması sayılabilir. Ayrıca kıyı boyunca yoğun bir şekilde yapılan sayfiye konutlarına malzeme taşıyan kamyon sayısı da azımsanmayacak kadar çoktur.

İskenderun ile Arsuz arasındaki il karayolunda yük ve yolcu trafiği yıl içerisinde bazı değişikliklere uğrar. Yaz aylarında gerek yük gerekse yolcu trafiği artar. Bunun en önemli nedeni olarak yaz aylarında turizmin canlanması, pamuğun toplanması, tahılların hasat edilmesi ve sebze yetiştiriciliğinin artması gösterilebilir. Bununla birlikte bayramlarda ve kış aylarında narenciye taşımacılığından dolayı yoldan geçen taşıt sayısında zaman zaman artışlar meydana gelir.

Karayolu ulaşım ağının gelişmesi, motorlu taşıt sayılarının artışı ve İskenderun şehri güneyindeki kıyılarda yol boyunca kurulan turizm amaçlı sayfiye konutlarının artışı desteklemiştir. Buda yaz aylarında bu alanda artan nüfusun etkisiyle taşıt trafiğinde artışa neden olmuştur. Bundan 7 yıl öncesine kadar Arsuz'un güneyinde Konacık ve Işıklı köylerinde yazlık evler tek tük göze çarparken bugün buralarda yoğun bir

konutlaşma dikkati çeker. Bunun en önemli nedenlerinden biri de bu köylere ulaşım daha önce toprak yol ile sağlanırken son yıllarda stabilize yolların yapılmış olmasıdır.

Bununla birlikte ilçe içinde köylerin ilçe merkezine uzaklıkları çok fazla olmadığı ve köy yollarının bir çoğunun stabilize hale getirilmiş olması ulaşımı kolaylaştırmakta ve bu köylerde yaşayan insanların resmi işlemleri ve ticaret işleri için İskenderun'a rahat ve kısa zamanda ulaşabilmelerini sağlamıştır.

Öte yandan yeni yapılan ve geliştirilen yollarla İskenderun şehri ile Ankara il merkezi arasındaki yol uzunluğu 618 km.ye inmiştir. İskenderun Adana arası 120 km., İskenderun İstanbul arası 1110 km. İskenderun Belen arası 15 km. ve İskenderun Antakya arası yaklaşık 60 km.'dir.

İlçede ana yollar üzerinde ticaretin ve sosyal hayatın canlandığı görülür. Anayollar boyunca benzin istasyonları, lastik ve oto tamircileri, alış-veriş merkezleri, yol boyunca seyahat edenler için yapılan otellerin hizmet verdiği göze çarpar.

Karayollarının gelişmesi yerleşmelerin nüvesini belirleyebildiği gibi nüfusun artışı, ticaretin canlanmasını da etkilemektedir. Böylece köylerde üretilen ürünler kolayca şehir merkezlerine ya da diğer yerlere nakledilebilmektedir. Özellikle İskenderun şehir merkezinde kurulan semt pazarlarına köylerden hergün ürün gelmektedir. Bu olgu ulaşımın ticari faaliyetleri ne denli etkilediğini gösteren önemli bir örnektir.

2. Demiryolu Ulaşımı:

Bugün ülkemizde demiryolu taşımacılığı modası geçmiş bir taşıma sistemi olarak görülmektedir. Neden olarak ise trenlerin hareketinin

yavaş olması, istasyonlarda uzun süre beklemesi ve yolculuğun uzun olması gösterilmektedir. Aslında bu nedenlerin pek de yanlış olduğu söylenemez. Ancak şunu da unutmamak gerekir ki karayolu taşımacılığına göre daha güvenli olan demiryollarının ağır tonajlı ya da hacimli yüklerin taşınması açısından önemi göz ardı edilmemelidir. Araştırma alanında yer alan demiryollarının yapılış tarihi araştırıldığında 1913 yılında Fransız'larca tamamlanmış olduğu görülür. Toprakkale'den başlayan 59,784 kilometre olan hat I. Dünya Savaşı sırasında ortadoğu mallarını doğuya nakletmede kullanılmıştır.

Türkiye'de toplam 7083 km. hat uzunluğu içerisinde 59,784 km.lik İskenderun-Toprakkale hattı çok kısa görülebilir. Ancak İskenderun gibi doğusunda eğim ve yükseltinin birden arttığı, oldukça dar kıyı ovasına sahip bir şehre bağlanan bu hat küçümsenmemelidir. Bu demiryolu hattı şehre kuzeyden ulaşır ve şehir merkezinde sona erer.

İskenderun-Toprakkale demiryolu hattında 1996 yılı verilerine göre 15.111.000 kişi ve 371.522.000 groston yük taşınmıştır. Bununla birlikte İskenderun'dan ayrılan yolcu sayısı 39.439, yolcuların istasyona bıraktığı gelir ise 4.236.843.482 TL.'dir. İskenderun'dan ayrılanlar İskenderun-Toprakkale arasındaki istasyonlara taşınmıştır. İskenderun Mersin bölgesel treni ile İskenderun'dan 1.721.545 yolcu ayrılarak 91.401.508.674 TL. gelir sağlanmıştır.

İskenderun istasyonundan direk olarak başka bölgelere ve illere ulaşım yoktur. Adana'ya kadar motorlu tren ile yapılan ulaşım bu noktada express trenlere binilmek suretiyle diğer bölgelere sağlanır.

İskenderun istasyonunda yaz ve kış aylarında saatleri değişmekle birlikte günde 3 kez İskenderun-Mersin arasında motorlu tren taşımacılığı yapılmaktadır. Karşılıklı olarak yapıldığı için 6 sefer gerçekleşmektedir.

Demiryollarının İskenderun'a kadar ulaşmasındaki ana neden İskenderun Limanı'na gelecek olan malların taşınmasıdır. Demiryolu hattı liman işletmeleri alanından geçer ve demiryollarının burada bir ambarı da vardır. 1996 yılında toplam 141.788.405.644 TL. gelir sağlanan yük taşımacılığının, yolcu taşımacılığı ise mukayese edildiğinde bırakmış olduğu gelirin az olduğu düşünülmektedir. Bunun birtakım nedenleri vardır. Yük taşımacılığında birim fiyatların yüksek oluşu, aynı zamanda yüklerin güvenliği ve emniyetinin sağlanamaması demiryolu taşımacılığını olumsuz yönde etkilemektedir.

Öte yandan demiryolları ile İskenderun'a gelen malların geliri geldikleri istasyona ait olduğu için bu konuyla ilgili rakam vermek mümkün değildir. Bu nedenle karşılaştırmada yapılamamaktadır.

Demiryolu taşımacılığının ve buna bağlı olarak da liman sektöründeki atılımların GAP Projesi ile hız kazanacağı ve gelişeceği ekonomistlerce tahmin edilmektedir.

3. Deniz Ulaşımı:

Deniz ulaşımı bilindiği gibi çok büyük tonajlı, büyük hacimli yüklerin nakledilmesi imkanına sahip tek ulaşım şeklidir. Gerek karayolu, gerek demiryolu, gerekse havayolu ile karşılaştırılacak olursa aradaki fark daha da belirgin olarak ortaya çıkacaktır. Bununla birlikte unutulmamalıdır ki üç tarafı denizlerle çevrili ülkemizde özellikle de arazinin dağlık ve engebeli olması, çoğu yerde bu dağların zor geçit vermesi deniz taşımacılığının ne kadar önemli olduğuna dikkati çekmektedir.

Bu şartlar altında kıyı yerleşmelerinin deniz yolu ile ulaşım imkanlarına sahip olması bakımından şanslı olduğunu söyleyebiliriz. İşte bu nedenle şanslı sayabileceğimiz İskenderun korunaklı bir körfezde

bulunması ve özellikle geniş şelf alanına sahip olması nedeniyle şansı bir kat daha artsa da ne yazık ki deniz ulaşımının, birçok olumsuz etki altında olduğu görülür.

İskenderun Limanı faaliyetlerine ait en eski belgeler 1890 yılına aittir. Yurt Ansiklopedisinden elde edilen bilgilere göre bu dönemde İskenderun Limanı Halep vilayetinden önce Mezopotamya'nın ve Diyarbakır'a ait ürünlerin ihracatının yapıldığı ve yine ithalatta kullanıldığı vasıfsız bir limandı. 1890 yılında 26435 ton ihracat yapılmışken 14320 ton ithalat yapılmıştır. Bu dönemde ihraç edilen ürünlerin çoğunu tarım ve hayvancılık ürünleri oluştururken ithalatın büyük kısmını ise çeşitli sanayi ürünleri oluşturmaktaydı.

1909 yılında Bağdat Bahn adında bir şirket Osmanlı Devleti'nden limanın yapım imtiyazlarını almış ancak liman yapımına başlanılmadan, I. Dünya savaşı çıkmıştır. 1918 yılında İngilizler tarafından işgal edilen liman daha sonra Fransızlara devredilmiştir. Fransızlar, bugün iç liman adı verilen bölümün yapımına başlamıştır. 1922 yılında birçok antrepo yapılmıştır. Bu tarihten sonra 1935 yılında liman faaliyetlerinde artışlar meydana gelmiştir. 1937 yılında Hatay'ın bağımsızlığını kazanması sonucunda limanı besleyen hinterland ortadan kalkmıştır. Hatay'ın anavatanına katılmasını takip eden yıllarda meydana gelen II. Dünya Savaşı nedeniyle İskenderun Limanı batıda Mersin Limanı ile birlikte Türkiye'nin Akdeniz'deki en güvenli limanları olması nedeniyle oldukça hareketlenmişlerdir. Ancak 1963 yılında Mersin Limanının İskenderun Limanına göre daha geniş kapasite ve gelişmiş liman donanımı ile hizmete girmesi sonucu bu liman Çukurova'yı kendisine bağlamış ve böylece İskenderun Limanı önemini kaybetmeye başlamıştır.

14.08.1942 tarihinde 4301 sayılı yasa gereğince işletmesi Devlet Demiryollarına verilen İskenderun limanı bugün halen bu kuruluş tarafından işletilmektedir.

İskenderun Limanı ülkemizin Ortadoğu'ya en yakın limanı olmasına karşın Mersin Limanı Ortadoğu'nun en büyük limanı olma özelliğine sahiptir. Bu iki limanda yapılan yükleme ve boşaltma karşılaştırıldığında tabloda 36'da da görüldüğü gibi Mersin Limanına açık ara ile önde olduğu dikkati çeker.

Tablo 37: İskenderun ve Mersin Limanlarından Yapılan Yükleme-Boşaltma Miktarları.

YILLAR		1992	1993	1994	1995	1996
Mersin Limanı	Yükleme	5.466.000 ton	4.445.000 ton	4.913.000 ton	4.511.000 ton	4.472.000 ton
	Boşaltma	6.344.000 ton	7.222.000 ton	5.961.000 ton	7.203.000 ton	1.115.000 ton
İskenderun Limanı	Yükleme	943.000 ton	823.000 ton	755.000 ton	845.000 ton	292.000 ton
	Boşaltma	760.000 ton	1.584.000 ton	981.000 ton	1.122.000 ton	1.345.000 ton

İki liman arasındaki bu farkın 1996 yılında daha belirgin olduğu görülmektedir ki bu da Mersin Limanı'nda 7 kat fazla yükleme ve boşaltma yapıldığını gösterir.

İskenderun Limanı'nın Mersin Limanı ile mukayese edilmesinin nedeni Türkiye'nin en doğusunda Akdeniz'e açılan bu iki limanın hangi etkiler altında nasıl çalıştığını daha iyi açıklayabilmektedir.

İskenderun limanı daha fazla olumsuz etkilere maruz kalmaktadır. Bu limandan 1996 yılında elde edilen gelir 471.500.000.000. TL. iken

Mersin Limanından elde edilen gelir 3.087.196.000.000 TL.'dir. Gelir açısından bakıldığında Mersin Limanı İskenderun Limanına oranla yaklaşık 6.5 kat daha fazla gelir getirmektedir (Tablo: 38).

Tablo 38: İskenderun ve Mersin Limanlarının Yıllara Göre Gelir Dağılımı (TL.).

Yıllar	1992	1993	1994	1995	1996
İskenderun Limanı TL.	34.959.000.000	85.840.000.000	134.240.000.000	223.426.000.000	471.506.000.000
Mersin Limanı TL.	223.740.000.000	385.472.000.000	872.129.000.000	1.604.687.000.000	3.087.196.000.000

İskenderun Liman gelirleri ile birlikte yükleme ve boşaltma işlemlerinin azalmasının nedenlerini ülke bazında ele almak daha doğru olacaktır.

Devlet Demiryollarına bağlı limanlar genelinde incelendiğinde, İskenderun Limanı günde 3 vardiya şeklinde 24 saat aralıksız, bayram tatillerinin ilk günleri hariç diğer günlerde yine tam gün aralıksız çalışmaktadır.

İskenderun Limanı 1996 yılında 640 yük gemisi kabul etmiştir. 3.224.000 ton dökme kum ve karışık eşya depolama kapasitesine sahip limanda 740.000 ton dökme kum ve karışık eşya depolanmıştır. Ayrıca limana iki tane Konteyner getirilmiştir. Devlet Demiryollarına bağlı 7 limanın toplam gemi kapasitesi 16500 gemi/yıl'dır. Bu kapasitenin 11319'u yük gemisidir. Bu veriler sonucunda aslında İskenderun Limanı'nın en az kapasiteye sahip liman olduğu ortaya çıkmaktadır.

TCDD'na ait liman gelirleri incelendiğinde yine en düşük gelirin İskenderun Limanı'na ait olduğu görülmektedir.

Tablo 39: T.C.D.D.'na Ait Limanların Yük Kapasitesi-Yolcu Kapasitesi ve Gelir Dağılımı (1996).

Limanelar	Haydarpaşa	Derince	Samsun	Mersin	İskenderun	Bandırma	İzmir
Yük Kapasitesi (ton)	2.213.000	805.000	1.130.000	3.105.000	640.000	1.037.000	2.389.000
Yolcu Kapasitesi (kişi)	---	---	---	623.000	---	3.240.000	1.246.000
Gelir (x 1.000.000 TL)	5.016.216.	638.616	414.703	3.087.196	471.506	764.287	2.913.287

İskenderun Limanının bu denli geri kalmasında birçok neden vardır. İskenderun Limanının diğer limanlardan geri kalması son birkaç yılda olan birşey değildir. Geçmiş 1980'li yıllardaki İran-İrak savaşına dayanmaktadır. Bu savaş sırasında İran ekonomisinde daralma ve İran'a bu liman üzerinden giden malların Irak üzerinden sevkiyatının Irak ambargosu nedeniyle sınırlandırılması önde gelen nedenlerdendir. Ayrıca 1990'lı yıllarda Körfez Savaşı sonucu Birleşmiş Milletlerin Irak'a uyguladığı ambargo nedeniyle Irak ticaret hattının kopmuş olması etkenlerden bir başkasıdır.

Bütün bunlara rağmen GAP'ın devreye girmesi ile birlikte limanın GAP'ın limanı olacağı tahmin edilmektedir. Zaten bu proje İskenderun limanı hinterlandında önemli bir yere sahiptir.

İskenderun Limanının gelişmesini olumsuz yönde etkileyen diğer faktörlerden biri de limanın bir türlü yeniliklere ve gelişmelere ayak uyduramamasıdır. Bunların sonucunda liman özel iskeleler ile bile rekabet edemeyecek hale gelmiştir.

Özel iskelelerin çoğu aslında yeterli geri sahası, kapalı stoklama alanı, rıhtım vinci, arıtma tesisi gibi bir liman için gerekli niteliklerden yoksundur. Kalifiye işçiler yerine vasıfsız, sosyal hakları olmayan düşük ücretli işçi çalıştırmaları verilen hizmetin kalitesini önemli ölçüde etkilemektedir. Altyapısı eksik ve elemanları olmayan, gümrük denetiminden uzak, düzenli işçi istihdamı olmayan yani kısaca liman işletmeciliğinin gerektirdiği yatırım ve işletme masrafları bulunmayan özel iskeleler kamu limanlarında uygulanan hizmet tarifelerinden çok daha düşük ücretlerle hizmet vermeleri nedeniyle gemilerin çoğunu kendilerine çekmektedirler.

Ayrıca yükleme - boşaltma işlemlerinin ehliyetsiz kişilerce yapıldığı ve bu nedenle de ücretlerin düşük tutulduğu özel iskelelerde geminin kıyıya uzun süre yanaşması, kılavuz ve römorkör olmadan kıyıya yanaşmaya çalışmaları yük hasarlarının fazla olması, çevre kirliliği, iş ve işçi güvenliğinin olmaması, gümrük ve polis denetiminden uzak olması gibi birçok nedenin etkisiyle ülke ekonomisinde olumsuz etkilere sahiptir.

İskenderun limanı yük çekmek amacıyla tomruk, jumbo, çimento, kütük, demir, rulo sac, sac, paket sac, levha sac, profil demir, inşaat demiri, pik boru, köşebent, U demir, firkete, demir çelik, çelik, suni gübre, nebati yağ vs. gibi mallarda %50'ye varan indirimler uygulamaktadır. Ancak bunlara rağmen limanda çok fazla gelişme kaydedilmemiştir.

İskenderun Limanı'na yolcu gemisi gelmez. Ancak bazen kıyıda açıkta bulunan gemilere su vb. ihtiyaçları konteynerlerle taşınmaktadır. İskenderun Limanının yolcu trafiğinin olmamasını dünya çapında açıklamak daha doğru olacaktır.

Bilindiği gibi gemi seyahatleri oldukça uzun ve masraflıdır. TCDD limanları incelendiğinde sadece Bandırma, İzmir, Mersin Limanlarına

yolcu gemileri yanaştığı görülür. Mersin Limanına yanaşan yolcu gemilerinin büyük çoğunluğunu Kıbrıs-Mersin arasında yolcu taşıyan gemilerin veya Doğu Akdeniz turuna çıkan gemilerin oluşturduğu görülür. Bu durum Bandırma ve İzmir Limanları için de geçerli olmakla birlikte Avrupa kıyılarından da bu limanlara yolcu taşınmaktadır. Daha öncede belirtildiği gibi gemi ile seyahatlerin uzun, masraflı ve zaman alıcı olması ayrıca İskenderun kıyılarında turizm faaliyetlerinin fazlaca gelişmemiş olması nedeniyle turistik amaçlı yolcu gelişi sözkonusu olmamaktadır.

4. Havayolu Ulaşımı:

İskenderun ilçesinde havayolu ulaşımı yapılmamaktadır. Ancak İskenderun'da G grubu standartlarında bir havaalanı mevcuttur. 1953 yılında hizmete açılmış olan havaalanı 1963 yılına kadar A grubu standartlarındaki Adana Havaalanı ile irtibatlı olarak uçak seferlerine devam etmiş ancak ekonomik olmadığı için hava trafiğine kapatılmıştır.

Mevcut pist kısa ve toprak olduğu için jet motorlu uçakların kullanımına müsait değildir. Bugün Hava Kuvvetleri Komutanlığı emrinde bulunan havaalanı sivil kullanıma kapalıdır.

F. TİCARET

Kuruluş tarihi bakımından oldukça yeni bir yerleşim yeri olan İskenderun İlçesinde ticari faaliyetlerin hareketlilik kazanması ancak sanayileşme sürecinin hızlanması ile olmuştur.

Önemli karayollarının kavşağında bulunan İskenderun'da Şehir içinde yapılan yerel ticaretin dışında, ithalat ve ihracat faaliyetleri de oldukça yoğundur.

Bugün bir hizmet şehri özelliği gösteren İskenderun'da hizmet dalları içinde büyük çoğunluğu ticaretle uğraşanlar oluşturmaktadır. İlçede 39700 kişinin çalıştığı hizmet sektöründe ticaret ile uğraşanların sayısı 9039 kişi olup neredeyse bu sektörün dörtte birine yakını oluşturmaktadır.

İskenderun Ticaret Odası kayıtları incelendiğinde ilçede ticaretin ne boyutta ve hangi yönlerde geliştiğini görmek mümkün olacaktır. 1990 yılı verilerine göre Ticaret Odasına kayıtlı üye sayısının %13.5'ini kara ve deniz nakliyatçıları, %9.9'unu ithalat ve ihracatçıları, %8.1'ini hırdavat ve inşaat malzemesi, %7.4'ünü gıda maddesi satanlar ile %6.4'ünü tuhafiyeciler, %6.4'ünü oto yedek parça satıcıları, %6.3'ünü mühendislik-mimarlık hizmetleri verenler, %5.3'ünü mobilya ve ev eşyası satanlar, %5'ini inşaat müteahhitleri, %2.7'sini beyaz eşya satıcıları oluşturmaktadır.

Gıda Maddesi Satıcıları	207 Kişi
Kara ve Deniz Nakliyatçıları	378 Kişi
İthalat ve İhracatçıları	277 Kişi

Hırdavat ve İnşaat Malzemesi	227 Kişi
Tuhafiyeciler	179 Kişi
Oto Yedek Parça Satıcıları	179 Kişi
Mühendislik-Mimarlık Hizmetleri	176 Kişi
Mobilya ve Ev Eşyası Satıcıları	148 Kişi
İnşaat Müteahhitleri	140 Kişi
Beyaz Eşya Satıcıları	75 Kişi
Diğer	818 Kişi
Toplam	2804 Kişi

İskenderun İlçesinde ithalat ve ihracatla uğraşanlar dışında kara ve deniz nakliyatçılarının oldukça fazla olması ilçenin konumundan kaynaklanmaktadır. Dar bir kıyı ovasında kurulmuş olsa da doğu ve batıyı birbirine bağlayan ülkemizin belli başlı yollarından birisi üzerinde bulunması araştırma alanı için büyük bir şanstır. İskenderun limanı ise ilçeye bahşedilmiş en büyük lütuftur. Şehrin sahip olduğu bu imkanlar halkı ithalat-ihracat dışında nakliye ticaretine yönlendirmiştir.

İlçe genelinde sebze ve meyve ticareti de oldukça önemlidir. Araştırma alanı kıyı şeridinde yer alan kıyı ovası boyunca turunçgil ve tahıl yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bu ürünlerin ekimi, üretimi, taşınması ve satılması birtakım ticari faaliyetlerin oluşmasını sağlamaktadır. Üretilen ürünler kamyonlar ve traktörlere bağlı romörklerle şehir merkezine taşınmaktadır.

İlçede haftanın belirli günlerinde bazı semtlerinde pazarlar kurulmaktadır. Perşembe günlerinde Binevler semtinde, Cuma günleri Çay Mahallesiinde, Salı günlerinde Modernevler semtinde halk pazarları kurulmaktadır. Hemen hemen bütün köylerden çeşitli ürünler bu pazarlarda satışa sunulmaktadır. Ayrıca İskenderun Hal'i yanında yer alan bir alanda Pazar günleri hariç her gün bir pazar alanı mevcut olup burada satılan ürünler köylülerden halka direk ulaştığı için market ve mensuplardan daha ucuza satılmaktadır.

Araştırma alanında yetiştirilen sebze ve meyveler, özellikle narenciye ürünleri, pazarlarda halka ulaştırılabilirken tahıl ürünleri Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından satın alınmaktadır. 100 bin tonluk siloya sahip TMO tahıl ürünlerini liman sayesinde başka şehirlere göndermektedir.

İlçe genelinde hırdavat ve inşaat malzemeleri satıcılarının fazla olması yoğun göç alan İskenderun ilçelerinde artan konut ihtiyacını karşılamak için inşaat sektörünün yoğun bir faaliyet içinde olmasından kaynaklanmaktadır.

İskenderun şehrinde 40 tane giysisi mağazası, 20 tane manifaturacı ve tuhafiyeci, 15 adet mefruşat mağazası, 28 adet ayakkabı mağazası, 7 tane deri ürünleri satan mağaza mevcuttur.

İskenderun şehrindeki bu mağazalar ticaretin fazla, gelişmediği komşu ilçelere (Dört Yol, Erzin, Payas ve Kırıkhan) ve İskenderun Demir-Çelik Fabrikası Lojmanlarına da hizmet vermektedir.

İlçede gelişen ticaret faaliyetlerinden biri de kuyumculuktur. Özellikle Samandağ ilçesinde işlenen altınlar İskenderun'da pazarlanmaktadır. 48 tane kuyumcunun olduğu şehirde güneye özgü 22 ayar altın daha fazla bulunmaktadır.

Araştırma alanı dahilinde nüfus arttıkça ihtiyaçlarda artmaktadır. Öte yandan yeni yapılan konutlarda eşya ihtiyacı doğmaktadır. Bu amaçla ilçe halkına hitap eden 21 adet beyaz eşya mağazası ve 19 tane de mobilya mağazası bulunmaktadır.

İskenderun ilçesinde ticaretin boyutları sadece ilçe merkezi ile sınırlı değildir. İskenderun körfezinin en korunaklı ve en uygun şartları içeren İskenderun Limanı aynı zamanda Ortadoğuya açılan Cilvegözü sınır kapısı ilçede dış ticaretin gelişmesinde önemli paya sahiptir. Ancak 1980'li yıllarda Ortadoğu ülkelerinde başlayan savaşlar nedeniyle dış ticarete gerileme sözkonusu olmuştur.

İskenderun limanının 1996 yılı ithalat ve ihracat değerlerine ait veriler incelendiğinde limanın ithalat limanı özelliği gösterdiği dikkati çeker (Tablo 40).

Tablo 40: İskenderun İlçesinde Gerçekleştirilen İthalat-İhracat Miktarları ve Tutarları (1996).

TİCARET	İthalat-İhracat Miktarı (kg)	Tutar (\$)
İthalat	3.819.584.202	529.734.847
İhracat	1.752.598.437	228.035.977

1996 yılında 529.734.847 USD değerinde 3.819.589.202 kg. yük ithal edilen limanda 1990 yılında kaydedilen ithalat tutarı 353.007.736 USD olup 6 yıl içerisindeki ithalat tutarı 176.727.111 USD artış göstermiştir.

Limana dışarıdan gelen ürünler özellikle Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu bölgelerine nakledilmektedir. 1996 yılında gerçekleştirilen İhracat miktarı, İthalat miktarının %43'ü kadardır.

İthal edilen ürünlerin başında meyve, yemiş, hububat, yağlı tohumlular, saman, yağlar, şeker, meşrubat, alkollü içkiler, tuz, kükürt, toprak ve taşlar, alçılar, çimento, metal cevheri, cüruf, gübre, boya, sabun, barut vb. patlayıcı maddeler, deri eşya ve kösele, kağıt, karton, deri, cam, ve cam eşyalar, nükleer reaktör kazanları, motorlu kara taşıtları, bisiklet, traktör, optik malzemeler, silah, mobilya, aydınlatma ve reklâm lambaları, alüminyum ve odun kömürü gelir. İthal edilen bu maddelerin miktarları farklılıklar göstermektedir.

İthal edilen ürünlerde ilk sırayı alanlar:

Mineral yakıt ve yağlar	1.833.062.197 kg.
Organik kimyasal maddeler	756.679.505 kg.
Hububat	619.882.742 kg.
Tuz, kükürt, toprak ve taşlar, alçı, çimento	212.153.275 kg.
İnorganik kimyasal maddeler	174.485.853 kg.
Gıda sanayi kalıntı ve döküntüleri	61.938.682 kg.
Yağlı tohumlular ve meyve	59.224.548 kg.
Ağaç ve ağaçtan mamul eşyalar	31.680.254 kg.
Toplam	3.749.107.056 kg.

Yukarıda sayılan bu ürünlerin toplam miktarı 3.749.107.056 kg. olup ithal edilen ürünler arasında ilk sırayı almaktadır. Bu ürünler toplam ithalat miktarının (3.819.589.202 kg) yaklaşık %98'sini oluşturmaktadır.

İthalat bedeli bakımından değerlendirildiğinde 140.175.833 USD ile hububat ilk sırayı alır. 131.217.472 USD ile inorganik kimyasal maddeler ikinci, 99.086.772 USD ile metal cevheri üçüncü sırayı alır.

Metal cevheri ithalatın bu denli yüksek oluşu İskenderun ilçesinde gerek devlete bağlı, gerekse özel sektöre ait metal sanayinin gelişmiş olması ile ilgilidir.

İthal edilen hububat daha çok tohumluk olup İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine gönderilmektedir.

İlçede ihracat oranının düşük oluşu ise İskenderun Limanının, devlete bağlı limanlar içerisinde en az işleyen olmasıyla ilgilidir. Çukurova ve İç Anadolu Bölgesinin ürünlerinin hemen tamamına yakını Mersin Limanı aracılığı ile dış ülkelere gönderilmektedir.

Bütün bunlarla birlikte İskenderun Limanı ihracat miktarı 1996 yılında 684.232.255 kg. ve elde edilen gelir ise 106.906.068 USD'dır.

İhraç edilen ürünler incelendiğinde:

Tuz, kükürt, toprak, taş, alçı ve çimento grubu	312.501.419 kg.
Metal cevheri	154.077.180 kg.
Gübreler	70.592.370 kg.
Yenilebilen meyveler, kabuklu yemişler	34.073.568 kg.
Gıda Sanayi kalıntıları	20.723.980 kg.

Demir ve elik eşyalar	19.389.276 kg.
Toplam	611.357.793 kg.

Yukarıda başlıcaları sayılan bu ürünler 611.357.793 kg ile toplam ihracat miktarının %89'unu oluşturmaktadır.

İhracat tutarı bakımından 18.779.358 USD gelir ile metal cevheri ilk sırayı alır. Bunu 15.112.752 USD ile yenilebilen meyveler ve kabuklu yemişler, 14.163.965 USD ile gübreler, 11.517.537 USD gelir ile tuz, kükürt, toprak, taş, alçı ve imentolar, 6.646.152 USD ile demir ve elik mamulleri, 6.119.857 USD ile gıda sanayi kalıntıları izler. Toplam ihracat eliri 106.960.068 USD olup yukarıda sayılan ürünlerden elde edilen gelir 72.359.621 USD ile toplam gelirin %68'ini oluşturur.

Bununla birlikte limandan ihraç edilen diğer ürünler ise canlı hayvan, balık, et, kabuklu, deniz hayvanları, süt ve süt ürünleri, nişasta, buğday, organik ve kimyasal maddeler, tutkal, deri eşya, pik demir, dokuma ürünleri, şeker, yağlar, mensucat vs. gibi ürünlerdir. Bu rnlerin büyük kısmı İskenderun Limanının hinterlandını oluşturan Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgesinden karşılanmaktadır.

G. TURİZM

Turizm; en basit tanımı ile insanların boş zamanlarını geçirmek, dinlenmek ya da eğlenmek için çıktıkları gezilerdir. Bu geziler boyunca seyahatin sonucu olarak ortaya çıkan tüm ilişkiler turizm kapsamına girer. Turizm rekreasyon faaliyetlerinin bir koludur. Rekreasyon ise insanların boş zamanlarında göstermiş olduğu faaliyetlerdir. İnsanların boş zamanlarını değerlendirebilmeleri, kendi enerjilerini toplayabilmek, ve yeniden canlılık kazanmaları açısından önemlidir. Bunu sağlayabilmek için bir süre bile olsa yaşadıkları ortamları değiştirmeleri ise oldukça yararlı olacaktır.

İnsanların kısa süreli zamanlarda dahi buldukları çevrede boş zamanlarını değerlendirebilecek faaliyetleri elbetteki mümkün. Özellikle büyük şehirlerde spor kulüpleri, tiyatrolar, sinemalar, eğlence yerleri, sanat galerileri ve çeşitli organizasyonlar bu faaliyet grupları arasında yer alır.

Turizm coğrafyası; turizm faaliyetleri ve bu faaliyetlerde aktif olan kişilerin tamamını kapsamına alır. Bu kişilerin ortamla ilişkileri de bu kapsama dahil edilebilir. İşte bu ilişkilerin sonucu olarak turizme bağlı ticari faaliyetler demografik yapılar üzerinde önemli değişiklikler oluşturmakta ve ekonomik coğrafyanın kapsamına girmektedir. Ancak sadece ekonomik değil, toplumsal, çevresel etkilere de sahiptir. Bu nedenlerden dolayı turizm, coğrafyanın ilgi alanlarından birini teşkil etmektedir.

Turizm günümüzde birçok ülkenin gelir kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Ülkemizde turizmin hemen her dalından söz etmek mümkündür. Deniz turizmi, dağ turizmi, kış turizmi, tarihi eserlerimiz,

kaplıcalarımız, her türlü doğa sporlarına müsait alanlarımız, milli parklarımız, özellikle güneşten ve sıcak denizlerden yoksun olan turistlerin ilgisini çekmektedir.

Araştırma alanı İskenderun ilçesi ve çevresinde turizm faaliyetleri diğer beşeri faaliyetler arasında önemsiz kalmaktadır. İnce kumları olan kıyıları, bol güneşli günleri ile yılın 6 ayında denize girmeye müsait olan araştırma alanında aslında bu olanaklar yeterince iyi değerlendirilememiştir. Araştırma alanı dahilinde turizmin gelişmesine olanak sağlayacak turistik değerler taşıyan alanlar varsa da olumsuzluklar bu değerlerin ön plana çıkmasına engel olmaktadır. Konaklama imkanlarının neredeyce hiç olmayışı ilçede turizmin gelişmesini engellemektedir.

İskenderun ilçesi ve çevresinde tarihi eserlere rastlamak oldukça güçtür. Bulunan tarihi eserler ise ancak cumhuriyetin kurulması ve sonrasında Hatay'ın anavatana katıldığı dönemlere ait taş binalardır. Bu alanda tarihi eserlerin olmayışı yerleşme tarihi bakımından çok yeni olması ise açıklanabilir.

İskenderun ilçesi ve çevresinde Amanos Dağları'nın bir set gibi kıyıya paralel uzanışı yazın deniz üzerinden gelen nemli hava kütlelerinin doğuya geçmesine engel olur. Böylece bu hava kütleleri batıda yığılıp kalır. Yaz aylarının son derece sıcak geçmesi ile birlikte bağıl nemdeki yükseklik çalışma alanında boğucu ve bunaltıcı günlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak İskenderun ilçesi kıyılarında sayfiye konutların yapımı desteklenmiştir. 1990 yılı öncesinde Belen Kasabası İskenderun'a bağlı iken İskenderun'un yayla alanları görünmüneydi. Aynı şekilde Sarımazı ve Soğukoluk köyleri de benzer özellikler taşıyordu. Yükseltisi fazla olan bu yerleşmeler İskenderun ilçe

merkezine çok yakın olmaları, ulaşımın kolay ve çabuk yapılabilirdiği alanlar olduğu için halkın en çok tercih ettiği yayla alanları görünümündeydiler. Bugün ilçe merkezi olan Belen'de yaz aylarında bu görünüm hala geçerliliğini korur.

Yaz aylarında nüfusu 3 kat artan Belen 750 m. yükseklikte, Sarımazı ise 670 m. yükseklikte olup İskenderun'da boğucu sıcakların yaşandığı zamanlarda oldukça serin olmaları nedeniyle yazın mevsimlik göç alırlar. Buradaki konutların İskenderun'dakilerden en önemli farkları tek katlı bahçeli veya 2 katlı bahçeli taş binalar olmasıdır. Ahşap yapıları beşik çatılı yayla evlerini burada görmek olası değildir.

Aslında İskenderun ilçesinin ilk sayfiye yeri Soğukoluk'tur. Bu yaylanın yollarının fazlaca virajlı oluşu, bundan birkaç yıl öncesine kadar bu alana ulaşım imkanlarının kısıtlı oluşu nedeniyle daha çok emekli insanlara hitap eder olmuştur. Hergün birkez sabah 08:00'da ve akşam 18:30'da olmak üzere iki dolmuş seferleri düzenlenen Soğukoluk'ta arabası olmayanlar için yaylacılık eziyet olmakta idi. Bunun yanı sıra İskenderun-Belen arasında her 10 dakikada bir dolmuş seferi olması daha çok tercih edilmesine neden olmuştur. Ancak son birkaç yıldır Soğukoluk Yaylasına dolmuş seferleri artırılmış olsa da bu yaylaya olan ilginin artmasını sağlayamamıştır.

Belen kasabası, Atik Yaylasından Bölgeye nakledilen güzel içimli memba suyu, yaz aylarında serin geçen geceleri dışında çok fazla özellik arzemez. Gezilip görülmeye değer belirgin bir yer, spor yapılabilecek olan, sosyal tesis vb. eğlence yerleri yoktur. Bununla birlikte Soğukoluk Yaylası temiz, mis kokulu havası, şirin ahşap evleri ile daha sevimlidir. Sarımazı ise İskenderun şehrine Belen'den birkaç kilometre daha yakındır. Gün boyunca burası da oldukça sıcak ve bunaltıcı olmasına

rağmen geceleri serin geçer. Belen'den hareket eden dolmuşlar. Sarımazı'dan da geçer ve buranın yolcularını da alır. Ayrıca bu alanda diğer yaylalardan farklı olarak üç otel, beş tane eğlence tesisi bulunur. Bu tesisler düğünler, kokteyller vb. gibi hizmetlerde bulunurken lüks bir restorandan öteye gidemezler. Ancak Avrupa'yı Ortadoğu'ya bağlayan transit yolun üzerinde bulunan bu tesisler konaklama ve gıda ihtiyaçlarını karşılama açısından son derece iyi şartlar içerir.

İskenderun ilçesinde son yıllarda gelişen yeni sayfiye yerleşmeleri İskenderun-Arsuz kasabası arasındaki kıyı çizgisi boyunca kurulmuştur. Arsuz yıllar öncesinde bile İskenderun'un tatil kasabası özelliğindedir. Ancak önceleri sadece doğal plajları ile İskenderun halkına hizmet ederdi. Konaklama tesisleri olmadığı için gece kalmak mümkün olmamaktaydı. Sadece birkaç tane dubleks ya da tek katlı ancak son derece konforlu evlerde İskenderun şehrinde bulunan gelir düzeyi yüksek insanlar yaşıyordu. Zaman içinde pansiyonculuğun gelişmeye başlaması ile kasaba daha fazla ilgi çeker oldu.

Aynı zamanda son on yıldır ışıklı köyü ile İskenderun şehri arasındaki kıyı kuşağında yoğun bir konutlaşma faaliyeti başladı. Bu konutlar daha çok kooperatif konutları olup tek tipte yapılmış düzenli ve mutlaka bahçeli evlerdir. Genellikle dubleks olan bu konutlar bazı sitelerde tripleks olarak karşımıza çıkmaktadır. Kıyıda düz alanlarda ve kıyının daraldığı yerlerde yamaçlara doğru çıkan bu konutlar son derece modern inşa edilmişlerdir. İskenderun-Arsuz karayolunun her iki yanında yol boyu yerleşmeleri oluşturan sitelerde konut sayısı 20 ile 450 oranında değişmektedir. 450 konut ile en büyük site olan Yalıkent diğer turizm sitelerinde olmayan özellikleri bir arada barındırır. İskenderun ilçesi sınırındaki en büyük olimpik havuz, 2 basketbol, 1 tenis, 1 futbol sahası,

otoparkı, pastaneleri, disko-barı ile kompleks bir sitedir. 20-25 konuttan oluşan siteler ilk kurulan sitelerdir.

Bu kıyılarda nüfusun artışı sağlayan tabii ki sadece İskenderun halkı değildir. Sitelerde düzenlenen bir ankette çoğunluğu İskenderun halkı oluşturmakla birlikte, Antakya, Kırıkhan, Gaziantep, Kahramanmaraş, Adana gibi illerden gelen sayfiyecilerinde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yöre halkına hizmet veren Karaağaç kasabası ve Gülcihan köylerinde kamp alanları da mevcuttur.

Gülcihan kampı İskenderun-Arsuz karayolunun 24. km.sinde yer alan Gülcihan köyünde 40.000 m²'lik alana kuruludur. Aslında Arsuz'un bu denli gelişmesinde ve sayfiyelerin artmasından önce de bilinen ve daha sık kullanılan bu alanda kamp tesisinin varlığı 10 yıl öncesine dayanır. Bu alan özellikle 1970'li yıllarda gençlerin tek eğlence yeri idi.

Kamp bugün 50 karavan, 500 çadır ve 20 araçlık otopark alanına sahiptir. Ayrıca kampta sosyal tesisler de mevcuttur. Restoran, büfe, bakkal, fırın, gazino bulunmaktadır. Kamp planı 1 Haziranda kullanıma açılır ve 9 Eylülde kapanır.

Karaağaç kampı ise 45.000 m² alana kurulu olup 30 karavan, 327 çadır, 50 araçlık otopark kapasitesine sahip olup 1 Haziran-1 Ekim arasında faaliyet gösterir. İskenderun'a yakınlığı nedeniyle daha çok tercih edilir.

Bununla birlikte İskenderun-Arsuz Karayolu boyunca kıyılarda birtakım tesisler kurulmuştur. Karaağaç köyünde Martı restoran Piriçlik'te Mocamp, Gülcihan'da Denizkızı Motel ve Lokali, yine Piriçlik'te Issos Turistik Tesisleri, Pınar Restoran, Madenli'de ise Tekel Eğitim ve Dinlenme Tesisleri, Karaağaç'ta Toprak Mahsulleri ofisi kampı

bulunmaktadır. Ancak TMO'ne ait bu kamp alanının deniz kıyısının kirli oluşu ve bu kısımda çalışanların birçoğunun zaten kendi seyfiye evleri olması yanında kamp ücretlerindeki artışlarda eklenince çok fazla tercih edilmediği görülür.

Araştırma alanı içerisinde turizmde bu denli önemli rol oynayan kıyılarda ulaşım hala tek şeritli çift yönlü dar asfalt bir yolla sağlanmaktadır. Yazın arsız nüfusunun 30.000 kişiye ulaştığı düşünülürse yolun ihtiyacı karşılamada ne denli yetersiz olduğu ortaya çıkar. Bununla birlikte ilçe genelinde turizmde yaşanan hala çözüm bekleyen önemli sorunlar mevcuttur.

İskenderun şehrinin son derece işlek bir alanda bulunması, işlek bir limana sahip olması ve körfezde yer alması ile bu alanda gemi hareketlerinin fazla olması sözkonusudur. Türk ve yabancı gemilerin birlikte demirlediği bu limanda gemiler ne kadar cezai yaptırım olsa da atıklarını denize boşaltmakta ve bu atıklar dalgalarla kıyıya taşınmaktadır. Böylece kıyılarımızda birde deniz kirliliği tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktayız. Liman işletmesi tarafından atıklarını denize boşaltan gemiler yakalanıp cezalandırılrsa bile boşaltılan atıkların temizlenmesi çoğu zaman mümkün olmamaktadır.

İskenderun şehir merkezinde de turizmin yoğun olmadığı, sadece iş amaçlı seyahat edenlerin konakladığı görülmektedir. İskenderun'da turizmi canlandırmak için iyi bir tanıtım gerekmektedir. Her yıl 5 Temmuzda şehrin düşman işgalinden kurtuluşunu kutlamak için birtakım organizasyonlar düzenlenir. Kutlamalar 1 hafta boyunca sürer. Çeşitli sanatçılar gelir, şehrin tanıtımına katkıda bulunacak çalışmalar yürütülür. Ancak bu organizasyonlar genellikle yetersiz kalmaktadır. Çünkü dışarıdan turist çekilememektedir.

İskenderun limanına sadece yük gemileri yanaşır. Ülkemizin batı kıyılarında olduğu gibi feribot seferleri düzenlenebilmiş olsa daha çok turist çekilebilir. Şehrin tanıtımı için çeşitli şenlikler, festivaller düzenlenebilir. Marmaris, Kuşadası, Antalya gibi tatil yörelerinde çeşitli kuruluşların düzenlemiş olduğu kongre, toplantı vs. aktivitelerini İskenderun'da da düzenleyebilmeleri için gerekli altyapı hazırlanmalıdır. Uluslararası sergiler, fuarlar düzenlenerek şehrin tanıtımına katkıda bulunulabilir. Bu sergiler ve fuarlar sayesinde birçok işadınının ve meraklıların şehre çekilmesi sağlanabilir. Yatırımlar teşvik edilebilir. Bu bağlamda Ticaret Odasına da büyük görevler düşmektedir.

SONUÇ

Araştırma alanını oluşturan İskenderun ilçesi ülkemizin güneyinde, Akdeniz Bölgesinin Adana Bölümünde, İskenderun körfezinin doğu kıyılarında yer almaktadır. Hatay iline bağlı 11 ilçeden biridir. Bulunduğu konum itibari ile Türkiye'nin her yanına ulaşımı kolay olduğu gibi, ülkemizi Ortadoğu'ya ve Avrupa'ya bağlayan önemli yollardan birisi üzerinde kurulmuştur.

İskenderun ilçesi kıyıda oldukça dar bir ovalık alan ile onun doğusunda yer alan Amanos dağlarının eteklerine yerleşmiştir. Kıyı ovası bir çöküntü alanı olup Amanos dağlarının yamaçlarından taşınarak gelen malzemenin birikmesi ile dolmuş ve düzleşmiştir. Araştırma alanında yükseltiler batıdan doğuya doğru artmaktadır. Ancak dağlık alana doğru, eğimin birden artması yükseltilerin kısa mesafelerde oldukça fazla değiştiğini göstermektedir.

Araştırma alanında genel olarak "Akdeniz İklimi" hüküm sürmektedir. Yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçer. Yıllık sıcaklık ortalamaları yüksek olup don olayları nadiren görülür. Yağışlar kış ve ilkbahar aylarına kaymıştır. Yörede görülen iklim şartlarının sonucu doğal bitki örtüsü içerisinde daha çok sığa dayanıklı fazla su istemeyen türlerin ortama hakim olduğu görülür. Özellikle de ışık ve sıcaklık isteği yüksek olan kızılçamlar bu alanda geniş yer kaplar. Öte yandan orman alanlarının tahrip edildiği alanlarda ise maki formasyonu ön plana çıkar.

Araştırma alanında akan dereler kısa boylu, dönemli akarsular olup dar ve derin vadilerde aktıkları için bunlardan yeterince yararlanılamamaktadır. Eğer kurumadan ve yeterli miktarda su taşıyarak

kıyı ovalarına ulaşabiliyorlarsa sadece tarımda sulamada kullanılabilirler. Ancak bu akarsuların debileri daha çok ilkbahar aylarındaki yağmurlar ve kar erimeleri ile arttığı için sel karakterli, düzensiz rejimli akarsular olup bahar aylarında kıyı ovalarında sellere yol açabilmekte ve çevreye büyük zararlar verebilmektedirler.

Amanos Dağlarından gerek yüzeyel sular gerekse eğim nedeniyle sürekli malzeme taşınmasına bağlı olarak kıyıda alüvyal ve kolüvyal toprakların oluşumu gerçekleşmiştir. Dağlık alana doğru çıkıldıkça, daha çok orman örtüsü altında gelişmiş orman topraklarının varlığı dikkati çeker.

İskenderun ilçesinde yerleşmeler oldukça yeni sayılır. 16. yy.' da bir mezraa olan bu alan 19. yy.'ın sonuna doğru nüfus artmaya başlamıştır. Suriye yönetiminde iken son derece önemsiz bir kasaba olan, ilçe merkezi Hatay'ın anavatanına katılması ile birlikte gelişmeye başlamıştır.

Araştırma alanında tarım ve sanayi faaliyetlerinin kıyılarda yoğunlaşması sonucu daha çok toplu yerleşmelerin ortaya çıktığı görülmektedir. Ancak Amanos Dağlarının yamaçlarında eğimin artması ile birlikte yarı dağlık yerleşme tiplerinin ortaya çıktığı görülür.

Verimli kıyı ovalarının varlığına bağlı olarak tarımın hemen her türünün rahatlıkla yapılabilirdiği araştırma alanında Akdeniz ikliminin hakim olması da tarımda çeşitliliği desteklemektedir. Tüm bu şartlar bir araya geldiğinde tarım arazilerinden yılda birkaç kez ürün elde edilebilmektedir. Bununla birlikte son yıllarda tarım sektöründe çalışan insan sayısı hızla azalmaktadır. Öte yandan hizmet sektörü ve bu sektörde çalışanlar sayıca ön plana çıkmakta olduğu görülmektedir. Önemli ulaşım yolları üzerinde kurulmuş, liman işletmelerine sahip olan

ilçede hizmet dalları arasında ticaret de hızla gelişmektedir. Ticaretle uğraşanların sayısı oldukça fazla olduğu gibi bunların büyük bir çoğunluğunu da nakliyatçılar oluşturmaktadır.

Araştırma alanında ekonomik faaliyet dallarının her türü gelişmiş olduğu halde işsizlik problemi halen mevcuttur. Bu nedenle az da olsa yurtdışına işçi göçü sözkonusu olmaktadır. Araştırma alanından yurtdışına gidenler özellikle Almanya başta olmak üzere Ortadoğu ülkelerinden Suriye, Irak, Suudi Arabistan ve Kuveyt'e gitmektedirler. Araştırma alanının Arap ülkelerine yakınlığı nedeniyle özellikle erkekler ailelerini almadan bu ülkelere çalışmak için gitmektedirler. Almanya'ya gidenler ise ailelerini de yanlarında götürmektedirler. Yurtdışına gidenlerin büyük bir kısmını kırsal kesimde yaşayanlar oluşturmaktadır. Tarım topraklarının bir çoğu aile içinde bölünerek küçülmüş ve ekonomik önemini yitirmiştir. Bu nedenle kırsal kesimde işsizlik problemi daha fazla ortaya çıkmaktadır.

Araştırma alanında turizm pek fazla gelişmemiştir. İskenderun şehri güneyinde Karaağaç kasabasından ilçenin en güneyinde bulunan Işıklı köyüne kadar olan tüm kıyılar deniz turizmi açısından son derece elverişlidir. Kıyıların tamamı kumsallarla kaplıdır. Yıllık ortalama sıcaklıkların yüksek oluşu nedeniyle yılın ortalama 6 ayında denize girebilmek imkanı olan ilçede doğanın bize tanıdığı bu imkanlar yeterince değerlendirilememektedir. Karaağaç kasabasından ilçenin güney sınırına kadar uzanan ortalama 45 km uzunluğundaki kıyı şeridi boyunca çok az sayıda konaklama tesisi olduğu, bunların bir çoğunun ise vasıfsız olduğu görülmektedir. Üstelik bu kıyı şeridi boyunca uzanan karayolu sanki ulaşımı zorlaştırmak istermişçesine tek şeritli, stabilize, dar bir yoldur. Araştırma alanına yabancı turist gelmez, daha çok yerli

turistler gelmektedir. Yerli turistler ise komşu ilçe ve illerden gelen günöbirlikçilerden ya da sayfiyecilerden oluşur.

İskenderun ilçesi, son yıllarda çevredeki yerleşmelerin ve yurdumuzun çeşitli yerlerinin çekim merkezi olmuştur. Bu hızla gelişmenin sağlıklı olması ise ancak altyapı hizmetlerinin, tarım, hayvancılık, endüstri, pazarlama ve eğitimin ileriye dönük olarak planlanmasıyla olanaklı olacaktır.

ÖZET

Araştırma alanını oluşturan İskenderun İlçesi Akdeniz Bölgesinin Adana Bölümünde, İskenderun Körfezinin doğu kıyılarında yer almaktadır. Hatay iline bağlı ilçe batıda Akdeniz ve doğuda ise yüksek Amanos dağları arasında yer alır.

İlçe Amanos dağlarının yamaçlarından taşınarak gelen alüvyonların kıyıda bulunan dar bir çöküntü alanını doldurması ile oluşan kıyı ovasına yerleşmiştir. Araştırma alanında birbirinden 3 farklı yeryüzü şekli birarada görülmektedir. Bu yeryüzü şekilleri kıyı ovası, dağlık alan ve vadilerdir.

İskenderun ilçesinde yazları sıcak ve kurak, kışları ise ılık ve yağışlı geçen Akdeniz iklimi hüküm sürmektedir. Bunun sonucu olarak araştırma alanında kuraklığa dayanıklı, ışık ve sıcaklık istekleri fazla ağaçların oluşturduğu geniş orman alanları bulunmaktadır. Ormanların tahrip edildiği yerde ise onun yerini 600 m yüksekliğe kadar çıkabilen maki formasyonları alır.

Araştırma alanında nüfusun büyük bir kısmı hizmet sektöründe çalışmaktadır. Kırsal kesimde ise bu görüntü değişir. Burada halkın büyük bir kısmı tarımla uğraşmaktadır. Verimli bir kıyı ovasında kurulmuş olan ilçede yetiştirilen başlıca tarım ürünleri; buğday, sebze, mısır, pamuk ve tütün olup, yetiştirilen dikili ürünlerden bazıları ise kayısı, zeytin, portakal ve limondur.

İskenderun ilçesinde son yıllarda hızla gelişen sanayileşme faaliyetleri sonucu sanayi sektöründe çalışan insan sayısında hızla artmaktadır. Sanayinin gelişmesi ile birlikte de ilçe yoğun bir şekilde göç almaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak ilçe nüfusunda belirgin bir artış kaydedilmiştir.

Araştırma alanında yılın 6 ayında ortalama sıcaklıkların 20°C derece üzerinde seyretmesi bu aylarda denize girme olanağı sağlamaktadır. Bu nedendir ki ilgede deniz turizmi oldukça gelişmiştir. Ancak tarihi zenginliklerin yetersiz oluşu ve turizmdeki altyapı eksikliğinin sonucu olarak yabancı turistler pek gelmez. Burayı ziyaret edenlerin çoğunu çevre il ve ilçelerden günübirlik gelen yerli turistler oluşturur.

SUMMARY

The research area which is İskenderun town situates in the Adana region on the north coast of İskenderun Bay in the Mediterranean. This town which is connected to the city Hatay is surrounded by the Mediterranean Sea in the west and high Amanos Mountains in its east.

The town is settled on a narrow debris area and it has been flatten and filled with the materials which have come from slope of Amanos Mountains. It is seen that the research area consists of three different types of land shapes together. The land shapes which you can find here are coast plain, mountainous area and vallies.

The Mediterranean climate type which is hot and dry in summer, warm and rainy in winter is seen in this place. As a result of effects of Mediterranean Climate there are wide forest areas which are full of trees that are need of sunlight and resistant to drought. In the areas where the forests are destroyed, bush formations rise up to 600 meters hight.

A great amount of people who are in these research area deal with duty field. This changes in the countryside. The people in the countryside of research area deal with agriculture. The town which is situated on a profitable coast plain primarily agricultural goods are grown as well as this wheat, vegetable, corn, cotton and tobacco and also planted goods such as apricot, olive, orange and lemon are grown.

In İskenderun town as a result of rapidly developing industrial activities causes increase in people who work in this field. By developing industrialization many people migrate to this town and causes evident increase in population.

The average heat in the research area which is above 20°C throughout the 6 months of the year gives the opportunity for swimming. For this reason Sea tourism is more developed. In addition to this because there are not enough historical places and inadequate substructure for tourism only a few foreign tourists rarely visit this place. The local tourists which come to this area usually consists of people from nearby towns and cities for daily visits.

KAYNAKÇA

Akdağ, M., (1971), Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi, Ank. Üniv. DTCF Yay. No: 131, Ankara.

Akkan, E., (1974), Türkiye'de Akarsulardan Yararlanma, Ank. Üniv. DTCF Yay. No: 239, Ankara.

Akyol, İ.H., (1947), Türkiye'de Akarsu Sistemleri ve Rejimleri, Türk Coğrafya Dergisi, S. 8-9, Ankara.

Alagöz, C., (1943), Coğrafya Olayları, DTCF Dergisi, S. 1-5, Ankara.

Anadolu, M., (1968), Turistik Hatay, İst. Tek. Üniv. Haftası 21-28 Nisan 1968, Anadolu Yay. A.Ş., İstanbul.

Ardel, A., (1967-1968), Türkiye Kıyılarının Teşekkül ve Tekamülüne Toplu Bakış, Türk Coğrafya Dergisi, S. 24-25, s. 1-13, Ankara.

Ardos, M., (1969), Orta Toroslar ve Akdeniz Sektörünün Jeomorfolojik Problemleri, Ege Üniv. Fen Fak. İlmî Rap. Ser. Yay. No: 63, İzmir.

Ardos, M., (1984), Türkiye Ovaları, İst. Üniv. Yay. No: 2005,3263, C.I, İstanbul.

Arpat, F.S., Arpat, F., (1975), Türkiye'de Bazı Önemli Tektonik Olaylar, T.J.K. Bült., C. 18, S. 1, s. 91-101, Ankara.

Aslaner, M., (1973), İskenderun ve Kırıkhan Bölgesindeki Ofiolitlerin Jeolojisi ve Petrografisi, M.T.A. Jeoloji Rap., Ankara.

Atalay, İ., (1981), Toprak Coğrafyası, Ege Üniv. Ed. Fak. Yay. No: 8, İzmir.

Atalay, İ., (1983), Türkiye'de Vejetasyon Coğrafyasına Giriş, Ege Üniv. Ed. Fak. Yay. No: 19, S. 230, İzmir.

Atalay, İ., (1989), Türkiye'de Kır Yerleşmelerinin Arazi Degredasyonu Üzerindeki Etkileri, Coğrafya Araş. Derg., S. 1, Ankara.

Bilgiç, A., (1969), "Dağ ve Orman Köylerinin Yerleşim Sorunları ve Çözüm Yolları", Türkiye Tabiatını Koruma Cemiyeti V. Semineri, s. 53-67, Ankara.

Birand, H., (1952), Türkiye Bitkileri, Ank. Üniv. Fen Fak. Yay. No: 58, Ankara.

Cerit, S., (1983), "Türkiye'de Nüfus Yapısı", "Türkiye'de Planlı Dönemde Nüfus ve Aile Planlaması Çalışmaları", DPT Sosyal Plan. Başk., Ankara.

Chaput, E., (1976), Türkiye'de Jeolojik ve Jeomorfolojik Seyahatler, İstanbul.

Çiçek, İ., (1995), Türkiye'de Kurak Dönemin Yayılışı ve Süresi (Thornwaite Metoduna Göre), Ank. Üniv. Türkiye Coğr. Araş. Ve Uyg. Merk. Derg., S. 4, s. 77-101, Ankara.

Çölaşan, Ü.E., (1960), Türkiye İklimi, Ankara.

Darkot, B., (1963), Türkiye İktisadi Coğrafyası, İst. Üniv. Yay. No: 1307, Coğr. Enst. Yay. No: 51, İstanbul.

Darkot, B., (1972), Şehir Ayırımında Nüfus Sayısı ve Fonksiyon Kriterleri, İst. Üniv. Coğr. Enst. Derg., C. 8, S. 16, s. 3-8, İstanbul.

Defne, M., (1955), "Türkiye'de Otlak ve Otlatma İşlerini Tanzim Yolu ile Ormanların Korunması Problemleri Üzerine Araştırmalar", T.C. Ziraat ve Orman Umum Müdürlüğü, Ankara.

Doğanay, H., (1993), Coğrafyada Metodoloji, MEB Yay. No: 187, İstanbul.

Doğanay, H., (1994), Türkiye Beşeri Coğrafyası, Ankara.

Dönmez, Y., (1985), Bitki Coğrafyası, İst. Üniv. Coğr. Enst. Yay. No: 3213, İstanbul.

Dönmez, Y., (1990), Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları, İst. Üniv. Yay. No: 3648, Fak. Yay. No: 3248, İstanbul.

Elçi, Ş., (1968), Dağ ve Orman Köylerinin Mera Islahı Sorunları ve Çözüm Yolları, Türkiye Tabiatı Koruma Cemiyeti, Ankara.

Emiroğlu, M., (1971), "Coğrafi Bölgelere Göre Kırsal Yerleşmelerin Yüzölçümü, Personel Sayısı ve Genişlikleri ile İlgili Bir Araştırma", Ank. Üniv. DTCF Araş. Derg., S. 3-4, s. 109-138, Ankara.

Emiroğlu, M., (1975), Türkiye Coğrafi Bölgelerine Göre Şehir Yerleşmeleri ve Şehirli Nüfus, Ank. Üniv. DTCF Araş. Derg., S. 7, s. 125-158, Ankara.

Ener, S., (1936), Türkiye'nin Sıradağları, İstanbul.

Eriñç, S., (1957), Tatbiki Klimatoloji ve Türkiye'nin İklim Şartları, İst. Tek. Üniv. Hidroleoloji Enst. Yayınları. S. 2, İstanbul.

Eriñç, S., (1965), Türkiye'de Toprak Çalışmaları ve Türkiye Toprak Coğrafiyasının Ana Çizgileri, İst. Üniv. Coğr. Enst. Derg., S. 15-18, İstanbul.

Eriñç, S., (1969), Klimatoloji ve Metodları, Genişletilmiş 2. Baskı, İst. Üniv. Yay. No: 994, İstanbul.

Eriñç, S., (1971), Jeomorfoloji II, İst. Üniv. Yay. No: 1628, Coğr. Enst. Yay. No: 23, İstanbul.

Eriñç, S., (1973), Türkiye Ortam ve İnsanı, İst. Üniv. Coğr. Enst. Derg., S. 10, s. 18-19, İstanbul.

Erol, O., (1964), Genel Klimatoloji, Ank. Üniv. DTCF Yay. No: 155, Ankara.

Erol, O., (1979), Dördüncü Çağ (Kuvaterner) Jeoloji ve Jeomorfolojisinin Ana Çizgileri, Ank. Üniv. DTCF Coğr. Araş. Enst. Yay. No: 22, Ankara.

Erol, O., (1988), Genel Klimatoloji, İst. Üniv. Deniz Bil. ve Coğr. Enst. Yay. No: 9, İstanbul.

Evliya Çelebi, (1896), Evliya Çelebi Seyahatnamesi III, İstanbul.

Evliya Çelebi, (1970), Evliya Çelebi Seyahatnamesi (Çev. Z. Danışman), c.v., İstanbul.

Geray, C., (1968), Türkiye'de Orman Köyleri, Ank. Üniv. SBF Derg., S. 23. 1, Ankara.

Geray, C., (1969 a), Türkiye'den ve Türkiye'ye Göçler ve Göçmenlerin İşkânı 1923-1962, Ank. Üniv. SBF Maliye Enst. Türk İkt. Geliş. Araş. Prof. ., Sayı No: 9, Ankara.

Geray, C., (1969 b), "Türkiye'de Dağ ve Orman Köylerinin Yerleşme Sorunları", IX. Şehircilik Konferansları, Ank. Üniv. SBF İskan ve Şehircilik Enst. Yay. No: 12, s. 1-36, Ankara.

Geray, C., (1974), Planlı Dönemde Köye Yönelik Çalışmalar, "Sorunlar, Yaklaşımlar, Örgütlenmeler", Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enst. Yay. No: 139, Ankara.

Göney, S., (1977), Şehir Coğrafyası, İst. Üniv. Yay. No: 2274, Coğr. Enst. Yay. No: 91, İstanbul.

Göney, S., (1986), Sıcak Bölgeler Ziraat Hayatı, İst. Üniv. Ed. Fak. Yay. No: 2232, Coğr. Enst. Yay. No: 116, İstanbul.

Gözenç, S., Günal, N., (1987), Türkiye'nin Coğrafi Bölgelerinde Kır-Şehir Nüfus Ayrımı ile Şehir Nüfusunun 1:200.000 Ölçekli Hatırtada Yükselti Basamaklarına Göre Tespiti, İst. Üniv. Deniz Bil. ve Coğr. Enst. Bült., C. 3, S. 4, s. 27-37, İstanbul.

Günden, H., (1941), Türkiye'de Tiftik ve Kıl Keçisi Yetiştirme Sahaları, DTCF Yıllık Çalış. Derg. 1. Sayıdan Ayrı Basım, Ankara.

Güvenç, B., (1972), "İnsan ve Kültür", Antropolojiye Giriş, Türk Sos. Bil. Dern. Yay., Ankara.

Hacıhasanoğlu, B., (1980), İller İçin Bir Gelişmişlik Göstergesi ve Sıralama, Ankara.

Heske, F., (1952), Türkiye'de Orman ve Ormancılık, (Wald und Forst Wirtschaft in Der Turkei), İst. Üniv. Ed. Fak. Yay. No: 14, İstanbul.

Hoşgören, Y., (1987), Jeomorfolojinin Ana Çizgileri, İst. Üniv. Rekt. Yay. No: 3132, İstanbul.

İlhan, E., (1976), Türkiye Jeolojisi, ODTÜ Müh. Fak. Yay. No: 51, Ankara.

İlkmen, Ş. N., (1956), Orman İçi Köylerin Başka Yere İskânını Zaruri Kılan Sebepler, Üniv. Haftası, Trabzon, Rize, İstanbul, İst. Üniv., İstanbul.

İnal, Ş., (1961), Türkiye Ormancılığının Bugünkü Ana Problemleri ve Çözüm Yolları, İstanbul.

İnal, Ş., (1966), "Ormanlar ve Yerleşmeler Arasındaki Münasebetler", Şehircilik Konferansları, İst. Tek. Üniv. Mimar. Fak., İstanbul.

İnandık, H., (1971), Deniz ve Kıyı Coğrafyası, İst. Üniv. Coğr. Enst. Yay. No: 32, İstanbul.

İzbırak, R., (1965), Coğrafya Sözlüğü, Ankara.

İzbırak, R., (1972), Türkiye I , MEB, Ankara.

İzbırak, R., (1973), Türkiye II , Kültür Müst., Ankara.

İzbırak, R., (1977), Sistemik Jeomorfoloji, Harita Gen. Müd. Yay., Ankara.

İzbırak, R., (1978), Hidrografya, Akarsular, Göller, Ank. Üniv. DTCF Yay. No: 17, Ankara.

Kalelioğlu, E., (1971), Gaziantep Yöresinin Fiziki Coğrafyası, Ank. Üniv. DTCF Coğr. Araş. Derg., S. 3-4, Ankara.

Kalelioğlu, E., (1977), Gaziantep Yöresinde Yerleşme, Meskenler, Nüfus ve Ekonomik Faaliyetler, Ank. Üniv. DTCF Coğr. Fak. Derg., C. 28, S. 3-4, s. 39-96, Ankara.

Kartal, K., (1978), Kentleşme ve İnsan, T.O.D.A.I.E., Ankara.

Keleş, R., (1984), Kentleşme ve Konut Politikası, Ank. Üniv. SBF, Ankara.

Kemal, İ., Mülazımoğlu, N., (1979), İskenderun Körfezi Tabanı, Kıyıları ve Çevresi Kuvaterner Jeolojisi ve Jeomorfolojisi, İst. Üniv. Coğr. Enst. Struktur ve Yeraltı Kaynakları Kürsüsü, İstanbul.

Kepenek, Y., (....), "Türkiye'nin Sanayileşme Süreçleri", Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, C. 7, s. 1760-1796, İstanbul.

Kışlalıoğlu, M., Berkes, F., (1985), Ekoloji ve Çevre Bilimleri, Türkiye Çev. Sor. Vak. Yay., Ankara.

Kireçci, R., (1997), Hatay'ın İncisi Arsuz, İskenderun.

Kocakuşak, S., (1990), Sincan'ın Kentleşme Özellikleri, Coğr. Araş., C. 1, S. 2, Ankara.

Köksal, A., (1972), Bafra Ovasının Coğrafi Etüdü, Ank. Üniv. DTCF Yay. No: 220, s. 77, Ankara.

Melek, A. (1996), Hatay Nasıl Kurtuldu, Ankara.

Özçağlar, A., (1990), Ezinepazar Depresyonunun Coğrafyası, Ank. Üniv. DTCF Coğr. Araş. Derg., S. 3-4, Ankara.

Özgüç, N., (1977), Sayfiye Yerleşmeleri: Gelişme ve Başlıca Özellikleri, İst. Üniv. Coğr. Enst. Derg., S. 22, s. 142-162, İstanbul.

Özgüç, N., (1984 a), Beşeri Coğrafyada Veri Toplama ve Değerlendirme Yöntemleri, İst. Üniv. Ed. Fak. Yay. No: 2511, İstanbul.

Özgüç, N., (1984 b), Turizm Coğrafyası, İst. Üniv. Ed. Fak. Yay. No: 3203, İstanbul.

Özgül, N., (1976), Torosların Bazı Temel Jeolojik Özellikleri, TJK Yay. No: 23, İstanbul.

Özkan, B., (1989), "Türk Turizminin Önemli Kaynağı Deniz ve Kıyılarına İlişkin Sorunlar", Turizm Yıllığı 1987, Türkiye Kalkınma Bank. Yay., s. 77-85, İstanbul.

Özoğuz, K., (1986), Türkiye'de Kent Nüfusunun Sosyal Gelişimi: Hızlı Sanayileşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar, Siyasal ve Sosyal Araş. Vak. Yay., İstanbul.

Ramsay, W. M., (1961), Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, İstanbul.

Ruben, W., (1947), Anadolu'nun Yreleşme Tarihi ile İlgili Görüşler, Ank. Üniv. DTCF Derg., s. 369-389, Ankara.

Saatçi, F., (1975), Toprak İlimi, İzmir.

Sergün, E., (1977), Türkiye'de Nüfusun Artışı ve Sorunları, İst. Üniv. Coğr. Enst. Derg., s. 20-21, İstanbul.

Sözer, A. N., Işık, S., Mutluer, M., (1990), Akdeniz Bölgesi, Ege Üniv. Ed. Fak. Coğr. Böl. Ders Notları, No: 6, İzmir.

Sungur, K., (1980), "Türkiye'de İnsan Yaşamı Açısından Uygun Olan ve Olmayan Isı Değerlerinin Aylık Dağılımı ile İlgili Bir Deneme", İst. Üniv. Coğr. Enst. Derg., s. 23, İstanbul.

Sür, Ö., (1980), Kuvaternerdeki Deniz Seviyesi Değişiklikleri ve Nedenleri, Ank. Üniv. DTCF Coğr. Araş. Derg., S. 9, s. 23-31, Ankara.

Sür, Ö., (1986), Struktürel Jeomorfoloji, Ank. Üniv. DTCF Yay. 2. Baskı, Ankara.

Tandoğan, A., (1989), Türkiye'de 1975-1980 Döneminde İller Arası Göçler, KTÜ İkt. Ve İdari Bil. Fak. Yay. No: 5, Trabzon.

Tankut, H. R., (1939), Köylerimiz, İstanbul.

Tanoğlu, A., (1954 a), "İskân Coğrafyası, Esas Fikirler, Problemler ve Metod", Türkiyat Mecmuası, C. 11, S. 11, İstanbul.

Tanoğlu, A., (1954 b), The Geography of Settlement, Review of Geography, İst. Üniv. Yay. No: 1, S. 1-272, İstanbul.

Temuçin, E., (1990), Aylık Değişme Oranlarına Göre Türkiye'de Yağış Rejimi Tipleri, Ege Üniv. Coğr. Derg., S. 5, s. 160-183, İzmir.

Toros, A., (1979), Türkiye'nin Demografik Yapısı 1965-1970, Ankara.

Tuncel, M., (1980), Türkiye'de Kent Yerleşmelerinin Tarihçesine Toplu Bir Bakış, İst. Üniv. Coğr. Derg., S. 23, s. 123-160, İstanbul.

Tunçdilek, N., (1967), Türkiye İskan Coğrafyası, İst. Üniv. Ed. Fak. Yay. No: 1283, Coğr. Enst. Yay. No: 49, İstanbul.

Tunçdilek, N., (1986), Türkiye'de Yerleşmelerin Evrimi, İst. Üniv. Deniz Bil. ve Coğr. Enst. Yay. No: 49, İstanbul.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, (1977), Hatay, Adana, İçel İllerinde Turizm Sektörü Araştırma Önerileri, Ankara.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, (1978), İskenderun 1978 Yılı Turizm Envanteri, Ankara.

Tümertekin, E., Tunçdilek, N., (1961), Türkiye Nüfusu (Population of Turkey), İst. Üniv. Coğr. Enst. Yay. No: 30, İstanbul.

Tümertekin, E., (1968), Türkiye'de İç Göçler (Internal Migration in Turkey), i. Ü. Coğr. Enst. Yay. No: 54, İstanbul.

Tümertekin, E., (1973 a), Yerleşme Planı, Şehir-Köy İlişkileri, İst. Üniv. Coğr. Enst. Derg. S. 19, s. 71-85, İstanbul.

Tümertekin, E., (1973 b), Türkiye'de Şehirleşme ve Şehirsel Fonksiyonlar, İst. Üniv. Yay. No: 1840, Coğr. Enst. Yay. No: 72, İstanbul.

Türkiye Çevre Vakfı, (1991), Türkiye'nin Çevre Sorunları, Ankara.

Türkiye Demir Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü, (1973), Cumhuriyetin 50. Yılında Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri, İstanbul.

Türkmen, A. F., (1937), Mufassal Hatay "Coğrafyası ve Edebiyatı", İstanbul.

Uslu, M., (1951), Türkiye'de Orman Tahrip Faktörleri, Ankara.

Yalçınlar, İ., (1969), Strkturel Jeomorfoloji, İst. Üniv. Yay. No: 878, Coğr. Enst. Yay. No: 29, C. 3, İstanbul.

Yalçınlar, İ., (1982), Türkiye'de Neojen Ve Kuvaterner Omurgalı Araziler ve Jeomorfolojik Karakterleri, İst. Üniv. Ed. Fak. Yay. No: 2741, İstanbul.

Yurt Ansiklopedisi, (1982), Türkiye: İl İl Dünü, Bugünü, Yarını, C. 5, s. 3369-3503, İstanbul.

Yücel, T., (1987), Türkiye coğrafyası, Türk Kült. Araş. Enst. Yay. No: 63, Ankara.

Yücel, T., (1990), Türkiye'de Zenginliklerin Dağılışı, Coğr. Araş. Derg., S. 12, Ankara.

RAPORLAR

1 – Hatay –İskenderun – Arsuz Ovası Hidrojeolojik Ön Raporu D.S.İ. VI. Bölge Müdürlüğü. Yeraltı Suları Şefliği (1964), Ankara.

2 – İskenderun Ovasının Yeraltı Suyu Rezerv Raporu D.S.İ. Genel Müdürlüğü VI. Bölge Müdürlüğü. (1971), Adana.

3 – Asi Havzası Hidrojeolojik Etüd Raporu (1975), Ankara.

4 – D.M.İ Ortalama Ekstrem Sıcaklık ve Yağış Değerleri Bülteni Ankara (1990), Ankara.

5 – Hatay İli Toprak Kaynağı Envanter Raporu, Topraksu Gn. Md. (1985), Ankara.

6 – D.İ.E, 1940-1990 Yılları Arası Nüfus Sayım Sonuçları, Ankara.

7 – T.C.D.D. İstatistik Yıllığı, (1996) Ankara.

8 – Ulaştırma Bakanlığı. Karayolları Genel Müdürlüğü. Ulaşım İstatistikleri, (1996), Ankara.

9 – D.İ.E. Turizm Yıllıkları, (1994), Ankara.

10 – D.İ.E. İthalat ve İhracat Tutarları, (1996), Ankara.

11 – D.İ.E. Eğitim – Öğretim İstatistikleri, (1996), Ankara.

12 – D.İ.E. Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı, (1996), Ankara.

13 – İskenderun Sanayi Odası 1987-1990 Yılları Ekonomik Rehberi (1990), İskenderun.

14 – İskenderun Ticaret ve Sanayi Odası 1978 Yılı İskenderun Ekonomik Raporu, İskenderun.

15 – İskenderun Demir-Çelik Fabrikaları 1977 ve 1978 Yılı Faaliyet Raporları.

16 – İskenderun Turizm Ve Tanıtma Müdürlüğü 1978 Yılı Envanter Çalışması.

17 – , (1967), Hatay İl Yıllığı, Antakya.

18 – , (1973), Hatay İl Yıllığı, Antakya.

19 – T.O.B.B., (1990), İktisadi Rapor: 1990, "Türkiye'de Ticaret Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Türkiye Ticaret Borsaları Birliği Yay. ISBN: 975-512.058.0, Ankara.

FOTOĞRAFLAR

Foto 1: Belen Geçidi

Foto 2: 1) Yarıkkaya Vadisi.

2) T.M.O. Siloları.

3) İskenderun Limanı.

Foto 3: İskenderun Şehri Kuzeyinde Yeralan Bataklıklar.

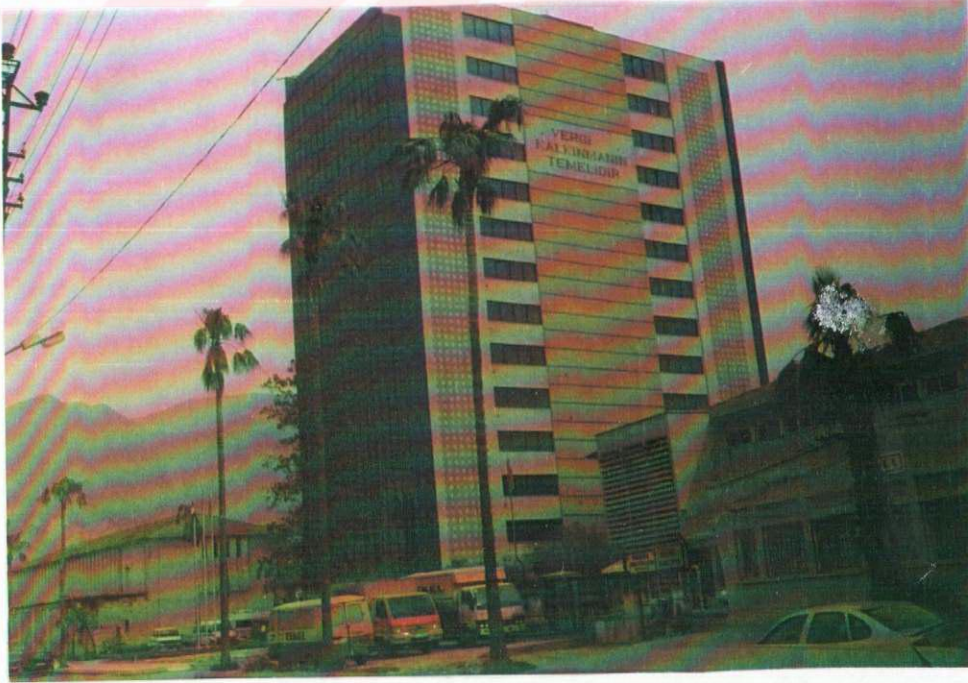

Foto 4: Gümrük ve Vergi Dairesi Hemen Yanında ise Tekel İşletmeleri.

Foto 5: İskenderun Demir ve Çelik Fabrikaları (İSDEMİR).

Foto 6: İskenderun Demir ve Çelik Fabrikaları (İSDEMİR).

Foto 7: 1) İSDEMİR'in Karayılan Kasabasından Görünüüü.

2) Otoyol Yapım Çalışmaları.

Foto 8: 1) Karayılan Kasabasında Arazinin Eğimli Olması Sonucu Oluşan Yamaç Yamaç Yerleşmeleri.

Foto 9: İBN-İ SİNA Anadolu Lisesi.

Foto 10: Karayılan Kasabası Sağlık Ocağı.

Foto 11: Karayılan Kasabasından İSDEMİR Lojmanlarının Görünüüü.

Foto 12: Madenli Köyünde Bulunan Bir Artezyen Kuyusu.

Foto 13: Yamaçlarda Seyrek Seyrek Dağılış Gösteren Zeytin Ağaçları.

Foto 14: 1)İskenderun-Antakya Karayolu .

2) Bugün Kullanılmayan Havaalanı.

Foto 15: Belen Kasabası ve Kasabayı Antakya'ya Bağlayan Yol.

Foto 16: Madenli Köyünde Hizmet Veren Telefon Kulübesi ve Posta İşletmesi.

Foto 17: Pirinçlik Köyünde Tek Katlı Köy Konutu.

Foto 18: Ekberyüzü Deresi ve Derenin Taşdığı Çakıllardan Oluşmuş Ova Alanı.

Foto 19: Ekberyüzü Vadisi ve Vadide Taş Toplayan İnsanlar.

Foto 20: İskenderun Çimento Fabrikası.

Foto 21: Biber Yetiştirilen Bostanlar.

Foto 22: Besi Çiftliği.

Foto 23: İSDEMİR Limanı Geride ise Devam Eden Otoyol Çalışmaları.

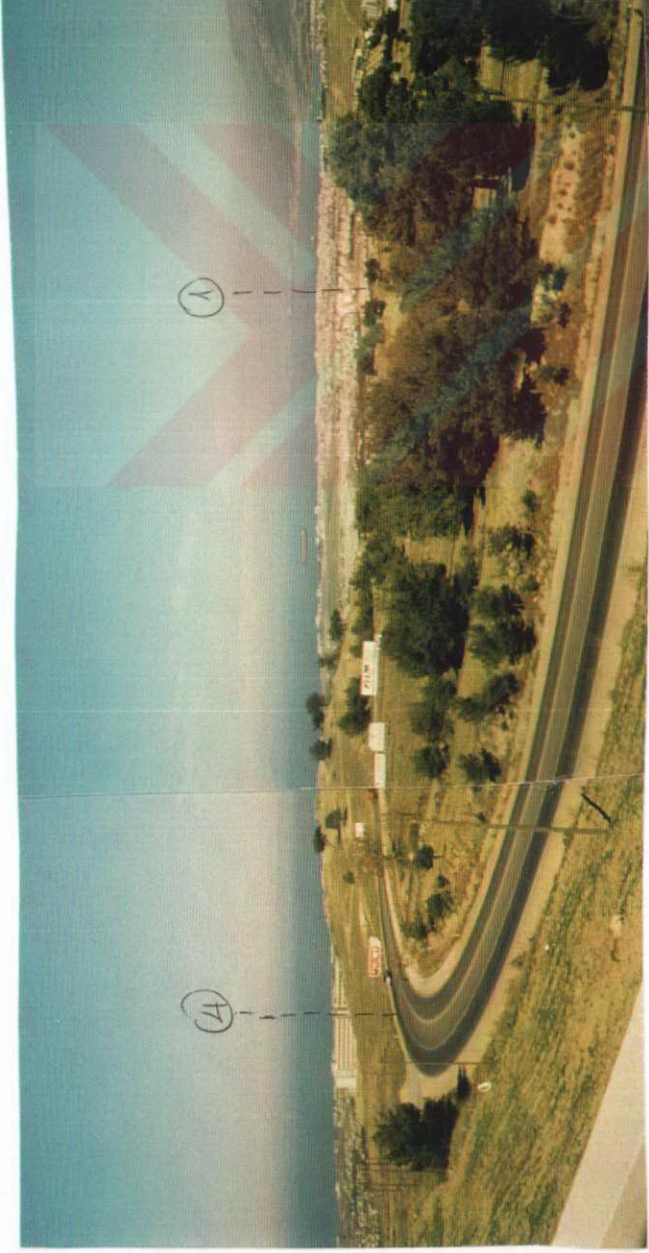

Foto 24: 1)İskenderun Şehrinin Yer Aldığı Kıyı Ovasının Güneydoğudaki Yamaçlardan Görünüşü.

- 2)Kıyı Ovasındaki Yoğun Nüfuslanma Nedeniyle Yamaçlara Doğru Çıkan Yeni Konut Alanları.**
- 3)Mart Ayında Hala Yükseklerinde Kar Bulunan Amanos Dağları.**
- 4)İskenderun-Antakya Karayolu.**

Foto 25: 1)İskenderun Şehri Kuzeyinde Bulunan Shell Dolum Tesisleri.

2)İskenderun Limanının Güneybatıdan Görünüşü.

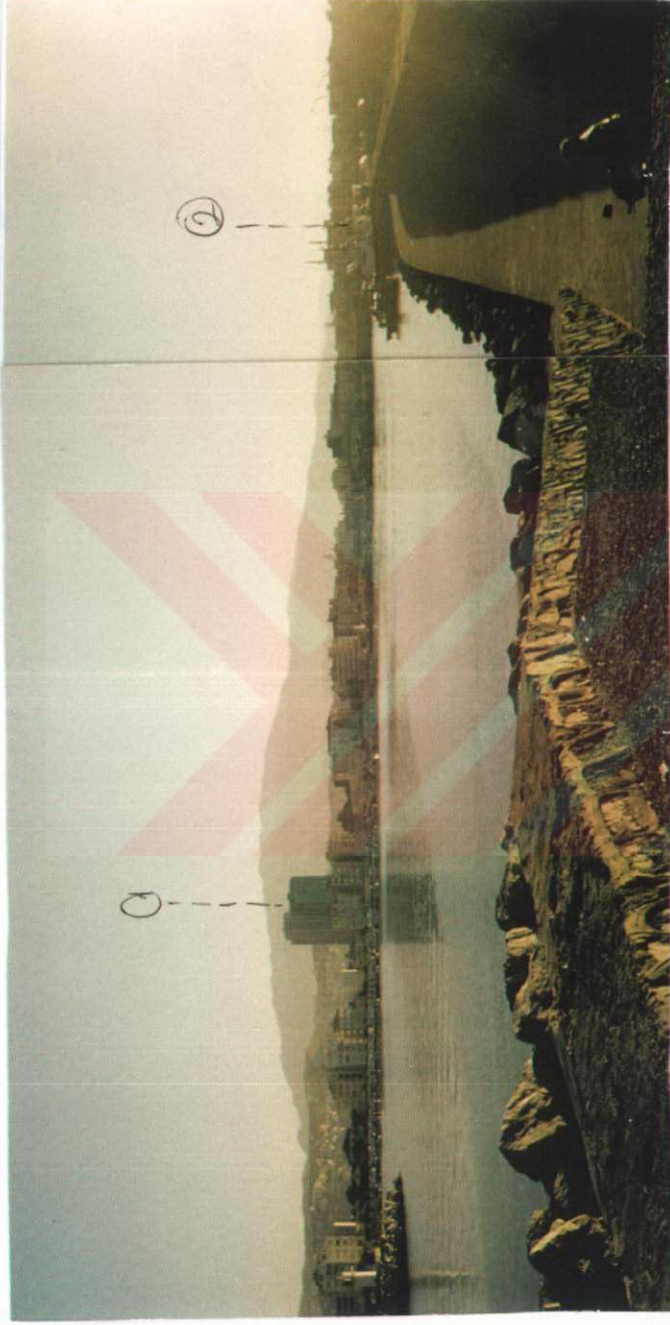

Foto 26: 1)Gümrük ve Vergi Dairesi Binası.

2)Balıkçı Barınağı.

Foto 27: İskenderun Demiryolu İstasyonu.

Foto 28: İSDEMİR Limanında Bulunan Kılavuz Gemiler.

Foto 29: Çimento Fabrikasının Karayılan Kasabasından Görünüşü.

Foto 30: Balıkçı Barınağı.

Foto 31: İSDEMİR Limanı.

Foto 32: Kıyılarda İnşa Edilen Yazlık Konutlar Kıyıların Daraldığı Yerde Yamaçlara Doğru Çıkmıştır.

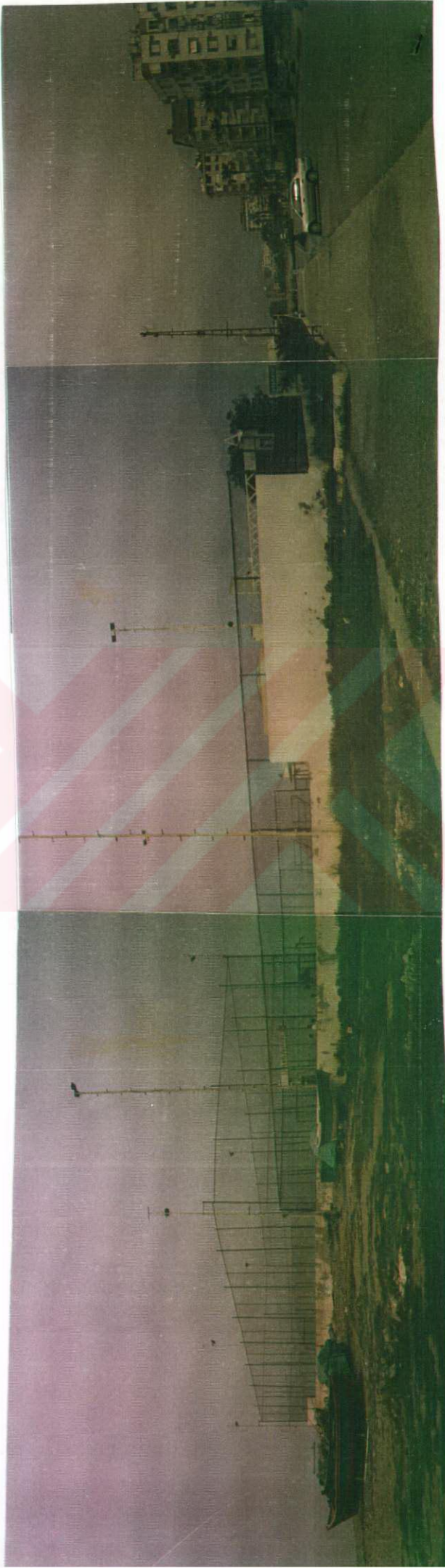

Foto 33: İskenderun Su Sporları Kulübü.